

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

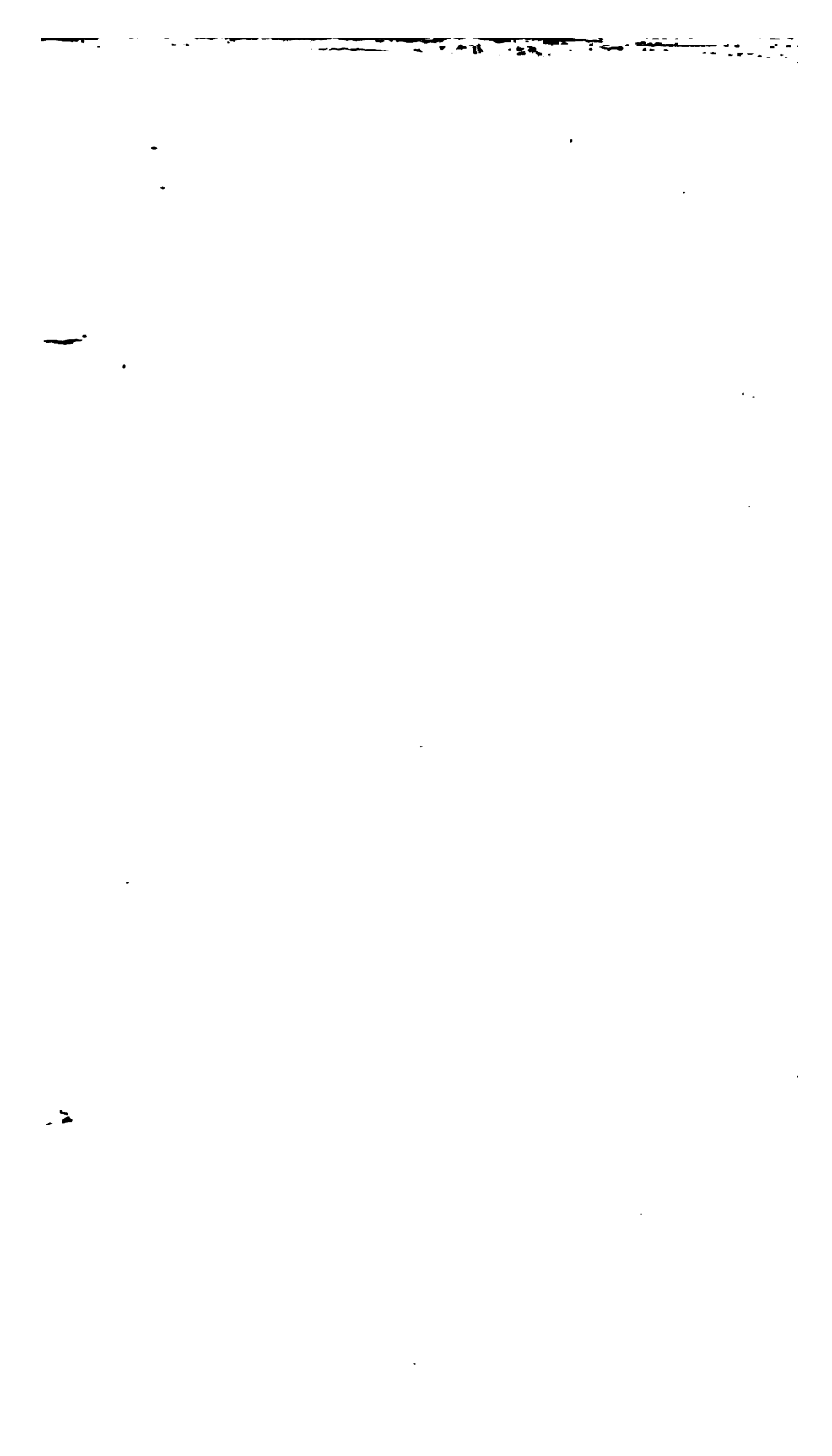
Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

562
V

AC46
W8266
V.5

BIOGRAPHISCH
ANTHOLOGISCH EN CRITISCH
WOORDENBOEK
DER
NEDERDUITSCHÉ DICTERS.

BIOGRAPHISCH
ANTHOLOGISCH EN CRITISCH
WOORDENBOEK

DER
NEDERDUITSCH E DICHTERS.

BIJ EEN VERZAMELD EN UITGEGEVEN

DOOR

P. G. WITSEN GEYSBEEK.

— *Gens semper Batavum, nec inhospita Mæsis.*

HUG. GROTIUS.

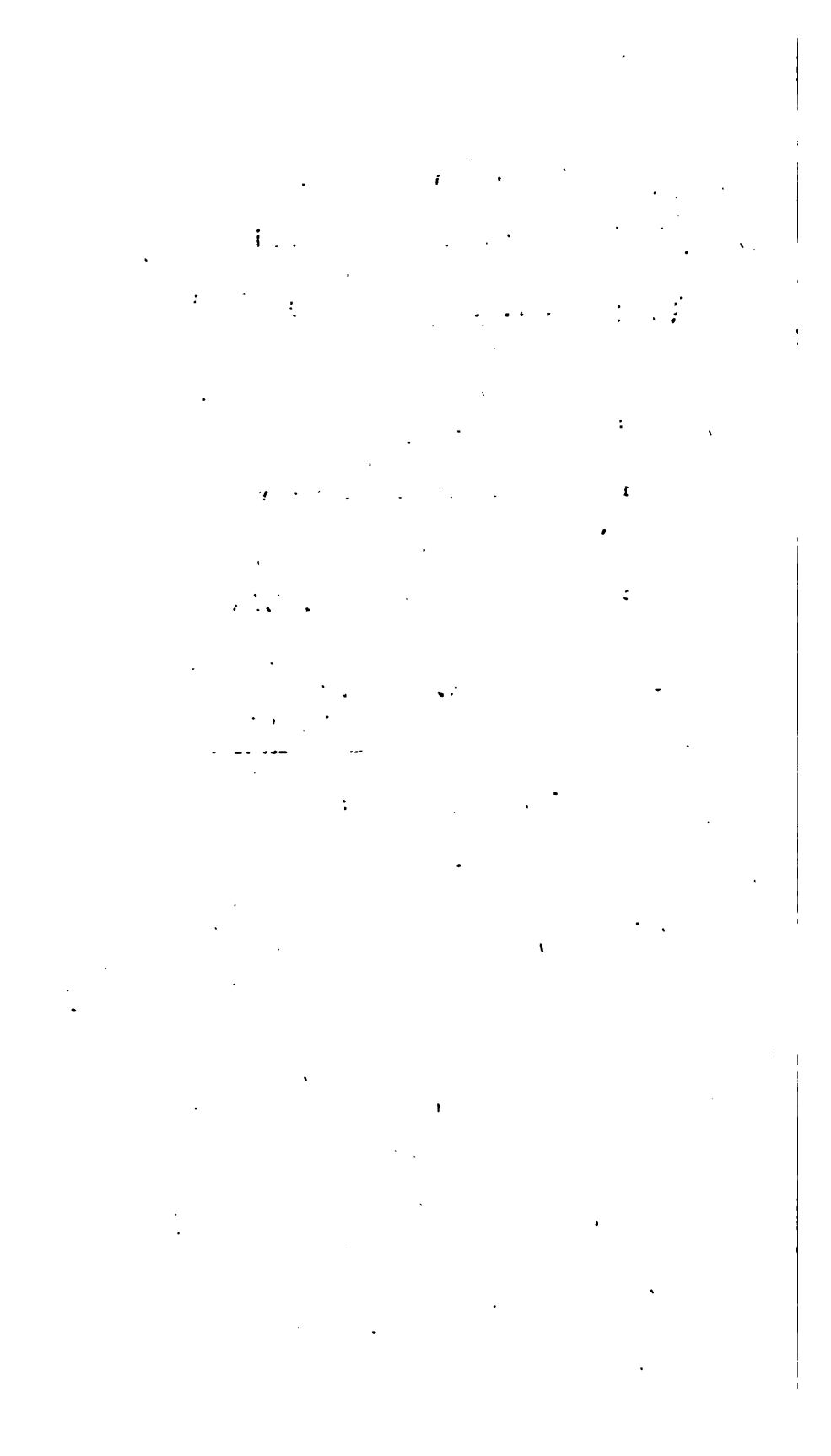
VIJFDE DEEL.

OGI—VER.

TE AMSTERDAM, BIJ
C. L. SCHLEIJER.

1824.

AC 46
W8268
v.5

ANDOVER HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY
CAMBRIDGE MASS.

Hoezeer ik mij voorgesteld had dit geheele Werk in vijf Deelen af te leveren, zou dit vijfde, uit hoofde der uitgebreidheid van het artikel VONDEL, tot eene met de vorige deelen geheel onevenredige dikte uitgedijd zijn; om dezen volumenmisfel te vermijden, heb ik liever een zesde deel willen aanvangen, en daarachter onmiddellijk een' appendix doen volgen, behelzende eene Nalezing der vorige deelen, waarin de begane mislagen of onnaauwkeurigheden zoo veel mogelijk volgens medegedeelde opgaven of eigene ervaring verbeterd, het ontbrekende aangevuld, de artikelen betrekkelijk tot de sedert overleden Dichters ingevoegd en al wat tot verbetering en meer volledigmaking van dit werk.

strek-

strekken kan , aangebragt zal worden , hetgeen zamen het zesde en laatste deel van dit werk zal uitmaken. Wie mij inmiddels door vriendschappelijke mededeelingen daartoe gunstig de behulpzame hand kan en wil bieden , gelleve zijne opgaven mij door mijnen Uitgever tijdig te doen geworden ; voor de reeds gedurende de uitgave der vorige deelen mij toegezonden , doch meestal te laat ontvangen bijdragen betuig ik den geëerden inzenderen mijnen hartelijken dank , en zal in de nalezing een gepast gebruik daarvan maken.

DE SCHRIJVER.

* * *

BIO-

BIOGRAPHISCH
ANTHOLOGISCH EN CRITISCH
WOORDENBOEK

DER
NEDERDUITSCH E DICHTERS.

OGIER (GUILLELMUS) (1), Factor van de rederijkkamer de *Violiere*, te *Antwerpen*, alwaar hij geboren was omstreeks het jaar 1625, wordt door L. BIDLOO (2) voorgedragen als een dichter,

Die, in zyn taal en styl en dichterlyke bloemen,
Meer *Amsterdammer* als *Antwerper* is te noemen,
By wien *niets ergerlyk voor 't allertederst* oor
In straf van 't vuylste quaad der zonden kom te voor.

Maar op deze loffpraak zou nog al wat af te dingen vallen; het is waar, zijne blijfpelen zijn boertig en geestig, ten minsten zinnryker dan de rederijkerspelen van den gewonen stempel; maar de zamenpraak is in erge platte *Vlaamsche straattaal*. Zeven zijner blijfpelen kwamen onder den titel van *De Seven Hoofsfonden* in 1682 te *Amsterdam* in
het

(1) *Antw. Alm.* voor 1819, bl. 48.

(2) *Pan Poëticum Batavum*, bl. 184.

het licht, en werden gevolgd door *Den Boereugek* en *Don Ferdinand of Spaenschen Sterrekyker*, beiden in 1715 te *Antwerpen* gedrukt. Een zijner kluchten, *De Gramschap*, heeft onder den titel van *Onwettige Boetsgezel* zich nog ver in de achttiende eeuw aan het Amsterdamsch tooneel staande gehouden. Zijne dochter BARBARA, gehuwd met G. KERRICK, hebben wij insgelijks als dichteres reeds ontmoet (1).

OLLEFEN (LIEVE VAN), geboren te *Amsterdam*, den 13 October 1749, en aldaar overleden den 16 Junij 1816, was een van die letterkundige tusschenwezens, die men wel geene bekwaamheid of vernuft ontzeggen kan, maar die zich altijd in denzelfden kring bewegen, en wier geest somwijlen geene ongevallige bloesems drijft, doch immer de vruchten afwerpt vóór zij tot genoegzame rijpheid gekomen zijn, om den kieschen smaak te voldoen. Veel, zeer veel, ongetwijfeld te veel, heeft VAN OLLEFEN geschreven in proza en dichtmaat, en inzonderheid veel gecompileerd naar het recept der boekverkooperen, in wier soldij hij stond. Hij wist zich uitnemend naar den geest der tijden te schikken. Een band met voortbrengselen zijner *mercenaire Muse*, dien wij voor ons hebben, kenmerkt hem als een vernuft, dat, door de impulsie van het oogenblik aangezet, altijd dezelve volgde, en niet zelfstandig dacht of handelde. Twee stukjes ondertusschen in welken, vrij van boekverkooperlijken invloed, zijn
geest

(1) Zie ons IV Deel, bl. 73.

geest zich eenigermate zelfstandig schijnt bewogen te hebben, zijn ons niet onverdienstelijk voorgekomen; wij hebben er zelfs stoute en krachtige plaatsen in gevonden, vooral in dat, getiteld: *De Wereld is geen Transcendal, in drie zangen*; wegens dit gedicht kreeg hij het met de synode te kwaad, die in Julij 1784 te *Amsterdam* gehouden werd; en geen wonder! de philosophie, in dit gedicht verkondigd, en de rauwe wijze, waarop deszelfs vervaardiger zijne theses verdedigt, moest noodwendig de geestelijken verontrusten, die tot dus ver der gemeente het tegendeel verzekerd hadden. Het andere der bedoelde stukjes, genaamd: *Het Riets Klutsje van Mej. E. WOLFF, geb. BEKKER, op Lommerlust, in de Beverwijk, in 1784 gedrukt*, behelst vele goede, zelfs fraaije gedachten, los en bevallig voorgedragen; roerend zelfs is het daarin gevlochten danklied, dat wij hier affchrijven:

God van alles, die van boven

Ons bestraalt met hellgenot!

Looven, looven, looven, looven,

Moet men u, aanbidd'lyk God!

Roozen strooit Ge op onze wegen;

Zoet is alles wat Ge ons biedt;

Zegen, zegen, zegen, zegen,

Anders smaakt het schepfel niet.

Werwaarts we ook onze oogen keeren,

Alles roept: uw God is goed;

Eeren, eeren, eeren, eeren

Moet gy Hem, die alles voedt.

OLL. OLT. OND.

Zoude ik niet, met ziel en zinnen,
U, die onzer dus gedenkt,
Minnen, minnen, minnen, minnen,
Daar Gy niet dan zoetheid schenkt?

Och! konde ik, op hemelwyzen,
Uwe gunst, die my bestraalt,
Pryzen, pryzen, pryzen, pryzen!
Maar myn krachten zyn bepaald.

Slechts met nedrige aardfche klanken
Kan ik u, aanbidyk God!
Danken, danken, danken, danken,
Danken voor myn zalig lot (1).

Ach! dat VAN OLLEFEN altijd zoo gedicht had!

OLTHOF (JAN) was in 1727, en vervolgens van 1732 tot 1745, Factor van de Haarlemsche rederijkamer *De Witte Angieren*, met de spreuk: *In liefde getrouw*. Zijne dichtstukken zijn in onderscheiden dichtbundels verspreid, niet talrijk en middelmatig.

ONDERWATER (DIRK) was de zoon van een' welgesteld' landman in den omtrek van *Leyden*, in welke stad hij den 12 April 1818 overleed, tuschen de veertig en vijftig jaren oud zijnde. Even als POOT, vormde de natuur hem tot dichter; een krachtig gedicht van hem, getiteld: *De Jongste Dag*, maakte veel opgang. Jammer is het dat hij, door verloop in zijne zaken, bij een schraal ambtje, als

(1) Het Rietz Kluisje, bl. 39.

als vertaler van romans en tooneelstukken, zijn onderhoud in zijne pen vinden moest, en dus de lier minder handteren kon dan hij wel wenschte. Er zijn dus weinig dichtstukken van hem voorhanden, meest in gemeenschappelĳke dichtbundels verspreid. In 1804 gaf hij te *Leyden* eene kleine verzameling in het licht, getiteld: *Mengelingen in dichtmaat en proza*, waarin wezenlijk verdienstelijke stukjes voorkomen, hoewel niet zonder gebreken; als krachtig, hoewel gezwollen, voeren wij de volgende regels aan uit het over het algemeen fraaije stukje: *De Sprack*:

Wen des lastraers moeder baert,
 Heerscht er deernis in den Hemel,
 Valt een pestkool op deze aard;
 Ja, Gods englen staken 't eerlied
 Op den Allerhoogsten: 't schijnt
 Of de nooit gestoorde vreugde
 In den blijden Hemel kwijnt.
 Maar 't is jubel in de Helle;
 Plechtig viert de Satan feest,
 Als de lastraer wordt geboren;
 o! Hoe ieder booze geest,
 Met een' grijns van vergenoegen,
 's Lastraers levensloop vertelt,
 Al zijn snoode haetlijkheden
 Aen zijn' mededuivel meldt;
 Hoe, enz. (1).

Dit is zeker wel poëzij, en ongetwijfeld naar den smaak der mystieken; doch daar de lasteraar eigenlijk

(1) D. ONDERWATER, *Mengelingen*, bl. 60.

lijk zijne hatelijke rol op de aarde speelt, had de dichter, in plaats van deze denkbeeldige beweging daarover in hel en hemel, liever de schadelijke gevolgen des lasters op de aarde moeten afschetsen; zoo excentrisch werkt de laster toch niet, dat hij op hemel- of helbewoners eenigen indruk zou kunnen maken.

OOSTERDIJK (HERMANNUS GERARDUS) (1) was de zoon van JACOBUS OOSTERDIJK, Predikant te *Katwijk aan den Rijn*, alwaar hij geboren werd den 19 November 1731; eer hij een half jaar oud was werd zijn vader beroepen naar *Utrecht*, in welke stad hij dus zijne opvoeding en onderwijs in de Franche en Latijnsche taal genoot. Den 15 Februarij 1744 verloor hij zijn' grootvader HERMANNUS OOSTERDIJK SCHACHT, Hoogleraar in de geneeskunde te *Leyden*, en den volgenden dag zijn' vader.

Toen hij in 1746 de Latijnsche school verlaten had, begon hij zijne studiën aan de Utrechtsche akademie onder het geleide van zijnen oom JOANNES OOSTERDIJK SCHACHT, Hoogleraar in de geneeskunde aldaar, op welke wetenschap hij zich voornamelijk toeleide, en na acht jaren aldaar doorgebracht te hebben, werd hij 26 September 1754 tot Doctor in de geneeskunde bevorderd. Het volgende jaar zettende hij zich te *Amsterdam* neder, om aldaar de geneeskundige practijk uit te oefenen.

Reeds

(1) J. DE BOSCH, Lofrede op H. G. OOSTERDIJK. S. BAUR, Levens van gedenkw. Mannen en Vrouwen, IV Deel, bl. 222,

Reeds aan de Hooge school had hij smaak gekregen in de dichtkunst, en vervaardigde Latijnsche verzen; doch nu leide hij zich meer toe op de Nederduitfche poëzij; de meesten zijner gedichten zijn afzonderlijk gedrukt en aan zijne vrienden rondgedeeft. Na zijn dood, die den 19 April 1795 voorviel, kreeg men door de op hem den 20 October daaraan volgende in het Genootfchap *Concordia et Libertate* gehouden lofredé van JERONIMO DE BOSCH, kennis van het bestaan zijner eerst weinig dagen voor zijn dood voltooide vertaling der Lierzangen van HORATIUS, die in 1819 door den toenmaligen Haarlemfchen Rector, thans Hoogleeraar, PERALKAMP is in het licht gegeven. Deze arbeid is inderdaad zeer verdienstelijk en met genoegen bij het publiek ontvangen, niettegenftaande slechts weinig jaren te voren insgelijks éene keurige vertaling der Lierzangen van HORATIUS door P. VAN WINTER was verfchenen.

OOSTERDIJK was overigens ten hoogften letterkundige en welsprekend redenaar. In 1758 was hij lid geworden van het voortreffelijk genootfchap *Concordia et Libertate*, in hetwelk hij meer dan tachtig redevoeringen uitsprak over dicht- gefchied- en letterkundige onderwerpen, die wij niet weten of zij gedrukt zijn, behalve éene, gehouden bij gelegenheid der vijfentwintigfte verjaaring van het bestaan des evengemelden genootfchaps, den 26 October 1773. Sedert 1769 was hij insgelijks lid van de Maatschappij der Nederlandfche letterkunde te Leyden, gelijk ook van die tot redding der drenke-

lingen en andere nuttige genootschappen, die in hem een' kundigen en ijverigen medearbeider hadden.

Wij zijn buiten staat hier proeven van zijn dichtvermogen mede te deelen; maar zijne poëzij, ons meermaals onder het oog gekomen, was, wij onderschrijven gaarne het getuigenis van zijn' lofredenaar, „ altoos levendig, zwierig en zoetvloeiende, ver- „ bonden aan het onderwerp, en in eigenaardige „ woorden en uitdrukkingen vruchtbaar (1).”

OOSTERWIJK (VOLKERUS VAN), Predikant te Delft, gaf in 1666 in het licht: *Geloofsliederen, dat is de Heidelbergse en Nederlandsche Catechismus, op Sangrijm gesteld.*

OPMEER (DIRK ANTHONISZ) is vervaardiger der *Klucht van Trijn Ratels*, in 1660 gedrukt.

OPTERBEEK (STEPHANUS), JAN CASP.Z. leverde in 1740 eene gerijmde vertaling der Hoogduitsche navolging door B. H. BROCKES van *Herodes Kindermoord*, van den Italiaanschen dichter MARINO: dus eene vertaling van eene vertaling. Het gedicht heeft zeker, en het onderwerp brengt zulks van zelf mede, verscheiden aandoenlijke en treffende schilderingen, doch is over het geheel te smakeloos behandeld, de Heidensche, Joodsche en Christelijke mythologie wonderlijk dooreen gehaepeld,

(1) J. DE BOSCH, *Lofrede*, bl. 50.

peld, en het valsch vernuft van den Italiaan zorgvuldig behouden. Op den Nederduitschen stijl valt ook niet te roemen.

ORSOY (JAN ARNOLD VAN) is meer bekend door zijne uitgave van A. DE KRAMERS *Gedichten* dan wel door de voortbrengfelen zijner eigen Muse, die meest in losse afzonderlijk uitgegeven stukjes bestaan, van weinig belang en minder van waarde dan de *rijmen van zijn' vriend den smit*.

OS (JAN VAN) (1). Deze voortreffelijke Schilder en godsdienstige, brave en zedige Dichter werd geboren te *Middelharnis*, op het eiland *Over-Flakke*, in 1744, doch sleet het grootste gedeelte van zijn leven in 's *Hage*, alwaar hij den 7 Februarij 1808 overleed, nalatende twee zonen, beide insgelijks uitmuntende Schilders, namelijk PIETER GERARDUS (2), door zijne landschappen met vee gestoffeerd, als een waardig opvolger van *BERCHEM en POTTER*, bekend, gelijk zijn broeder GEORGIUS JACOBUS JOANNES (3), in het vak der bloemen en fruiten zijn' vader opvolgde, wiens bekwaamheden hij zoo wel als zijn' roem erfde, en zelfs langen tijd in *Frankrijk*, als een waardig nakreveler van den grooten VAN HUYSUM en VAN BRUSSEL, de eer der Hollandsche school ophield.

JAN

(1) R. VAN RIJNDEN en A. VAN DER WILLOORN, *Geschied. der Vad. Schilderk. II Deel*, bl. 334.

(2) *Ibid.* III Deel, bl. 202.

(3) *Ibid.* III Deel, bl. 247.

JAN VAN OS trad als verdienstelijk dichter op in 1787 met een' bundel gedichten, dien hij in 's Hage in het licht gaf; hij was ook lid van het Dichtgenootschap aldaar, het welk zijn vers, de opgegeven prijsstof: *De Mensch geschikt voor de eeuwigheid*, behandelende, waardig oordeelde als *accessit* gedrukt te worden (1). In 1793 verscheen van hem te Rotterdam een zedekundig werkje, getiteld: *Bespiegelingen*, in proza, door dichtregels afgewisseld. In de hier opgenoemde voortbrengselen, allen van ernstigen en stichtelijken inhoud, heerscht een echt poëtische geest, al is het ook dat sommige denkbeelden wat ruw orthodox zijn, en plaatsen als dezen, waar hij van den liefderijken, barmhartigen God, die niet het verderf, maar het behoud des zondaars wil, verzekeren durft:

Hij dult, o Mensch! uwe enveldiaen,
Om eeuwig uwe schuld te wreken (2),

menigeen' met ons niet zullen smaken. Het is waarlijk jammer dat meer dergelijke harde brokken verscheiden dichtstukken in dezen bundel ontsieren; het koloriet in het volgende is zachter en aangenaamer:

I N

(1) Proeven van Poët. Mengelstoffen van het Genootschap: *Kunstleefde spaart geen vlijt*, XII Deel, bl. 83.

(2) Ald. bk 88.

IN DEN MORGENSTOND.

Als de lieve, als de schoone,
 Als de blijde dageraad,
 Purpre stralen, gouden randen,
 Spreidt op 's Hemels blauw gewaad —

Als de zon, zoo grootsch! zoo prachtig!
 Op 't geboomt heur lonkjes kaatst,
 En de Zephir al de geuntjes
 Van de bloemjes tot ons blaast —

Als de dauw, den nacht ontvallen,
 Zich tot blanke perlen stolt,
 Vrolijk blikkert, en van 't bloemtje,
 En van duizend knopjes selt —

O! Dan zeg ik, ja dan zing ik:
 God des dageraads! der zonn'
 Heerlijkst moet uw inlster wezen:
 Gij, gij zijt der lichten bron!

Ja, dan zing ik, en ik smeeke,
Daar een traan zijn oog opvloekt:
 Maak mij vruchtbaar in het goede,
 Als het veld door dauw besproeid.

Als bij 't rollen van de stroomtjes,
 Door den zachten wind gekuscht;
 't Zonnlicht zijn gouden vonkjes,
 In het zilvren water bluscht —

Als er duizend, duizend zangers
 Vliegen door 't weërgalmend woud,
 En begroeten met hun gorgels
 Den gezwinden dagherout —

Welk

Welk een vreugde! ja, dan zeg ik:
 God der stroomen! van al 't vee!
 Zou ik, ik uw naam niet looven?
 'k Zing met al 't gevogelt meê:

'k Zing, ja 'k zing dan hooger toonen
 Dan de toontjes, die gij aêmt;
 Anders, tedre, lieve zangers!
 'Wierde ik door uw zang beschaamd.

'k Zing Gods Almagt, Wijsheid, Liefde,
 'k Zing van 't eeuwig vreêverbond:
 'k Zal dit eens met de Englen zingen,
 In den schoonsten morgenstond (1).

Schoon, uitmuntend schoon vinden wij het dicht-
 stuk, waarmede de brave VAN OS zijne regt
 Herveyaansche *Bespiegelingen* besluit, en waarmede
 wij het artikel, hem betreffende, insgelijks besluiten.

o Gij, voor wien millioenen Englen
 In 't rijk der zalige eeuwigheid
 De gouden ciers staan, de blijdeste toonen mengen,
 En knielen voor uw Majesteit!
 Gedoog, o Eeuwig, Eeuwig Wezen!
 Mijn laag gezang, mijn kruipend lied,
 Dat aan uw' hoogen naam, door Englen nooit volprezen,
 Zijn hulde en danktoon bleedt.

De dageraad, bevrooid met rozen,
 Met gouden gloed en blinkend licht
 Deedt gij aan de oosterklimm' zoo schoon, zoo heerlijk blozen,
 Ook voor mijn turend aangezigt.

Ik

(1) Gedichten van J. VAN OS, bl. 73.

Ik zag de velden en de stroomen,
 't Gebloemde pronken u ter eer' —
 Het bloozend, 't sappig ooft der rijkgetakte boomen
 Boog voor uw goedheid neer.

Het heil der voglen hoorde ik kweelen,
 En zag uw grootheid in het stof;
 'k Zag het levend paarlemoer in vlootend zilver spelen,
 Maar alles, alles tot uw' lof!
Mijn ziel ontroerd en opgetogen,
 Bespiegelde het menschlijk lot —
 Zij zag uw wijs bestuur, ja, met onsterflijke oogen
 In alles, alles God!

Ik hoorde uw' wolkenwagen nadren
 En rollen met het stoutst geluid,
 En waar gij heenen reedt daar vlogen uit zijn radren
 De gloëndste bliksemlralen uit:
 Toen sidderde het hart der volken;
 Gij donderde uwen naam ter eer'!
 Maar uw gedachte vuist wrong, als een spons, de wolken:
 Toen droop uw zegen neer.

Toen zag men diamantjes vloeien
 En glinsteren op bloem en plant;
 De roos gaf zoeter geur, deed schooner blaadjes gloeien,
 En alles lachte op 't akkerland;
 Toen dropen in de groene lanen
 Gesmolten paalen op den grond,
 En 't milde vruchageboomt — dat schreide dankbre tranen
 Voor u, die regen zondt.

Mijn oog zag schieröntembre vlooden
 Veranderen in kristallijn,

En

En zij, zij moesten nu, na 't allerijlijkst weeden,
 Het spiegelglas der schepen zijn.
 Gij, die op der winden vleuglen
 Met Majestät zoo heerlijk treedt,
 De stormen zwijgen doet, den donder kost betenglen!
 Hee werd nu roem verbreedt

Ik zag de zon in 't westen zinken,
 Door purper en safier en goud —
 Het zilver van den stroom met gloende vonkjes blinken,
 Die smolten in 't wegvloeiend zout;
 Ge onzonkt, o blijde zonnestralen!
 Mijn oog in 't allerschoonst verschiet;
 Maar 't ongeschapen licht, dat rijzen kan noch dalen,
 Ontzonk onze oogen niet.

Wat schiet in de avondschemeringen,
 In d'allerzwartsten nacht zijn' glans —
 De stralen van genê in 't hart der stervelingen,
 Van zijnen ongenaakbren tran!
 Die troost me in naar verdriet en smarte,
 Wanneer mij zucht op zucht ontgijdt,
 o God, wien 't oog een' traan — aan wien het zwoegend harre
 Zijn' lof en danktoon wijdt!

Ja u, u dank ik voor al 't goede,
 Al 't schoone, wat mijn oog hier zag,
 De ziel verrukken kon, wier denkingskracht gij voedde,
 Op dezen weggevlogen dag.
 Gij voerde me in bespiegelingen,
 Beveiligde mijn' wanklen voet:
 k Mogt bij het onweêr zelfs, bij uwen donder zingen,
 En heeten bliksemgloed.

De bliksem slingrend heden gedreven
 En door uwe Almagt scherpgepunt,
 Was, Eeuwige! was niet op mijn afzwervend leven
 Op dit mijn zondig hart gemunt.
 o Jesus! ja, ik ken mijn dwalen,
 Maar gij, gij stelt dit hart gerust;
 Uw liefde dekt mijn schuld, gij hebt de bliksemstralen
 Van 's Hemels wraak gebluscht.

Nu nedert op zijn zwarte vlerken
 De stille en zegenrijke nacht,
 Terwijl het blinkend licht, in andre wereldperken,
 Op kruidwaranderijen lacht;
 De nacht! om u heeft zij meer waarde
 Dan de allerfchoonste dageraad.
 Toen zonk uw Majesteit voor ons in 't stof der aarde,
 Met tranen op 't gelaat.

Nu zal geen nacht de ziel verschrikken,
 Mijn laatste zelfs, o Jesus! niet;
 o Nacht van stille rust! o zalige oogenblikken,
 Wen 't stervend oog zijn Goël ziet!
 Wat dag zal na dien nacht dan blozen?
 Een dag, die eindloos 't hart verrukt,
 Gehuld met eenwig goud — met onverwelkbre rozen,
 In 't Paradijs geplukt (1)!

OUDAAN (JOACHIM) (2), geboren te *Rijns-
 burg*, den 7 October 1628, waarheen zijn vader,
 Brood-

(1) Bespiegelingen van J. VAN OS, bl. 110.

(2) D. VAN HOOGSTRATEN, Leven van J. OUDAAN, achter
 het III Deel der *Polsk.* Lev. van verm. Mannen en Vrouwen,
 III Deel, bl. 147. C. SAMT *Onom.* Tom. IV, p. 321.⁵ N. G. VAN
 KAMPEN, *Geich. der Ned. Lett. en Wetenfeh.* I Deel, bl. 246.

Broodbakker van beroep, uit *Rotterdam* geweken was, om de vervolgingen te ontgaan, waaraan de Remonstranten na de beruchte Dordsche synode waren blootgesteld. Zijne moeder was eene dochter van JAN JAKOBSZ. VAN DER KODDE, aan welk geslacht de vergaderingen der Rijsburgeren of Collegianten haren oorsprong te danken hebben. JOACHIM werd door zijn' vader, wien hij in de bakkerij behulpzaam was, te *Leyden* op de Latijnsche school besteld, onder het opzigt van den Rector THEODORUS SCHREVELIUS, gaande dagelijks te voet derwaarts en te rug naar *Rijnsburg*. Hij maakte spoedig ongemeene vorderingen in de Latijnsche en Grieksche taal, terwijl zijn dichtgeest zich tevens spoedig ontwikkelde door den omgang met geleerde mannen, inzonderheid met PETRUS SCRIVERIUS, die hem eenigen tijd inwoning gaf, en in zijne blindheid voortreffelijke diensten in het lezen en schrijven van hem genoot (1).

Na den dood van zijne ouders begaf hij zich metter woon naar *Rotterdam*, waar hij in 1636 in het huwelijk trad met EWOUTJE STOUT, en den steen-

(1) SCRIVERIUS erkent dit in zijn lofdicht op de *Algemeene Historie van M. v. BOXHOORN* volgendermate:

*Me si fata senem tali dignentur honore,
Optem hodie vita fila resecta mea;
Sed prius edocte quid praestantissimus auctor
ZURRIUS omnigena dicat in Historia:
Et meus OUDANUS (quia lumine privor utroque
Longaque nox oculis est metuenda meis)
Praelegeat, et cupidus lector gravis impleat aures.*

steenhandel van zijn' schoonvader bleef aanhouden. Ondertusfchen verzuimde hij geenszins de letteroefeningen. Reeds in 1648 had hij zich als dichter aangekondigd met zijn treurspel *Johanna Grey*, hetwelk in 1649 gevolgd werd door een ander, *Koning Konradyn en Hertog Fredrik* genaamd. Beide treurspelen behaagden in dien tijd ongemeen, fchoon zij aan onze tegenwoordige tooneelwetten weinig beantwoorden, en de ftijl wel krachtig, maar uitermate ftroef en hard is. Zijne volgende treurspelen, het *Verworpen huis van Ell*, 1671, en *De Haagfche Broedermoord of dolle Blijdfchap*, 1673, benevens een fragment of vijfde bedrijf van *Servetus*, 1655, zijn van denzelfden ftempel; de ongelijkheid van ftijl, de afwifeling van hoogdravende en platte uitdrukkingen en het ftijve kunstige van fommige regels maken de lezing min aangenaam, maar duiden tevens den geboefenden dichter aan. Zijne gezamenlijke *Poëzij* is in 1712 in drie deelen uitgegeven; in 1714 verfcheen voor de tweede maal zijne *Schriftuurlyke Poëzy* en de *Aandachtige treurigheid en hooggerozevreugde*, op welke dichtwerken POOT in 1724 nog eenige onuitgegeven *Gedichten* van OUDAAAN liet volgen.

In OUDAAAN vereenigde de vrijmoedige, rondborstige man, die zeggen durft wat hij voor waar en goed houdt, en niemand ontziet, als het de waarheid of zijne betere overtuiging geldt, zich met den stouten, krachtigen dichter; wij zouden OUDAAAN verongelyken, indien wij niet erkenden dat, bij veel

lijfs en gewrongens (1), vreemde aardige uitdrukkingen en zonderlinge benamingen (2), ook veel schoons en voortreffelijks gevonden wordt. Uitnemend fraai vinden wij onder anderen de eerste helft van het gedicht, getiteld:

DE LEEUW, BEVREDIGT MET BRITANJE.

Geweld van ketenen en krammen;
 Noch paalwerk om de zee te dammen,
 Noch zeekasteelen op de strand,
 Vol solferbrakend ingewand,
 Zyn machtig om den leeuw te temmen,
 Wen hy de zee wil overzwemmen
 En blusfchen zyn' ontfteken gloed
 In 't holle water van den vloed:
 Dits komt hy bruisen door de barén,
 En weet van zwichten noch bedaren;
 En schoon men met dat schakel-touw
 Van yzer hem beknellen wou,
 Die halstank sluit, en past regtschapen
 Het horenbegast aan 't Engels wapen;
 Maar niet den leeuw, om zynen hals;
 Hem rinkelt deze klank te valsch,

Die

(1) Regels als dezen, bij voorbeeld, om uit velen weinig aan te halen:

Die met de dertelheid der hooft bekrômpe veder
 't Gorfyn op slaat, waarvoor een Thais de oogen nader.

Die noodweer neem ik dan voor noodweer; dat's zwaar onweer;
 Als dat heeft uitgebeld, dan ziet men schynt de zon waer.
 J. OUBAANS *Poezy*, 1 Deel, bl. 45, 53.

(2) Zoo geeft hij onder anderen den ojevaar den koddigen naam van *Ouweyadr*.

Die geene ketting na wil flepen:
 Dies word al wat zyn klanwen geepen
 Van een gerukt en afgemaakt;
 En daar hy 't al vermaakt en kraakt,
 Tot gruis verbryzelt met zyn tanden,
 Neemt hy den sprong zoo fier te hande,
 Dat gansch Britanje lilt van schrik,
 En daverd elken oogenblik,
 Wanneer de donders van zyn brullen
Haar krytstrand en rotsen vullen,
 En galmen met een naar geloei,
 Dat heel het eiland overwoel:
 Dies jaagt zyn jagt (wie kan hem dwingen!) ,
 De meedre en mindre vlugteelingen,
 Daar 't al de doodverf heeft gezet:
 Helaas, wat raad! wie helpt, wie red
 Uk zuik een nood en naar bemauwen,
 Van zyn ter greep gezette klanuwen!
 En schoon hy weer te water gaat,
 Zoo staat de sprong (helaas wat raad!
 Wie helpt, wie red!) in elks gedachten
Gezwind haast hier of daar te wachten.
 Dit was de angst, en dus de stand,
 Van 't korts noch wrevel Brittenland,
 Dat zee en stroomen dacht te dwingen:
 Maar toen de leeuw het quam bespringen,
 Bestoken in het eigen nest,
 Was 't ydel en vergeefs geprest:
 Want schoon hun doggen vinnig blaffen,
 Daar heeft de leeuw niet met te schaffen:
 Geen raad, geen uitkomst, als voortaan
 Dien vorst der dieren t' ondergaan,

Om zyn verbolgentheid te breken
 Met nedrig en demoedig smeeken;
 Want ootmoed wint op 't leeuwenhart,
 Dat hoe getergt, en aangesart,
 Zyn' eedlen tuk niet kan verzaken
 Aan die demoedig hem genaken.
 Britanje, na een ruime wyl
 Te leggen spoorlen, volgt dien styl;
 En lokt, en streelt, om pels te kussen,
 En de eedle gramfchap ult te blussen:
 Het moedig dier is straks gedwee,
 En poogt den voet niet eene schree
 Haar verder op het hert te zetten,
 Noch schryft geen sporelooze wetten
 Van zeegezag, of heerschappy;
 Maar laat alle elementen vry,
 Dat elk wie 't lust zyn' a'em kan halen:
 De vrye zeevaart lyd geen palen (1).

Genoegzaam alle dichtstukken zijn afdrukfels van
 's dichters vrije denkwijze omtrent den godsdienst
 en den burgerstaat, en zijne zucht voor strenge zede-
 lijkheid ontzag niemand. De Heer VAN KAMPEN
 karakteriseert OUDAAN zeer juist, wanneer hij hem
 den COORNHERT der zeventiende eeuw noemt.

In zijne godsdienstige en schriftuurlijke gedichten
 heerscht over het algemeen meer dogmatieke splits-
 vondigheid en theologische dialectiek tegen de
 Roomsche kerk dan wel die echte eenvoudige vroom-
 heid, welke het hart verwarmt en den geest ver-
 kwikt, en die zulk eene liefelijkheid over de ver-
 zen

(1) Poëzy, I Deel, bl. 196.

zen van zijn' neef en geloofsgenoot JOOST VAN GEEL (1) verspreidt. Op deze polemische gedichten en ook op zijne treurspelen (*Johanna Grey* is blijkbaar een tegenstuk van VONDELS *Maria Stuart*) is inzonderheid het oordeel van den Heer DE VRIES (2) over OUDAAN toepasselijk, dat alles te stijf en te gebonden is, en zijne verzen losheid en duidelijkheid missen.

OUDAAN was *insgelijks* een voortreffelijk geleerde; zijne *Roomsche Mogenheid*, in 1664 uitgegeven, getuigt van zijne bedrevenheid in de oudheid- en penningkunde, gelijk nog verscheiden andere vertaalde en oorspronkelijke werken van zijn' smaak ook in andere wetenschappen. Reeds in 1680 had hij *insgelijks* de hand geslagen aan het verbeteren van het Psalmgezag door berijmde uitbreidingen der Psalmen, op muziek gesteld door den Middelburgschen organist R. SCHRIJVER (3), doch naderhand verschikte hij ze naar de zangwijzen der berijming van DATHENUS, wanneer zij in 1683 bij de Waterlandsche Doopsgezinden te *Amsterdam* werden ingevoerd en lang in gebruik bleven.

Ligchaamszwakheden verdoofden allengs zijnen geest, en eene bevoerte maakte een einde aan zijn werkzaam leven den 26 April 1692.

OU-

(1) Zie over dezen ons II Deel, bl. 364.

(2) *Geschied. der Ned. Dichtk.* I Deel, bl. 256.

(3) J. VAN IPEREN, *Kerkel. Historie van het Psalmgezag*, I Deel, bl. 190.

OUDAAN (JOACHIM), kleinzoon van den voorgaanden, gaf in 1743 eene fraaije dichtterlijke vertaling in het licht der bevallige *Cymba Amoris* van ADRIANUS MARIUS, den broeder van JOANNES SECUNDUS, onder den titel van *Het Bootje der Liefde*, en vervolgens nog eenige geestige en vindingrijke gelegenheidsgedichten op de gebeurtenissen van 1747 en 1748 (1). Als eene proeve van 's mans vernuftige vinding en krachtigen dichttrant schryven wij het volgende af uit zijn uitmuntend gedicht op den Akenfchen vrede:

De krygsgod, uit zyn boeijen losgebroken,
En 't hol ontvlugt, daer hy gekerkert was;
Rinkinkte en holde, op 't rollen van zyn' as,
Met roof en moord en andre helfche spoken.

Hy had alreé, met plonderen en stroopen,
Te vuur en zwaerd, de Spaensche en Britsche kust,
Gansch Duitschland en Italiën ontrust,
En Vlaenderen en Brabant afgeloopen.

Ja, schoon hy dus, een bange reeks van jaren,
Zich dronken dronk aen lekker menschenbloed,
En, heinde en ver, geweld had en gewoed;
Hy wist, zoo dol en vol, van geen bedaren.

Zelfs dreigde hy de vrygevochten wallen
Van Zeeland, met zyn alvernielend zwaerd,
En Holland in te rukken, met een' vaert,
En Gelderland roofzuchtig te overvallen.

De

(1) R. ARDENBERG, Naamreg. van Ned. Boeken, bl. 324.

De razende Belloop werd ondertuschen.
 In 's Gravenhage, ondanks haer' norfchen aert,
 Nog even sterk, geketent en bewaert,
 Want Neerland zocht dien oorlogsbrand te bluschen.

Zy knarferande en vloekte, om zich te wreken,
 Zy baerde, als een getergde tigerin,
 En spande, dag en uur, haer krachten in,
 Om ook, als Mars, de klusters los te breken.

Haer *blikken schoten vuur*, uit bet de holen,
 Dan, hoe zy bromde en brulde, uit al haer magt,
 Het baette niets. Men had, by haer, de wacht
 Voorzichtigheid en wysheid aanbevolen.

Maer och! daer kwam de Vree, met schrellende oogen,
 En kermde: „och, Mars, Mars ryt myn kleed van eed!
 „Hy dreigt my zelfs de pannen in te trefen!
 „Moet ik dien smaed in Nederland gedogen!

„Getrouwen! staet me by, of gy moogt schromen,
 „Dat die verwoede, uit wrok en wraek, gewis
 „Ons al te saem, met al wat heilig is,
 „Aenvliegen zal, en schendig om doen komen.”

Zy zuchtte en zweeg, van angst en schrik beladen;
 Voorzichtigheid bestorf ook op die klagt;
 Maar wysheid had een' schrandren vond bedacht,
 Nadat zy zich een weinig had beraden.

„Schep moed! (dus sprak ze met een statig wezen.)
 „Schep moed, godin! 't is vruchteloos gesuft.
 „Ons dienen hier geen tranen, maer vernuft.
 „Wie vreezen mag, ik zal geen monsters vreezen.”

„'k Maek staet, indien gy naer myn rede luistert,
 „Dat gy haest zelf dien wreedaert temmen zult:
 „Want, schoon zyn woedeaft' land met doodschrik vult,
 „Wy houden hier Bellone nog gekluistert.

„Daer liggen helm en pantfer, voor uw voeten,
 „Met speer en toorts; zie ginds haer' wagen staen.
 „Wat dunkt u? schiet haer wapenrusting aen,
 „En trek te velde, om Mavors dus te ontmoeten.

„Standvastigheid moet, waer gy trekt, u volgen.
 „Wel hoe! kent gy Gradivus niet, godin?
 „Men weet, hy is niet schootvry voor de min,
 „Al giert hy, zoo oplopende en verbolgen.

„Ik sta u borg, gy zult hem ligt verstrikken.
 „Vertrouwt ge niet, dat gy, in zulken schyn,
 „Als hy u ziet, zyn krygsgodes zult zyn?
 „Doch, wat gy doet, gy moet vooral niet schrikken.

„Betoover hem, en keer u aen geen vloeken,
 „Als hy, met uw' Oranjen band geboeld,
 „Den wagen volgt, al hygende en vermoeit.
 „'k Moet lagchen, hoe gy Mavors zult verkloeken!”

De vrede had, met open mond en ooren,
 Dien kloeken raed van wysheid aengehoort,
 En werd hierdoor, van lieverleê, bekoort,
 Om, in der yl, den krygsgod op te sporen.

Zy trok het wit gewaad van hare leden,
 Vertrouwde haer' olyf aen wysheid toe,
 Voorzichtigheid de omvlochten slangenroê,
 En ging zich in Bellones toefel kleeden.

Toen

Toen spande zy de wolven voor den wagen,
 En greep de spleets, en stak de toorts aen brand,
 Steeg op en nam het leizeel in de hand,
 En riep: „Nu Mars! nu zal 't er euvel dagen!

„Nu schrik ik voor geweer noch harrenasfen!
 „Dat gaet, regt toe regt aen, naer 't oorlogspel!
 „Voort, wolven! voort!... Vriendinnen, 't gau wel!
 „Wie had geloofd, dat vrede ook wapens pafsen?”

Maer toen ze *dns, te lang*, had omgezworven,
 Van menig oord tot oord, en stad tot stad,
 Dat niemand iets van haer vernomen had,
 Dacht wysheid zelf: de zaak is hier bedorven!

Men had voorwaer ook reden om te vreezen,
 Of ze, onder weg, te Lafeld, niet in 't vuur,
 Of in 't beleg van Bergen, voor den muur,
 Of by Maastricht verongelukt mogt wezen.

Maar ze kwam, verhaalde de Faam,

„Ze kwam kwanswys, als die verwoede, rennen,
 „Die hem welêer verzelde op de oorlogsbaen;
 „En Mars zag zelf, voor zyn Belloon', haer aen.
 „Wie kon haer, in die rustinge, anders kennen?

„Fluks heeft zy hem een' zwymeldrank geschonken,
 „Toen haer de kans zoo schoon stond, dat hy, warm
 „En mar van 't woên, wou rusten in haer' arm;
 „En, hoor! nu dreunt gansch Aken van zyn ronken!

„Hy slaapt zoo vast, terwijl ze hem aen voeten
 „En handen bind en vleugelt, dat, zelfs al
 „Ontwaekt hy weér, hem eeuwig hengen zal,
 „Dat hy, met haer, zjyn' snooden lust wou boeten (1).”

Het

(1) Olyfak of Vredegroet, bl. 7.

Het moeit ons dat er van dezen verdienstelijken dichter zoo weinig voorhanden is, en hij zijn heldendicht *Frederik Henrik* niet voltooid heeft.

OUTHOF (GERHARDUS), Amsterdammer, eerst Predikant en Rector te *Emdden*, en vervolgens in beide hoedanigheden te *Kampen*, was een zeer geleerd man, doch middelmatig dichter. Behalve zijne *Poëzy*, in twee deelen, te *Emdden*, 1708 en 1711, en zijne gerijmde uitbreidingen der *Keizerlijke Rijksinspreuken*, in 1711 te *Gouda* gedrukt, heeft men van hem eene vertaling van den *Hoof* van *CEBES*, onder den titel van *Levenstaafereel van CEBES den Thebaner*, in 1727 gedrukt. De tekst van dit werk is bijkans begraven onder de noten, die meer blijken dragen van pedante geleerdheid dan van gezond oordeel en goeden smaak. Vervolgens gaf hij in 1739 te *Leyden* eenige *Stichtelijke Gedichten* in het licht en wijders nog eene menigte theologische werken (1) die niemand tegenwoordig meer inziet. Zijne bijvoegfels tot *HOOGSTRATENS Zelfstandige Naamwoorden*, in 1733 uitgegeven, zijn in den vijfden en zesden druk van dit nuttig werk op derzelver plaatsen ingevoegd.

OUTREIN (JOHANNES D') (2), geboren te *Middelburg*, den 17 October 1662, werd van jongs af opgeleid tot Predikant, en nadat hij zijne studien aan de Hoogeschool te *Franker* volbragt

(1) R. ARAENBERG, Naamreg. bl. 326.

(2) P. DE LA RUE, Geletterd Zeeland, bl. 77.

bragt had, beroepen te *Oost-Zanen*, vervolgens te *Franker*, te *Arnhem*, te *Dordrecht* en eindelijk te *Amsterdam*, alwaar hij den 24 Februarij 1722 overleed. Hij was in zijn' tijd een der beroemdste godgeleerden, en eene ontzettende menigte theologische werken (1), in onze dagen niets meer dan scheutpapier geacht, zijn de bewijzen van zijne onvermoeide vlijt in de letteroefeningen. Nu en dan schreef hij ook iets in dichtmaat, en bragt het *Hooglied van SALOMO*, het *Lied van MOZES* en andere bijbelsche onderwerpen op rijm, en beschreef op dezelfde wijze de heerlijkheid *Rozendaal*. Al wat wij van dezen arbeidzamen man gezien hebben is zeer middelmatig en in den trant van zijn' vriend, den straksgemelden OUTHOF (2): wij zullen dus, zoo min als van dezen, onzen lezers proeven van 's mans rijmarbeid mededeelen.

OVERBEKE (AERNOUT VAN) was een Haagsch Regtsgeleerde, tijdgenoot en waardig evenbeeld van FOCQUENBROCH, zoowel in denken leefwijze als in dichttrant; gelijk deze zijne for-

(1) R. ARZENBERG, Naamreg. bl. 327.

(2) De smakeloosheid van dezen ging zoo ver, dat hij D'OUTAKEN naam met Griekfche letters fchrijvende: *Λόγος Ήου Σπύρος*, in rijm daarop eene in zijne dagen voorreker theologifch-geestige, maar in de onzen ellendig laffe zinspeling fchreef. (*Polzy*, II Deel, bl. 185). D'OUTEIN voerde ook tot *Symbolum* of zinspreuk: *δὲ σπύρος*, vrees niet, waartoe zijn naam meer aanleiding geeft dan tot *Σπύρος*, gefchrei, gezammer. Zulke nederfchervardigheden werden in dien tijd nog zeer vernuftig geacht.

fortuin aan de goudkust zocht, beproefde **OVER-
BEKE** zulks insgelijks in 1668 te *Batavia*. Wij hebben den zesden (!) druk van 1696 van zijne *Rymwerken* voor ons, behelzende een mengelmoes van gelegenheids-, walglijk morfige, ontuchtige en — vrome gedichten. Doch dit laatste moet ons minder verwonderen, daar er van dezen *bon-vivant*, die zich in rym op zijne lichtmiserlijen beroemt, ook eene berijming der *Psalmen Davids* ten dienste der Lutherfchen voorhanden is, in 1663 te *Amsterdam* gedrukt, en vervaardigd met het oogmerk om de verouderde berijming van **W. VAN HAECHT** te vervangen (1).

OVERDORP (ELIZABETH MARIA), geb. **POST**. In 1788 verscheen van deze bevallige schrijfster, doch zonder haren naam, een bij uitstek fraai geschreven werk, onder den eenvoudigen titel van *Het Land*, doch met een' aanprijzenden opdragsbrief van den Arnhemfchen Predikant **A. VAN DEN BERG**, waarin hij haar voordraagt als in het bezit „van een sterk geheugen, een zeer vlug „verstand, een zeer levendig vernuft en zeer „fijnen, zuiveren smaak;” en inderdaad deze bevallige eersteling leverde daarvan menigvuldige bewijzen en vond een buitengemeen goed onthaal bij onze landgenooten.

Dat zij insgelijks de lier handteerde, kon men
reeds

(1) **J. VAN IJZEN**, Kerkel. Historie van het Psalmgezag, 1 Deel, bl. 183.

reeds uit den schilderachtigen en dichterlijken stijl van bovengemelden haren eersteling vermoeden. Bij de uitgave van een tweede geschrift, *Voor Eenzamen* getiteld; in 1789 maakte zij haren naam ook als schrijfster van *Het Land* en tevens zich als dichteres bekend; want dit tweede werk behelst, behalve eene verscheidenheid van treffende bespiegelingen over allerlei onderwerpen, onderscheiden losse en bevallige dichtstukken. Door deze beide verdienstelijke werken en haren in een' eenvoudigen schoonen stijl geschreven *Reinhart, of Natuur en Godsdienst*, die in drie deelen in 1791 in het licht kwam, was juffer post de lievelinge des beschaafden publieks geworden, en deze drie verdienstelijke werken werden in korten tijd herdrukt. Den dood haars vaders had zij op eene waardige wijze betreurd in haar geschrift *Voor Eenzamen*, dien van hare moeder betreurde zij in een afzonderlijk werkje, onder den titel van *Mijne Kinderlijke Tranen*, in 1792 uitgegeven; roerend en harttreffend, vertroostend en opbeurend zijn de acht aandoenlijke bespiegelingen, waaruit dit werkje bestaat.

In 1794 trad zij in den echt met den Noordwijkschen Predikant OVERDORP. In hare bij deze gelegenheid uitgegeven *Gezangen der Liefde* ontveinst zij geenszins de gevoelens van haar hart, maar belijdt die rondborstig en met vrijmoedigheid; zij bezingt het vermogen der liefde op het vrouwelijk hart met eene onbeschroomde naïfheid, die men vóór haar nog bij geene verliefde dichteres had aangetroffen. Na verloop van dertien jaren, in wel-

welken tijd hare harp aan de wilgen gehangen en zij zich met vertaken bezig gehouden had, kwam in 1804 een tweede gedichtenbundel van haar te voorschijn, getiteld: *Ontwaakte Zanglust*, dezelve bevat verscheiden fraaije, bevallige losse en zachte dichtstukjes, in sommigen van welken zij met zonnegeefende hand meesterlijk de natuur naar de natuur schildert; tot een bewijs voeren wij al dadelijk de schoone *Elegie* aan, in welke zij zoo roerend haar heimwee naar het bekoorlijk *Gelderland* uitdrukt:

Gezeten aan den voet van een der kale duinen,
 Waar achter de oceaen zoo stormvoorspellend bruis,
 Omfloren door een' kring van spitse woeste kruinen,
 Waar plegtige ernst mijn hart, gelijk dit oord, vervult,
 Waar, rond mij heen, eentroep van raven, kraaiën, meeuwen,
 Onrustig, ginds en weer, op logge wicken zweeft,
 En door hun schor gekras, hun zaklig hongrig schreeuwen,
 In deze doodsche stilte een somber leven geeft.
 Hier, waar geen boom ooit truischt, geen groenestruik wil groeien,
 Waar magre duinhelm slechts aan 't dorre zand ontspruit,
 Waar tuschen 't dunne gras slechts arme bloempjes bloeien,
 En 't luimig wijdje langs verbloemde distels sluit:
 Hier, waar 'k natuur zoo doodsch en vreugdeloos zie kwijnen,
 Denk ik terug aan 't oord, waar zij zoo grootsch, zoo mild,
 Haar gaven heeft verspreid, de vreugd in 't hart doet schijnen,
 En door haar rein genot het heerst verlangen stilt.

O Zang landt, zoo rijk in schoone vruchtbre dalen,
 En bevroen met geboonte en veldgewas begroeid,
 Waar kleine beekjes mild, zoo vrolijk kroakend dwalen,
 En bron bij bron, zoo rijk, uit zwellende adren vloeit;
 Waar

Waar val' bij val' steeds 't oor behoort door statig fuischen,
 Terwijl het welig groen die nog verscholen houdt;
 Dan, 't vindend oog verkwikt, door schulmen, spatten, bruischen,
 En 't waterlied weërgalmt door de echo's van het woud.
 O Zalig land! zoo rijk in tronsche donkre boschen,
 Op 't blaauwend heigeberte, en hier en ginds verbreed,
 Alwaar de grond, begroeid met onderscheiden moschen,
 Den moeden wandelaar een mollig rustbed spreidt.
 Waar, in het somber woud van eeuwiggroene dennen,
 De wind zoo momplend in de hooge toppen zucht,
 Daar eekhoorn, vos en das, als vrijē burgers rennen,
 En ojevaar en specht, 't gewoel der aarde ontvlucht.
 Daar 't welig kreupelhout, de heuvels en valssen,
 En struik en boom, verstrooid, het eenzaam heiveld siert,
 Waar, uit de purpre bloem, een aantal nijvre bijen,
 Al gonzend, honig gaart en ginds en derwaarts zwiert.
 Daar graast stom, geleid door arme herdersknapen,
 Met troepjes bij elkaar, het rein en wolrijk vee;
 Men hoort, bij 't zacht geblaat van lammren en van schapen,
 Het rustig lief geklink der hamelsbellen meê;
 Men ziet ze hier in 't dal, daar op de heuvels dwilen;
 Zij vinden, voor hun dorst, een koele bron of beek,
 Hun knoien, groen bemoscht, verspreid in gindsche dalen,
 Vergrooten 't lagchend schoon der schilderige streek.
 O Zalig land! daar 't oog zod wijd en zijd kan dolen,
 Van elken heuveltop op 't heerlijkst ver gezigt;
 Waar 't rookend hutjen, in een eenzaam dal verscholen,
 Als 't beeld der kälme rust, zoo toovrend voor ons ligt.
 Daar 't oog zich steeds vergast op wisling van rooneelen,
 Het oof maar luistert naar een schoon harmonisch lied,
 Daar al de zinnen in het zachtst genoegen deelen,
 En 't hart, dit rein vermaak, zoo zalig rijk, geniet.

Helas! ook ik, ik drook weleer met volle tengen
 Uit dese vreugdebron, ik lag hier in uw' schoot,
 Natuur! en ach! de tijd wischte nooit uit mijn geheugen,
 Hoe veel, hoe rein, hoe zacht, hoe zalig ik genoot.
 Veel jaren mijner jeugd zijn hier te ras verdwenen;
 'k Bezocht hun in een oord, waar ziel en ligchaam kwijnt;
 En ga ik soms eens naar dat toovrend landschap, henen,
 't Is als een vreemdeling, die komt en weêr verdwijnt;
 Weemoedig drijven mij dan tranen in mijne oogen;
 Bij 't schaduwvlug genot, wordt zacht genoeg smart.
 Dan schijnt mijn levenslot met donker sloers omtogen;
 En 'denkbeeld: „ik moet weg,” snijdm'als een vlijm door 't hart.
 Ach! dat uw zorg mij hier ter woon een plekje schikte,
 Voorzienigheid! al waar 't in 's levens avondstond;
 O! Dat die aanblik nog mijn flauwend oog verkwikte,
 In wien mijn blijde jeugd haar hoogst genoeg vond!
 't Eenvoudigst landverblijf, in een der stilste hoeken,
 Nabij een statig bosch, omringd van zwaar geboomt,
 Daar lieve zangers, jaar op jaar, hun nestjes zoeken,
 En 't murmlend beekje zacht de kleine hoeve omzoomt:
 Dit 's al wat ik begeer; 'k zou ruimer adem halen
 In zuivrer lucht; mijn geest zou min beneveld, meer
 Van banden vrij zijn; 'k zou die schoone streek doordwalen,
 Gezond, gelukkig zijn, en worden als weleer;
 'k Zou, weêr geheel gevoel, natuur! voor uw genoegten,
 In uw zo roerend schoon, uw' goeden Schepper zien;
 'k Zou omgeen schijngenot, om eer noch rijkdom zwoegen;
 Maar, met een dankend hart, hem daaglijks hulde bién.
 'k Zou, bij een sober deel, mij wel te vreden vinden,
 En, lieve lotgenoot! aan uw getrouwe hand,
 Genoot ik, in den kring van magen en van vrienden,
 Een aardschen hemel in het schoone Gelderland (1).

Hoe

Hoe natuurlijk, levendig en bevallig teekent zij
verscheiden schoone plekken van dit aardsch Para-
dijs! Met genoegten leggen wij onzen lezers hare
dichterlijke teekening voor oogen van

HET DORPJE.

Hoe vreedzaam ligt dat dorpje
Daar aan den voet des heuvels,
Met al zijn boerderijen,
Zijn kleine lage hutten
En bruine rieten daken,
Met groen bemoste vakken,
Zijn peer- en appel-boomgaards,
Zijn breede lindenboomen,
Die wandelpad en hutten
Omschaduwten en koelen!
Hoe sterkend is die aanblik
Der rijk bebouwde landen,
Met welig golvend koren,
Met tarwe, garst en boekweit,
Met haver, vlas en rogge,
Der groene vette weiden,
Vol grazend vee, door wilgen
Omzoomd, waar langs de Rhijnstroom,
Met schoone bogten slingert!
En hoe bevallig nedrig
Rijst uit die kerkhofinden,
De spits des kleinen torens!
Wat ligt gij, dorpje! schoon.

En deze rijke landhoeft!
Hoe toovrend, hoe bevallig

Ligt ze op des heuvels helling
In 't Inw der rijzige olmen!
Hoe vreedzaam staat die woning!
Haar rook stijgt ook zoo rustig
En golft van 't lage dakje
Zoo zichtbaar langs die boomen.
Hoe mild staan hier die schuren,
Die schaa- en runderstallen,
Die hooi- en korenbergen!
De gantsche werf aemt leven.
Hier blinken zuivre vaten,
Hier woelen nijvre menschen
En huisfelijke dieren
Zoo bezig door elkander.
Hier graaft en pikt het pluimvee,
Kalkoenen, ganzen, hoenders,
De moeders met haar kiekens;
Zij klokken, roepen, piepen,
Zij schreeuwen, kraaijen, kaaklen;
Daar knort een bruine zeuge;
Een troepje blanke biggen
Loopt hupplend haar op zijde:
Zij knorren zachtjes meê.

Zie hier, op 't oude stroomdak,
Die duifjes dan eens kuschten,
Dan weêr elkaêr ontvlieden,
Nu zachtjes komen zweven,
Dan, wild en wiekenklappend',
Met gantsche vlugten snellen
Naar gintschen boerschen til.

Met volgeladen kropjes
Vliegt hier en ginds een zwaluw
Naar 't kunstig kleën nestje,
Dat zij met gul vertrouwen
In dak en schuren hangen:
Hun vrolijk kunstloos zingen
Vergroot den lieven eenvoud
Van 't landelijk tooneel.

Wat aantal honigkorven
Staat daar ter zij der woning,
Als zoo veel stille hutten
Van nijverheid en vrede!
Zie hoe die schrandre diertjes
Op elke veldbloem rusten,
Daar wasch en honig puren,
En naar hun korven dragen.
Ik zie hunn' blijden arbeid;
Ik hoor hun wickjes gonzen,
En zweve als met hun meê.

Men hoort van ver de stemmen
Van herders en van schapen,
't Geblaat der jonge lammren,
't Geklink der hamelbellen,
Het blaffen van den keeshond:
Die mengling van geluiden,
Die landlijke tooneelen,
Zoo vreedzaam, zoo eenstemmig,
Zoo kunsteloos eenvoudig,
Vol bezig, werkzaam leven
En kalme rusteloosheid,

Verkwikken alle harten,
 Die gij, natuur! eens stemdet
 Op uwen eigen' toon.

Wel hem, die zijne dagen
 Bij zulke landtooneelen
 Al zachtken voort ziet rollen!
 Die niet gekweld door driften
 Naar rijkdom, eer of aanzien,
 Door weelde niet bedorven,
 Naar zijn bestemming werkzaam,
 Bedacht op hooger aanzijn,
 Den morgen ziet verrijzen,
 En telken reis, als de avond
 Zijn schaduw aan doet groeijen,
 Met vreugde en rust kan denken
 Aan 's levens avondstond!

Wie zou bij zulk een' zegen
 Naar meer bezitting haken?
 Geen prachtig rijzend lustslot,
 Met al 't genot, dat weelde
 En rijkdom daar kan scheppen,
 Geen Engelfche plantsoenen,
 Noch Gothfche woongebouwen,
 Noch kunstige rufnes;
 Ook geen Chineefche tempels,
 Geen net geboogde brugjes,
 Geen fombre hermitages,
 Geen onderaardsche grotten,
 Ontgloeijen mijn begeerte:
 Al wat de kunst zoo karig,

Zoo vol van kleine zorgen,
 Zoo luimig, zoo afhankelijk
 Van modes en van menschen,
 Zijn' Schepper doet genieten;
 Verdient mijn wenschen niet.

Maar uwen schoonen rijkdom,
 Uw rustig zacht genoegen,
 Natuur! zoo gansch eenvoudig
 En kostloos te genieten,
 Ó! Dat is aardsch geluk (1)!

Zonderling kleuren bij deze schoone natuur- en
 landtafereelen eenige stichtelijke, of liever theoso-
 gische gedichten, waarin de mystikerij de fchering
 en inslag is, en aanleiding geeft tot zonderlinge
 uitdrukkingen; bij voorbeeld:

Jesuf! ach! ik sterf van dorst.

— — — — —
 Dat geeft rust — ach! ik geloove, ik
 Neem, met al mijn schuld belaaen,
 Slecht, verdoemlijk, arm, ellendig,
 Uwen vollen rijkdom aan,

— — — — —
 En ik mag voor Jesus reekning
 Hoopend door dit leven gaan (2).

Ja wel is dit alles, gelijk haar beoordeelaar
 luimig genoeg aanmerkte (3), „volgens den koers
 der

(1) Ontwaakte Zanglust, bl. 14.

(2) Ibid. bl. 6, 7, 9.

(3) Alg. Vaderl. Letteroef. voor 1807, I St. bl. 627.

„der wedergeboorte, naar de gewone windstreek;” ondertusschen vindt men vrij wat gezonder begrippen aangaande God en den Godsdienst in haren voortreffelijken *Reinhart*; maar toen zij dit werk schreef was zij nog geene predikantsvrouw, en had dienvolgens geene kennis van stelselmatige godgeleerdheid.

Deze dichtbundel is het laatste wat van haar in het licht verscheen; want kort na dezelfs uitgave — was zij niet meer!

OVERSCHIE (FRANÇOIS JACOB VAN), Raad en Schepen der stad *Delft*, kwam in de eerste helft der vorige eeuw met een zonderling rijmboek voor den dag, getiteld: *Oynd Niems, of volbragte belofte*, behelzende, in de vreemdste spelling die immer gezien is, de onzinnigste theologische wartaal die ooit in kranke hersenen opkwam; hij reveelt onder anderen van *Herts-uitschittingen*, van een *Godlyk Kindschap*, enz.

Maar hoe we nu wonderboek hanteeren, keeren, vouwen, schreven de leden van het Rotterdamsche kunstgenootschap *Natura et Arte* aan hem,

En op elk blad het doel van uwe vlyt bespiën,
Wy kunnen warelyk geen *Godlyk Kindschap* zien.
Indien 't er is, hebt gy 't zoo derelyk omwonden,
Met taegelbreken en belagchelyke vonden
Van spelling, klank en maet, dat de allerwyste man,
Hoe zeer hy 't wikke of weeg', het niet ontdekken kan (1).

Het

(1) Dichtlevende Oeffeningen, bl. 268.

Het genootschap deed waarlijk den schrijver van dit broddelwerk te veel eer aan; de Amsterdamsche dichter DE HAEN was insgelijks van dit gevoelen, het welk hij den leden in een' geestigen poëtischen brief te kennen gaf (1).

OVERSTEGEN (KORNELIS VAN) (2) was een dichter uit de Dordsche schole, van wien wij niets verder kunnen melden, dan dat hij zijne *Geestelyke en Wereldlyke Poëzy* te Dordrecht in 1661 heeft uitgegeven en aldaar den 19 October 1662 gestorven is.

OVERSTRATEN (ADRIANA VAN). In 1788 trad deze juffer als dichteres op met een' *Eerkrans* voor hare geboortestad *Bergen op den zoom*, welken zij met dien van PETRONELLA MOENS voor *Aardenburg* gemeenschappelijk in het licht gaf. Verscheiden andere, meestal vrij uitgebreide dichtstukken van haar vindt men in de dichtbundels der genootschappen, waarvan zij lid was (3). Dezelven zijn meestal van historischen aard, en getuigen van de belezenheid der dichteres. Fraai durven wij over het algemeen haar dichtstuk noemen, waarin zij den *Lof van den*

(1) A. DE HAEN, *Herdersn. en Mengeldichten*, bl. 23.

(2) M. BALEN, *Beschrijving van Dordrecht*, bl. 291, waar ook zijne afbeelding gevonden wordt.

(3) Namelijk van dat onder de zinspreuk: *Studium Scientiarum Genitrix*, te Rotterdam, de kamer van *Rhetorica De Goudsbloem*, te Gouda, en voorts van de Utrechtsche en Amsterdamsche dicht- en letteroefenende Genootschappen.

den Vaderlandschen Landbouw bezingt; eenige regels uit hetzelfde willen wij hier herinneren:

Waar immer vruchtbaarheid den voorspoed mag begroeten,
 Myn vaderlandsche schoone! eerbiedigt elk uw' naam,
 In 't hart der aarde moog' de slaaf om gouderts wroeten,
 Uw zachte luister siert de vleuglen van de faam.
 't Noord mag uit de yzren groef het nut kompasstaal delven,
 Gy voedt den vloteling terwyl de zeilsteen dwaalt.
 Daagt Polens rykdom uit kristallen zoutgewelven,
 Gy zoekt 'svolks heil, als 't vuur in vruchtbre vorens straalt.
 Het west moog' 't streelend zoet in 't suikerriet zien bloeijen;
 Dat Chinaas heesters blyde ons frische theeblaën biën;
 Gy doet den zoeten room in 't Hollands klaver vloeijen,
 En zwarte zorgen uit uw' heldren moestuin vliën.
 Molnken! vleit u vry in 't lommer der muskaten;
 Wie, die het sappig ooft uit Neerlands boomgaard acht;
 Wie kiest, uit echten smaak, uw korlige granaten,
 Terwyl gezondheid hier in purpen kersfen laght?
 Italië boog', volmoed, op zyn limoenwaranden;
 De Fransche welvaart bloeije in koele wijngaardschaaduw;
 Hier doet ons 't donzig bloe der perzik watertanden;
 Hier groeit de malsche pruim door 'tvrolyksmeltend blaauw,
 Ja, schoone landgodin! uw naam bekoort de zielen,
 Die, vry geboren, door geen valschen schyn misleid,
 Nooit door gevloekten dwang in gouden kluisters knielen,
 Of dilden dat hun hart door schraapzucht word' geveleid.
 Gy doet ons heil in 't goud van 't rypend koren golven.
 Hoe vreedzaam leeft de boer in 't vrye vaderland!
 De zorg, in 't wol der vacht van 't blanke schaaap bedolven,
 Word, zo zeeens 'tvoorhoofd frons, gewoord door welvaarts hand.
 Gy vlecht het vrindschapsnoer der wereldheerschappyen.
 Gy maakt in 't slaafsch gewest zelfs vryheidschaduwbeeld,
 Waar

Waar leeft uw glorie niet in linnenweveryen?
 Elk roemt het taalje vlas, in Nederland geteeld.
 Het melkryk horenvee ziet gy, in vreemde weiden,
 Al loeiend hygen naar den vaderlandfchen grond.
 Waar Fries of Groninger zyne osfen ooit zag leiden,
 Was Neêrlands eernaam zelfs de wangunst in den mond.
 Waar moogt ge, ô Gelderland! niet op uw kleppers bogen?
 Blyft Frieslands paardenmarkt Europes kermis niet?
 Daar't pauslyk Rome zelfs, veeltyds met nydige oogen,
 Voor 's kerkvoogds gouden koets de Friefche rofen ziet!
 Uw hand, ô landbouw! weet hun moedig ras te kweeken:
 Gy weeft de klavers door den gladgeëgden grond.
 Gy vest in 't voedend hooi alom uw zegeteeken,
 En 't paard voert Neêrlands eer met losse manen rond (1).

Na 1792 is ons niets meer van deze verdienste-
 lijke dichteres onder het oog gekomen, hetgeen ons
 doet vooronderstellen dat zij niet meer bestaat.

OVERVELD (NICOLAAS VAN). Een treur-
 spel van ſezen, *Philoneus en Thirene*, in 1720
 gedrukt, hebben wij — gezien.

(1) Kl. Dichterl. Handschriften, IV ſchak. bl. 107.

PAAPE (GERRIT). Hoewel deze juist geene aanspraak kan maken op groote dichterlijke verdiensten, en met honderden zijner zoetvloeiende tijdgenooten in middelmatigheid gelijk staat, heeft hij toch door zijne veelschrijverij eenigermate een' naam gemaakt, en dient dus hier vermeld te worden. Wij zullen zijne voornaamste levensbijzonderheden uit zijne autobiographie (1) hier mededeelen.

Hij werd geboren te *Delft*, den 4 Februarij 1752, op hetzelfde oogenblik dat men het lijk van WILLEM IV in het vorstelijk graf aldaar nederliet. Zijne moeder had nog even te voren de lijkstatie zien binnen komen. Zijne ouders waren onbemiddelde lieden; echter werd zijne opvoeding geenszins verwaarloosd. Van zijne eerste jeugd af had hij een' grooten lust tot teekenen en lezen; doch zijn vader, die wekelijks slechts *f* 7:4:— inkomen en dagelijks elf monden te spijsigen had, kon hem geen teekenmeester geven, en de geheele bibliotheek van den goeden man bestond in zes of zeven boeken. Een leesgrage bakker in zijne buurt, die omtrent tweehonderd boekdeelen bezat, voorzag

den

(1) G. PAAPE, *Mijne Vrolijke Wijsgeerte. Republikeinsch speelreisje van Frankrijk naar Holland.*

den jongen **PAAPEN** van nieuw zienvoedsel, het geen deze gretig verslond. Zijn vader ondertusfchen begreep dat lezen geen ambacht was, en zijn zoon, even als hij, in het zweet zijns aanschijs zijn brood zou moeten winnen; hij raadpleegde met des jongelings genegenheid, die op het schilderen viel, en bestelde hem met zijn dertiende jaar in eene plateelbakkerij, om na verloop van tien jaren tot den rang van *schildersknecht* bevorderd te worden. Omtrent dertien of veertien jaren oefende hij dit ambacht; zijne teekenkunst werd er geheel door bedorven, uit hoofde van de slechte schilderwijze, aan dat beroep eigen. Zijn vader liet hem van het geen hij verdiende zoo veel behouden als zijne bekrompen omstandigheden toelieten, omdat hij zag dat zijn zoon het gespaarde geld aan boeken en prenten besteedde. Op deze wijze had hij zich ook verscheiden dichtwerken aangeschaft, en geraakte eindelijk zelf aan het rijmen. Men dreef hartelijk den spot met zijne gebrekkige eerstelingen: dit sloeg wel voor eenigen tijd zijn' moed neder, doch benam hem dien niet geheel en al; hij vervolgde zijne rijmliefhebberij, en gaf in 1774 een werkje in het licht onder den titel van *Vruchten der Eenzaamheid, of Proeve van Stichtelijke Mengeldichten*, even slordig van uitvoering als van inhoud; deze „ellendige eersteling,” gelijk hij dit werkje zelf noemt (wij kennen het niet), bragt hem in kennis en vriendschap met **ROELAND VAN SCHIE**, een' tachtigjarig' grijsaard, en liefhebber der dichtkunst, wiens dochter, **MARIA VAN SCHIE**, de-

dezelve insgelijks beëfende, met wie PAAPE den 24 November 1776 in het huwelijk trad. Door roedoen van zijn' schoonvader werd hij aankweekeling, en vervolgens lid van het Haagsche dichtgenootschap, welks stichter, de Predikant JOANNES VAN SPAAN, hem in de noodige regels der dichtkunst onderwees; inmiddels had hij een treurspel uitgegeven, getiteld: *Gamba, of de Martelaar*.

Thans was PAAPE zijn dichtvuur niet langer meester, zoo dat het scheen, zegt hij, als of hij een' winkel van verzen wilde opzetten; het was hem volstrekt onmogelijk zijne verzen, hoezeer zij het door eene eentoonige vroomheid, waarvan, volgens zijn eigen getuigenis, eene sterke vlaag hem op dien tijd bevangen had, verdiend hadden, in het duister te blijven opsluiten: dienvolgens gaf hij in 1777 het eerste deel zijner *Bijbel- en Zededichten* in het licht, die in 1778 door het tweede deel gevolgd werden, benevens een ander rijmwerkje, zonder zijn' naam, getiteld: *De vernederde en verheerlijkte JEZUS en andere gedichten*.

Een geschil, tusschen zijne medeambachtsgezellen en hunne meesters, waarin hij de zijde der onderdrukte partij koos, bragt hem in haat; hij werd moedeloos, verliet zijn ambacht, waarin hij reeds lang een' tegenzin had, en bevond zich zonder kostwinning en zonder geld. Hij begaf zich aan het waaijerschilderen en silhouetteren; ook kreeg hij hoe langer hoe meer toegang tot zeer aanzienlijke boekverzamelingen, zoodat zijn leeslust zich nu ten vollen kon verzadigen. Eene zware ziekte en

an-

andere tegenspoeden verschaftte zijner werkzame, tot nog toe vrome pen eenige rust; echter verscheen in 1779 van hem *Job, in vier boeken* en een kinderboekje, door hem en zijne echtgenootte gemeenschappelijk opgesteld, onder den titel van *Kinderpligten, Gebeden en Zamenkomsten*, enz. in twee stukjes; vervolgens in 1780 *De Christen, in negen boeken*, een werk, waaraan hij zelf grootelijks twijfelde of het hem wel eene middelmatige eer kon aandoen (er is echter veel goeds in). Ondertuschen bevond hij zich bij aanhoudendheid in bekrompen omstandigheden, die hem nu en dan eenige klagten bij voorname en schatrijke lieden deden ontglippen; zij hadden deernis met hem, maar daarbij bleef her. Eindelijk kreeg hij toch in 1781 een ambt, het welk alle weken — zesendertig stuivers opbragt; dit was de post van bediende der kamer van Charitaten der stad *Delft*. In de uitoefening van zijne functie deed hij onder 1700 à 1800 arme lieden een? schat van menschenkennis op, en — van zijne zesendertig stuivers schoot zeer weinig over.

Dus won hij van dien tijd tot 1786 al schilderende en dienende den kost, toen de bekende wijbo RYJNJE hem den raad gaf om zich liever op het vertalen van boeken toe te leggen, waarin hij een ruimer bestaan kon vinden. Hij volgde dien raad, nam vijf lessen in het Hoogduitsch en — was reeds in staat om WIELANDS *Abderieten* in het Nederduitsch te vertalen, welke vertaling nu weldra door eene menigte anderen gevolgd werd.

In-

Inmiddels was het patriottismus ter bane gekomen, waarvan hij een ijverig voorstander werd. In niet minder dan zevenendertig boekdeelen, tot de tijdsomstandigheden van dien tijd betrekkelijk, voor en na de omwenteling uitgegeven, maakte hij zijne gevoelens ernstig en schertsende bekend; zijne vlaag van vroomheid moet toen ook geheel en al verdwenen, althans in eene soort van Democritische wijsgeerte veranderd zijn, waarmee hij in deze latere schriften zijne voormaals gekoesterde begrippen hartelijk belacht. Ondertuschen het deel, dat hij in de patriottische verrigtingen genomen had, maakte het raadzaam voor hem bij de omwenteling in den herfst van 1787 zijne geboortestad *Delft* te verlaten en naar *Amsterdam* te wijken, waarheen zijne vrouw en tweejarig zoontje hem volgden. Op eene doodsfche achterkamer, zonder eenige boeken dan een Bijbel met volkomen kanteekeningen, begon hij zijn' *Simfon*. Eindelijk zag hij zich genoodzaakt om met vele anderen naar *Brabant* te wijken, om dit te veiliger te doen, vermomde hij zich in andere kleederen en beschildeerde zijn aangezicht. Te *Antwerpen* en elders in *Brabant* had hij onderscheiden ontmoetingen, en geraakte bij velen zeer in den haat, omdat hij de dweepzucht van sommige signoors en de dwaasheden der Belgische patriotten bij hunnen opstand tegen Keizer JOSEPH II in zijne schriften bespottelijk had voorgesteld; zijn handschrift van *Het Leven van PHILIPS van Bourgondië* werd bij de plundering van den Boekverkooper SPANOGHE, te *Antwerpen*, als een kettersch boek, plegtig verbrand.

brand. In het laatst van December 1789 nam hij zijn verblijf te *Duinkerken*, waar hij met het schrijven van boeken, tooneelftukken en vertalen voor zich en de zijnen den kost won. Doch op den 17 Thermidor, het tweede jaar der Fransche Republiek, werd hij benevens andere Hollandsche uitgewekenen in requisitie gesteld om het hoofdkwartier van den Generaal DAENDELS op deszelfs togt naar *Holland* te verzellen. Dit bevel was hem zeer aangenaam; hij volgde het hoofdkwartier tot na het innemen van 's *Hertogenbosch*, en bleef eenigen tijd in deze stad, waar hij eene Vaderlandsche Courant schreef. Vervolgens bezocht hij na de omwenteling eenige Hollandsche steden, en zettede zich eindelijk te *Dordrecht* neder, waar hij andermaal courantschrijver werd. Al aanstonds droeg men hem het lidmaat- en voorzitterschap der societeit op; zijn eerste presidium duurde vierentwintig uren, hij trok aan het hoofd van eenige duizend burgers naar het raadhuis, en verrigtte natuurlijk alles wat in zijne staatkundige rol van dien tijd te pas kwam.

PAAPE scheen in deze onstuimige dagen een persoonadje van eenig gewigt (1), doch viel weldra in volgende gematigder tijden, gelijk zoo vele anderen van zijn' stempel, in zijne onbeduidendheid te rug;

(1) Zoo was hij, onder anderen, ook lid van de Commissie tot onderzoek van het Politiek en Financieel Gedrag der voorgaande Regering, welke Commissie na f 22000:— gekost te hebben, den 28 Junij 1796 door het Provinciaal Bestuur van *Holland* ontbonden werd.

rug, en schreef nog eenige stukjes, waarna hij niets meer van zich liet hooren; althans wij weten niet waar en wanneer hij gestorven is.

Zijne laatste schriften, gelijk wij reeds opgemerkt hebben, steken zonderling af bij zijne eersten, met welken hij zelf, tot groot ergernis der geenen die er stichtelijk zielenvoedsel in gevonden hadden, hartelijk in zijne laatste den spot drijft, zeggende dat er tijdstippen in zijn leven waren, „die on-
„ verschoonlijk zouden zijn, door eene dweeperij,
„ welke hem bezielde, wanneer rijper onderzoek
„ en onpartijdige overweging er hem niet van ge-
„ nezen hadden (1).” Onder de menigvuldige werken van dezen vruchtbaren veelschrijver is ongetwijfeld veel middelmatigs, prulligs zelfs, want de man moest er van eten; maar in sommigen is toch menige korl Attisch zout aan te treffen; zijne *Kluchten der gekroonde Stervelingen* zijn inderdaad zeer geestig. Als dichter had hij een' goeden aanleg, maar hij viel ongelukkig in verkeerde handen. Zijne verzen zijn in ons oog niet goed, en ook — niet slecht genoeg, om hier proeven van zijn' dichttrant mede te deelen.

PAEUW (MARIA) was eene tijdgenootte van KATHARYNE LESCAILJE, die haar in 1677 een gedicht zond te *Rijnsburg*,

daar zij eenzaam, buiten nood

Van

(1) Vrolijke Witsgeerte, bl. 61.

Van steurnis en gewoel, in schaduw van de bladen,
Haar vaarzen dicht, met ryke en schrandre stof beladen (1).

Er is ondertuschen weinig gedrukt van deze niet
onverdienstelijke dichteres.

PAFFENRODE (JOAN VAN), Vrijheer van
Ghusigny, Luitenant-Kolonel en Commandant van
Gorinchem. Deze dappere krijgsman, die in het
verdedigen van *Maastricht*, den 24 Junij 1673
sneuvelde, was tevens een vriend van de letteren.
Zijn treurspel, *De Ondergang van Willem van
Arkel*, en beide kluchten, *Hopman Ulrich* en
Sr. Filibert, genaamt *Oud-mal*, benevens eenige
losse gedichten, zijn verscheiden malen gedrukt (wij
hebben den zevenden druk van 1676 der geheele
verzameling voor ons). Na zijn' dood kwam in
1675 een geleerd werk van hem in het licht, ge-
titeld: *Der Grieken en Romeinen Krijgshandel*,
waarin hij veel belesenheid en oordeel aan den dag
legt. Als dichter staat hij in bekwaamheden gelijk
met FOCQUENBROCH, OVERBEKE, BLASIUS en
dergelijken zijner tijdgenooten, van wie hij nogtans
als puntdichter onderscheiding verdient (2).

PALENSTEYN (JAN), een Enkhuizer boek-
verkooper, heeft in 1686 een treurspel gemaakt en
gedrukt, genaamt *Buda, anders Offen*.

PALM

(1) K. LUSCILLJE, *Mengelpoëzy*, I Deel, bl. 94.

(2) *Epigrammatische Anthologie*, bl. 46.

PALM (KORNELIS VAN DER) werd op den 28 November 1730 te 's Hertogenbosch geboren. Zijn vader vroeg verloren en naauwelijks de jongelingsjaren bereikt hebbende, werd hij naar de Oost-Indiën gezonden, waar hij echter slechts korten tijd vertoefde. In het moederland te rug gekeerd, nam hij zijn intrek bij zijn broeder **ARNOLDUS VAN DER PALM**, destijds Predikant te *Bommel*, op het eiland *Over-Flakke*, en genoot aldaar het onderwijs van den braven en niet ongeleerden man, uaderhand Predikant te *Woudrichem*. Uit deszelfs huis begaf hij zich naar *Rotterdam*, en werd aldaar in eene der beste Fransche scholen tot onderwijzer der jeugd gevormd. Na weinige jaren aanvaardde hij zelf dit beroep te *Rotterdam*, met zulk een' goeden uitslag, dat zijne school weldra eene der aanzienlijkste binnen die stad werd. Hoezeer bijkans al zijne uren, zoo door het onderwijs als door afzonderlijke lessen in de wiskunde, bezet waren, wist hij echter nog tijd te vinden, om zich vlijtig in de Latijnsche taal, waartoe hij een gedeelte van den nacht moest besteden, te oefenen. Hij koesterde namelijk altijd de hoop, om eenmaal het schoolberoep met den predikdienst te kunnen verwisselen, en zuinig bespaarde overwinsten schenen hem daartoe in staat te zullen stellen. Doch in 1755 gehuwd zijnde met **MAGTILD VAN TONSBERGEN**, en zijn huisgezin met eene dochter en zeven zonen (1) aangroeijende, was hij ge-

(1) Een derzelven, **J. H. VAN DER PALM**, is tegenwoordig Hoog-

genoodzaakt dit voornemen op te geven, schoon hij het lezen van Latijnsche schrijvers, inzonderheid van CORNELIUS NEPOS, tot zijn' dood toe onderhield, en de godgeleerdheid zijne geliefkoosde studie bleef.

Het ontbrak hem in den loop zijns levens niet aan openbare eerbewijzingen. Door de Haarlemsche Maatschappij der Wetenschappen werd hij, wegens eene verhandeling *Over de Opvoeding der jeugd* met zilver bekroond; het Zeeuwach Genootschap der Wetenschappen wees hem deszelfs gouden eerpenning toe wegens eene verhandeling *Over de verbetering der Scholen*, en voor eene, behelzende *De middelen tot aanmoediging der Zeevaart*, ontving hij van den Oeconomischen Tak der Haarlemsche Maatschappij de kleine gouden medaille. Van zijne *Nederduitsche Spraakkunst*, te Rotterdam, bij R. ARRENBURG uitgegeven, zijn mischien twintig drukken in het licht verschenen. Het Haagsche dichtgenootschap vereerde zijn dichtstuk: *Tafereel der vaderlijke zorgen van Nederlands Overheden ter bevordering van wetenschappen en kunsten, sedert de oprigting van dit gemeenebest*, door het genootschap als prijsstofte opgegeven, met den zilveren eerpenning; ook behaalde hij insgelijks den zilveren eerpenning bij het Leydsche dichtgenootschap, met dat, de prijsstofte *De Vrije Zee* ten onderwerp hebbende, en beiden gewisselijk niet

ON-

Hoogleeraar in de Godgeleerdheid aan de Hoogschool te Leiden.

onverdiend, hoewel er meer bondige redenering en rijpelijk overdachte bewijsredenen dan stoute beelden en hooge dichterlijke vlugt in gevonden worden; trouwens op dezen toon waren de meeste zoogenaamde prijsverzen van dien tijd gestemd, en het onderwerp doorgaans in den didactischen vorm gegoten, die ten hoogsten eenige rethorische figuren als versiering toeliet, maar echter weinig warmte en leven aan een tafereel gelijk het eerstgenoemde bijzetten; men oordeele uit deze twee strophen van hetzelfde:

Is 't groot het snorkende geweld,
Belust op 's naesten eer en erven,
Te keeren, en, op 't oorlogsveld,
Te zegevieren of te sterven?
Veel grooter tegen eenen stoet,
Die gansch Europa beven doet,
Met een geringe magt, heldhaftig zich te kanten,
En, bij dit buldrend krijgsgerucht,
Voor list nog overmagt beducht;
Tot heil voor 't volgend kroost, de kunsten voort te planten.

Zwijgt eenwig van uw grootheid stil,
Ontaerten, die, in 't staal geboren,
Uw' evenmensch, naer uwen wil,
Durst in zijn wettig erfdeel storen. —
Leert, leert van Neêrlands heldenrij,
Wat deugd, wat ware grootheid zij,
Wie best zijn Vaderland durst, in den nood, beschermen;
Hij, die, schoon 't bloedig krijgswaerd woedt,
Het schoon der wetenschappen voedt,
Of die door wreedheid zijn' natuurgenoot doet kermen (1)?

Op

(1) Proeven van Poët. Mengelstoffen van het Genootsch.
Kunstliefde spaart geen vlijt, IX Deel, bl. 253.

Op deze regels is, wat derzelver rhetorische en dichtkundige bewerktuiging betreft, volstrekt niets aan te merken; de regels zijn vloeiend; even als het geheele gedicht, dat eene lyrische physiognomie heeft, en waarin echter, zoo min als in de aangevoerde regels, geen denkbeeld is, dat men poëtisch zou kunnen noemen.

Het andere prijsvers kondigt zich duidelijker als leerdicht aan, waartoe het onderwerp, vooral wanneer men *DE GROOTS Mare liberum* bij de behandeling raadpleegt, en zich tot redeneren, stellen en bewijzen bepaalt, ook zeer geschikt is; en uit dit oogpunt beschouwd, behelst dit gedicht eene menigte argumenten, die zoodanig eene juridico-poëtische dissertatie theoretisch wel klem bijzetten, maar practisch geheel krachteloos zijn; *Cedant arma togæ*. Om van zijne behandeling en de waarde der aangevoerde argumenten eene proeve te geven, schrijven wij de volgende regels af;

Verwaten stervling! beef voor uw geduchte straf,
Zoo vaak ge u meester van de vrije zee durft noemen.

Zoo vaak uw dulle drift, belust op heerschappij,
Te redenloos 't gebied der watren durft begeeren,

En, op deze eischen trotsch, met hefsche razernij,
U niet ontziet de zee in haar gebruik te ontteeren.

't Is waer, uw kloek verstand, uw schrandre vindingskracht
Heeft u geleerd de zee ten wandelpad te stellen:

Uwe ondervinding, stout op haar verkregen magt,
Doet u naer 's aardrijks einde op zeekasteelen snellen.

Gij tart het bruisend nat en snijft, met mannenmoed,
De wijde watren door, ten trots der steile baren.

Uw gloeiende ijver sterkt, door hoop op winst gevoed;
Het ligt benepen hart in angsten of gevaren.

Durft u de helsche lust der snoode sielkerij,
Door roofzucht aangezet, eens onvoorziens belagen:
Gij vreest haer niet; gij draegt den donder aen uw zij,
En kunt door blikfems haer van uwe boorden jagen.

Of zaelt de dollen twist, op menschenbloed verhit,
Verzeld van woede en nijd, haer zaed in 't hart der grooten,

Gij gespt het harnas aen, bestemt uw eerbaer wit,
En temt haer' euvelmoed door magtige oorlogsvloten.

Dan, moet de hovardij, al lacht de kans u toe,
Uw hooggevoelig hart geheel onzinig maken?

De weiffende fortuna is haren gunstling moé
Zoo ras de trotschheid hem van 't redenspoor doet raken.

Zou hij, die tegen list en toomeloos geweld
Zich wapnen kan, ten nutt' van haerdftede en altaren,

Die zijnen vijand staet op 't bloedig oorlogsveld,
Of op de ruime zee vol moeds durft tegenvaren:

Die, met een wakend oog en altoos kloek beleid,
Zijn vaderland het spoor tot waer geluk wil banen,

Op zulk een' voorspoed trotsch, vol opgeblazenheid,
Zich heer en meester van den ganschen aerdbol wanen?

Gewis zijn wijsheid ware in razernij verkeerd:
Zijn heil, zijn koopgeluk, zijn bloeiende, onderzaten,

Zijne oefenscholen, al wat deugd en wijsheid eert,
Zou, in een' korten tijd, zijn rijksgebied verlaten (1).

De zee kent geen en heer dan 's werelds Heer alleen.
Zij spot met shorkerij, belacht het onvermogen;

Den trotschaert, in wiens oog het aerdrijk valt te klein,
Heeft zij gelogenstraf en in zijn' waen bedrogen.

Zou

(1) Taal- en Dichtk. Oefen. van het Gen. Kunst wordt door
oorlog overtroffen, I Deel, bl. 2.

Zou zij, die hagel, wind en storm ten dienste staen,
 Die mer den hemel stijgt, of doet ten afgrond zinken,
 Wiens ongepeilde grond met schatten is beladen,
 Door wie de Almagtige zijn grootheid uit doet blinken,
 Zou zij een dienares van broze schepflen zijn (1)?

Zoo hachlijk is uw staet, ontaerde dwingeland!
 Laet gansch de wereld eerst voor nwen standaert bukken:
 Sluit alle vorsten, door uw grootheid, in den band,
 En zie of de oceanen zich ook laet onderdrukken.
 Gewistlijk neen! — men pleeg' de aloutheidkunderned:
 Men open' vrij het boek der vroegre tijdgeschiedten;
 Men zie hoe vloot bij vloot haer vaderland verlaet:
 Dan, wie deed oolt de zee, door zijn vermogen, zwichten?
 Wie heeft bij volk aen volk op haer gezegepraeld?
 Wie gaf er wetten aen de noeste koopvaardij?
 Wie heeft de maten van den handel juist bepaeld,
 En kon geen andren heer of meester naest zich lijn (2)?

De laatste vragen zijn *in theß* vrij onnozel voorgesteld; als opponenten zouden wij antwoorden: Wel, in de vijftiende eeuw de Portugeezen, in de zestiende de Spanjaards, in de zeventiende de Hollanders en in de achttiende en negentiende de Engelschen;

Men open' vrij het boek der vroegre tijdgeschiedten,
 en men zal zien dat het waar is.

VAN DER PALM was medeoprigter van het taal-
 en

(1) Taal- en Dichtk. Oef. van het Gen. Kunst wordt door *verleid* *verlegen*, I Deel, bl. 11.

(2) Ibid. bl. 13.

en dichtkundig genootschap: *Studium Scientiarum Gentrix, te Rotterdam*, in welks bundels zijne meeste overige dichtstukken verspreid zijn. Zijkenmerken zich meer door netheid en zoetvloeiendheid dan verheven dichterlijke vlugt, en behelzen wel gezonde, juiste en zelfs nieuwe, maar weinig poëtische denkbeelden of schilderijen. Hij was nogtans een man van veel schranderheid, smaak en gezond oordeel, maar die zich welligt niet boven den tijdgeest kon of durfde verheffen, en om FEITH en BILDERDIJK, de scheppers onzer betere dichtkunst, tot zijne modellen te nemen, stierf hij te vroeg, namelijk in den aanvang van 1789 te *Delfshaven*, waar men hem de kostschool op zeer aannemelijke voorwaarden had opgedragen. Hij leeft in de dankbare gedachtenis van vele braven en goeden, en zijne talrijke leerlingen, nu reeds vaders en grootvaders, noemen zijnen naam nog met achting en liefde.

PALUDANUS (LAMBERT), gezegd VAN DEN BROEK, bloeide in het begin der achttiende eeuw, zonder dat wij weten waar hij geboren of gestorven is. In 1736 verklaarde hij zeer nederig dat hij

Nooit opgang kreeg door zijn gedichten,
Ontbloot van zenuwen en kracht,

en

— nooit op 't spoor der dichters trad,
Noch elk kon streelen door zijn toonen;
Maar slechts wat wildzang, nu en dan,
Als andre rijmers heeft gezongen (1).

Die

(1) Pan Poëticae Batavum, bl. 128.

Die wildzang behelsde ondertuschen verscheiden eerwaardige onderwerpen uit het O. en N. Testament, in 1709 te *Amsterdam* onder zijn' vorigen naam VAN DEN BROEK uitgegeven, en getiteld: *Bijbelsstoffe en Gezangen*. Wij hadden het bundeltje voor ons, en vonden al ras, onder de weidsche lofdichten, de volgende *captatio benevolentiae* van F. H. WETSTEIN:

*Wie konst bemint, tree toe: hier kan men voorraat halen
Van dierbre Wijsheid, met geen schatten te betalen;
Hier pralt de konst volbouwd.*

Maar ongelukkig geloofden wij den Heer WETSTEIN niet op zijn woord; het oordeel van den dichter zelve werd bij de doorbladering ook het onze: eer hebbe zijne heldhaftige autocritiek!

In acht tooneelfstukken van PALUDANUS, *alias* VAN DEN BROEK, van 1714—1743 (1), komt evenmin ons „de konst volbouwd” voor als in dit vrome boekje; LAMBERT was zoo min achter de tooneelpoëzij als hij „voorraad van met geene „schatten te betalen wijsheid” in zijne *Bijbelsstoffe* verzamelde.

In 1742 gaf hij te *Amsterdam* eene gerijmde vertaling in het licht van MILTONS *Verloren Paradijs*. Om van zijne bekwaamheid in de vertaalkunst eene proeve te geven, kiezen wij daaruit de volgende regels:

— — So-

(1) Catalogus der Tooneelfp. van W. HENSZES, No. 14.

P A L.

Some say the sun
Was bid turn from the Equinoctial road
Like distant breadth to TAURUS, with the sev'n
Atlantic Sisters, and the Spartan Twins,
Up to the Tropic Crab: thence, down amain
By Leo, and the Virgin, and the Scales,
As deep as Capricorn (1).

Ook zegt men dat de zon bevel bekomen had
Den weg met haaren toom van 't evennachtsche pad
In breedte juist gelijk te nemen, en te streven
Tot TAURUS BERGEN (???) met de zusters alle zeven
Van trofsen Atlas, en van Spartes Tweeling aan
Den Keerkring van den Kreeft; van daar langs haaren baan
Te strijken bij den Leeuw, de Maagd en Vis, en 't teken
Des Steenboks (2).

Het *Taurische gebergte* voor het hemelteeken van
den *Stier* te nemen, onder het optellen van meer
teekenen van den Zodiak!....

Ook een staaltje van 's vertalers tautologie;
MILTON zegt:

Else had the spring
Perpetual smil'd on earth with vernal flow'rs (3).

PALUDANUS vertaalt dit:

Anders had
De *Heve* lente de Aarde, en al wat de Aarde omvat,
Ge.

(1) Milton's *Paradise lost*, Book 671.

(2) Het Paradijs verloren, bl. 337.

(3) *Paradise lost*, l. r. 678.

*Gedurig met een veld van bloemen schoon van kleuren
En verwen, aan den neus behaaglijk om haar geuren,
Vermaakt en toegeknikt (1).*

Al wat curcief gedrukt is kan men niet anders aanmerken dan als zwakke overtoolligheden en als zoo vele bewijzen hoe zuur dezen PALUDANUS het rijmen viel.

PAPE (JOHANNES BAPTISTA DE). Met den naam van dezen vermelden wij de titels van zijne beide ons bekende tooneelstukken, namelijk: *Menschelycke Verlosfingh door de geboorte onses Zalighmaeckers J. C. zedelyck verthoont en ten tooneele ghevoert door de Rederyckers ghilde van Rhetorica binnen Cortryck, onder den Standaert van de H. BARBERA in 1715, en Carolus de zesde, Keyzer van Oostenryk, en Solimande derde, Keyzer der Turken, 1717; beiden raar!*

PARS (ADRIAAN), Predikant te Katwijk, gaf in 1697 zijne *Katwijksche en Rijnsburgsche Oudheden in het licht*; een werk, hetwelk, ondanks den stroeven en onaangename stijl, menige archæologische merkwaardigheid behelst. Nu en dan maakte hij ook wel een Latijnsch of Nederduitsch gedicht; eenigen zijn achter zijne *Naamrol van Batavische Schrijvers*, te Leyden, in 1701 gedrukt, onder den naam van *Otia Carvicensa of Katwijksche Speeluren*, doch zij hebben weinig te beduiden.

PA-

(1) Het verloren Paradijs, ald.

PATER (LUCAS) (1) werd in 1707 te *Amsterdam* van burgerlijke ouders geboren en tot den koophandel opgeleid. Als dichter behoorde hij zeker wel tot de school van FEITAMA, maar hij onderscheidde zich toch, behalve door de aldaar verkregen „beschaafdheid, juistheid en keurigheid, somwijlen „ook door zinrijkheid en bevalligheid (2).” Hij was lid van het dichtgenootschap: *Oefening beschaaft de Kunsten*. Den Amsterdamschen Schouwburg leverde hij in 1733 *De Dood van Cajus Gracchus*, treurspel; in 1749 het zinnespel *Leeuwendaal hersteld door de vrede* in 1761, *Gustavus*, treurspel, naar het Fransch van PIRON, en in 1763, bij gelegenheid van het honderd vijf en twintigste verjaargetijde van den Amsterdamschen schouwburg, een zinnebeeldig divertissement, *De juichende Schouwburg* genaamd. In 1774 verscheen zijne *Poëzij*, en na zijn' dood, die den 10 Julij 1781 in zijne geboortestad voorviel, en door een' bundel *Lijkzangen* in gedachtenis gehouden is, insgelijks zijne *Nagelaten Poëzij*, in 1784.

PATER, ofschoon bloeiende in een tijdvak dat zoetvloeiendheid en netheid van taal de hoofdeischen waren, van een dichtstuk, onderscheidde zich toch voordeelig van het legio verzenmakers zijne tijdgenooten; hij bragt ook wel de gevorderde offers des nagelbijtens aan den tijdgeest; dit ziet men

(1) Vervolg op J. WAGENAAR, *Amst.* fol. bl. 554. Bijvoegzel op J. KOK, *Vaderl. Woordenboek*, III Deel, bl. 260.

(2) J. DE VRIES, *Gesch. der Ned. Dichtk.* II Deel, bl. 169.

men duidelijk in sommigen zijner gedichten, maar in de meesten heerscht toch eene natuurlijke wijze van voorstelling, die zonder gezochte opfiering behaagt; zelfs het burgerlijke en gemeenzame in eenigen is natuurlijk en bevallig, zonder laf te zijn. De bij zijn leven uitgegeven verzameling behelst grootendeels gelegenheidsgedichten en vertalingen, benevens eenige bijschriften en puntgedichten; van de laatste hebben wij elders eene uitkeuze gedaan (1). Regt geestig vinden wij zijn hekeldicht *De Nieuwejaarsdag* (2); hetzelfde te uitvoerig zijnde om hier mede te deelen, kiezen wij een korter satyrisch stukje, getiteld:

VERDIENSTE EN FORTUIN.

In vroeger eeuwen plag Fortuin, gelyk men zegt,
 In min en vriendschap met Verdienste altoos te leeven,
 Ja, zonder arg aan haar de hoogerhand te geeven,
 Omdat haar ieder achtte als deugdzaam en oprecht.
 Dit kon de Domheid niet verdraagen.
 Zy, die steeds greetig was om schatten na te jaagen,
 Moest telkens om haar onkunde achterslaan,
 En zag Verdienste altoos met nydige oogen aan.
 In 't eind' riep ze al haar speelgenooten
 Op zeeken morgen by elkaer,
 En sprak: Hoort wat ik heb besloten.
 De zaak valt moeiljelyk noch zwaar.
 Fortuin is wuft van aart: zy wil geliefkoosd weezen.
 Wanneer Verdienste iets goeds verkrygt,

Schryft

(1) Epigrammatifche Anthologie, bl. 121.

(2) Nagelaten Poëzy, bl. 1.

Schryft zy 't haar' arbeid toe, en zwygt.
 Zoo ras Fortuin van ons gefmeekt word en geprezen,
 Verkrygen wy gewis haar gunst,
 En lagchen om Verdienste en Kunst.
 Straks riepen ze als om ftryd: Fortuin! wees ons genegen,
 Schenk ons, ô fchoone! uw' dierbren zegen!
 Gy zyt de rykste vrouw, die op het aardryk leeft,
 Wat toch verfchilt het u aan wien ge uw fchatten geeft?
 Fortuin zich ziende van een menigte aangebeden,
 Liet zich door 't laf gevel van Domheid overreden.
 'k Zal weldoen, dacht ze, aan'haar die my het meeste roemt.
 't Is vobr Verdienste veel als zy myn' naam slechts noemt.
 De Domheid, thans verrykt, wierd trotfcher dan te voren.
 Zy kleeedde zich in 't goud en maakte goede cier.
 Een kappel naar den nieuwften zwier
 Verborg voor elk haare ezelsooren,
 En met dien toefel fcheen ze in haar' verhoogden ftat
 Verftandiger van brein en fchooner van gelaat.
 Sints heeft Fortuin wel meest een' andren weg genomen.
 Verdienste word veracht, Fortuin alom geveid;
 En 't is alleen toevalligheid
 Indien zy in 't vervolg elkander tegenkomen (1).
 Zijne zangftukjes zijn los en bevallig; een paar
 willen wij affchrijven.

BEDD AAN BACCHUS.

Kom, Bacchus! help my in myn' druk!
 Ik min, maar tot myn ongeluk.
 De koelheid van myn lief baart my de wreedfte plaagen.
 Wreek, wreek my van Cupidoos laagen.

Wesp

(1) Nagelaten Poëzy, bl. 16.

Werp aanstonds, voer Climenes oog,
 In uw verrukkend vocht zyn' koker, pyl en boog;
 Ja werp hem zelf daar by, om dus zyn' aart te temmen.
 Wat zal 't een aartig schouwspel zyn,
 Wanneer, op golfjes van den wyn,
 Het dartel minnewicht zich redden moet met zwemmen (1)!

ONVOORZICHTIGE BERISPING.

Vliegje! wyk: hoe dus verblind!
 Wik ge rondom 't kaarslicht zweeven?
 Zie, gy spreekt slechts met uw leven.
 Wyk, de vlam zal u doen saeeven...
 Maar ben ik niet zelf ontzind?
 Dafnes glans hond me opgetoogen:
 'k Zeng me aan 't licht van haar schoone oogen,
 En ik blyf haar echter by.
 Vliegje! ik ben zoo dwaas als gy (2).

De bekende gezelschapszang:

Hoe zoet is 't daar de vriendschap woont (3), enz.
 is insgelijks van zijne hand; gelijk ook de geestige
 bijschriften op eenige prenten naar de schilderijen
 van C. TROOST.

PELS (ANDRIES) (4), een Amsterdamsch
 Regtsgeleerde, gaf in 1668 *Didoos dood*, treenspel
 in

(1) Nagelaten Poëzy, bl. 24.

(2) Ibid. bl. 26.

(3) Ibid. bl. 28.

(4) N. G. VAN KAMPEN, Geschiedenis der Nederl. Letteren
 en Wetenschappen, 1 Deel, bl. 264.

in drie bedrijven, in het licht, met een tusfchen-
 spel, *Julfur* genaamd. Hij was Regent van den
 Schouwburg en oprigter van het vermaarde kunst-
 genootfchap *Nil volentibus arduum*. In 1678 leverde
 hij eene gerijmde overzetting der *Dichtkunst van*
 HORATIUS, op onze tijden en zeden gepast; deze
 arbeid is gansch niet verwerpelijk, zoo min als
 zijn oorfpronglijk leerdicht *Gebruik en Misbruik*
des Tooneels, het welk hij kort vóór zijn' dood,
 die den 3 Julij 1681 voorviel, uitgaf. Nog bestaan
 er van hem twee deelen met *Minneliederen en*
Mengelzangen, in 1684 gedrukt. Hij was zeer in-
 genomen met de Fransche tooneelwetten en veroor-
 deelde alles wat daarmede ftrijdig was. PELS en
 zijn genootfchap meenden de dichtkunst op te bou-
 wen door het voorfchrijven van bekrompen regelen
 en grillige wetten, en bewerkten daardoor juist
 het tegendeel. Langer dan eene eeuw werden deze
 zoogenaamde regelen angftvallig opgevolgd, waar-
 door de dichtkunst natuurlijk tot werktuiglijke ver-
 zenmakerij verviel, die, even als de wiskunde of
 eenige andere wetenfchap, aangeleerd kon worden.
 Ondertusfchen, als men billijk wil zijn, is het
 PELS niet te wijten dat men zijne voorfchriften
 (mifchien in zijn' tijd nuttig en goed) naderhand
 als de hoofdfaak bij het zamenstellen van dicht-
 ftukken befchouwd heeft. Reeds de groote ANTO-
 NIDES voerde een' hevigen twist met PELS aan-
 gaande het wezen der poëzij; doch de ftrijd was
 te ongelijk; één dichter tegen een geheel leger
 rij-

rijmers met den bewonderden PELS aan het hoofd, moest het natuurlijk verliezen.

PERCLAES (NICLAES), lid van de redetijkkamer *Den Boek*, te *Brusfel*, leverde op het blazoene-feest, gehouden te *Mechelen*, den 3 Mei 1620, een refereyn, waarin hij de eigenschappen der deugd op eene regt curieuse wijze optelt. Het stuk is als het ware een register in kreupel rjtm der erbarmlijke wijsgeerig-moreele begrippen van dien tijd. Met het geheel willen wij den lezer hier niet vervelen; maar eene strophe zal hier misfchien hem een' medelijdenden glimlach afpersen.

Deught soeckt onnoofelheyt met medijden vrindelijck,
 En keert haer af van besmettinghe der sonden;
 Deught gaet bouen vrijheyt, en ghesontheyt mindelijck,
 Sy loont haer seluen door goey daet bekindelijck,
 Met prijs, loff, en eere, weerdich om doorgonden;
 Sy can wesen op alle plaetsen gheuonden;
 Sy dicteert recht, en spreckt door puet eloquentie,
 Sy lonnet elck weluaert, door groettinghe ontbonden,
 Daerom staet haer toe oock alle reuerentie;
 Haer ghesellinne die heetet Patientie.
 Deught vliet en haetet alle verkeerde ghedaechten,
 Sy lijdt veel hitte, coude in abstinentie;
 Men siet haer eylaes dolen by daghen en nachten
 Nochtans can deught naer alderley kennis trachten;
 Sy bekennt haer schad en laet exploatelijck,
 Daer sy door ontringelt wordt van veel gellachten,
 Deught vry,, verheught bly,, en brenghet vreucht by,,
 noorelijck (1).

PERK.

(1) Schatkiste der Philos. ende Poëten, bl. 7.

V DEEL.

E

PERK (CORNELIS), geboren te *Hilversum*, den 21 Junij 1770, werd door den verdienstelijken c. WERTZ opgeleid tot onderwijzer der jeugd, en vervolgens in die hoedanigheid geplaatst aan het hoofd der school des tweeden departements der Maatschappij *Tot Nut van 't Algemeen*; hier was hij regt in zijn vak werkzaam; hij had de gelukkige begaafdheid om kinderen niet alleen de vereischte kundigheden in de noodigste wetenschappen mede te deelen, maar hij paarde met eene onvermoeide vlijt, oefening en werkzaamheid, eene groote mate van geduld, inschikkelijkheid en zachtmoedigheid. Vele nu reeds volwasfenen, die zijn onderwijs, het zij in de departementscholen, het zij in die van WERTZ genoten hebben, zullen gaarne de lofspraak toestemmen, die wij den braven man, wiens vriendschap een der streelendste genoegens van onze jongelingschap uitmaakte, hier geven, en zijn' naam hier als dichter, hoewel mogelijk met eenige bevreemding, zeker met evenveel genoegens vermeld zien, als wij dien hier in deze hoedanigheid vermelden. Bij de enkele vermelding echter kunnen wij het te minder laten, omdat de zedige PERK bij weinigen als dichter, en, wat meer is, als bevallig en verdienstelijk dichter bekend is, naardien hij weinig of genoegzaam niets heeft laten drukken, maar zullen een paar uit eenigen zijner dichtstukjes hier mededeelen, die in handschrift ons door zijne familie zijn medegedeeld. Onder veel aardigs en geestigs in een dichtstuk op de zilveren bruiloft van zijn'

be-

behuwdbroeder en zuster J. BUYS en S. M. FERRICHS
komt ook het volgende bevallige beeld voor:

De frische lente, rijk omgeven
Met bloemen, praalt in 't jeugdig groen:
De maagden, schooner dan 't seizoen,
Gaan schuw en blozend langs de dreven.
Dit is, ô jaar! uw ochtenduur;
Dit is de bruiloft der natuur.

De zomer, trotsch op eerstelingen
Staat van den teedren bloei beroofd;
Maar biedt ook reeds verkwikkend ooft.
De maagden zijn al echtelingen.
Nu roept natuur 't verbonden paar
Ter kopren bruiloft van het jaar.

Nog heeft men slechts een proef bekomen
Van 't geen de vruchtbaarheid vermag:
De voorraad meerdert bij den dag,
De jonge telgen worden boomen.
Natuur biedt nektar, ooft en graan,
En rigt haar zilvren bruiloft aan.

Thans heeft de veldelling het koren
Den gulden handel toevertrouwd,
En graan en zuivel worden goud:
Voor noeste vlijt gaat niets verloren.
Het uur der winterrust is daar
En 't gouden bruiloftsfeest van 't jaar.

Even bevallig is het door hem geschrevene

wierven hem de achting van al wat weldacht, ook bij de zoodanigen die met zijne begrippen niet instemden, welken in 's braven mans jeugd, vooral bij de zoogenoemde wedergeborenen en andere mystieken, bijval vonden, doch allengs met hem verouderd waren.

Door alle staatsstormen en omwentelingen heen, die ons vaderland gedurende zijn' leeftijd beroerden, had de eerwaardige PERPONCHER in al zijne betrekkingen de algemeene achting behouden, en het vertrouwen, dat men in hem stelde, geregtvaardigd; bijkans nimmer of zelden was dan zijne rust en genoegten gestoord geworden; doch in den laten avond van den 24 November 1813 werd de edele grijsaard, die zich van geene misdaad hoegenaamd bewust was, met de Heeren RAM, SINGENDONCK en BUDDINGH, door de Fransche politie gewelddadig uit hunne huizen gehaald en met zoogenaamde *gendarmes* naar *Parijs* vervoerd, alwaar zij als gemeene gevangenen tot den 17 Maart 1814 in hechtenis gehouden en door de tusschenkomst van den voormaligen Koning van *Holland* uit den kerker ontslagen, maar verplicht waren in *Parijs* te blijven (1). Eerst na den geheelen val van BONAPARTE keerde PERPONCHER met zijne mede-

ge-

verwildering als der beschaving, onder de menschen en volken, naar den loop der Geschiedenis ingerigt, I Deel, Utr. 1819.

(1) H. BOSCHMA, *Geschiedenis der Staatsomwenteling*, in 1813, I Deel, bl. 222.

gevangenen naar het inmiddels verlost vaderland te rug (1).

Na de noodlottige inlijving van ons vaderland in het Fransche reuzenrijk in 1810, had de alverdelger ook bevel gegeven tot de vernietiging der hoogescholen van *Harderwijk* en *Utrecht* (de laatste bleef bestaan door de zorg der stedelijke regering); doch een besluit des Konings van den 2 Augustus 1815 opende voor *Utrechts* hoogeschool een nieuw tijdperk van luister; op den 6 November 1815 werd dezelve naar de nieuwe inrigting plegtig ingewijd met eene aanspraak van den grijzen PERPONCHER, in zijne hoedanigheid van voorzittend Curator, en eene redevoering van den Hoogleraar HERINGA (2). De wakkere man bekleedde het gewigtig ambt van Curator in den avond van zijn leven met den grootsten ijver, en even veel lust en genoegen als iemand van middelbaren ouderdom; getuige hiervan is zijn in 1816 uitgegeven geschrift: *Aan de op 's Rijks Hoogescholen studerende Jeugd*, hetwelk een *vademecum* voor ieder' jong' student behoorde te zijn. Als dichter, en als zoodanig moeten wij den edelen PERPONCHER hoofdzakelijk hier beschouwen, heeft hij zeker slechts aanspraak op wel-

(1) Men vindt een nauwkeurig verhaal van hetgeen hen in hunne gevangenschap wedervaren is in PERPONCHERS *Spreuken, Opgaven, Overwegingen*, enz. V Stuk.

(2) De *Redevoeringen* en *Dichtstukken* bij die gelegenheid zijn in een' bundel uitgegeven te *Utrecht*, bij PADDENBURG en SCHOONHOVEN, 1815.

weinig meer dan middelmatige verdienste, en haalt in kunstvermogen niet bij zijne vóór hem gestorven vrienden VAN ALPHEN en VAN DE KASTEEL (1), in wier geest en smaak hij zijne dichtstukken opstelde; echter is in dezelve veel goeds, dat hem den naam van dichter niet geheel onwaardig maakt. In 1808 gaf hij, „herzien, besnoeid en vermeerderd,” eene *tweede uitgave* (de eerste kennen wij niet) zijner *Gedichten* in het licht. De verzameling bestaat uit oorspronkelijke en vertaalde, meest rijmlooze dichtstukken over ernstige en stichtelijke onderwerpen, eene soort van *Georgica*, in drie zangen, getiteld *De Zeeuwsche Graanbouw*, en een bijna gelijkaardig opstel, *Palemon, Duingedicht* geheten, mede in drie zangen, en beide door aantekeningen opgehelderd. Deze beide gedichten behelzen vele agrarische bijzonderheden, voor den practischen landbou-

(1) Zijn lofredenaar deelt het volgende getuigenis van een' bevoegd' kunstregter deszinsgaande mede: „PERPONCHERII „*carmina, varii est argumenti, quadam tamen omnia excellunt „praestantia. Si minus sonorum harmonia delectant, rerum tamen „pondere eminent. Carminibus in suis PERPONCHERIUS, uti et „amicus ejus, Beatus ille HIERONYMUS ALPHENIUS, docet, et „usus est; et tametsi ALPHENIUS ad altiora ferri videtur, noster „tamen, tum in illis, tum in Josepho pingendo egregie ostendit, „ingenium, mentis solertiam et vim, quin imagines instaurandi „facultatem, facundiam illam polleat matrem, et vel in ipse „senectute nunquam desuisse. Pingitur in hisce natura, plen- „guntur omnia, quae homines circumdant, describuntur mortali- „um, ipsa moresque coloribus nativis, ita ut ipse suis oculis res „hominesque intueri, horumque indolem perspicere tibi videatur.”
H. ROYAARDS Oratio, pag. 15.*

bouwer welligt belangrijker dan voor den gewonen lezer, doch de lezing is niettemin behagelijk. Al deze dichtstukken dragen meer blijken van overpeinzing en bedachtzame raadpleging met anderen dan van vlug vernuft en stoute verheffing op eigen wicken.

Hoe zeer het in ons plan niet valt om hier proeven van 's eerbiedwaardigen mans dichttalent mede te deelen, moeten wij toch een oogenblik nadenkend vertoeven bij het volgende denkbeeld, van de Gobelijnsche tapijtwerkers ontleend;

Hoe maakt men 't fraalst tapijt? Van averegts;
Men ziet niet wat men werkt; een blinde regel
Is 't rigtsnoer; stip bij stip, gedaanteloos,
En zonder orde, houding, of schakering;
Maar keert men 't om, dan prijkt het schoonst tafreel.
Wij werken eveneens: 't schijnt all' verwarring;
Maar wacht op 't eind': 't zal alles schoonheid zijn;
Ook waar gij zelfs verwoesting dacht te speuren.
Werk rustig voort, gehoorzaam en geniet,
Geloof, en wees gerust in Gods volmaaktheid (1).

Deze leer is zeker wel troostrijk; maar ons zou derzelver waarheid nog bewezen moeten worden; en dan zouden wij nog de 64ste vraag uit den *Heidelbergchen Catechismus* op dezelve toepassen. Wij hebben er zoo velen averegts zien werken, in de verwachting dat het einde van hunnen arbeid goed zou zijn, die zich jammerlijk bedrogen vonden.

Daar-

(1) Gedichten, bl. 66.

Daarbij, als „een blinde regel het rigtsnoer” is bij hetgeen men verrigt, dan is niemand verantwoordelijk voor zijne daden; zelfs de snoodste booswigt zou dan zeggen:

Wacht maar op 't eind: 't zal alles schoonheid zijn.

Zulk een optimismus hebben zelfs POPE en VILLAUME niet geleerd. Er zijn meer plaatsen in deze gedichten, die bewijzen dat PERPONCHER, als wijsgeerig dichter, weinig bekendschap met de nieuwere philosophie had, die welligt ook niet in zijn' smaak viel. Wij willen echter met deze aanmerking niemand voorinnemen tegen geschriften van een' man, wiens nagedachtenis bij ons in hooge achting staat, en die onbetwistbaar veel nuttigs en betrachtenswaardigs behelzen.

De eerbiedwaardige en bijkans tot zijn' jongsten snik voor al wat edel, goed en schoon is werkzame grijsaard stierf zacht en zalig, den 15 Junij 1819, in zijne geboortestad, betreurd door twee dochters en eene meer dan vijfentachtigjarige zuster niet alleen, maar ook door ieder' weldenkenden, die hetzelfde doel wil dat hij wilde, al was het dat hij eenige verouderde en onbruikbaar geworden middelen daartoe aanwendde, van welker efficaciteit hij ter goeder trouw overtuigd bleef, om dat men het nieuwe moediger durfde wederspreken dan het oude, dat met zoo veel behendigheids tot staatsmaxime was aangenomen geworden, doch wier nietigheid reeds bij zijn leven door de afscheiding der kerk van den staat in 1795 gebleken was.

PERS

PERS (DIRK PIETERSZ.), een geleerd Amsterdamsch Boekverkooper en verdienstelijk dichter, bloeide in de eerste helft der zeventiende eeuw. Zijne gedichten, doorgaans van eenige uitgebreidheid, en Bijbelsche of historische onderwerpen behelzende, zijn zeer zin- en zaakrijk; zijn dichttrant heeft veel overeenkomst met dien van KRUL en CATS, doch is steviger dan die van den laatsten. Nergens bijna vinden wij den verdienstelijken arbeid van den werkzamen man vermeld dan in een bijchrift op zijne afbeelding bij G. BRANDT (1). Wij bezitten van hem: *Lucretia ofte het Beeld der Eerbaerheydt*, Amst. 1624. *Bacchus Wonder-warcken, waerin het recht Gebruyck en Misbruyck des Wijns door verscheyden vermaecklijcke, eerlijcke en leerlijcke Historien wordt afgebeeld; en de lasteringe der Dronkenschap met leyende verwen afgemaelt*, Amst. 1628; *Jonas de Straf-Prediker*, Amst. 1635; allen met koperen platen, en eene vertaling van C. RIPA's *Iconologia of Uitbeelding des Verstands*, Amst. 1644. Er bestaan mogelijk nog meer werken van hem, die niet tot onze kennis gekomen zijn.

Tot eene proeve van 's mans gewis niet onbehagelijken dichttrant en rijkdom van denkbeelden, deelen wij de volgende loffpraak op den wijn hier mede:

De wijn is Gods geschenck, een schepfel seer verheven,
Van God alleen den mensch tot nuttigheyt gegeven,

Tot

(1) Poëzy, I Deel, bl. 91.

Tot een befonder eynd, tot een gefonde dranck,
 Tot yeders nut en heyl, en tot des Scheppers danck.
 Iehova heeft dees dranck te offren hem bevolen,
 Ten eynde defe reuck fou flygen na de Polen,
 Als aengenaem voor God, en tot des menschen vreughd,
 In matigheyd genut in uytgelesen deughd.
 Noyt aengenamer plant, noyt aengenamer leven,
 Is onder alle vrucht den mensche oyt gegeven,
 Tot onderhoud van 't lijf, tot voedsel voor den mensch,
 Voor alle smert en rouw, een lieffelijke wensch.
 Wel qualijck onderrecht, die dese soete vruchten,
 Alleen tot slempery misbruycken, en genuchten,
 Alleens of dese dranck tot dronckenschap en lust,
 Was oorfaeck van het quaed en van haer sotte rust,
 Neen, neen, sy is alleen het eelfte fap verkoren,
 Dat oyt de werrelt droegh, of worden sal geboren:
 Een voorfmaeck, soo 't vermach te fingen mijn gefang,
 Een voorfmaeck van Gods wijn, dien Goddelicken dranck.
 Sy is der aerden bloed, het leven van ons aders,
 Die ons natuur verquict so clierlijck in haer bladers:
 Wiens wesen is so reyn, als 't fuyver cristallijn,
 Waer voor de diamant moet wijcken en rubijn:
 Wiens lieffelijke geur den krancken doet verryfen,
 Wiens fmaeck een yder mensch moet op het hoogfte pryfen,
 En geven haer den roem, dat geen gemaecte fchijn,
 Kan halen by haer deughd, kan halen by den wijn.
 Sy maect een grage maegh, en fuyvert u van binnen,
 De leden sy verfrischt, en fcherpt de ftompe finnen,
 En u fwaermoedigh hert, met forgen over-laen,
 Verdrijft sy door haer geest en doetet van u gaen:
 V wangen bleeck en vael, met sneen-wit overtogan,
 Die bloost sy als corael, en maect u klare oogen:

En

En reynight u gebloed, en matight uwe kracht,
 Het heete word verkoeld, en 't koude word versacht,
 Des menschen herte klimt, met blijdschap opgestegen,
 En danct dien grooten God voor synen milden zegen;
 En schildert een gesangh, van dees gewenschte vrucht,
 Ter eeren van dien Heer, met aengename sucht.
 Het singt, ô groote God! die wyten grond laet wasfen,
 Al wat den mensche voed, en op den mensch kan pasfen:
 Die door u goede Geest, so gunstigh hebt geplant,
 De vischen en het krayd, de dieren op het land:
 Die, om den mensch alleen, doet nyt u rijke vlieten,
 Den zeghen op ons huys en op de velden gieten,
 En swangert al dees vrucht, door eene swoele dracht,
 En maectse bol en rijp, door een verborgen kracht.
 Dit sien wy, groote God! wy sien u gulden stralen,
 Wy sien u lieflijck oogh op alle menschen dalen:
 Wy sien een vochte dauw, gelyck een linnen kleed,
 Of als een stille zee, op alle ding gespreed:
 Wy siender wederom veel hondert duysent bladen,
 Waer yeder, van den dauw, een druppel heeft geladen,
 En suygt dien frischen dranck, met een so gragen tocht,
 En leet de peerlen op van dit gesegent vocht.
 Wy sien dat yeder Bloem staet dertelijck te proncken,
 En liefkoost synen God met vriendelijcke lonken:
 Wy sien het geyle bosch met telgen nytgestrect,
 Dat al haer weeldrig loof ten hoogen Hemel treect.
 Maar boven al de Druyf, die met haer dorre loten,
 Vyt een so dorren hout komt wonderlijck geschoten,
 Omschaduwet uwe gunst, vermits haar bladers staen,
 Met trosfen van de ranck in overvloed gelaen.
 Met trosfen van de ranck, die bol en opgerefen,
 Een sonderlinge aert vertoonen door haer wesen,

Die

Die met een fuyver waes en bladers overstraelt,
 Beschut zijn voor de kou, wanneer de Sonne daelt:
 Die voor den fellen brand met loovers zijn beloken,
 Ea leggen in een fael, een groen prieel gedoken,
 So dat geen ftuur geblaes haer bladerrijcke tent
 Kan quetsen en verdoen, maer houtfe ongefchent.
 Daer haet ghy dan een ftroom in hare borsten bloeyen,
 En doet fo foeten dranck uyt al haer aders vloeyen,
 Met wonderlijcke geur, en een geçierde glans,
 Die ftadighlijcken groent gelijk een lauwer-krans (1).

Na de vergelijking van CHRISTUS met een' wijn-
 ftok in den gewonen mystieken fmaak, vervolgt hij
 dus geestig en bevallig:

Wanneer ick fie den wijn van uyt de roemers ryfen,
 So sta ick als verbaest, en kan haer niet volpryfen,
 Ick fieder een Fonteyn, die vol van aders fpruyt,
 En borfelt met geweld haer foete ftalen uyt:
 En 't krielter onder een als 't wel-fand, dat gedreven,
 Komt door een snelle tocht, te wonderlijcken fweven,
 En menght ontelbaer ftof, de fanden onder een:
 En 't is noch fand, noch ftof, maer 't is de geest alleen.
 Wie lustelijken fiet, wanneerfe wort gefchoncken,
 Het glaesjen fris gefwenct en fuyverlijck gedroncken,
 Befiet een levend fchuym, dat in de roemer dreyt,
 En langs fo meer verdwijnt, en om de randen fpreyt.
 „Een voorbeeld, of ons geest, door 't flyten van de jaren,
 „Waer grijs en sonder lust, het leven wegh gevaren,
 „De wijn die maect haer jong, wat grijs is en verdort,
 „Wort weerom, door den wijn, het leven ingeftort.

Als

(1) Bacchus Wonderwercken, bl. 9.

Als 't glaesjen is gekroont, met ranxkens overtogen,
 Ghy siet eene groene stroom, in 't stralen van u oogen:
 Vol lieffelijck beval, en jeughdelijck gepronck,
 De eere van den wijn, de schoonheyd van den dronck.
 Of schoon het rijcke bosch roemt van haer eycke boomen,
 Van Cedren en Cypres met vruchten uytgenomen:
 So roest dees dorre plant het alderdierste hout,
 En terght, met hare vrucht de boomen van het wond.
 Wegh vruchten! wijcx ter sy, het leven wort geboren,
 Dees plante wort geloofft, voor allen uytvercoren:
 O wonderlijcke vrucht van een so dorren ranck!
 Wegh boomen met u vrucht, wy loven haren dranck (1).

Het misbruik van den wijn wordt vervolgens op-
 gesomd en door verscheiden historiën en anecdoten,
 de dronkenschap betreffende, verlevendigd. Op dit
 wezenlijk aardig gedicht volgt een zeer geestig he-
 keldicht, *Suyf-stad, of Dronckaerts Leven* getiteld,
 waarin het niet aan Attisch zout ontbreekt.

PETERS (JAN), lid van de rederijkkamer *De
 jonge Laurieren*, te 's Hertogenbosch, behoorde
 geenszins onder de minsten der fraaije geesten, die
 op het blazoenfeest der *Peoen* te *Mechelen* den
 3 Mei 1620 verschenen. Hij onthaalde de broeders
 aldaar op een *Nieuw Liedeken*, waarvan wij hier
 het eerste couplet affchrijven:

Onlanx lach ick vol fantasye
 In een prieel seer lieffelijck en schoon,
 Daer gemoete my doen ter tye
 Een Ioffrou gherieffelijck en idoon:

Sy

(1) Bacchus Wonderwercken, bl. 12.

Sy riep laet alle droefheyt varen,
 En wilt met my vermeyden gaen,
 Ghelijck als amoureuſe karen (1),
 Terſtont was ick haer onderdaen.

Deze „gherieffelijke Ioffrou,” moet men weten, was Rhetorica; wij gingen, verhaalt PETERS, verder,

Wy ghingen ſamen deuiſeren
 Seer vrymoedich ſonder eenich bedwanck
 Onder een lind weert om lauderen (2).

Het geheele lied bewijst dat PETERS eene gemeene *ſille publique* onderhanden had.

PÉTIT (PAULUS) leerden wij inſgelijks als rederijker kennen uit *Der Redenryckers ſichtige i' Samenkomſte te Schiedam, in 1603*, en uit *Vlaerdings Redenryckberg, in 1617 te Amſterdam* gedrukt.

PEYS (ADRIAAN) bloeide in de laaſte helft der zeventiende eeuw, en leverde den Amſterdamſchen ſchouwburg verſcheiden zeer middelmatige tooneelftukken (3).

PEYSTER (ABRAHAM). Van dezen beſtaat een gerijmd handboekje voor dienſtboden, getiteld: *Model der Vryheid in dienſtbaarheid in 1718 te Rotterdam* gedrukt.

PIENS

(1) *Carl*, waarden, gelleſden.

(2) *Schatkijſte der Philoſ. ende Poëten*, bl. 281.

(3) *Naemrol der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK*, 22. bl. 81.

PIENS (FELIX MARTINUS), een zeer verdienstelijk Vlaamsch dichter, bloeide in het laatst der achttiende eeuw; zijn welig vernuft stak ongemeen voordeelig af bij de koude, matte en gladgeschaafde verzen zijner Hollandsche tijdgenooten. De Heer WILLEMS (1) deelt uit zijn ongemeen fraai dichtwerkje, *Treurig Aanwys van menig ongelijk Houwelijk* getiteld, en in 1775 te *Brussel* gedrukt, een regt schilderachtig fragment mede.

PIERSON (CHRISTOFFEL) (2) werd geboren in 's Hage, den 19 Februarij 1631, en door zijne ouders tot den koophandel opgeleid; doch hij had meer genegenheid voor de schilderkunst, waarin hij door BARTHOLOMEUS MEYBURG onderwezen werd. Hij zettede vervolgens zich te *Schiedam* neder, waar hij zich met het schilderen van portretten en historien bezig hield. In 1653 deed hij met gemelden MEYBURG eene reis naar *Duitschland*; op de terugreis hunnen weg nemende door het Zweedsche leger, het welk toen bij *Brémervörde* lag, geraakten beide kunstenaars in kennis met den Veldmaarschalk WRANGEL, wiens portret, gelijk ook die van verscheiden andere legerhoofden, zij schilderden en rijkelijk daarvoor betaald werden. De Veldmaarschalk

bood

(1) Verhand. over de Nederduitsche Tael- en Letterkunde, II Deel, bl. 175.

(2) A. HOUTHAAREN, *Schouwburg der Schilders*, II Deel, bl. 260. J. KOK, *Vaderl. Woordenboek*, XXIV Deel, bl. 22.

bood beiden kunstenaars brieven van voorschrijving aan om hofschilders te worden van de Koningin *CHRISTINA*, doch beiden waren daartoe ongenegen, en keerden naar *Holland* te rug. Van *Schiedam* verhuisde *PIERSON* naar *Gouda*, waar hij veel gelds won met het schilderen van jagttuig, vogelkooljen en schietgeweer op behangfels, waarin hij zoo gelukkig slaagde, dat men meende deze voorwerpen wezenlijk aan den wand te zien hangen. Ook heeft hij de vermaarde geschilderde glazen in de Groote kerk te *Gouda* in het klein op pergament afgeteekend, die op het stadhuis bewaard worden. Na den dood zijner vrouw begaf hij zich met eene tweede vrouw wedet naar *Schiedam*, waar hij vertoefde tot in 1691, wanneer hij andermaal naar *Gouda* verhuisde, alwaar hij den 11 Augustus 1714 overleed.

PIERSON handteerde zoowel de lier als de penfel, de laatste zeker gelukkiger dan de eerste; doch de naam van dichter kan hem niet gewelgerd worden, al behoort hij dan ook tot den minderen rang. Hij schijnt de dichtkunst eerst in gevorderden ouderdom bij de hand genomen te hebben, althans het vroegste wat ons van hem onder het oog kwam is eene soort van leerdicht, genaamd: *Rijm-gedagten op den Lof van de wijdgevreemde Nood*, 1671; zijne vertalingen van het II, VI, VIII en XIIde boek van de *Æneis* en de *Redenstrijd van AJAX en ULYSSES* zijn zonder jaargetal. In 1679 gaf hij eene Psalmberijming in het licht, ge-

getiteld: *Versnaarde Koningsharp* (1), met het oogmerk om den kreupelen dreun van DATHENUS te vervangen. Hij vervaardigde ook drie tooneelstukken, *Mithridates*, treurspel, 1678, *De Edelmoedige Laodice*, landspel, 1712 en *Dagobert*, hoffspel, 1714; zijne *Rijmwerken* zijn in 1712 uitgegeven. 's Mans dichttrant is door hem zelven volgendermate vrij karakteristiek geschetst:

Daar stof in 't rijm ontbreekt kan kunst't gebrek bedekken,
Maar kweelen sonder kunst kan kleyn gehoor verwekken:
Dit sal my swygen doen daar ik wel spreken mogt,
Indien ik was besproeid met Hippokrenes vogt;
Mijn yvervyer en kan dat nat niet nedertrekken,
Noch mijn gesigt en mag tot Helikon niet rekken:
Die top steekt al te hoog in d'ongemeete logt,
Ik vlieg een korter keer als sulc een breeden bogt,
En sweev' nog eenigfins op saamgezette schagten
Na boven, door den wind van woelende gedagten;
Want wie, te traag van aard, in logge laagte kruipt,
En niet ten hemel loert, maar al naar d'aarde lulpt,
Dwaakt, als in duisternis van nevelige nagten,
En sneuvelt ligt in 't sand; daar wil ik my voor wagten.

Wat klaarder voorbeeld kan in all's te volgen zijn
Als 't geen gemeen en meest gebruikelijk is? die lijn
(Niet Ariadnes kloen) sal my nu ook geleiden
In 't doothof des gefangs, daar ik niet uit sal scheiden,
't En zy my lust ontbreekt om voort te digten. Maar
Ik steek te diep in zee, en liep wel ligt gevaar,

In.

(1) J. VAN IPEREN, Kerkel. Hist. van het Psalmgezag, I Deel, bl. 189.

Indien ik in 't begin het zeil soo breed wouw spreiden.
De schapen dwalen ligt die verr' van stal gaan weiden,
Sulks word ik door de vlugt van mijne veer gewaar (1).

PLAAT (CORNELIS). Dat men in platte straattaal eene gebeurtenis dialogiseren en berijmen kan, heeft deze in 1763 getoond met de uitgave van zijn *treur-bly-cyndenspel*, genaamd: *Het Beleg en Ontset van Alkmaar*.

PLANCKE (JOSEPHUS VAN DER). Als een waardig opvolger van JAN DROOMERS (2) leverde hij een uitmuntend pendant tot diens *Langhgewenschte Vredevreught* met zijn *Nieuw Jubile en algemeyne Blyde vreught van de stad Brugghe*, zonder jaargetal.

PLEMP (CORNELIS GISELBERTSZ.) (3)
werd geboren te *Amsterdam* (4) den 25 Augustus
1574,

(1) Rijm-gedagten op den Lof van de wijdgevreeste Nood, bl. 4, 5.

(2) Zie over dezen ons II Deel, bl. 209.

(3) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 220. J. F. ROFFENS, *Biblioth. Belg.* Tpm. I, pag. 201. J. KOK, *Vaderl. Woordenboek*, XXIV Deel, bl. 26.

(4) Zijne voorouders woonden te *Zaandam*, en schijnen visschers geweest te zijn, die hunnen naam ontleenden van de visschuiten, in dien tijd *Plampen* genaamd; immers zegt hij:

Lombus in asiduo bene piscatoribus usu

Tunc erat, a quo gens Plampia nomen habet.

Amsterod. Monogr. pag. 21.

1574, waar hij PIETER VAN AFFERDEN (1), gewezen Conrector der Latijnsche school, tot zijn' eersten leermeester had; vervolgens werd hij te *Haarlem* door SIMON SOVIUS in de dichtkunst en welsprekendheid, en te *Leyden* door JOANNES GESSELIUS in het Grieksch onderwezen. Hij onthield zich eenigen tijd in *Duitschland*, en werd toen door zijne ouders naar de hoogeschool te *Leuven* gezonden, waar hij zich eerst in de geneeskunde, doch naderhand te *Douai* in de regtsgeleerdheid oefende, en te *Orleans* tot Licentiaat in de regten bevorderd werd. Hij zettede zich neder in 's *Hage*, waar hij eenigen tijd de practijk uitoefende, en toen naar zijne geboortestad *Amsterdam* verhuisde, waar hij met GEERTRUI DOBBES in het huwelijk trad. Hier sleet hij zijne dagen in eene aangename rust en onder het beoefenen der fraai-

Doch reeds zijn overgrootvader had zich te *Amsterdam* nedergezet,

— *Abayus se contulit Amsterodamum.*

Ibid. pag. 18.

De geslachtsnamen werden in dien tijd doorgaans ontleend van het beroep der voorouders, of van de uithangborden en figuren der gevels van de huizen, die zij bewoonden; de benamingen der Roomsche kerken te *Amsterdam* zijn evenzoo van de uithangborden der voormalige daartoe verbouwde huizen oorspronkelijk.

(1) Dezelfde wiens geestige *Brevis Descriptio urbis Amstelodamensis* WAGENAAR uit het *Epigrammatum moralium* overgenomen en voor zijne Beschrijving van *Amsterdam* geplaatst heeft.

fraaie letteren, vriendſchappelijken omgang houdende met

VISSCHER, COSTER, KETEL,

EN BREDERODE, met CAMPHUIZEN en REAEL

EN HOOFT en VONDEL, puik van ſchryvers altemaal (1).

Hoogen prijs ſtelde hij inzonderheid op de vriendſchap van HOOFT, wiens eerste huwelijk met CHRISTINA VAN ERP hij in een fraai Latijnsch gedicht bezong (2), gelijk hij ook ongemeen veel achting voor het geſlacht van HOOFT betoonde, waartoe reeds zijn vader hem vermaand had, gelijk hij zelf getuigt (3), en steeds met lof van hetzelfde gewaagde.

De geleerde PLEMP beoefende tevens de Latijnsche en Nederduitſche dichtkunst; zijne dichtſtukken in de eerste zijn zeker bevalliger dan die in de laatste taal, gelijk zij ook talrijker zijn. Aan eene verzameling van Elegiën, en vijftien zinnebeelden, aan HOOFT opgedragen, en in 1616 gedrukt, gaf hij den zonderlingen naam van Vuilnis (*Quisquillæ*); een ander Latijnsch gedicht, *Amsterdamum monogrammon* genaamd, gaf, hij gelijktijdig in het licht, waarin de opkomst en oude gedaante der stad aardig beſchreven worden. Hij had dit gedicht welligt meer uitgebreid, bij aldien hem de toegang

tot

(1) A. PELS, Horatius Dichtkunst, bl. 33.

(2) C. G. PLEMPH *Quisquill.* pag. 95.

(3) *Meque Gifelbertusgmonuit Pater (o bonus!) est gens, Cognomen Caput est; hanc volo semper ames.*

Amsterod. pag. 16.

tot de stadsregisters ware vergund geweest. Twee jaren daarna gaf hij een ander dichtstuk in het licht, *Myfy* getiteld, en het leven van CORNELIUS MUSIUS ten onderwerp hebbende, in gerijmde ongemeen vloeiende Latijnsche verzen. Al deze Latijnsche gedichten zijn in 1630 nogmaals in een' bundel herdrukt. Zijn voornaamste Nederduitsehe dichtstuk is *Der Herdooperen Anslach op Amsterdam*, uit het Latijn van JAN VAN NIEUEVEEN. In 1637 gaf hij eene *Orthographia Belgica* in het licht, die blijken draagt van zijn' onderzoeklust en gezond oordeel. Ruim twintig jaren vóór GODDÆUS (1) beproefde hij het opstellen van Nederduitsehe Gedichten in de voetmaten der Ouden, en slaagde daarin veel gelukkiger dan deze; tot een bewijs daarvan, zoowel als van 's mans stevigen dichttrant, schrijven wij het volgende af:

DA PACEM DOMINE.

Eenich, almachtich schep - er en behoeder
Van Son en Maen en 't hel - e stergewelffel,
Ook wat omlaech rolt der - ewers of herwers
Ende veranderen.

Wie sal het moorden stut - en ende branden?
Wie sal ons oorlochs fel - e vonken uiten (2)?
Wie sal in vriendschaps stil - e koelte binden
Onze gemoeden?

Wil.

(1) Zie over dezen ons II Deel, bl. 383.

(2) Uldoven, *extinguere*.

Wilder als beeren, dul-er als vethongerd
 Wolf gebroet sijn wy sin-cloofselmenfchen:
 'T raest al om geld, om prat-e pracht en om 's herts
 Geile genuchten.

O God! ó laet dijn stem-e louter hooren:
 Selve vermaen ons, set al onze seeden
 Eens op een ander kam, en houd de paerden;
 Voor hol-en hoed ons.

Vreede, waer legt gy ver-ewech begraven?
 Vreede, gy sijt schoon, wel om an te merken:
 Schuilen en past u, noch hollen betaemt u
 Niet te bewoonen.

Vreede, kom boven van het onder: heft dijn
 Hoofd op, en sijt ons wel-ekome met God,
 Met luk en met veel rek-elijk geselschap
 Van min en eendracht.

Heil en haef meebrengt, en alle onbehoorlijk-
 Heden houd achter, wetten en gewoonten
 Sticht en hervoordert; set op hulde Vaders
 Durige kranfen (1).

Met welke ellendige kunstjes in dien tijd zelfs
 lieden van smaak zich vermaakten, blijkt uit
 PLEMPs nieuwejaarsgift (*Strenula*), waarmede hij
 de opdracht van zijn *Mysijs* aan NICOLAAS ZOESIUS,
 Bischof van 's Hertogenbosch, besluit; zie hier
 hetzelfde:

Con-

(1) *Orthographia Belgica*, pag. 19.

Gaudeamus, laet ons blye
 Wesen heden, *hac in die*;
Filius nam, want den sone
 Des goe moeders, *matris bonae*,
 Toont der aerden, *monstrat terrae*
Stellam suam, zynen sterre:
Manè, serò, vroeg en late,
 Wilt dees loven, *hunc laudate*;
 Mensch waersachtich, *homo verè*
Dominus est, is den Here,
Quo beamur, daer wy dore
 Salich werden, *Salvatore*.

De geheele aardigheid bestaat daarin, dat men het Latijn of Nederduitsch ieder op zich zelve lezen kan, en het stukje dan toch in dezelfde maat blijft.

PLEMP bleef tot zijn' dood toe, die in het laatst van 1638 voorviel, een ijverig aankleever van den Roomschen godsdienst; VONDEL prees hem deswegen in een karakteristiek graffchrift (1).

PLUIMER (JOAN) (2), waarschijnlijk een Amsterdammer, bloeide in de laatste helft der zeventiende eeuw, was door VONDEL in de dichtkunst onderwezen, en beoefende dezelve in vriendschappelijken omgang met ANTONIDES, BROEKHUIZEN, de BRANDEN, FRANCIUS en anderen zijner beroemde tijdgenooten, bij wie hij zeer gezien was om zijne

VRO-

(1) VONDELS Poëzij, II Deel, bl. 77.

(2) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 251. J. KOK, Vaderl. Woordenb. XXIV Deel. bl. 28.

vroljkheid en gulhartige beleefdheid. In 1681 werd hij met **LODEWIJK MEYER** en **PIETER DE LA CROIX** pachter van den schouwburg voor eene jaarlijkfche fom van twintigduizend guldens. Behalve eenige tooneelftukken (1), is er eene verzameling zijner *Gedichten* voorhanden, in 1692 gedrukt, die in 1723 door een tweede deel gevolgd werden. Beide verzamelingen zijn onder het geleide van weidfche lofdichten, naar het gebruik van dien tijd, de wereld ingezonden. Voor eenige gedichten op den overtocht van **WILLEM III** naar *Engeland*, en zijne verheffing tot Koning van *Groot-Brittannië*, werd hij door dien vorst met een' gouden penning befchonken. **PLUIMER** gold na den dood van **ANTONIDES** en **BRANDT** voor een der grootfte vernuften, offchoon hij flechts middelmatige kundigheden bezat en geene andere dan zijne moedertaal verftond. Zijne dichtvlugt is waarlijk niet veel hooger dan die van zijne tijdgenooten **KATHARYNE LESCAILLE**, fchoon men vele goede gedachten in zijne verzen aantreft, behelzen zij toch weinig meer dan gerijmde *loci communes*, en het geen honderde malen in proza gedacht en gezegd is; bij voorbeeld:

Ten hoof ontbreekt de rust aan de allergrootfte heeren:

Ten hoof befteed men flechts in ydelheid zyn tyd:

Is iemand ongeacht, die wort 'er heel vergeeten:

Is iemand groot, hy word vervolgd van die hem haat:

Den

(1) *Catalogus der Tooneelfp. van W. HENKES, No. 254.*

Den arme vind ten hoof noch laavenis noch eten:

De ryke kan zich niet vernoegen in zyn staat (1) enz.

en dit kruipt zoo nog ettelijke regels voort, bijzonder geschikt om zich in slaap te lezen.

PLUIMER (JOOST), welligt een nabestaande van den vorigen, is vervaardiger van een kluchtspel, *De Verliefde Lubbert*, in 1678 gedrukt.

POERAET (PIETER), Predikant te *Loenen*, gaf in 1722 te *Utrecht* een' band met rijmen in het licht, die hij *Gedichten* noemde. Eenige pasquillen op de Roomsche kerk en geestelijkheid zouden daarin het eenigste zijn wat de aandacht kon tot zich trekken, der liefhebbers van schimpen en schelden namelijk. Het lust ons niet in dien drek te wroeten, en te onderzoeken

wat beter zy of slechter,
Het Papenquik of 't Geuzengout (2).

Wij stappen van dezen onverdraagzamen nietsbeduidenden Protestantfchen geestelijken af, om een weinig langer met meer belangstelling te vertoeven bij eenen Catholijken, die vrij wat beter' en nuttiger' arbeid aan het licht gebragt heeft, namelijk

POIR-

(1) J. PLUIMERS *Gedichten*, I Deel, bl. 57.

(2) *Gedichten*, bl. 21.

POIETERS (ADRIANUS) (1), geboren te Oosterwijk bij Heerenthals in 1606 en gestorven te Mechelen den 4 Julij 1675; hij was Jezuit en een man van veel kunde en bekwaamheden, een zeer verdienstelijk dichter en ervaren schrijver. Hij wordt als de Brabandsche CATS aangemerkt, in wiens trant en smaak hij veelal dichtte en schreef, en, even als deze, van gewone en dagelijkse zaken partij wist te trekken en allerlei voorvallen te be-rijmen.

Zijn voornaamste en bekendste werk is *Het Masker van de Wereldt*, voor het eerst in 1646 te Antwerpen uitgegeven, doch sedert meer dan vijfen-twintig malen herdrukt; voorts *Den allerheyligsten naem I. H. S. voor een nieuwjaergift*, Antw. 1647; *Het heylig hof van den Keyzer THEODOSIUS*, Iperen, 1696; wijders nog *Het Duyfken in de Steenroose*, *Het Leven van de H. ROSALIA*, *Het heyligh Hert* en *De Tdelheyt der Wereldt*, allen met platen, te Antwerpen zonder jaargetal gedrukt.

Een van de aardigste dichtstukjes waarmede zijn voornaamste werk doormengd is, schrijven wij af, dat namelijk waar hij een' Boekdrukker dus laat spreken:

Ick print hier boecken heel den dagh,
En druck wat dat ick drucken magh,
En heb mijn letters recht ghestelt,
En al de woorden wel ghespelt,

Soo

(1) J. F. FOPPENS *Bibl. Belg.* Tom. I, p. 18. J. F. WILLEMS, *Verhand. over de Ned. Taal en Letterk.* II Deel, bl. 94.

Soo datter 't minste niet en schort:
 Want waer 't te lanck, of waer 't te kort,
 Dees fouten sou ick naderhandt
 Oock vinden op 't papier gheplant;
 Soo dat ick grooten ernst behoef,
 Op dat ick heb een suyver proef.
 Een suyver proef daer hanghet aen:
 Want anders moet het qualijck gaen.
 Al waer 't papier noch eens soo schoon,
 Al hadd' den setter dobbel loon,
 Al hadd' ick knechten noch soo sterck,
 En Calepinus by de werck,
 Ontbreeckter iet in 't principael,
 Soo is 't bedorven al te mael.
 Dat sou men voelen met den tast:
 'T is wonder hoe 't een foutje wast.

Maer dit en is hier niet alleen,
 Het is de ouders oock ghemeen,
 En 't quaedt gheselschap alfoo kloeck:
 Dees drucken oock al eenen boeck:
 Dees drucken in de teere jeught
 Een leeringh', die niet veel en deught.
 Exempels wat en kondy niet!
 Ghelijck men in de wereldt siet:
 Daer komt een slecht onnoosel kindt,
 Dat nergens in gheen been en vindt,
 Dat vat terstondt een boefken aen,
 En seyt hem: 'Laet ons t'samen gaen.
 En leydt den soetaert hier en daer,
 En leydt hem ick en weet niet waer:
 Men kaert, en dobbelt even seer:
 Men drinckt, en klinckt van boven neer.

Hy

Hy fiet daer alle boeverij',
 Hy leert daer alle schelmerij'.
 Daer wordt het geldt hem afgeviſt:
 Hy is een boefken eer hy 't wiſt.
 En daer maer eerst was eenen guyt,
 Daer komter nu een paerken uyt:
 De boosheydt die is haest gheleert,
 Voer die met boeven wat verkeert;
 Want ſelden keerde ſonder vleck
 Die was gheweest ontrent het peck.
 O Kinders! fiet wel wat ghy doet!
 Al wat men leert en is niet goet:
 Beſonder kinders van de ſtraet
 En leeren anders niet als quaedt.
 En ghy, ô ouders! watje doet,
 En ſchent doch gheen onnooſel bloedt;
 Maer viert de ionckheydt waerje menght,
 En print haer in oprechte deught.
 En datter in u niet en zy
 Tot hinder van de druckerij.
 Want quaeſy manieren ſetten voort,
 Ghetijck een druckfont in een woordt.
 Dus vader corrigeert u proef,
 Of Hansjen wordt oock eenen boef (1).

Het is immers of men cats hier ſelven hoort;
 waarlijk, het is geen wonder dat Pater POIRTERS
 zoo lang de lievelingsdichter der Brabanders ge-
 bleven is; zijn toon was juist naar hunne vatbaar-
 heid geſchikt, en ter gunſte van zoo veel nuttigs
 en leerzaams, dat in zijne eenvoudig geſchreven

wer-

(1) Het Masker van de Wereldt, bl. 61.

werken gevonden wordt, vergeeft men hem gaarne een' enkelen trek van valsch vernuft; zelfs ook dezen:

Godt is een Pauwensteert, hy steekt rondsom vol ooghen,
Hoe verr' dat ghy vertreckt, hy is u voorghevloogen,
Elck oogh staet op een pen, en watter wordt ghedaen,
Dat stelt hy stracks te boeck, en schrijft het wackeraen (1).

Zelfs de vrij wat beschaafder en godvruchtige JEREMIAS DE DECKER stelde God immers ook voor als een' aardsch' koopman of winkelier met eene pen achter het oor (2).

Wie wilde, kon stof tot spotten en lagchen vinden in zijn *Liedeken tot het nieuw-gheboren kinden* JESUS, dus beginnende:

O Herderkens al soetjens en sonder ghetier,

Mesias rust alhier:

Na, na, na, Kindtje kleyn,

Na, na, na, Kindtje reyn:

Slaept bloem van Jesfes stam,

Nu slaept onnoosel Lam,

Slaept nieuw-gheboren Vorst van Israel,

Slaept kleynen Koningh, slaept Emanuel.

Goey-liekens van buyten al stillekens al

Die komt in defen stal:

Na, na, na, enz.

Houdt

(1) Het Masker van de Wereldt, bl. 311.

(2) J. DE DECKER, Rymoef. 1 Deel, bl. 265. Men zie wegens dit aanstootelijke beeld, en meer dergelijken, mijne verhandeling *Over het valsch Vernuft*, in het *Apollineum*, 1 Deel, bl. 56.

Houdt op van u stormen ghy Noordenwindt,
 'T is uwen Heer dit Kindt.
 Na, na, na, enz.

Nu Jesu, nu slaept, nu isser al ghestilt,
 Nu slaept alsoo ghy wilt,
 Na, na, na, (r) enz.

Nog erger is de triviale beschrijving van den
 Bethlehemschen stal, in een ander liedeken, dat wij
 als een gedenkstuk der onnozele vroomheid van den
 goeden Pater hier geheel afschrijven:

Och! daer en is in desen stal
 Niet met al;
 Onder dit kleyn dack
 Is gheen ghemack.
 Jesus light hier
 Sonder vyer,
 In den windt,
 Ghelijck een kindt,
 Vol van druck,
 En vol van ongheluck.
 Siet, hy light daer op stroy,
 En hy is gedeckt met hoy;
 Is dit voor een Coninghs kindt niet moy?

Een ieghelijck die gaet ter sy,
 Oft voorby,
 Daer is gheen befoeck
 In desen hoeck;
 Noch aen de deur
 Staet Monsieur,

Noch

(1) Het Masker van de Wereldt, bl. 414.

Noch Mevrouw,
 Sy vreest de kouw:
 Daer is hier
 Noch Maert (1), noch Camenier,
 Joseph die gaet op en neer,
 Joseph die gaet wegh en weer,
 Joseph dient den nieuw-gebornen Heer.

Ik sagh daer maer wat Herders by,
 Twee of dry,
 En besijden stont
 Den Herders hondt;
 D'een die brocht een
 Melck en saen (2),
 D'ander quam
 Met een wit Lam,
 'T derde schonck
 Het Kindt een duyve-jonck.
 En doen namen sy hun stuyt,
 Maecten v'saemen soet gheluyt,
 Daer mé ghinghen sy den stal weer vuyt (3).

POMARE (ELIAS DU), een Amsterdamsch
 regtsgeleerde, werd bij zijn overlijden, den 15 Au-
 gustus 1706, door KATHARYNE LESCAILJE in een'
 lijkzang voorgesteld als een' jongman,

Wiens geest, wiens oordeel en verstand
 In kloekheid ver de jaaren ging te boven (4).

WJ

(1) KILIAAN: Maerte, *Ancilla*, *famula*, *ministra*, *ministratrix*,
 dienstmaagd.

(2) KILIAAN: Saen, *Flos lactis*, *cremor lactis*, *pinguis lactis*, room.

(3) Het Masker van de Wereldt, bl. 415.

(4) K. LESCAILJE, Mengelpoëzij, II Deel, bl. 285.

V DEEL.

G

Wij kennen van hem slechts een kluchtspel, *De Roppelaar uit spijt, of de gefchaakte Boer*, 1702 en *Virginia*, treurspel, 1704.

POOK (JAN), een tijd- en kunstgenoot van JAN VAN GYZEN, JACOB ROSSEAU, en dergelijke volks- of straatrijmers, gaf in 1709 een *Rommelsoodje* in het licht, vervolgens nog eenige tooneelstukken (1); alles erge prullen, en echter in hunne tijd meesterstukken van vernuft, in het oog zelfs van beschaafde lieden.

POORTUGAEL (JACOBUS CATHARINUS CORNELIS DEN BEER) werd in het begin van 1775 geboren te *Schiedam*, waar zijn vader LEONARDUS DEN BEER, Burgemeester was. In 1793 verkreeg hij den graad van doctor in de beide regten aan de hoogeschool te *Harderwijk*. Bij de staatsomwenteling van 1795 gedroeg hij zich als een warm voorstander van dezelve, en bekleedde verscheiden aanzienlijke magistraatsposten; in 1797 werd hij Procureur der Gemeente van *Amsterdam*; doch op den beruchten 12 Junij 1798 van alle politieke betrekkingen ontslagen. Van 1807 tot 1810 was hij Chef der divisie van het ministerie der justitie en politie, en eindelijk overleed hij als lid der stedelijke regering van *Gouda* aldaar in 1813.

In 1793 gaf hij te *Amsterdam* een bundeltje dichtstukken in het licht, onder den titel van *Mijne ledige Uren*. Dat met het opschrift *De Onsterfelijk-*

(1) Naemrol der Tooneelsp. van J. VAN DER MARCK, 22. No. 1274.

lyfheid, en op eene gevoelige wijze toegewijd aan zijne bruid A. C. M. WASSENBERGH, is het uitgebreidste en in 1792, dus met zijn zeventiende jaar vervvaardigd. Wij mogen dit gedicht wezenlijk fraai noemen, al is het dat er eenige overspannen denkbeelden in voorkomen en het geheel eene sentimenteete houding heeft, die men den vurigen verliefden jongeling gaarne ten goede houdt, die REITH tot zijn model nam, en wiens smaak door de beide VEREULS gevormd werd. Wij moeten er de volgende schoone regels uit affchrijven:

Maer neen! het is geen droom! eens uit de zwarte kimmen —
 Van agter 't graf des tijds, zal de eeuwige uchtend klimmen,
 Mijn rede is niet misleid door een' bedriegbren (1) schijn;
 Er moet een leven nae dit aerdsche leven zijn.

Hoe —

(1) Dit moet onbetwistbaar en ontegensprekelyk zijn *bedrieglyk* schijn; schijn immers is niet passief bedriegbaar, dat is: onderworpen aan bedrogen te worden, maar actief bedrieglyk, dat is: bedriegt zelf. Men zie hetgeen wij in ons IV Deel, bl. 318, aant. 4 wegens het misbruik van *baar* en dezelfs *bre* gezegd hebben. *Baar* is eigenlijk een voerzigt om te dragen, als lijkbaar, rosbaar enz. gelijk *baren* en *dragen* (in het Engelsch nog *to bear*) synonyme werkwoorden zijn. Dit *baar* nu achter het zakelyk deel van een werkwoord, gelijk in den tekst, geplaatst, kan nooit anders dan in een' passieven zin genomen worden, en hier wordt eene volstrekt actieve beteekenis vereischt. Achter een zelfstandig naamwoord geplaatst, vervormt dit *baar* hetzelfde in een bijvoeglyk naamwoord als *dankbaar*, *eerbaar*, *cijnsbaar*, enz. en moet dan in een' actieven zin genomen worden; maar men kan *eerbaar* en *eerlyk* zoo min *promiscue* bezigen als *bedriegbaar* en *bedriegelyk*. Men verſchoone het misbruik van dit *bre* voor *lyk* niet met het gezag van BILDERDIJK, die er zich ontebbre malen aan ſchuldig maakt. De tijd van het *alle dale* is xoo bij.

Hoe-zou de rand van't graf, waer snoodaerds liddren-vreezen,
 De grenspael voor den mensch en zijn bestemming weezen..?
 Zou de ongeschaepen ziel, die vonk van Gods bestaen,
 Zou dat onstoflijk deel dan met het stof vergaen..?
 En wij, zo vatbaer om een hoger heil te smaeken,
 Wij slaepen in het niet, om nimmer weér te ontwaeken..?
 Waerôm die zoete hoop op beter vaderland —
 Die zucht voor hoger kunde in onze ziel geplant..?
 Dan is de vatbaerheid voor een onsterflijk leven,
 Aen't menschedom slegts tot smart, tot diepe smart gegeven;
 Dan is de vlugge ziel van Newton en De Groot
 Bepaelt tot d'engen kring van dezen waereldkloot.
 Dan staet het sijnst vernuft — bij 't sterven hier beneden
 Slegts met den worm gelijk — die sterft in 't stof vertreden.
 Dan is, bij al de vreugd, die ons dit leven biedt,
 Ook gelukzaligheid het doel der schepping niet. —
 Gaf God ons 't aenzijn om het aenzijn weér te derven..?
 Het leven voor een poos om slegts te kunnen sterven..?
 Dan heeft de deugd, die vaak op aerde traenen stort,
 Die hiergehoond — miskend — vervolgd — geklusterd wordt,
 Noch 't misdrijf, dat gekroond ten rijkstroon is gereezen,
 Bij 't zwijgend graf niets meer te hoopen noch te vreezen. —
 Zou hij die 't stil verblijf der vreedzaeme onschuld stoort,
 En kusfchende in zijn' arm haer 't kloppend hart doorboort,
 Die strafloos gruwlen pleegt — en langs gebaende wegen,
 Ten toppunt van 't geluk, op aerde, schijnt gesteden;
 Zou 't monster, dat zijn wræk op weerlooze offers koelt,
 En om wiens troon een zee van bloed en traenen spoelt,
 Zou die langs roozeblaén — de deugd, door hem bestreden,
 Langs doornen van verdriet — ten duistren grafkuil treden,
 Om op de peuluw, door de hand des doods gespreid,
 Te slaepen naast elkaar voor de eindloze eeuwigheid.. (1)?

Neen,

(1) Mijne ledige Uren, bl. 212.

Neen, voorzeker,

- de ondeugd, op een'troon, dien'tonrechtschraegt, verheven,
Voedt, ondanks al den glans waarmee zij is omgeven,
Een kronkelende slang, die onophoudlijk knaegt,
En't ledig hart doorboort, dat ze in den boezem draegt.
Door zingenot gestreelt, is ze in den schoot der weelde,
Bij al de grootheid, daer het lot haer met bedeelde,
Rampzalig — ach! zij mist die zoete, stille vreugd —
Die rust, die 't kenmerk is der onbeylekte deugd.
Zij hoort haer' lof weergalmd door laege afhangelingen,
Maer ook zij hoort haer' vloek in 't loflied dat zij zingen:
Zij kwijnt haer leven weg in duidelooze smart;
Ondragelijk zelfverwijft doorgriest haer rustloos hart;
Zij worde in't hoogst geluk, dat de aerde schenkt, verheven,
Zij leeft toch vrengdeloos, een gruwzaam — aeklig leven;
Zij beest voor 't ijslijk uur dat zij vernederd wordt —
En van haer' zetel in den open afgrond stort;
Met siddding ziet zij 't graf voor haere treden gapen:
Zij voelt zich bij den dood voor de eeuwigheid geschapen;
En in 't ontzaglijk uur dat zij van de aerde scheidt,
Schrikt zij niet voor het graf, maer voor de onsterfelijkheid!
De boezem word door angst bij angst van een gereten;
De ziel krimpt voor de stem van 't nu ontwaekt geweten,
Dat haer, met schrikbren kreet, bij haeren jongsten val,
Daegt voor den rechterstoel des Rechters van 't heelal!
Kon nu vernietiging geheel haer aenzijn smooren!..
Zij vloekt het heilloos uur waerin zij werd geboren:
Haer ziel wenscht, vruchteloos, eene eeuwge duisternis,..
Zij voelt, helaes! zij voelt dat zij onsterflijk is (1).

Maer

(1) *Mijne ledige Uren*, bl. 28.

Maer ó! de stille deugd behoudt, in al haer smarte,
 Eene ongestoorde rust, een kalm en vreedzaam harte;
 Wat onheil haer ook treffe in deze wildernis,
 Zij voelt, bij al dien ramp, dat zij onsterflijk is.
 Zie haer, van vreugd ontbloot, verlaeten en begeven,
 Op 't kommerlooze land in stil vertrouwen leven.
 Van weinigen gekend — van weinigen bemind —
 Vindt zij nog roozen, waer slegts de ondeugd doornen vindt (1).

Zij bukt met vreugde op 't graf, dat eens haer stof verbeidt,
 En toeft op 't harde stroo gerust de Onsterflijkheid.
 Eens is haer taek, hoe zwaer, beneden afgeweven,
 De dood maekt slegts een einde aen haer noodlottig leven,
 Haere ongeschapen ziel, die zij van God ontving,
 Schroomt, bij den nacht van 't graf, voor geen vernietiging;
 Zij voelt, in d' arm des doods aëmegtig neêrgezonden,
 Dat haer voor de eeuwigheid een aenzijn is geschonken;
 Wat haer ontzinken moog', dit denkbeeld blijft haer bij,
 En maekt haer lot gewenscht, hoe foltrend dat ook zij.
 De zekre Onsterflijkheid kan haer alléén verblijden,
 Ook onder 't diepst gevoel van 't onrechtvaardigst lijden;
 Zij is haer vreugd, haer troost, bij 't groeiën van den nood,
 En blijft dit als de hand des doods haer 't hart doorstoot.
 't Onwankelbaer geloof aen een onsterflijk leven,
 Verheft de zuivre deugd, als zij van elk begeven,
 In boel en kerker zugt — als balling eenzaam zwerft —
 Of op een moordschavot, als hoogst misdadig, sterft.
 Zij straelde een' Guilford, een Johanna Graij in de oogen,
 Toen zij zich, schuldeloos, voor 'twaekzwaard nederbogen:
 De dood op een schavot was in hun oog meer schoon,
 Dan 't Britsche rijkgebied, en 't schitteren van een kroon;
 De

(1) Mijne ledige Uren, bl. 30.

De kens viel hun niet zwaer, daer 't nodig was te kiezen,
 Voor de edle deugd een troon, en 't leven te verliezen.
 Dedengd treedt, onbeschoemd, langs 't rokend moordschavot,
 Naer 't hemelsch Vaderland — den rechterstoel van God —
 Veracht, gehoond, miskend, en tot den dood verwezen,
 Staertze op de Onsterfelijkheid — en sterft..maer zonder vreezen.
 Zij, juicht bij 't open graf — blijft kalm in al 't geweld;
 Zo sterft de deugd (1).

Dit bundeltje verscheen op een ongunstig tijdstip,
 toen de Franschen onder DUMOURIEZ in ons land
 gevallen waren en te rug gedreven werden. Doch
 toen het in 1795 onder PICHEGRU den Franschen
 gelukt was deze gewesten te vermeesteren, wensch-
 te de vurige DEN BEER in de bedwelmung des
 oogenblik *het Volk van Nederland geluk bij des-*
zelfs toenmaligen (gelijk duizenden met hem ter goe-
 der trouw waanden) *overgang uit den faet van*
verdrukking tot dien van Vrijheid en Gelijkheid
 met een' uitmuntend krachtigen *Lierzang*, die van
 alle

(1) Mijne ledige Uren, bl. 31. Wie deze schoone verzen
 bevatten wilde, zou kunnen aanmerken dat deugd en on-
 deugd, als redenwezens, niet gezegd kunnen worden te
 sterven dan in een' zedelijk-metaphorischen zin; doch daar
 men in een' natuurlijk-metaphorischen zin van bij uitstek
 deugdzame of ondeugende personen zeggen kan: het is de
 deugd of ondeugd zelve, dat is: het *summum* van het begrip
 deugd of ondeugd is bij zoodanig' persoon objectief voeg-
 handen, zie ik niet waarom zoodanige verenkelde deugd of
 ondeugd niet subjectief zou kunnen sterven. Zelfs bij de
 afgetrokkenste denkbeelden verwerpt de critische logica geens-
 zins het gebruik van figuurlijke spreekwijzen, en men zou
 der poëzij dit welgeren!

alle schouwburgen der Republiek den volke voor-
gedeclemeerd en met de grootste geestdrift bij duizenden gekocht en gelezen werd; en geen wonder! de stoute, mannelijke Tyrreïsche taal des geheelen stuks (met regt een liërzang, en niet te lang) was buitengemeen doeltreffend, bijzonder het slot:

Ker dwingelanden wetten geven,
 In Neêrlands vrij gemeenebest,
 Moet eerst de laetste burger sneven,
 Op Neêrlands afgestreden vest;
 Bezweeren wij, met heilige eeden,
 Dat nooit een vorst worde aengebeden
 In dit ons dierbaer vaderland,
 Voordat zijn vuist de zegestanders
 In 't bloed der laetste Nederlanders,
 Die vrijheid sêmen, heeft geplant (1).

Deze liërzang, die eene soort van volksdichtstuk geworden was, moest deszelfs jeugdigen vervaardiger de volksgunst in een' hoogen graad doen winnen, (gelijk hij dan ook aldra in onderscheiden betrekkingen met het behartigen van deszelfs belangen belast werd, en in de hem toebetrouwde posten tot 1798 met rusteloozen ijver onvermoeid werkzaam was.

In dien woeligen, drokken tijd, toen men zich meer bezig hield met proclamatiën, organisatiën, centralisatiën en ontwerpen van constitutiën dan met versissatiën, had men zeer ook natuurlijk de harp aan de wil-

(1) Liërzang, bl. 18.

wilgen gehangen (1), en gevoelde geene andere dan politieke inspiratiën, doch ontslagen van al deze lastige occupatiën, keerde hij op *Middeloo* in den schoot van het stille landleven te rug, en begaf zich weder tot poëtische meditatiën, die hij in 1799 onder den zedigen titel van *Dichtpogingen*, en bovendien nog gewapend met het *ut desint vires, tamen est laudanda voluntas* van OVIDIUS, in het licht zond, welk laatste volstrekt onnoodig was, want de krachten ontbraken hem niet om iets fraais te leveren; en waar dezen ontbreken, is de wil bij ons ver van te prijzen, maar, integendeel, dikwijls zeer bespottelijk, gelijk de ondervinding meermaalen bewezen heeft.

In dezen bundel bestaat zijn eersteling, *De Deugd, in drie zangen*, de eerste en de meeste plaats. Hij vervaardigde dit dichtstuk in een' ouderdom van nog geene zestien jaren, en inderdaad, dien jeugdigen leeftijd in aanmerking genomen, is het, zoo al geen meesterstuk, althans eene zeldzaamheid te noemen, die aanspraak heeft op eene bewonderende goedkeuring. Het is geene gerijmde zedekundige verhandeling of droog betoogend leerdicht, maar een hartverwarmend dichtstuk, vol leven en gevoel; getuige zij het volgende schoone tafereel:

Ginds

(1) „Of het vuur der revolutie,” zegt hij, „het dichterlijk vuur verdooft, weet ik niet; maar dit weet ik, dat ik, na 1795 geen een stukje afgevaardigd heb, uitgezonderd „één,” enz.

Dichtpogingen, Voorb. bl. xi.

1

Ginds, onder 't zagt geruisch van hooge populieren,
 Zit, op een' heuvel, in een boschje van laurieren,
 Een grijsaerd, die de jeugd, die vrolijk om hem zweeft,
 Van d'ouden tijd verhaelt, en spelend lessen geeft:
 Hij schetst haer een tafreel van 't eenmaal schuldlooze Eden,
 Der patriarchen eeuw, de aertsvaderlijke zeden,
 Toont haer de goedheid van den Schepper der natuur,
 Zijn zorg voor 't kruipend rupsje en 't koestrend zonnevuur.
 Hij leert haer dat de deugd het vrijheidsvuur doet gloeijen,
 Het vaderland beschermt, der voiken heil doet groeijen,
 En dat de godsdienst, dien natuur en reden leert,
 Niet min' het ongelooft dan 't bijgeloof verheert.

De godsdienst, de eerste plicht van aller menschen plichten,
 Ziet in het blij geweest zich zelv' een' tempel stichten.
 Hij dweept geen bijgeloof; 't verstand wordt niet misleid
 Door priesterlijk bedrog en valsche heiligheid.
 Een achtre grijze bard, omkranst met zilvren hairen,
 Treedt voor 't gewijd altaer, bij 't klinken van de spieren.
 In 't staetig ruischend bosch, waer eeuwge stilte woont,
 Waerin natuur haer kroost des Scheppers grootheid toont,
 Waer marmren beelden, in de schaéuw van eiken blaeten,
 De nagedachtenis der vaderen bewaeren,
 In dit geheelligd woud, waerin de vree gebied,
 Waer 't vogeltje zijn' zang huuwt aen der barden lied,
 Hier wordt een God gediend, die d'adem en het leven,
 Die al' was aenzijn heeft het aenzijn heeft gegeven;
 Die alles wat bestaat uit niet te voorschijn riep;
 En door zijn wijsheid zorgt voor 't geen zijne almacht schiep,
 Den mensch zijn liefde toont, als roos en lalle bloeijen,
 En als de stormwind brult, de donders vreeslijk loeijen;
 Die worm en cherubijn met de eigen trouw bewaakt,
 En beiden in hunn' kring volmaekt gelukkig maekt:

Die

Die God wordt hier gediend als aller menschen Vader:
 Elk treedt met diep ontzag zijn' tempel biddend nader:
 De burger, meest den vorst, knielt voor Hem in het stof;
 Het kind, op 's vaders arm, zingt staemlend zijnen lof;
 De zwakke zuigeling heft zelf de hand naar boven,
 Entracht, schoon spraekloos, Hem aen moeders borst te loven;
 De grijsheid bidt Hem aen, de jeugd knielt voor Hem neer:
 Zij zingen, groote God! dit loflied tot uwe eer (1):

Dit loflied kon zeker beter wezen; het haalt niet
 bij den CIV. Psalm, dien wij hier in de plaats
 denken, omdat het een flauw afzetfel van denzelf-
 ven schijnt; ondertuschen:

Dees godgewijde zang word door de blijde zangen
 Der huppelende jeugd eerbiediglijk vervangen,
 Daer ijder, met een hart ontgloeid door hemelvreugd,
 Dit lied af staemlend zingt tot lof der schoone deugd (2):

Dit loflied der deugd heeft nog minder om het
 lijf, en ware beter achterwege gelaten; maar het
 slot van dit tafereel is aandoenlijk schoon:

Dus zong dit zalig koor, toen 'k, uit de hemelzalen,
 Een' reil van cherubijns klapwiekend neer zag daelen;
 Die, daer 't bazuingeschal alomme wierd gehoord,
 Den volksbeschermmer wonkte in 't eeuwig glansrijk oord,
 „Uw tack is hier volbragt, uw leefwebbe afgeweven;
 „Gij wordt geroepen tot der englen zalig leven:
 „Het heilrijk uur is daer dat u 't geluk verbeld,
 „En gij dit sterflijk kleed rult voor de onsterflijkheid.”

Dus

(1) Dichtpogingen, bl. 17.

(2) Ibid. bl. 22.

Dus spreekt een cherubijn, zo minzaam, goed, en teder:
 De griffaerd knielt, en al het volk knielt om hem neder.
 Mijn broeders! spreekt hij, 'k volg verheugd dit hoog bevel:
 Vaert, kindren!... vaderland!... vaert, vrienden! eeuwig wel.
 Ik leidde u op het spoor der deugd bij 't licht der reden:
 Blijft op dat effen spoor na mijn verscheiden treden:
 Leest vreedzaam met elkaer... leest deugdzaam, en leest vrij.
 Veracht het ongeloof en schuwt de dweeperijk.
 Blijft, naer der vaders wijze, eenyoudig veldlijk leven.
 Verlaat de wetten niet door hen u voorgeschreven.
 Waerdeert de aloude trouw. Bemint het vaderland.
 Dient der aertsvaders God, die alles houdt in stand.
 Volhardt bestendig in den dienst des Albehoeders,
 Tot wien ik heenensnel... vaert allen wel, mijn broeders!

't Onsterfelijk deel vloog met de serafs heen,
 Terwijl een glansrijk licht door heel het landschap scheen;
 Het stoflijk viel op de aerd', dat traen bij traen besproeide;
 Een roos rees uit dat stof, die onverwelkend bloeide;
 Al 't volk zag weenende dien braeven vader na.
 En in het ver verschiet klonk noch 't hallelujah (1).

Dit schoone dichtstuk wordt in dezen bundel
 gevolgd door een ander even uitvoerig, maar niet
 even fraai, *Het Geweten* getiteld; het heeft eene
 didactische houding; bij voorbeeld:

't Geweten doet den mensch het edelst wit bedoelen,
 Maekt ijder sterveling op zijn bestemming trotsch;
 't Verheft hem uit het stof, doet hem zijn waarde voelen
 Als burger van 't heelal, en als de liefing Gods;
 Wijst,

(1) Dichtpogingen, bl. 23.

Wijst, als een leidsvrouw, hier beneden,
 Ons 't pad der deugd bij 't licht der reden:
 Het wetboek der natuur is 't wetboek dat ze ons geeft:
 Hij ademt zaligheid, die naer die wetten leeft (1).

Men leest dit gedicht, ja, voor zoo ver met belangstelling als men iedere gerijmde casuïstiek lezen zou, wanneer men over gewetenszaken beslissen moest. Het onderwerp is voor eene andere behandeling vatbaar dan om in 57 coupletten als eene *Disfertatio historico-moralis de Conscientia* van 57 § voorgesteld te worden.

De overige dichtstukken in dezen en in den vorigen bundel behelzen gewone onderwerpen en zijn niet onbehagelijk. Zijn krachtig dichtstuk *Aan de Bataven, bij den inval der Britten* in 1799 is afzonderlijk uitgegeven. Hij spoorde onder anderen daarin niet slechts aan tot moedigen wederstand, maar gaf zelf het voorbeeld, en snelde

Op d'eersten wapenkreet naer Hollands Noorder kusten,
 gelijk hij tien jaren daarna, bij den aanval der Engelschen op *Zeeland* in 1809, elk' zijner strijdgenooten, die met hem

Op 't snivend duin
 Van Kastrium aen Rus en Britten 't hoofd dorst bieden,
 herinnerde in een krachtig dichtstuk *Aan den Koning* (LOUIS BONAPARTE) en het *Vaderland* getigt.
 Ook

(1) Dichtpogingen, bl. 47.

Ook in dit uitmuntend dichtstuk verloochent de moedige republieken bij de veranderde omstandigheden zijne gevoelens niet. De volgende regels doen zijner rondborstige vrijmoedigheid eer aan:

't Is waar, — waarom 't, ó Vorst, niet ongeveinsd beleden?
Met weêrzin zag ik u ten hoogen zetel treden.
De hoed op de eschen speer was in mijn oog meer schoon,
Dan 't glinstrende esmarout der koninklijke kroon.
Ik zag, met diep gevoel van ons gedaald vermogen,
Een vreemdeling tot den rang van Opperheer verhoogen:
Een' erfelijken troon, op Hollands weeken grond,
De plaats vervangen, waar 't altaar der Vrijheid stond.
Ik voelde mij het bloed van schaamte in de oogen spatten,
Toen 'k van de staatshulk 't roer u zag in handen vatten:
Mij smartte 't, dat mijn wieg stond onder Neêrlands vlag,
Toen 'k Neêrland aan den voet eens vreemdlings knielen
zag (1)!...

Het is waar, in de volgende regels is de pijl wel eenigermate verguld, door

Uw zorg voor 's volks belang, uw dengd, uw zachten aard,
Doeh ons vergeten, Vorst, dat gij een vreemdling waart (2)!

maar LOBEWIJK moest haar toch slikken; en DAN
SEN sprak gewis meer de taal van zijn hart en
tevens die van een' braav' man, toen hij even te
voren zeide:

Is pligt nu minder pligt, dan onder 't volksbestuur?
Brittanje een minder trotsch, vijandig nagebuur?
Of ligt mij aan 't behoud des lands niet meer gelegen,
Sints Lodewijk ten troon van Holland is geslegen?..

Neen,

(1) Aan den Koning en het Vaderland, bl. 2.

(2) Ibid. bl. 9.

Neen, wie zoo denken moog' dwaalt verr' van't regte spoor,
 Nooit geve ik aan zijn taal, zoo vol bedrogs, gehoor!
 Hoe 't ook partijzucht doeme, ik durf haar smaad overwinnen,
 En blijf het Vaderland, met de eigen trouw, beminnen.
 Wee, wee hem, die zijn' geest zoo verr' verleiden laat,
 Dat hij een staatsbegrip meer lief heeft dan den Staat (1)!

Wij kunnen van dit schoone dichtstuk niet scheiden,
 zonder de volgende heerlijke regels daaruit af te schrijven:

Het oud Taxandrie eischt uw' bijstand, Nederlanders!
 Kunt gij gedoogen, dat de Brit zijne oorlogsstanders,
 In trotsche zegepraal, zwaait op de Zeeuwsche kust,
 Waar de asch van Evertsen, de Moor en Bankert rust?
 Dat Englands wimpel waait en wappert op den toren
 Dier stad, waar — Belgen, bloot!.. de Ruker werd geboren..?
 De Ruker — die den Brit zelf op de Theems bestreed,
 En Hollands zeebanier op Chattam wappren deed!..
 En wij — wij zouden, laf, den schampren hoon verdragen,
 Dat Albion den Leeuw spande aan zijn' zegewagen?
 Wij, kruipen voor een volk, dat voor onze ouders kroop?
 Wij, dulden, dat de Brit tropheën en praalgraf sloop'?
 Der vaderen heilig beeld hem onbezuisd zien schenden?..
 Wij, dulden, dat zijn voet ons trappe op nek en lenden..?
 Neen! vaderen, neen! zoo laag is niet uw kroost ontaard!
 Nog is uw nageslacht zoo grootsch eene afkomst waard.
 Gij hebt uw kostlijk bloed voor bastaards niet vergoten:
 Het stroofmt ons warm door 't hart; wij zijn 'er uit gesproten!
 Nooit zal uw nageslacht, zoo lang 't uw graf bezit,
 Zich krommen onder 't juk — zich buigen voor den Brit (2)!

Dit

(1) Aan den Koning en het Vaderland, bl. 7.

(2) Ibid. bl. 11.

Dit noemen wij gouden verzen, den grooten **ANTONIDES** waardig; zij verdienen niet bij veranderde tijdsomftandigheden en betrekkingen vergeten te worden. Het is het laafte wat hij heeft in het licht gegeven. De ondergang des vaderlands in 1810 doofde zijne ftoute zangdrift uit; zoo min als **HELMERS** beleefde hij dezelfs herftel in 1813: welk een onderwerp anders voor deze beide edele zangers!

Waarfchijnlijk zullen er van **DEN BEER** nog eenige nagelaten gedichten en andere opftellen het licht zien.

POOT (HUBERT KORNELISZ.) (1). Eene onlangs door den Heer **Mr. DANIEL HOORT** in het licht gegeven keurige *Bloemlezing der Gedichten* van dezen bevalligen dichter (2) met oordeelkundige aantekeningen van den geleerden uitgever, noopt ons in dit artikel veel minder uitvoerig te zijn dan wij ons hadden voorgelteld. Iets, hem aangaande, moeten wij toch zeggen, ten minste zijn vijfenveertigjarig leven doorloopen, tufchenbeiden het oog fltaande in zijn *Algemeenen Brief* (3), die eene foort van poëtifche autobiographie behelt.

On-

(1) Leven van **H. K. POOT** achter het IIIde deel van den 8vo. druk zijner *Gedichten*. Leven van Nederl. Mannen en Vrouwen, II Deel, bl. 209. **C. SAXII Onom.** Pars VI. p. 143. **PAQUOT, Mém.** Tom. V, p. 235. **H. K. POOT** gefchet uit zijne dichtwerken, *Vaderl. Letteroef.* voor 1820, II Deel, bl. 615.

(2) In twee deelen, te *Amfterdam*, bij **P. DEN HENGST** en **ZOON**, 1823.

(3) *Gedichten*, 8vo. I Deel, bl. 175.

Onze POOT werd geboren te *Abtsvoord* (1) den 29 Januarij 1689 (2); zijne ouders waren KORNELIS POOT EN KATHARINA BROENHEIDE,

Ouders laeg van naemen,

Maer die,

zegt

(1) Eene buurt tusschen de stad *Delft* en het dorp *Kestel*. Deze buurt is dus genaamd naar de Abten van *Egmond*, aan wie de omgelegen landerijen wel eer toebehoorden. *Oudheden van Delfland*, bl. 299. Poot zelf beschrijft de gelegenheid zijner geboorteplaats aldus:

Ten oosten dezer buurt bespoelt de Schie haer boorden,

Ten zuiden blaauwt de vest

Van 't smookende Schiedam, Delft heft zich op in 't noorden

En Schiplui deift in 't west.

God. I Deel, bl. 120.

(2) Dat Poot ook den wanfmaak zijner eeuw huldigde, die laste aardigheden geestig vond, blijkt aan den langdradigen omhaal, waarmede hij zijn geboortedatum opgeeft; hij zag het eerste licht, zegt hij,

juist toen de Loumaent elf

En twee maal negen schreef met haer verkleumde handen

In Jakobs schrikkeljaer, dat door de Kristelanden

Een M en D liet zien, een C, een L en nogh

Vier Xens min een I.

God. I Deel, bl. 175.

„Jakobs schrikkeljaer” moet ook al eene aardigheid heeten, doch is volstrekt onverstaaubar voor hen die niet weten dat Poot hier JACOBUS II, Koning van *Engeland* bedoelt, die in dat jaar den troon aan WILLEM III, Prins van *Oranje*, inruimen moest. Hoe het gewone jaar 1689 juist een schrikkeljaer van een' dag meer voor JACOBUS kon wezen, is mij niet duidelijk, ten ware Poot hier *Kat'swinkelen* schrikjaer gemeend hebbe.

V DEEL.

H

zegt hij,

'k my echter om hun dengt
En vroomheit by geen vorst zou schamen (1).

Bij deze brave en eenvoudige lieden, die hun be-
staansmiddel in den landbouw hadden, moest hij ook

al vroeg den noefsten landbouw leeren,
en

— ging dan achter hen langs akker, stal en weil,
Maer met een' kleinen lust (2).

Zijne ouders zonden hem vroegtijdig te *Schiplui-*
den ter schole; schoorvoetende en met weerzin ging
hij dagelijks derwaarts, gelijk hij zelf naïf getuigt:

Hoe dikwyls dropen dan myn tranen langs de wegen!
De meester was niet quaet, maer 't leeren stont my tegen (3).

Vervolgens door zijne ouders te huis gehouden,
om geheel tot den landbouw opgeleid te worden,
begon hij zich in zijne tusschenuren te oefenen in
het lezen, schrijven en rekenen. Onder deze oefen-
ningen „ontloken in hem die aangeboren begaafd-
heden, waarvan de eerste aanleg noch van mees-
ters noch van lessen afhangt. Een inwendig
gevoel van het ware schoone der fraaije kunsten,
eene rustelooze drift om zich op eene derzelve
toe te leggen, bragten hem, eerst, tot de toon-
kunst.

(1) Gedichten, II Deel, bl. 267.

(2) Ibid. I Deel, bl. 175, 176.

(3) Ibid. u. f.

„ kunst (1), daarna, tot de teekenkunst (2), tot „ dat hij eindelijk, tot de dichtkunst, zijne eigen- „ lijke bestemming, overging (3).”

In dit laatste vak bleek alras dat POOT, gelijk zijn levensbeschrijver zegt, door de natuur als met eigen handen in den schoot der zanggodinnen was nedergezet. Dan het mangelde hem in het eerst aan de noodige middelen en onderrigting van kundige lieden; hij zocht die in de verkeerung met de rederykers van *Kesel*, *Schipluiden* en andere omgelegene plaatsen, en handteerde de lier op hunne wijze, in welke hij toen veel behagen vond (4). Doch weldra mishagde hem de wansmaak dezer rijmelaars. Hem vielen de werken van HOOFT en VONDEL en vooral de heerlijke gedichten van den grooten ANTONIDES in handen: nu ontwaakte op eens zijn be-

- (1) De zoetheid der muzyk had my rasch ingenomen,
Daer most een vedel zyn, een zyden lint daeraen;
En ik begon in 't kort een' raefen toon te slaen.
Het baerde schier een' klank met stryken, toetsen, grypen,
Als of ge een roefstigh mes hoorde op een' drempel sypen.
Ged. I Deel, bl. 178.

- (2) Omrent en voor dien tyt plagt my de zin te dringen,
Van zelf, en slecht in zwier, tot pennetekeningen
Van huis en hof en kerk en mensch en dier en plant,
Ged. ibid.

- (3) D. HOORT, Bloemlezing, I Deel, Voorr. bl. xiv.

- (4) De Kamerwerken van 't fyn rederykerdom
Verrukten myn gemoet, al gingen ze ook zoo krom
En kreupel als een wyf van driemaet dertigh jaren.
Ged. I Deel, bl. 179.

beter kunstgevoel; zijn leeslust kreeg thans het regte voedsel, en hoe groot die was getuigt hij zelf:

Wat was ik tot de kunst met heeten lust genegen!
Hoe bad ik in den oogst wel menigmael om regen,
Opdat ik van het werk en by myn boeken quaem!
De kunst was voor de winst my zeker aengenaem (1).

En elders:

Ik heb van kindsbeen af tot heden, nimmer moé,
De Dichtkunst aengebeén, en Febus wierook toe-
gezwieft (2) met hart en zin, en 't zou my zeker baten,
Wist maar myn kunst waer ze eens ten lesten my zal laten.

Der

(1) Gedichten, I Deel, bl. 180.

(2) De vrijheid van oversprong (*enjambement*) gebruikt voór meermalen, of liever misbruikt hij die, in het afknotten van eigen namen; bij voorbeeld:

Hoewel uw dengden geen ontaerding
Oft leén (want gout wort nimmer slyk)
Zoo doet gy echter, brave VLAERDING-
ERWOUT, my thans groot ongelyk.

God. II Deel, bl. 151.

Rust, lieve speelgenoot, rust zacht, o waarde JAN
VAN HROEN, dien myn hart nogh niet vergeten kan.

Ibid. I Deel, bl. 177.

Door deed zulks welligt op het gezag van PELS, die ook geschreven had:

In 't Heldendicht wordt ook begekt, die als een Wind-
verkooper, Markteek of Kwakzalver dus begint.

Q. HORAT. FLACCUS *Dichtk.* bl. 13.

En zulks waarschijnlijk omdat hij bij HORATIUS zelven dit had aangetroffen:

— 25 —

Der brave Dichtren naem en lov vervoerde my,
Ziedaer een ronde biecht, schier tot afgodery (1).

Poot kende geene andere dan zijne moedertaal; doch las de ouden in vertalingen en wist van hunne schoonheden in zijne gedichten een gepast en kiesch gebruik te maken op eene wijze, die in alle opzichten prijsfelijk en aanbevelenswaardig is (2).

In 1716 gaf hij te *Rotterdam* eenige *Mengeldichten* in het licht. Deze arbeid van den jongen landman baarde veel opzien en bezorgde hem vele begunstigers en vrienden, die hem van alle kanten kwamen bezoeken en niet zelden met het akkerwerk bezig vonden, terwijl hij de letteren slechts in zijne tuschenuren beoefende. Daaronder behoort ook dat hij zorg droeg voor de uitgave van het vervolg der *Poëzij van A. MOONEN*, dat in 1719 in het licht kwam, gelijk mede voor die der *Gedichten van J. ZREUS*, in 1720; waarna hij zijne in 1716 uitgegeven gedichten overzag, beschaafde en, met een groot aantal nieuwen vermeerderd, in 1721 te *Delft* in het licht gaf, welke uitgave in 1722 te *Rotterdam* nagedrukt werd.

Inmiddels had hij in dezen tijd de taak op zich
ge-

— — — — *Mirabor & sciet inter-
noscora mendacem verumque beatus amicum.*

Ars Poët. 495. 496.

(1) *Gedichten*, I Deel, bl. 108.

(2) De Heer HOORT heeft in de gedachte *Bloemlezing* de oorspronkelijke plaatsen aangehaald uit de Latijnsche en Nederduitsche dichters, die poot heeft nagevolgd.

genomen om het *Groot Natuur- en Zedekundig Wereldtooneel*, in zuiver Nederduitsch te stellen, en de voornaamste zinnebeelden met toepasselijke gedichten te versieren; dit werk, met regt eene schatkamer van allerlei geleerdheid, kwam met fraaije platen in drie deelen in folio in 1743 in het licht.

De werkzame POOT, wiens vermaardheid dagelijks toenam, verlangde eindelijk op een uitgestrekter tooneel te verschijnen, zoodat hij in 1723 het land-leven vaarwel zeide en te *Delft* ging wonen. Hier onthield hij zich een jaar, en gaf zich aan sterk drinken en ongebondenheid over; doch het verkeerde van zijn gedrag inziende, reddede hij zich nog tijdig uit dien verderfelijken maastroom, en keerde naar het land te rug. Zijne eenige letterbezigheid te *Delft* had bestaan in het uitgeven van eenige nog ongedrukte *Gedichten van J. OUDAAN*; doch tot zijne vorige ingetogen levenswijze in zijne oude woning wedergekeerd zijnde besteedde hij dikwijls geheele dagen aan de letteroefeningen. Hier leefde hij ruim acht jaren onberispelijk en in stille rust, behalve dat hij in 1725 door het graveel aangetast, doch gelukkig van deze kwaal hersteld werd. In het volgende jaar kwamen zijne *Gedichten* voor de tweede maal in het licht (1).

Den 11 Mei 1732 gehuwd zijnde met NEELTJE
'T HART,

(1) Behalve de beide echte Delftsche drukken en de Rotterdamsche nadruk in kwarto, verscheen in 1780 te *Amsterdam* ook een sierlijke klein 8vo. druk, insgelijks in drie deelen.

'T HART, dochter van JACOB 'T HART, Burge-
meester van 's *Gravezande*, verkoos hij *Delft* op
nieuw tot zijne woonplaats. Hier leefde hij geheel
anders dan tien jaren geleden, te weten stil en in-
getogen, sljttende geheele dagen in het gezelschap
zijner echtgenoot met zijne letteroefeningen. Doch
dit gerust en genoeglijk leven duurde slechts kort;
reeds in het begin van 1733 begon hij ongesteld te
worden, en werd in den herfst overvallen van eene
hevige ziekte, die hem op den laatsten dag van dat
jaar in het graf sleepte. Zijn lijk werd in de Oude
kerk te *Delft* begraven en zijne gedachtenis door
de voornaamste dichters van zijnen tijd door lijk-
zangen verheerlijkt.

Poor was ongetwijfeld een voortreffelijk dichter;
want offchoon het vóór en in zijn' tijd op het
platte land wemelde van rederijkers en boerenrij-
mers, mogt hij met regt zeggen dat hij

d'eerste was

Van al de Nederlandsche boeren

Die 't Zanggodinnendom belas

Dat het zich by den ploeg liet voeren (1).

Het is zeker dat in zijn' tijd de beschaving onder
de landlieden op veel lageren trap stond dan tegen-
woordig, en dat iemand uit dien stand met zulke
voortreffelijke begaafdheden een geheel nieuw ver-
schijnsel was, hetwelk bijkans als een wonder werd
uitgekreten, ondertuschen heeft men meer vernuftige
en

(1) Gedichten, I Deel, bl. 6.

en bekwame lieden uit dezen en andere geringere standen zien voortkomen; BERONICIUS was een schoorsteenveger en schaarlijper, KRUL een smit, BELLAMY een bakkersknecht, NIEUWLAND de zoon van een' boerentimmerman, ONDERWATER die van een' melkboer, ROGER die van eenvoudige dorpe-lingen, BOUMAN een boerenknecht, FRANCYNTJE DE ROER eene dienstmaagd en nog vele anderen, die minder vermaard zijn geworden. De dichter wordt geboren, maar de stand, waarin hij geboren wordt, kan voor de ontwikkeling van zijn genie en de oefening zijner vermogens gunstig of ongunstig zijn; en dat juist het laatste bij het drijven van den landbouw zou plaats hebben, is een ongegrond vooroordeel; in tegendeel gelooven wij dat niet alleen de beoefening der nuttige wetenschappen en fraaije kunsten zeer wel daarmede gepaard kan gaan; maar dat dit beroep zelfs in vele opzigten boven menig ander dezer beoefening voordeelig is, en bij POOT zien wij dit ons gevoelen volkomen bevestigd. „Juist dit verblijf op het land,” gelijk de geleerde HESSELINK zeer gepast aanmerkt, „zette „zijnen geest, wanneer het schilderachtige tooneelen gold, eene veel grootere levendigheid bij „dan wanneer dezelve binnen de stedelijke muren „in een naauw boekvertrek was opgesloten ge- „weest (1);” — „en het lijdt geene tegenspraak,” zegt de heer HOOFD, „dat de landbouw, zijn „va-

(1) Vaderl. Magazijn van Wetenschap, Kunst en Smaak, 33 Decr., bl. 285.

„ vaderlijk beroep „ waartoe hij ook werd opgeleid,
 „ schoon schaarschen tijd tot eigenlijk gezegde let-
 „ teroefeningen vrijlatende, hem daarentegen dage-
 „ lijks gelegenheid verschafte om de voortbreng-
 „ selen der schepping, waarvan hij zich omgeven
 „ zag, naauwkeurig gade te slaan, en het ver-
 „ hevene en goddelijke, dat in derzelver aan-
 „ zijn doorblinkt, naar het leven en met juist-
 „ heid en warmte te bezingen (1).” Juist in het
 schilderen van landschapsreelen is NOOT een eerst
 meester; alles is schoon en eenvoudig, als de na-
 tuur zelve, vol gevoel, kracht en leven; gelijk
 zijne minnedichten vol liefelijkheid, zoetvloeiendheid
 en Anacreontische bevalligheid: in deze beide vak-
 ken was hij ongemeen los en natuurlijk; er heerscht
 een *abandon* in al deze stukjes, die geene de minste
 kunst yerraadt en het gevoel alleen laat spreken.
 Men zou naauwelijks gelooven dat de stroeve, stijve,
 prozaïsche, naargeestige *Bijbelsstof*, vol valsch ver-
 nuft en misfelijke denkbeelden (2) van dezelfde
 hand zijn; zijne meeste gelegenhedsgedichten zijn
 ook

(1) D. NOOT, Bloemlesing, I Deel, Voorr. bl. II.

(2) In het gedicht op den dood zijner moeder vindt men
 voorbeelden van het een en het ander:

Haer ijverigh gebedt schoot bresfen

In 's hemels diamante vest.

Ged. III Deel, bl. 178.

In het gedicht *Uitgang van Godts Zoone* verteldt eene kwalijk
 begrepen vroomheid hem tot deze hinderlijke, wij zonden-
 schier zeggen afschuwelijke taal:

ook ver van onberispelijk, en zijne *Brieven* zijn niets meer dan gerijmd proza en behelzen weinig belangrijks, somwijlen zelfs platte gemeenheden (1); enkele *Mengeldichten* hebben ook weinig om het lijf

Wie zaght oit zoon dus met zyns vaders toorn verladen?
 Hebt vrinden zonder tal; een vader is een vrint.
 Hier wort natuur verkracht, trots d'ajterste draden.
 Hier woet Godts wrack op zyn onschuldig eenig kind.
 Dat koomt van borg te staen, wanneer de schuldnaers falen.
 Rechtaerdighelt eischt juist voldoen van alle schult.
 Ga, zeg voor iemant nu; maer denk vry op betalen.
 Zeg liever, zeg rontuit, dat gy betalen zult.
 't Was Adam die Godts wet verschupte met zyn voeten:
 Toen quam de Middelaer, en sielde zich te pant.
 Was dat een euveldaet om aen het kruis te boeten?
 Ryk Godt, hoe smoort uw min als uwe gramschap brant!
Ged. I Deel, bl. 16.

Wij hebben ons afgrijzen van dit denkbeeld reeds vroeger (IV, 31) vrijmoedig te kennen gegeven. Het begrip, dat jesus een' offerdood zou ondergaan hebben, om eene bloedgierige, vergramde godheid, den JESUUS der Joden, te versoenen, was zeker in 's dichters leeftijd meer gangbaar dan de eenvoudige en natuurlijke waarheid, dat eenige ondeugende priesters hem deden vallen als een slagtoffer van hunne snoodheid, ten einde hunne heerschappij te handhaven tegen die van het koningrijk der hemelen, welke hij op aarde wilde invoeren, en waarmede geene hierarchie hoegenaamd bestaanbaar is.

(1) In den *Algemeenen Brief* leest men:

Na letteroefeningen,
 En zweeten by den ploeg der staetbekommeringen,
 Dronk Kato wel een' roes, tot dat hy mistyk tradt,
 En kreeg dan schier 't gesnor der jongens aen zyn gat.
Ged. I Deel, bl. 182.

lijf en waren beter achter wege gelaten. Als dichter wordt FOOT op zijne wezenlijke waarde geschat door den Heer VAN KAMPEN (1), die met ons van oordeel is dat de eerste bundel zijner gedichten de besten bevat; echter worden in de beide overigen ook uitmuntende stukken gevonden, en wel in zulk eene verscheidenheid, dat wanneer de Heer DE VRIES (2) niet reeds eene uitkeuze gedaan had, zulks ons eenigermate moeilijk zou vallen; doch de uitgave der *Bloemkezing* van den Heer HOORT maakt zulks hier overtollig, en wij verwijzen den lezer naar dezelve.

PORJEERE (OLIVIER) overleed als rustend Predikant te *Alkmaar* den 18 Junij 1818, in den ouderdom van twee en tachtig jaren, nadat hij sedert 1760 te *Abkoude*, *Delfshaven*, *Alkmaar*, *Wijckel*, *Winkel* en laatstelijk wederom te *Alkmaar* den predikdienst met lust en ijver waargenomen en als uitspanning de dichtkunst beoefend had. In 1776 behaalde hij bij het Haagsche dichtgenootschap eene tweede zilveren medaille met zijn vers: *De heilzame invloed der Dichtkunst op den Godsdienst*

Zoo ook in het fraksgemelde gedicht *Uitgang van Gods Zoon*; onder meer erge platheden:

's Mans arremoeitje wort van beulen en soldaeten
Gepiondert, gevrybult; de taerling deelt zyn kleet.

Ged. I Deel, bl. 18.

(1) Geschied. der Letteren en Wetensch. II Deel, bl. 89.

(2) Geschied. der Dichtk. II Deel, bl. 35.

dienst (1), het onderwerp der opgegeven prijsstof, en in 1792 wees hetzelfde genootschap, *De Nederlaag van SANNHERIB voor Jeruzalem* opgegeven hebbende, de gouden medaille toe aan zijn dichtstuk (2). Inmiddels had hij in 1778 bij het Leydsche dichtgenootschap insgelijks de gouden medaille behaald met dat, getiteld: *De Voortreffelijkheid van den Christelijken Godsdienst* (3), en in 1780 bij ditzelfde genootschap weder eene zilveren medaille met het bezingen van *Gods wijsheid in zijne werken* (4). Wanneer over eene eeuw mischien deze vier eerepenningen in het muntkabinet van een' liefhebber worden aangetroffen, zal de beschouwer zich natuurlijk verbeelden dat PORJEERE een wonderpoët van zijn' tijd geweest moet zijn, daar hij zulke schitterende overwinningen op zijne mededingers behaalde en zijn arbeid met gouden en zilveren medailles beloond werd; echter zou hij, naar ons gevoelen, in dezen tijd moeite gehad hebben om eene koperen te behalen, schoon hij aan *quantiteit* rijkelijk vergoedde wat aan *qualiteit* ontbrak; het prijsvers *De Voortreffelijkheid, enz.* is 124 coupletten lang en natuurlijk een *plat de son métier*; hij bewijst namelijk de voortreffelijkheid van den Christelijken boven den Israëlitischen en Mohame-daanschen godsdienst met gronden en op eene wijze, die men zou afkeuren, als een Jood of Muzelman, even

(1) Proeven van Poët. Mengelstoffen, IV Deel, bl. 249.

(2) Dichtstukken van het Haagsch Genootsch. I Deel, bl. 3.

(3) Taet. en Dichtl. Oef. III Deel, bl. 2.

(4) Ibid. IV Deel, bl. 23.

even zoo de voortreffelijkheid van het Mozalsmus en den Islam boven het Christendom wilde bewijzen, met magtspreuken, die niets afdoen, en bevooroordeelde minachting, die verbittert. Hoe veel profelieten mag PORJEBRE zich wel verbeeld hebben dat hij onder de Joden zou maken met eene taal als deze:

Verbasterd zaad van Abraham,
Denk aan de predikers van 't zegepralend Lam,
Leer liefde en wijsheid spellen,
Der Galileenwen taal
Zal u geen logen of verdichtzelen vertellen,
In 't Goddelijk verhaal.

Gij hebt vergeefs den Talmud lief,
De drooge Kabbalist geeft u den Cijfferbrief,
De mondwet doet u dwalen,
't Denkwaardig Elim klaagt,
Dat gij uw hulp en les bij Terafim wilt halen,
En naar geen waarheid vraagt.

'k Bezoek wel eens uw bedehuis,
Maar ach! mijn hart krimpt weg bij 't mateloos gedruis!
Waar zwerven geest en oogen
Bij 't rabblen der gebeën?
Waar woont de Godsdienst in uw doffe Synagogen?
Waar voert de drift u heen?

De langgebaarde Hulsrabbijn
Staat preevlend bij u, met den bleeken Parnasijn,
Gij oeffent benzelingen,
En leert uw geestloos zaad
Gebeden zonder ziel, en optogtliedren zingen,
Schoon 't woord noch zin verstaat.

't Mo-

't Mozaïsch boek gekust, gestrikt,
 Pronkt in uw bruine kas; maar noodloos opgeschikt;
 Uw arme plegtigheden
 Beduiden niet met al,
 Een dekzel op 't verstand, verbastering in zeden
 Bewijzen uw verval.

Nooit vind ik uwe loofhut staan,
 Of zie dat rank gebouw met medelijden aan,
 Ja, stijve Israëlieten,
 Uw losgestrengeld loof
 Doet mij, bedrukt een' plas van zoute tranen gieten,
 Gij blijft voor alles doof.

Als ik uw' sabbath gadesla,
 Of bij befnijdenis, en paaschbrood denkend sta,
 Of u het feest zie vieren
 Met meel- en waterkoek,
 Dan schrei ik, daar gij lacht, uw vreemde dienstmanieren
 Vertoonen zelfs den vloek.

Ach Israël! de rede weent!
 't Profetenchoor, dat u de stem van God verleent,
 In uwe ballingdagen,
 Moet, uit het somber graf,
 Met Vader Moses en den Opperpriester klagen,
 De telgen wijken af!..

ô Treurliedwaardig nageslacht,
 ô Kwijnend Efraïm! de schoot van Siën wagt
 Om u nog eens te ontvangen;
 Loämmi werd Gods volk.
 Kom! paar met Sulammith uw hart en tempelzangen!
 Hoor naar den Vredetolk!

He-

Helaast gij zijt, en blijft verhard!
 En wederwillig in het wettisch werk verward!
 Waar zult ge uw hoop op bouwen?
 Gods Zoon, door u verguisd,
 Moet ge als het regenbeeld der kopren slang aanschouwen,
 Op Golgotha gekruist.

Hier groeit genezing voor 't gemoed,
 Hier is verzoening in het alledierbaarst bloed,
 Ochl kwaamt gij, diep verlegen,
 Tot zulk een groot rantsoen!
 In Hadadrimmen toont genade zich genegen
 Om Juda wel te doen.

De schoone leer van 't nieuw Verbond
 Verkondigt u den weg met Goë's eigen mont,
 Hier vloeijen Edens woorden,
 In 't vruchtbaar paradijs,
 Hier ruischt de Geeststroom langs de stille nagrasboorden,
 Nog blijft uw hart als ijs!....

De Hoffstroom lescht den zwaren dorst,
 En wascht de zielen ook, hoe onrein, hoe bemorst,
 't Kristalgeijkend water
 Verfrischt de dorre streek,
 De golfjes dartlen hier met rusteloos geklater,
 Uit de altoosvolle beek.

Waar vindt men grooter zaligheid?
 Waar dient men reedlijker de Hemelmajesteit?
 Waar woont een beter leven,
 Dan daar het Lam gebiedt?
 Hebreeuwen! komt om 't hart aan Christus dienst te geven!
 Uw heil is elders niet....

Wijst

Wijze Soons wiclende Afgodpaap,
 Gebodid aan ketens van een' tooverzieken slaap,
 Met Dagon's Baaldienaren,
 Den waren Godsdienst aan?
 Neen: Bethels God vervloekt hun Woud- en Beestaltaren,
 En huichelende daên.

Het vuur, voor Asaroeth gestookt,
 Het brandhout, dat tot eer van Milkom lyselijk smookt,
 En Hinnoms schrikgedommel,
 Bij Molochs gloënden balg,
 Verwekken in de ziel, op 't dof en helsch getrommel,
 Een' redelijken walg (1).

„Deze verzen,” zegt de groote HELMERS, de-
 zelve aanhalende (2), „verwekken in de ziel van
 „ieder, die slechts eenigen smaak heeft, wel een'
 „zeer grooten en op reden steunenden walg.”
 Men begrijpt dat de Turken er vooral niet zachter
 afkomen; maar dezen doet het geen zeer, want
 zij verstaan geen Hollandsch, gelijk onze Israëli-
 tische medeburgers en landgenooten, die wij in
 gemoede geen ongelijk kunnen geven, als zij in de
 voortreffelijkheid van PORJEERES Christendom zulk
 een' grooten walg krijgen als wij van zijne pole-
 mische verzen, die wij zonder hunne hulp niet
 eens zouden verstaan.

Ernstig gesproken, de voortreffelijkheid van den
 Christelijken godsdienst laat zich op eene veel
 waar-

(1) Tael- en Dichtlievende Oefeningen, III Deel, bl. 14.

(2) Socrates, *Voort.* bl. XXI.

waardiger en edeler wijze betoogen (1) dan door onbesuisd verguizen van andere godsdiensten, die wij toch nooit anders dan bevooroordeeld en ingenomen met den onzen onderzoeken, en even daar-door slechts oppervlakkig leeren kennen.

De

(1) Dit toonde de brave Lussino, die gelijktijdig met zijn elchtfuk de zilveren medaille behaalde (doch trouwens de Turken en Joden ook niet ongemoeid liet); regels als dezen waren het eergoed tienmalen meer waardig dan het geheele gedicht van *POURCEAUX*:

Voortreffelijke dienst! de liefde is uw gebod;
 Gij elscht een liefde die haar' grondslag heeft in God,
 Door 't heiligeloof gesticht in 't onbesmet geweten;
 Gij wilt dat we in 't gemoed elkander broeders heten;
 't Is uw banier, die liefde alleen ten opschrift heeft,
 Een liefde, die ops zelf 't onschatbaar voorregt geeft,
 Dat we onderling in 't waar en rijk genoegen deelen.
 Uitmuntende zijn hier mijns Heilands riksbevelen.
 De liefde, die Hij elscht, bepaalt zich niet alleen
 Bij eigen volk of land, maar leert de tederheên,
 Die hemelliefde in 't hart, aan God gewijd, moet wekken,
 Tot ieder, die den naam van mensch draagt, uit te strekken.
 O Christen zedeleer! wat zijt gij heerlijk schoon!
 Wie kent uw wedergaaf? wie, wie moet uw geboên
 Niet allerheiligst, Gode en ons betamende achten?
 Uw dierbre schoonheid prijst zich zelve alle onze krachten
 Op 't zielbekoorlijkst aan, daar ge ons geluk volmaakt.
 Hij zelfs, die roekeloos het Evangelie wraakt,
 Erkent uw schoon, en moet, uit zelfbelang, u eeren.
 Geen zedeleer kon zoo als gij het kwaad ontleeren,
 Daar 't uit eep. vuile bron ontspringt en weelig groeit,
 Dat tak en wortel beide in 't hart worde uitgerooid;
 Dit zijn de blijken van uw Goddelijk vermogen.

Tael- en Dichtl. Oef. III Deel, bl. 48.

V DERL.

I

De drie andere bekroonde prijsverzen zijn op denzelfden toon en in denzelfden mystieken geest geslind en opgepropt met basterd-Hebreuwsch, dat weinig Christen menschen verstaan; doch dit had PORJERRE zijn' geestelijken vader SCHUTTE afgezien, die daarvan ook een groot liefhebber was.

In 1788 gaf hij te *Amsterdam* een bundeltje gedichten in het licht, onder den titel van *Zangliervende Uitspanningen*; eenigen kunnen ook op wijzen der liederen van zijn' voorz. geestelijken vader gezongen worden; de volgende Hebreuwsche brabbeltaal zou mogelijk veel stichting in eene zogenaaemde oefening te weeg kunnen brengen, als de fijnen de wereldsche wijs maar wisten; deze is, zonderling genoeg, *Je ne suis qu'une bergère*.

Senirs gladde dennenboomen,
Libans cederheerlijkheên,
Bafans elken, Judaas stroomen,
't Welbetreden elpenbeen
Van de kunstigste Chittieten,
Memfis stikzel duur en fijn,
Kunnen 't goed der Siönieten
Nimmer evenredig zijn.

Purper van Elizaas oorden,
Tharûs zilver, Dedans pracht,
Al het stofgoud van het noorden,
Syrië met zijn smaragd,
Morgenlandsche muskadellen,
Pannahs honig, Minnits graan,
Jebus blanke waterwellen
Moeten hier beneden staan.

Da-

Damasceensche smaakheden,
 Cheibons wijn en witte wol,
 Liggen hier in 't zand vertreden,
 Maken nooit de wenschen vol:
 Dans en Javans kalmusgiften,
 Dedans kostlijk wagenwant,
 Zijn nooit, bij 't bedaarde ziften,
 Tegen Siëns goed bestand.

Laten Kedar vette kudden,
 Seheba, Rhama specerij
 In den schoot van Tyrus schudden,
 Uit het gouden eeuwgetij,
 Khamad' hemelsblauwe pakken,
 Kisten vol van 't schoonst gewaad
 Zenden, al' die schoonheên zakken,
 Zinken, wen het Niet vergaat.

Laten, in de rijkste jaren,
 Topas winst voor 't Moorenland;
 Of in gouden bergen baren,
 Daar de vrek van watertand,
 Laten al' de Palestijnen
 Zwemmen in den overvloed,
 Handel drijven met Robijnen,
 Alles zwicht voor 't Hemelgoed.

Sidons riemen, Arrads roeijers,
 Tyrus schippers rijk en blij,
 Dennen schepen, cedren boeijers
 Zetten 't Eeuwig Goed voorbij:
 Gabal handle met zijn wijzen
 In het Tyrisch stadgebied,

Mesech moog' zijn vaten prijzen,
Tubal kent het beste niet.

Lydiërs en Perliënen,
Naast Puteërs vol en rijk,
Arabiersche karavanen
Torfchen niet dan blinkend slijk.
Waren all' hunn' beukelaren
Helmen, schilden, louter goud,
Siôn laat dat alles varen,
Daar men heerlijkheid op bouwt.

Jaspis met agaet, juweelen,
Parel — chryfoliet — smaragd —
Zijn min veilig voor het steelen;
List verschalkt de magt en wacht.
Harans glinsterende steenen,
Purperachtig karmozijn,
Baten niets, als 't hart moet weenen,
Balzemen geen zielepijn.

Babels gelje lekkernijën,
Mispaas drank en zomervrucht,
Bethers groene landerijën;
Jebus, tripplend zanggerucht,
Karmels liefelijkste toppen,
Hesbons vjvers, Bathrabbijn,
Hermons zilvren morgendroppen
Nemen Siôns hart niet in.

Laat Togarmaas paard verschijnen,
Gilboa, vol ruitery,
't Lokaa zijn voor Filistijnen,
Voeg er Bethels inkomst bij;

Schenk,

'Schenk, o Landstroom! rijkste gaven,
 Havila, door goud gevoed,
 Roeme op uitgewerkte staven,
 't Haalt niet bij mijn hoogste goed (1).

Dat PORJERE, volgens zijn zeggen, dezen klinkklank ontleende uit EZECH. XXVII moge een wenk zijn voor eenvoudige zielen, dat het „Gods „woord is,” en dat men er dus niet om lagchen mag, wij voor ons doen dit echter even zoo gerust, als of hij al die kwaad woorden uit den *Koran* ontleend had, wel wetende dat daarin zoo min het ware wezen des Christendoms bestaat als het roerende der dichtkunst. PORJERE schijnt evenwel van dit begrip geweest te zijn; want zijne meeste gedichten dragen daarvan den onmiskenbaren stempel.

Tot een pendant van deze verzameling verscheen in 1792 insgelijks te *Amsterdam* eene dergelijke, onder den titel van *Dichtmengelingen*; in dit boekdeeltje zijn veel minder brommende Hebreuwsche, Chaldeeusche, Syrische en Egyptische woorden; doch dit gemis wordt vergoed door het in rijm vertellen van de eenvoudigste zaken; bij voorbeeld:

ô Landvermaak! 'k zie voorraadspijs,
 In dunzel, kropfalade, in wortel, knolradijs,
 En jonge pieterselle;
 'k Zie hoe de tuinman spit:
 Hij zorgt voor bedde en bloem, hij kweekt de bonte talle,
 Daar ik op 't bankje zit (2).

Zoo

(1) Zanglev. Uitspann. bl. 28.

(2) Dichtmengel. bl. 183.

Zoo diep was de vaderlandsche dichtkunst gezonken, dat men in dien tijd aan zulke beuzelrijmen, of barbaarsche mystieke brabbeltaal den naam van poëzij gaf. Of deze PORJEERE nog meer dergelijke *prullaria* in de wereld geholpen heeft, lust ons niet eens te onderzoeken.

PORT (CORNELIS VAN DER), geboortig van Zierikzee, heeft uitgegeven: *De Lof der Zachtheid, eerst speclensgewyse beschreven door DESIDERIUS ERASMUS van Rotterdam, nu digtkundig, met eenige veranderingen van Mengelstoffen, gesfeld.* Leyden, 1706.

POST (ELIZABETH MARIA). Zie OVERDORP.

POT (WILLEM VAN DER) werd geboren te Rotterdam, den 6 Januarij 1704, alwaar hij den 28 Januarij 1783 overleed. Hij was de vriend van D. SMITS, doch schoot ver bij hem te kort in dichtvermogen, schoon zijn hofdicht *Endeldijk*, van welk landgoed hij bezitter was, langen tijd in groote achting gehouden werd. Dit dichtstuk, gaf hij met eenige andere gedichten 1768 te Leyden in het licht. Het hofdicht heeft eene stijve houding, en haalt niet bij de hofdichten van DE MARRE, doch de aantekeningen zijn voor de vaderlandsche geschiedenis niet onbelangrijk; weinig of geheel niet zijn dit de gelegenheidsgedichten, waarmede het hofdicht tot een bekwaam boekdeel is aangevuld,

POT-

POTTER (DAVID DE), LODEWIJSZ. Van dezen hebben wij eene vertaling in verzen voor ons van GUARINIS *Getrouwen Herder*, te *Amsterdam* in 1678 gedrukt; er moet nog een vroeger druk bestaan, doch wij kennen dien niet, wel een lateren van 1695. De vertaling is vrij los en vloeiend.

Soo weynig als het past dat oude lieden minnen,
Soo weynig past het dat een jongeling zijn sinnen,
Als vyandt van de Min, den Hemel tegensteek,
Waermeed' hy lijf en siel beschadigt ende quelt (1).

De *Pastor fido* is inderdaad niet gemakkelijk te vertalen.

PRUIMERS (JANUS CONRADUS) overleed te *Zwol*, in den jeugdigen ouderdom van nog geene drieëntwintig jaren, den 31 Januarij 1822, nadat hij naauwelijks aan de Utrechtsche hoogeschool tot meester in de regten bevorderd was, en een jaar te voren te *Amsterdam* een bundeltje van drieëndertig dichtstukjes had in het licht gegeven, onder den bescheiden titel van *Rijmen*. Jammer is het dat de dood den jeugdigen zanger zoo spoedig het stilzwijgen heeft opgelegd. In zijne kleine poëtische nalatenschap liggen de zichtbare kiemen van voortbrengfelen, die, behoorlijk gerijpt, geen onsmakelijk dichtooft zouden geweest zijn, inzonderheid in het

cro-

(1) *Getr. Herder*, bl. 6.

eroufche en epigrammatifche vak, waarin trouwenf jonge dichters doorgaans het gelukkigst arbeiden. fchoon PRUIMERS ook aanleg had tot het fatyrifche (1); doch daarin flagen dichters van gevor- derde jaren meeflal het beft.

PYPERS (PIETER) (2) werd geboren te *Amers- foort*, den 14 December 1749. Vroegtijdig deed hij een' bijzonderen luft blyken in de beoefening der letteren. Zijne ouders, deftige burgerlieden, deden hem onderwijzen in het Franch, Latijn, Griekfch en Italiaanfch en wilden hem verder opleiden tot Roomsch'-Catholiek' Priester, doch hij gaf hen zijn' afkeer van dien ftand ronduit te kennen, waarop zij hem het genot van het akademifch onderwijs weigerden, en noodzaakten een beroep te kiezen; hij vertrok dus naar *Amfterdam*, was aldaar eenige jaren kantoorbediende bij den beroemden voorftander der letteren en wetenfchappen P. A. BOLONGARO CREVENNA, die zijn' dichtluft befchermd en aanmoedigde, vervolgens nam hij den tabakshandel bij de hand, waarin hij een eerlijk beftaan vond. Ondertufchfen bleef hij een ijverig beoefenaar der dichtkunft, en leverde den Amfterdamschen Schouw- burg

(1) *Het Kaartfpeel*. *Dan* ** is niet ongeeftig; doch het heeft iets blunderlijks dat een' jongeling *debutiert* op den toon van JUVENALIS en BOILEAU. Een fatyrifch moraliferend jongman ware zelfs geen ongefhikt onderwerp geweest voor de hekel- penningen van dezen.

(2) *Gallerie historique des contemporains*, Tom. VII, pag. 462.

burg een aanzienlijk getal tooneelstukken, zoo eigenvindingen als vertalingen uit het Fransch (1), zeker allen niet van dezelfde waarde, maar toch boven het middelmatige en kiesch behandeld.

In de onlusten van 1780 tot 1787 was PYPERS een ijverig voorstander van de zaak der Patriotten. Wij bezitten een' geheelen bundel bijeenverzamelde afzonderlijk verspreide stukjes van hem, tot dat tijdvak betrekkelijk, die zoo wel historische als dichterlijke waarde hebben; jammer is het dat de zucht tot het maken van dergelijke verzamelingen van *pièces fugitives*, in vroeger jaren sterk in zwang onder daarvoor met name bekende liefhebbers (2), tegenwoordig genoegzaam geheel vervallen is; men bekomt dikwijls uit dezelve ophelderingen en resultaten, die men elders vergeefs zoeken zou.

Da-

(1) Zie hier eene volledige lijst van al deze stukken: *Het mislukt Verraad op Amersfoort*, 1776; *Lausus en Lydia*, 1777; *Beverlei*, 1781; *Zemiro en Azor*, 1783; *Merlival*, 1783; *De Graaf van Comminge*, 1788; *De Karavaan van Groot-Kairo*, 1788; *De Malabaarsche Weduwe*, 1789; *Stephanus*, 1790; *Pepyn*, 1790; *Felix*, 1790; *Euphemia*, 1793; *Adelaide van Hongarijen*, 1793; *Nephta*, 1794; *De Twee Standbeelden*, 1798; *Semiramis*, 1801; *Ifigenia in Aulis*, 1801; *De Akademievrinden*, 1801, en *Spartacus*, 1803.

(2) Gelijk J. COUCK, W. HENSKE, J. VAN DER MARCK, MZ. W. VAN HANSWIJK, F. DE BOOSER, J. VAN DIJK, H. HEEREMIJT, en eenige anderen; thans zijn welligt de Heeren J. SCHOUTEN, J. KONING, A. VAN DER WILLIGEN en ik de eenigen die nog dergelijke verzamelingen van eenig belang bezitten.

Dadelijk na de omwenteling van 1795 werd PYPERS benoemd tot lid der Municipaliteit van zijne geboortestad, en vervolgens tot afgevaardigde wegens *Utrecht* ter vergadering van het provisieel Staatsbestuur, van welke hij ook Voorzitter is geweest ten tijde der behandeling van het grooten vraagstuk wegens de bijeenroeping eener Nationale Conventie, waartoe sommige gewesten niet geredelijk konden verstaan. Zijn gedrag in dezen heeft de geschiedrol voor de nakomelingschap bewaard (1).

Benoemd zijnde tot Contrôleur generaal der convooijen en licenten te *Amsterdam*, werd hij verkozen tot lid der Municipaliteit dezer stad, doch bedankte eerlang voor dezen post, hield zich, althans des zomers, slechts met zijne letteroefeningen bezig op zijn stil landverblijf *Puntenburgh*, even buiten *Amersfoort*; de vrucht daarvan was onder anderen een landgedicht, *Eemlandsch Tempe*, of *Clio op Puntenburgh*, twee deelen met platen, te *Amsterdam* in 1803 gedrukt. Hij had dit dichtwerk aan de burgerij van *Amersfoort* opgedragen, en het Gemeentebestuur dezer stad erkende deze hulde door een aanzienlijk zilveren geschenk, waarop 's lands wapen kunstig was uitgebeeld. Nog geen jaar mogt PYPERS zich in dit vereerend blijk van erkenntenis verheugen, of zijn leven werd op eene zoo onkiesche als gevoelige wijze verbitterd door een

(1) Vaderl. Historie; Verv. op WAGENAAR, XXXIV Deel, bl. 206 — 218.

een vuilaardig schimpfchrift op dit dichtwerk (1). Het kostte hem geringe moeite den laaghartigen opsteller uit te vinden en prijs te geven aan de verachting van al wat weldacht; maar de slag was te hevig voor den eerzuchtigen en gevoeligen PYPERS: hij wierp de ller mismoedig neder, verviel in eene zwaarmoedigheid en vervolgens in eene hevige ziekte, die hem den 20 Junij 1805 op zijn voornoemd buitengoed *Puntenburgh* in het graf rukte.

De naauwe vriendschap en bijna dagelijksche omgang met den braven PYPERS gaven mij de overtuigende zekerheid dat hij het slagtoffer geworden was der schandelijke handelwijze van een' naamloozen paskwilschrijver, en deze zekerheid gaf mij het regt om de oorzaak van zijn' dood ten minsten als een vermoeden voor te dragen in mijn' lijkzang op mijnen waardigen vriend.

Maar ach! de mensch, hoe boven 't lot verheven,

Blyft altyd mensch, heeft hy gevoel:

Met heldenmoed moog' hy de nyd weêrstreven,

Zy mist toch nooit geheel haar doel.

Wie weet of niet in 't eind' het gif dier snoode,

Onzichtbaar u in 't hart gestort,

Waar 't heimlyk werkte en u onmerkbaar doodde,

Uw schoone dagen heeft verkort!

Wie zyn ze, die, ten regterstoel gezeten,

Door hongrige armoë fel bestreên,

In

(1) Algem. Vaderlandsche Letteroefeningen, voor 1804, I St. bl. 35 en 77.

'In lasse scherts zich straffeloos vermeten
 Uw' roem te lastren by 't gemeen?
 Wie zynze?... ó Neen! het mogt uw schim verstoren;
 Zy moet geenszins, zo ze om my zweeft,
 D' onheilgen naam dier onverlaten hooren,
 Op wie de vlek der schande kleeft.
 Dien naam, met hen in Lethes vloed begraven,
 Zwygt elk uit verontwaardiging;
 Uw naam, gegrift in 't hart van alle braven,
 Blyft onder ons in zegening (1).

Het werk moge, aan de regelen der æsthetische
 critiek getoetst, in kunstwaarde gelijk staan met
 eenigen van dergelyken aard van onzen goeden
 vader CATS, dien gewis niemand daarom bespot
 en uitgelagchen heeft, en waarin men ten minsten
 's mans vindingrijk vernuft en goed zedelijk doel,
 nuttig en leerzaam te zijn, niet miskent, al is
 het dat hij zich somwijlen vrij wat triviale uit-
 drukt, vooral in zijne *Invallende Gedachten bij
 voorvallende gelegenheden*, dan PYPERS in zijn
Tempe, dan heeft deze toch zoowel van den
 kant der kunst als van dien der beschaafde zede-
 lijk-

(1) Kleine Dichterlijke Handschriften, XVII Schak. bl. 124.
 „Wij wenschten wel,” zegt de *Letteroef.* 1806, I. 276, met
 eene foort van cynisch *poccori*, „dat de Heer P. O. WITGEN
 „OERTSEK dit niet had gedaan,” en dit wil ik gaarne ge-
 looven. Alle anonyme en pseudonyme recensenten weten bij
 ondervinding dat zij aan mij kunnen man vinden, en die in
 RYTERMA's soldij laten wijsfelijk sedert drie jaren mij on-
 gemoeid.

lijkheid boven genen veel vooruit, en althans boven WILLINK, wiens *Amsterdamsche Tempe* en *Buitenfingels* volstrekt geene dichtelijke en slechts eenige anecdotisch-historische waarde hebben: zijn werk verdient dienvolgens nog veel minder zulk eene schandelijke verguizing der onkiesche spotzucht dan de gelijksoortige werken van CATS en WILLINK die in hunnen tijd verdienden, toen onbeschaamde anonyme recensieën nog *carmina non prius audita* waren (1).

Het alzoo onverdiend mishandeld *Eemlandsch Tempe* zij dan geen meesterstuk van kunst (en behoeft het ook niet te zijn), het oogmerk des dichters is, en wordt welligt nog bij velen, die gewoon zijn meer op aanleg en doel dan op uitvoering en middelen te letten, volkomen bereikt. Elk immers, die, gelijk wij sinds jaren, met de heerlijke omstreken van *Amersfoort* en het gezegend *Gooiland* bekend is, en daarbij gevoel heeft voor het schoone der natuur, huisfelijk geluk en genoegen, de eenvoudige zeden van het landleven kent en bemint, zal zich door den gullen, eenvoudigen, gods-

(1) Met het einde der zeventiende en den aanvang der achttiende eeuw schreven PIETER RABUS en JAN DE CLERK maasduwen met recensieën onder hunne namen, gelijk later de groote HELMERS ook in het dagblad *de Star*; de brave LUBTKE verloochende nimmer eene door hem geschrevene recensie; ja wees die ongevergd wel eens aan. De recensenten der *Litteraturzeitungen* zijn allen met namen bekend en moeten op hoogen last bekend zijn, en dit is billijk: elk eerlijk man stelt zich altijd verantwoordelijk voor het geen hij zegt of schrijft.

godedienstigen, hartelijken, en, wil men, op sommige plaatsen zelfs boerschen toon van dit dichtstuk eer aangetrokken en gestreeld dan neiging gevoelen om hetzelfde onbarmhartig te bespotten en te verguizen; dit kan slechts iemand doen, die PYPERS niet gekend en het eenvoudig *Puntenburgh* niet gezien heeft, en daarvoor, onder het *Medusa Gorgonis agis* der anonymiteit het schandloon ontvangt. Wij eindigen dit artikel, maar wij zouden meer kunnen zeggen.

QUESTIERS (CATHARINA) (1) bloeide omtrent het midden der zeventiende eeuw te *Amsterdam*, waar zij geboren werd; zij was in haren tijd eene juffer, die, behalve in de boetseer- en teekenkunst, zich veel roem verwierf in de dichtoefening, en door hare tijdgenooten, zelfs door **VONDEL** (2), als eene tweede **SAPPHO** geroemd en geprezen werd, met wier weinige tot ons gekomen fragmentarische verzen de haren in ons oog geene de minste overeenkomst hebben, en bij wie men eigenlijk geen eene onzer vaderlandsche dichteresen ooit moest vergelijken. De weinig beduidende, winderige en met mythologie opgepropte gedichten van deze zoo hoog gevierde „Amstelnymph,” die den 11 Mei 1664 in het huwelijk trad met **JOANNES DE HOEST**, zijn meest in andere verzamelingen verspreid; vooral in zeker werkje, het welk zij gemeenschappelijk met **CORNELIA VAN DER VEER**, in 1665 te *Amsterdam*, onder den titel van *Lauwerstryk* in het licht gaf; er bestaan ook van haar drie blijspelen, *De Geheime Minnaar*, 1655;
Ca.

(1) **R. VAN BYNDEN** en **A. VAN DER WILLIGEN**, *Geschied. der Vaderl. Schilderk. I Deel*, bl. 81.

(2) **VONDEL's** *Poëzy*, II Deel, bl. 362.

Casmier, of gedempte Iloogmoet, 1656 en *De Ondankbare Fulyius of Getrouwe Octavia*, 1665.

Wij hebben al deze kunstwerken doorbladerd, daartoe aangemoedigd door het zeggen van VONDEL:

Apollo noemde dees de tiende kunstgenoot
En waerde zuster van de negen kunstgodinnen (1).

Maar als dat waar is, en VONDEL niet grof gelogen heeft, dan weten wij niet of APOLLO, toen hij dit zeide, wel regt bij zijn *positiye* geweest is. Van

QUESTIERS (SALOMON DAVIDSZ.), waarschijnlijk de vader van deze Amsterdamsche SAPHO, kennen wij, als *zeer raar*, een treurspel, *De Grieksche Amadis*, in 1633 te *Amsterdam* gedrukt.

QUINTIJN (GILLIS JACOBS), een Haarlemmer dichter, bloeide in het begin der zeventiende eeuw; er bestaat van hem: *Oranjes Groisgewin* 1627; dit gedicht bezorgde hem de tusschenkomst van Prins FREDRIK HENRIK in zekere regtzaak wegens *f* 4939 : 5 : 8 waarover zijne moeije CORNELIA KOEYMANS, wed. ABRAHAM DE VISSCHER, hem te *Haarlem* had doen gijzelen; en hij, na de betaling, op bevel van den Hoogen Raad, nog drie jaren wederregtelijk gevangen gehouden.

(1) VONDELS *Poëzy*, I Deel, bl. 603.

houden werd. Na zijn ontslag begaf hij zich metter woon naar 's *Hage*, en gaf aldaar in 1629 nog twee dichtwerkjes in het licht, namelijk: *Oraniens Overwinning van 's Hertogenbos*, en *De Hollandsche Liis met de Brabandsche Bely*; in het laatste schildert hij niet onaardig de zeden der Haarlemsche jonge lieden van zijnen tijd.

RABUS (PIETER), geboren te *Rotterdam*, den 12 December 1660 en aldaar overleden den 13 Januarij 1702, heeft behalve de Bekende *Boekzaal van Europa* verscheiden werken geschreven en vertaald (1), en schijnt zijn bestaanmiddel geheel in de letteroefeningen te hebben gevonden. Hoezeer hij zich bitter beklagde over het verval der dichtkunst in zijn' tijd (2), was hij echter de man niet die haar eenigermate kon opbeuren, door het koud en krachteloos geregt van *Zegen- en Vloekdichten*, die hij in 1693, "In een' tijd, zegt hij, „ walgende „ van poëzij, den Nederlanderen bestond voor te „ disfschen." Inderdaad „ RABUS had beter gedaan," zegt de Heer DE VRIES, „ deze zoo tegenstrijdige „ geregtten voor zich zelveu te houden (3)." Deze

ZOU-

(1) R. ARRENBURG, *Naamreg. van Ned. Boeken*, bl. 353.

(2) „ Thans ziet men haar zieltoogen en niemand staat er „ met mannen moede de hand aan. — Ja wat sprak ik van „ dichtkunde? De Nederlandfche tale zelf loopt gevaar van „ al hare verkregen glorie t'eenemaal te zullen verliezen, in- „ dien we voortgaan derzelver zuiverheid met den fmaak van „ walgelijke en gemaakte basterdwoorden te willen op- „ smucken."

P. RABUS, *Vermakelijkheden der Taalkunde*, bl. 54.

(3) *Gefch. der Nederd. Dichtk.* II Deel, bl. 68.

zoutelooze *rijmen* moeten toch in dien „tijd walgende van *poëzij*” het toenmalig publiek nog al tamelijk gesmaakt hebben, althans zijn zoon heeft in 1741 deze kost hetzelfde nogmaals opgedischt, met een nageregt van nog eenige gelegenheidsge-dichten van wijlen zijn vader. Het omslagtigste daaronder is wel een zoogenaamd heldendicht, *Het verlost Britanje*. Dit stuk is der lezing dubbel waardig, om te zien hoedanig een heldendicht niet moet zijn; daar zulks evenwel niet van iedereen te vergen is, zullen wij daaruit het fraaiste hier mededeelen.

Welk eene deftigheid van stijl in het verhalen!

Maar twyl hy met veel drifts vast haakt om groter sprongen
Te maken, lukt het hem, dat Karel kinderloos
In slauwte en stuipen valt, en binnen korte poos,
Het leven met de dood verwisfeld hier op aarde (1).

Te Londen aan het Hof zwerft een doornaalde gast,
Een geestelyke quant, des Konings bjegetvaar, Peter (2).

Welk eene vloeiende verificatie!

Bevorens al de Bis-schoppén van Engeland
Te doen bewilligen in eenerley verstand (3).

Welk eene diepe wijsheid in kernspreuken als
dezen!

Wie

(1) P. RABUS, Gedichten, bl. 122.

(2) Ibid. bl. 137.

(3) Ibid. bl. 131.

Wie durft iets lasten, dat de Koning komt te pryzen (1)?

Wie kent het spreekwoord niet,
Dat al het volkje naar des Konings voorbeeld ziet (2)?

Wat wistbils mag geen quaad. Die alte fors wil drukken,
Word menigmaal beksait (3).

Welk eene hooge genievlugt in de stoute beschrijving van een' verschrikkelijken bitebaauw!

Zyn naam is Stokebrand, een gruwzaam monstêrdier:
't Gezicht brand in den kop, gelyk twee koolen vier.
Twee zwarte hoornen ziet men pas op 't voorhoofd schuilen,
Bedeckt doot slangen, die met schuiffelen en huilen
Zyn eindeloos werkzaam, slaag wemelend rondsom,
Met haar gesliste tong. Zyn neus en bek staan krom,
Verdraait en scheef, als een afschuwelyke Sater.
Zyn enkle tred baart een afgryfelyk geklater,
En vuilen stank. Het lyf bezet met borstlig haar
Tot aan den naavel, sleept twee vaale vleengels naar;
Der vleermuis zeer gelyk. Hier onder ziet men hangen,
Een blaasbalk aan een' riem, vol fakkelen en tangen,
Waarmee hy land en steen vaak zet in vier en gloed.
Van achtren kruipt een staart vol giftig drakenbloed.
Zyn onderbaft is zwaar, en kort in een gesloten;
Die waggelende sleept op Krokodillepooten.
Dees is de listigste van 't onderaardsche rot (4).

Wij

(1) P. RADUS, Gedichten, bl. 128.

(2) Ibid. bl. 130.

(3) Ibid. bl. 132.

(4) Ibid. bl. 134.

Wij zouden nog meer schoonheden uit dit *opus* kunnen mededeelen; doch wij herinneren ons dat hetzelfde opgesteld is in een' „tijd walgende van poëzij,” en vreezen dat er misschien nog eenige smetstof uit dien ongelukkigen tijd mogt inzitten, en die willen wij in den ouzen niet ontwikkelen.

RADÆUS (ANNA), geboren **RETHAAN** (1), was de dochter van **JOHAN PIETER RETHAAN**, Raad en Pensionaris der stad *Tholen* en **MARGARETA EVERAERTS**; zij werd geboren te *Middelburg*; den 6 Januarij 1684, en huwde in 1706 met **JOHANNES RADÆUS**, Kiesheer der stad *Middelburg* en Griffier van den Raad ter Admiraliteit in *Zeeland*; zij stierf den 30 October 1729. De laatste vijf jaren van haar leven wijdde zij aan de beoefening der dichtkunst; hare dichtstukken, meest van stichtelijken inhoud en eenvoudig van stijl, zijn in 1730 uitgegeven door **P. BODDAERT**; zij hebben nog minder waarde dan zijne eigene.

RAESFELT (CLARA FEYOENA VAN), geboren **VAN SYTSEMA**. De eerste kreupele verzen van deze Groninger dichteres, vervaardigd in hare vroege jeugd, toen zij nog geen ander rijmwerk kende dan de Psalmen van **DATHENUS**, en van alle voorlichting en hulpmiddelen volstrekt onbloomt was, werden door haren vader ter drukpers gezonden, met die overhaasting, die men alleen

149

(1) **P. DE LA RUE**, Geletterd *Zeeland*, bl. 85.

aan het zwak van een vooringenomen ouderlijk hart kan toegeven, en kwamen in het licht onder den titel van *Beëindigender Uitspanningen*. Kort daarop kreeg zij kennis aan eenige der voornaamste dichters van haren tijd en zij begon het gebrekkige van hare uitgegeven gedichten levendig te gevoelen. Hare zucht voor de poëzij en de wetenschappen was daardoor geenszins uitgeblust, maar integendeel aangewakkerd geworden, en werd begunstigd door omstandigheden, die haar het uitzigt op vorderingen in de poëzij niet alleen, maar ook in alle takken van wetenschappen, voor welken haar geest vatbaar zou zijn. Veranderde omstandigheden deden echter dit uitzigt verdwijnen. Het eenzame landhuis, in *Overijsel*, waar zij vervolgens het grootste gedeelte van haar leven doorbragt, zag zeldzaam een' dichter; maar de zucht tot de dichtkunst verliet haar niet. Daar schreef zij in 1774 een' Hof- Bosch- en Veldzang, *Heemse* getiteld, in vier zangen, te *Utrecht* in 1783 gedrukt. Dit is inderdaad een bevallig en leerzaam dichtstuk, waarin zij uit de onderscheiden geaardheid der natuurvoortbrengselen gepaste en nutte zedelesfen afleidt. In 1794 gaf zij hare overige *Gedichten* te *Amsterdam* in het licht. Zij zijn in „stichtelijke” en „mengedichten” gesorteerd, waarom weten wij niet; want onder de laatste is geen een onstichtelijk, ten ware de dichteres met „stichtelijk” eigenlijk bij uitsluiting bijbelsche of theologische onderwerpen bedoeld hebbe, die wij wel eens jammerhartig en dus zeer onstichtelijk heb-

hebben behandeld gezien (1), daar integendeel hare mengeldichten even nuttig, leerzaam en aangenaam en dus even zoo ricttelijk zijn als de uitdrukkelijk als zoodanig aangekondigden. Eigenlijk zijn, of behooren alle goede gedichten ricttelijk te zijn, om het even of er van geestelijke zaken inkome of niet. Tot bewijs van de evenricttelijkheid der gedichten van deze verdienstelijke dichteres en dus van de onnauwkeurigheid der fortering, zullen wij uit elke klasse eene proeve mededeelen; wij kiezen daartoe uit de eerste

OPWEKKING IN TEGENSPOED.

Zou men hier volmaaktheid vinden?
 'Neen, die heerscht in 't Paradijs;
 Daar alleen, ó deugdgezinden!
 Vindt de deugd dien dengdenprijs;
 Daar alleen, ó Zaligheid!
 Wordt geen aardoch gebrek beschreid.

Zwakheid doet aan Schepfels kleeven.
 'Toon mij, Heer! dat Gij alleen
 't Al bevat en 't al wilt geven,
 Meer dan ik om lang boween;
 God, die mij uw' bijstand biedt!
 'k Heb genoeg zoo 'k U geniet.

Zou-

(1) Vooral die akelige vloekdichten op KAIN, JUDAS, MENODOS, enz. van den strakagemelden P. RABUS.

Zoude ik Uwe gunst verdenken,
 Raadloos kermen dag en nacht?
 Als Ge een traankelk in wilt schenken,
 Twijfelen aan uw liefde en magt?
 Was uw roem niet te allertijd,
 Dat Gij een ontfermer zijt?

Deedt Gij ooit uw scheepsel dragen
 Boven krachten, U bekend?
 Zoudt ge ook mij niet onderschragen,
 Als naar U mijn oog zich wendt,
 Vindt niet, algenoegzaam Heer!
 In mijn zwak uw kracht haar eer?

Streef, mijn ziel, streef naar 't volmaakte,
 Niet bij 't stof, maar bij dien God,
 Die voor U in rampen waakte;
 Zoek in Hem uw zaligst lot;
 Hij alleen, Hij kent uw smart,
 Offer Hem 't gevoeligst hart!

Zalig, die met tranen zaaien,
 Schoon de voet op doornen treedt,
 Om den volsten oogst te maaien,
 Daar men 't aardsch gemis vergeet!
 Bron van troost, ó eenwig Goed!
 Laaf en sterk mijn zwak gemoed.

Vaderlijke liefdeslagen
 Zijn getuigen van uw min;
 't Snoelmes doet meer vruchten dragen;
 Storm voert mij de haven in,
 Daar mijn ranke en zwakke boot
 Op geen klip aan stukken stoot.

'k Na-

'k Nader vast die zaalge kringen,
 Daar mijn kwijnend oog op staart,
 Om op hooger toon te zingen,
 Wat ik ondervond op aard',
 Hoe mij wanspoed heeft geleerd,
 Dat Gij 't al ten besten keert.

Wijshheid, goedheid, alvermogen
 Zijn de zuilen van Gods Rijk,
 Schakels, die voor sterflijke oogen
 Dikwerf schijnen ongelijk,
 Wier verband in de eeuwigheid
 Toonen zal Gods grootsch beleid.

Alverflindende gedachten,
 Daar mijn doorzicht voor bezwijkt,
 'k Voel, door meer dan engelen-krachten,
 Dat voor U al 't scheepsel wijkt,
 Dat mijn hart belijden moet:
 God is liefde! God is goed (1)!

De volgende proeve is het eerste stuk uit de
 tweede klasfe, en opgesteld tot

L O F D E R E E N Z A A M H E I D .

Hoe gezegend vloeien de uren, Eenzaamheid! aan u gewijd,
 Daar geen slaafche zorgen kwellen, daar geen twistpijl
 't hart doorsnijdt!

Wijzen koozen 't stille leven reeds door alle de eeuwen heen,
 Voelden daar meer geestverrukking dan in 't wuft gewoel
 der steen.

Treffelijke waereldgrooten, opgevoed in hoofsich bedrijf,
 Gaven meenigmaal de voorkeur aan de rust van 't stil verblijf.

.. 'k Prijs

..(1) C. F. VAN RAESFELT, Gedichten, bl. 41.

'k Prijs geen bijgeloovig eenzaam, hoe verlokkelijk het ook schijnt,

God wil niet dat we ons begraven, of onnutte schepzels zijn;
Maar dat wij gezellig werken, en tot nut der maatschappij,
't Licht, dat Hij ons gaf, doen schijnen, hoe gering of zwak het zij.

Kan hier iets 't geluk volmaken, 't is het blijzijn van een' vriend,
Die in smaak, gevoel, en kennis 't zelfde heil met ons bevindt.
Sterfving! moogt gij dit genieten, o wat haalt dan bij uw lot!
Dan, dan zalgt u de voorproef van het hemelsch heilgenot!

Eenzaamheid! zou ik niet zingen wat in u mijn hart gevoelt,
Niet dien zegen dankbaar roemen, dien geen wereld mij ontwoelt!

'k Ben, schoon in uw' schoot verscholen, burgeres van
't groot Heelal,

'k Voel die waarde, en mijn bestemming eischt dat ik
die toonen zal.

Geef mij dan, gezellig Eenzaam! dat voortrefflijk onderrigt,
Hoe ik aan mijn taak moet werken in de kringen van
mijn' pligt.

Dwazen mogen u verachten, wijsheid wordt door u gevoed;
Ondeugd moge u snood onteeren, deugd ontvangt hier
nieuwen gloed.

Ijdelheid kiez' iaf gezelschap, dat haar wereldminnaars bién,
't Streelt en sterkt de ware deugden, dat haar hemel-
lingen zien.

Nuttig eenzaam! 'k blijve u kiezen, hoogeschool voor
mijn gemoed!

Die mij best mij zelf leert kennen, best voor wpanzucht
mij behoedt.

O! ontwikkelt ons de waarde van d' onschatbren vluggen tijd,
Leert ons bij ons zelf te leeven, kweekt vermogens,
lust, en vlijt;

Vlecht een durzaam snoer voor dengden, die 't verwilderd
hart niet kent;

Voeg bij autte menschenkennis de allerbeste zedeprent;
Maakt

Maakt meer vatbaar voor de reden, en het heil, dat
Godsdienst geeft;

Werkt verhevene gevoelens, daar eene eedle ziel bij leeft.
Zaad, geklemd in kalme vooren, in eene onbesmette lucht,
Daar geen doorens 't groeien hindren, geeft de volste en
schoonste vrucht.

O wat onderscheiden trappen, die naar 't koor der
wijsheid gaan,

Wat verschiet van eedle vruchten biedt gij uwbeminnarsaan!
Hoe onkundig ik moog' weezen, 'k word hier keer op
keer vergast

Op een' oogst, dien andren kweekten, zelfs door keur
van smaak verrast.

Voelt mijn hart een blakende aandrif, die naar hooger
kennis tracht,

'k Mag hier met den wijsgeer spreken, zonder dat hij
mij veracht.

Gij versijnt mijn denkvermogen, gij geeft mij eenlustrend oor,
En bij 't roeren van mijn snaren, geeft gij kunstdrift
en gehoor.

Tracht mijn oog Natuur te kennen, die mij zoo veel
gaven biedt,

In haar schoonheid, orde en werking, dwaal ik in dat
grootsch verschiet,

'k Word hier door gepaste gidsen naar bevatting voorgelicht;
Zelf de Wiskonst toont me in proeven wat vernuft en
vlijt verrigt.

Schoon ik nooit het gruis der bergen, noch de grasspriet
in het dal,

Noch de mijt in 't rijk der dieren, naar vereisch
beschouwen zal,

'k Zie Natuur in vruchtbre rijken naauw vereend, en
nooit verward.

Groote Schepping! o hoe treffen uwe wondren 't
leerziek hart!

Staar ik op de Wereldglobe, duizenden bijzonderheden,
Levren velden, bergen, rotsen, zoete bronnen, zike zeeën.

'k Zie den vuurftroom der vulkanen, die mijn fiddrende
aandacht trekt,

En ontzag-verwekkende Alpen met hun eeuwig sneeuw
bedekt,

'k Zwig van meer bijzondere deelen van 't verbazend
wereldrond;

'k Vind alom befpiegelingen, die geen leeftijd hier
doorgrondt.

Voert de nacht mij in verrukking, als ik 't oog
naar boven hef,

En in de onafmeetbre ruimte een' oneindig' God bezef,
Die dat heir van hemellichten, 't welk 't verbaasd gezicht
befchouwt,

Vormde, en elk naar zijn beftemming in gepaste werking
houdt,

Niet alleen ons zonnestelf, maar ook 't eindeloos getal
Minder zichtbre hemelbollen in het onbegrens'd heidal;

'k Voel met Israels grooten Zanger 't menschlijk zwak,
en hoe gering

Onze lulster is te reeknen bij dien glorievollen kring.

Of geleidt Historiekunde mij fchier zestig eeuwen door,
Schoon zij van haar vroegfte fchriften menig dierbre
rol verloor;

Gluur ik door het floers dier tijden op het ondermaansch
tooneel,

Krimpt mijn hart hier bij 't befchouwen van zoo meenig
treurtafreet,

Zie ik een' geflaegen omloop van geluk en van verdriet
In het uurwerk dezer aarde, fchoon mijn oog het
niet doorziet,

't Leert mij met aanbidding opzien naar de onstoffelijke hand,
Die, als drijfveer, in dat alles eens zal toonen 't wijs verband.

Geven mijne lotgevallen mij ontelbre dankensstof,
Schoon het allerbitterst lijden mijn gevoelig hart trof,
Dan ook, dan zijt gij mij dierbaar, dan ook nuttig,
Eenzaamheid!

Dan getuigt gij hoe mijn zwakheid Goddelijke hulp verbeidt.
Dan,

Dan, dan voedt gij mijn vertrouwen op die voorzorg,
troost, en raad,
Die in kalmte, en in orkanen, zwakke pelgrims niet verlaat.
'k Wacht het einde van mijn zuchten, offers, die ik
d' onspoed gaf,
Aan het einde van mijn loopbaan, boven dorens, kruis,
en graf.
Schoon nog staég mijn kiel mogt slingren in gevaren,
zonder tal,
't Anker van mijn hoope hecht zich, daar ik veilig landen zal.
Staar ik eeuwige gewesten met verlangende oogen aan,
't Zalig tijdstip komt vast nader, dat ik derwaarts op zal gaan.
'k Voel iets van 't onsterflijk leven, dat tot grooter zaligheid,
Dan mijn brein hier kan bevatten, mij voor de eeuwigheid
bereidt.

Zoo gezegend, dierbaar Eenzaam! streelt gij 't hart.
Dus koestert gij

Deugden, konst, en wetenschappen in de zoetste harmonij;
Dus, dus leert ge uw waarde ons kennen, beide in
voorspoed en in druk,

Dus wordt ge ons een zedekweekster, en een bron
van waar geluk (1).

RAMMAZEYN (JACOB), een Haagsch Boek-
verkooper, is bekend als vervaardiger van een zin-
nenspel, getiteld: *loekende Ernst, of het Loon der*
Goede en Straf der Quade, in 1671 gedrukt.

RATALLER (GEORGIUS (2), Voorzitter van
den Raad te *Utrecht*, had in 1571 eene Psalm-
berijming vervaardigd, die men hem drong in het
licht te geven (3). De kort daarop gevolgde alge-
mee-

(1) C. F. VAN RAESFELT, *Gedichten*, bl. 73.

(2) J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I, p. 342.

(3) *Ill. et Claror. virorum Epistolæ Select.*, a Belgis et ad
Belgas. Cent. I. Ep. LXXXIV, p. 419.

meene invoering der toen reeds bij sommige gemeenten gebruikt wordende berijming van DATHE-NUS (1), schijnt hem daarvan wederhouden te hebben.

RAVESTEIN (ADRIANUS) gaf in 1633 te Delft, ten dienste der Delftsche schole eene berijmde vertaling in het licht der *Gulde Spreuken van PUBLIUS SYRUS*, iedere spreuk bovendien, tot gemak van den leerling, geconstrueerd, op deze wijze:

256.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Men kan noyt (het moet sijn bestaen)

't gebaer sonder gebaer ontgaen.

Periculum, het gebaer / *vincitur nunquam*, merck
nimmermeer overwonnen / *sine periculo*, sonder ge-
baer (2).

Achter het boekje staat nog eene *Onderwijsrede van ISOCRATES* *ach DEMONICUM*, *nopende de plichten*, waarin ook eenige gerijmde lessen voorkomen, die niet kwaad zijn; bij voorbeeld:

Het gene ghy een ander seght,

Eerst by uselven overlegt:

Want velen die sijn al te rijp,

De tong is snelder dan 't begrijp (3).

REAEL

(1) Zie diens Art. in ons II Deel, bl. 110, Aant. 3.

(2) *Gulde Spreuken*, bl. 49.

(3) *Ibid.* bl. 69.

REAEL (LAURENS JACOBSZ.) (1) was de zoon van JACOB LAURENSZ., koopvaardijshipper, die door Engelsche kapers werd doodgeschoten, op welk tijdstip de zoon te *Dantzic* woonde, en zijn bestaan in den graanhandel vond, waarmede hij aanzienlijke schatten won. Hij begaf zich vervolgens naar *Amsterdam*, in welke stad hij waar schijnlijk geboren was, en woonde aldaar op het Water in den *Gouden Reaal*.

Men ontmoet hem het eerst in de geschiedenis dezer stad in 1566, ten tijde der beeldstorming en in de woelingen der hervorming (2). Hij was een ijverig voorstander der gezuiverde geloofsbegrippen, en behoort onder die wakkere *Amsterdammers*, wier kloeke pogingen zoo veel toebragten ter afschudding van het Spaansche juk. Toen hij niet langer zonder dringend lijfsgevaar de zaak der hervorming bevorderlijk kon zijn, week hij naar *Emden*, en bleef aldaar tot na de groote verandering van zaken in 1578, wanneer hij naar zijne geboortestad te rug keerde, en bekleedde achtervolgens de posten van Schepen, Raad, Rekenmeester, Commisfaris van huwelijkszaken, Regent van het weeshuis, Kapitein en Kolonel der schutterij en eindelijk dien van Gecommitteerden Raad ter Admiraliteit in *Zeeland*.

REAEL was een geleerd man en der hervorming geenszins uit onbefuisden ijver, maar uit redelijke over-

(1) J. KOK, *Vaderl. Woordenb.*, XXIV Deel, bl. 93.

(2) J. WAGENAAR, *Amsterdam*, III Deel, bl. 154 en volgg.

overtuiging en op grond van zaakkennis toegedaan; ook heeft hij al het gebeurde in zijn' tijd naauwkeurig opgeteekend, De geschiedschrijver BRANDT hechtte aan deze aantekeningen eene ongemeene waarde, zoodat hij van dezelve niet alleen een vlijtig gebruik heeft gemaakt en al het gebeurde in deze stad in 1566 en 1567 daaruit zamengesteld, maar zich ook telkens op de geschriften van REAEL beroepen heeft. Ook als beoefenaar der dichtkunst en opbouwer der Nederduitsche taal heeft hij meer dan gemeene verdienste. Hij was een voornaam lid der Amsterdamsche rederijkamer *In Liefde bloeyende*; gedrukt echter is er niets van hem. De Heer J. KONING is in het bezit van zijne tusschen 1572 en 1600 geschreven Refereynen, Balladen, enz. die ons deze belangrijke verzameling gunstig heeft verstrekt, om daaruit hier eene proeve van REAELS dicht- en denkwijze mede te deelen, die beiden veel overeenkomst hebben met die van zijn' tijdgenoot COORNHERT, en blijken dragen van een scherpzinnig oordeel, levendige verbeelding, welig vernuft en warme vaderlandsliefde. Onze keus valt al dadelijk op het slot of *Prince* van zijn *Refereyn ghemaect op die vraege* Wat sotheyt den mensche langst aenhanct, *ghelesen den 26 Decembris 1580.*

Prince; alle sotheyt can vergaen metter tijt;
Want door gebreck van gelt laet de dronckaert sijn drincken,
De gierigaert door pijnne sijn gierricheyt affnijlt,
D'oncuysche d'oncuysheyt door oudtheyt wert quijt,

De

De hoochmoedighe door onlust laet hoogmoet sincken,
 De wraegtierige door geweld niemant can crincken,
 Armoede doet luyheyt crachten baeren,
 En deese, die bymest van houerdy sincken,
 Connen se door onderdom ooc laten vaeren.
 Maer alle speciën van sotheyt te verclaeren,
 Die den Mensche by geualle connen vergaen,
 Es onnodich den tijt hiermede te beswaeren,
 Want sy alle sijn Accedent onderworpen staen.
 Maer dees sarteeringe, daer de mensch meed es belaeen,
 Blijft hem gestaedig by, jae ooc ins doots prangen:
 Hem seluen verheffende neuens sijn schepper plaen.
Dees sotheyt (segh ic) den mensch langhst te aenhangen (1).

Dit stuk is gejaarmerkt 1580, en heeft verscheiden gezonde denkbeelden, hoezeer in den gewonen rederijkerstrant uitgedrukt. Wij zullen nog een stukje van den wakkeren man mededeelen, waarin zijn godsdiensstig - vaderlandsch gevoel zich zoo warm als natuurlijk uitspreekt. Hetzelve is vervaardigd in 1585, en heeft ten opschrift.

EEN NIEUW LIEDEKEN,

Op die voyse: *Godt den Vaeder woon ons by.*

Godt de Vaeder ons beurijft,
 En help ons vrolic strijden;
 Maect ons doch deese Spangiaerts quijt,
 En helpt ons uyt dit tijden.

Haer

(1) Refereynen, Balladen, enz. MSS. van den Heer J. KONING, bl. 46.

V. DREL.

L

Haer tieranny maect een endt,
 Hout ons by uwe leerre,
 Tot u neemen wy keerre,
 Helpt ons en haest u zeerre
 En in Spanglien haer weer zendt,
 Opdat wy u met vrede
 Dienen in onse reede,
 Ons naesten helpen meede:
 Amen, amen, dat sy waer,
 Daerop wy ons verlaeten claer.

Godt die Soon die woont ons by,
 En help ons handen vechten,
 Opdat wy worden los en vry
 Van deese Spaensche knechten,
 Die stonten 't onnoosel bloet
 Uwer heyliger Christen
 Met valscheyt en met listen,
 Wilt gy ons wapens fristen,
 Wy slaen daerin met goeden moet;
 En wy op u vertrouwen,
 Doort gelooff op u bouwen,
 Voor haer wy niet en grouwen:
 Amen, amen, dat sy waer,
 Daerop wy ons verlaeten claer.

Godt Heylige Geest sterck ons gelooff;
 Wilt ons senden u gaeuen,
 Dat wy niet werden tot een rooff
 Gemaect tot Spaensche slaenen;
 Sterck ons in ons vaderlant,
 Wilt ons u woort niet roouen,
 Opdat wy vast geloouen,
 Sendt ons u geest van boouen.

S paus teer sloot in 't helſche brant;
 U woort by ons verheuen,
 Op dat wy daer nae leuen
 U loff en eerre geeuen:
 Amen, amen, dat ſy waer,
 Daerop wy ons verlaeten claer (1).

De in verſcheiden opzigten verdienſtelijke REAEL overleed in het begin van 1601 te *Middelburg*, alwaar hij zich als Gecommitteerde Raad ter Admiraliteit van *Zeeland* bevond.

REAEL (LAURENS) (2), zoon van den voorgaanden, geboren te *Amſterdam*, den 22 October 1583, leide in zijne jeugd zich ijverig toe op de beoefening der fraaije letteren, nuttige wetenſchappen en de kennis der regten, in welke hij weldra het meesterſchap bekwam. Hoewel dus tot eene ſtille loopbaan beſtemd, begaf hij zich in den zeedienſt, en ſtak in de maand Mei 1611 als bevelhebber van vier ſchepen in zee naar *Ooſt-Indië*. In 1615 werd hij Gouverneur der *Molukkeſche Eilanden*, en in 1616 tot Gouverneur Generaal van *Nederlands Indië* verkoren; doch keerde in 1619 naar het vaderland te rug. In 1625 werd hij, in gezantſchap naar *Engeland* gezonden, om KAREL I met deſzelfs komſt tot den troon gelak te

(1) MSS. van den Heer J. KONING, fol. 74.

(2) J. WAGENAAR, *Amtſt.* fol. III ſt. bl. 210. J. KOK; *Vaderl. Woordenboek*, XXIV Deel, bl. 91. *Levens van beroemde Mannen en Vrouwen*, X Deel, bl. 71.

te wenschen, door dezen Vorst tot Ridder verheven. Op het einde van 1627 werd hij heimelijk naar *Denemarken* gezonden, om den Koning, die met Keizer FERDINAND II in oorlog was, van wege dezen Staat bezetting in de *Zond* aan te bieden (1); doch dit aanbod werd van de hand gewezen. In het volgende jaar met een oorlogschip naar *Holland* te rug keerende, leed hij schipbreuk aan de Jutische kust, op eene plaats, waar keizerlijke bezetting lag, die hem gevangen nam en naar *Weenen* zond (2). In 1629 werd hij ontslagen, en het volgende jaar verkoren tot Schepen en Raad van zijne geboortestad, alwaar hij den 21-October 1637 overleden is.

Hij was een ervaren krijgs- en staatsman; zijne bedrevenheid vooral in de Indische zaken heeft der Oost-Indische Maatschappij in hare eerste opkomst veel voordeel aangebragt. Na zijne terugkomst in het vaderland beoefende hij de dichtkunst en fraaije letteren in gemeenschap met HOOFT, VONDEL en anderen zijner beroemde tijdgenooten; zijne gedichten, schoon weinig in getal, toonen blijken van uitmuntende begaafdheden. In het minnedicht schijnt hij regt te huis geweest te zijn. Tot eene proeve schrijven wij af het allerlieffte stukje met het opschrift:

O O R-

(1) J. WAGENAAR, *Vaderl. Hist.* XI Deel, bl. 72.

(2) L. v. VAN AITZEMA, *Zaken van Staat en Oorlog*, I Deel, bl. 715.

OORSPRONGH VAN DE KUSJES.

Aen een van Idaes beecken
 Had' sich Aeneas Soon
 Eens heymelijck versteecken,
 Als kleene Minnegoôn
 Hem hadden doen vermoeyen,
 Door haer sloeyen.

Als Venus 't schoone knaepjen
 Ontstelt sagh door 't gewoel,
 Bevangen met een slaepjen
 In lommers dicht en koel,
 Leyse op viooltjes teder
 Hem wat neder.

En om sijn sachte zytjes
 Een wolck sy henen schoot,
 Van soo veel bloempjes blytjes,
 Van roosjes wit en roodt,
 En bleef aen 't lieffelijck slapen
 Sich vergapen.

Terstondt quam ingekroopen
 In haer vermandt gemoedt,
 En eer sy 't wist gesloopen,
 Adonis eerste gloedt:
 Dies 't vyerigh hart ontruften
 d'Ouwe lusten.

Hoe dick wouw sy omvangen
 Haer lieve Neefjen teer,
 En in haer armpjes prangen,
 Dus plagh, seyde sy, wel eer
 Adonis uytleefen
 Oock te wesen.

Doch schreumende te steuren
 Het soete sluymrend wicht,
 En uyt sijn shep te scheuren,
 Soo kuste sy wel dicht
 De meest-gelegen roosjes
 Al met poosjes.

De roosjes die ontfaken,
 Beginnende terstondt
 Rondom haer blancke kaecken
 Tot een haer roode mondt,
 Veel kusjes in te aemen
 Al te samen.

Vrouw Venus ginch vergaren
 Dees levendige blaen,
 Die niet dan kusjes waren
 Als syse raecten een,
 En voer met dit gewemel
 Soo ten Hemel.

Dées' schat had sy gekregen,
 Maer dees Godin was mildt,
 En heeft' als in een regen
 Weer mildelick gespilt;
 En daer mee gaen bedotwen,
 Schoone Vrouwen.

Dit is de soete waasem,
 Op lipjes lief gesprenght,
 Met dauw van geurgen aefem
 In 't roode roodt gemenght,
 Die Minnaers veel kan geven,
 Jae doet leven.

Wilt dan ook schaers niet weefen,
 Mijn waerde Rosemondte,
 Met die gift uitgelesen,
 Waer meê u lipjes rondt
 Soo mildlijck van hier boven,
 Zijn bedooven (1).

Het is inderdaad jammer dat er zoo weinig van
 dezen verdienstelijken man voorhanden is.

REGT (JAN DE), overleden in 1715 te
Amsterdam, alwaar hij waarschijnlijk geboren was,
 gold in zijn' tijd voor een' geestig' dichter; zijn
Slechte Tijd, kluchtspel *De Nachtwachts* en eenige
 andere gedichten zijn drie malen gedrukt.

REGTERING (HENDRIK WILLEM) leverde
 den *Amsterdamfchen Schouwburg* drie vrij goede
 tooneelstukken uit het Fransch vertaald, als *De*
Verkwister, of *de eerlijke Bedriagster*, 1751;
Dionys de Tiran, en *De Schoole voor de Moeders*,
 beiden in 1759.

REISIG (JAN HENDRIK). In 1789 gaf deze
 te *Amsterdam* een bundeltje niet onbevallige dicht-
 stukjes in het licht; doch niet belangrijk genoeg
 om hem eenigen naam te verwerven.

REMERY (JAN). Het jaar 1748 leverde dezen
 de stof tot een paar zinnespelen, *Het juichend Ne-*
derland over de gelukkige geboorte van den jongen
Erffadhouder en *Europa beyredigd*.

RE-

(1) Verscheyde Nederd. Gedichten, I Deel, bl. 1.

RETHAAN (ANNA), zie RADÆUS.

REVIUS (JACOB) (1), Predikant te *Deventer* en schrijver van *Daventria illustrata, sive Historia urbis Daventria*, te *Leyden* in 1651 gedrukt, gaf in 1630 te *Deventer* eenige *Overijsselsche Zangen en Dichten* in het licht, waaronder ook een treurspel, *Haman*. Bij de vermelding hiervan kunnen wij het wel laten.

REYNEGOM (PIETER VAN). Van dezen kunnen wij slechts als zeer raar vermelden eene soort van treurspel, *Jesus Christus, of de vermoorde onnoozelheid*, 1642 gedrukt, vol platen van H. DE GHEIN.

RHIJNENBURGH (CORNELIS) was in de eerste helft der zeventiende eeuw Raad, Schepen en Heelmeester te *Medemblik*. In 1655 gaf hij te *Hoorn* twee deeltjes in zeer klein lang formaat met kederen in het licht, onder den titel van *Vreugdebergh*, die meermaals herdrukt zijn (wij hebben den druk van 1669 voor ons). De inhoud is geenszins onverdienstelijk, de onderwerpen zijn slichtelijk, sommigen zelfs geestig en vindingrijk, en de versificatie ongemeen vloeiend; van het een en ander kan men oordeelen uit het stukje, dat wij ter proeve uit dit zeldzame boekje mededeelen, namelijk dat met het opschrift:

DROOM-

(1) J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* T. I. p. 535. C. SAXII *Onom.* T. IV. p. 267. PAQUOT, *Mém.* T. XVII. p. 259. A. PARS, *Naamrol*, bl. 134.

DROOM-LIEDT.

Stem: *Van Susanna.*

Hoe hebben al de nacht mijn sinnen loopen dwalen?
 Hoe vreemt heb ick gedroomt totaenden lichten dagh?
 My dochte dat ick wierd' gevoert uyt onse palen,
 In 't Indische geweest, daer ick veel wonders sagh.

Een Scheepje datter quam recht na de kust laveren
 Te wonder schoon gemaect van louter Ebbenhout:
 Niet een sook kloecken geeft die 't Scheepje kond' waerden,
 Men seyde 't was gelaen met Silver en sijn Gour.

Het Wandt van roode Zijd', van witte Zijd' de Seylen,
 En d'Anckers voor de boegh van Silver toebereyt:
 De Stuerman evenwel deed anders niet dan peylen,
 En was, gelijk my docht, beducht voor swarigheyt.

De Schipper licht van hert liet sijn couragie blijcken,
 De Stucken raeckten uyt en spogen vyer en vlam,
 So dat de gulde Son ging met sijn stralen wijcken,
 Vermits de swarte roock sijn lieve licht benam.

't Was lustig om te zien, de Windt omtrent het Noorden,
 De Seyle al te-mael die stonden moy ter draght,
 Trompetten, soet geluyt, en sharen-spel men hoorden,
 Recht als het Wereldts Schip vol wellust en vol pracht.

Dé Stuerman wel bedaecht, van hooger geest geboren
 Als yemant van de Maets, en rijper van verstant,
 Die sagh dit wesen aen en gaf de moet verloren,
 Recht of hy 't ongeluck al ree sagh voor der hant.

De Windt schavelden om, en sett' hem in 't Noord-westen,
 De lucht betroock vry swart, men achtet min als niet,
 Daer quam een snelle storm, waer door het Schip ten lesten
 Vervallen op een blind', een duysem stucken stiet.

Daer lagh het schoone Schip, daer vloogh de wellust henen,
 En in een ommesien, ick weet oock niet hoe ras,
 't Onweder was voor-by, 't onweder was verdwenen,
 De lucht stont weer soo klaer als sy te vooren was.

Door sulck een ongeval mijn geest geweldigh schrilde,
 Soo dat ick wacker wierd', en dacht in mijn gemoet
 Dit is des Werelts loon, soo raecht hy die in 't wilde
 't Vleesch en de Werelt dient, ten lesten onder voet.

Och! dat wy d' een met d' aer hierom wat meerder dochten,
 Als wy, God berert, doen wellustig, trots en quaet:
 Och! dat wy God veel meer, dan swerelts dingen sochten,
 Dat soud' ons dienstig zijn in de alderleste staet.

Wy swerven in een Zee vol klippen en vol stenen,
 Vol Rovers over al die na ons leven staen,
 En loopen evenwel soo los en dom daer henen,
 Als of den Hemel self ons niet en kon ontgaen.

Hoe sullen wy 't in 't end', hoe sullen wy 't besuren,
 Elck set een eygen cours na sijn genegentheyt:
 En doet al wat hy wil, ten kan niet lange duren
 Daer is een stil verderf, een wisse straf bereyt:

O God! bewaer mijn Ziel voor 's werelts ydel matten
 En 't schadelijck verderf, dat eenwigh quellen nijpt,
 Op dat my na u gunst dan magh ten goede vallen,
 Die saligheyt en vreught die geen verstant begrijpt (1).

RID-

RIDDER (GERRIT DE), een Amsterdamsch tooneelspeler, vermaakte het publiek in 1748 met een paar voortbrengselen van zijn vernuft, namelijk de *Promotie van Marten door den Professor Jorivaar*, dienende tot een voorspel voor de *Min in 't Lazarushuis*, en *Zamenpraak tusschen Thomas en Kreel*, dienende tot een voorspel voor de *Bruiloft van Kloris en Roosje*.

RIEMSNIJDER (HENDRIK) gaf in 1779 in 's Hage eene verzameling in het licht van *Fabelen en Vertelsels, naar de nieuwste en beste Hoogduitsche dichters*. Deze arbeid heeft inderdaad veel verdienstelijks en bevalligs. In het volgende jaar gaf hij insgelijks in 's Hage, doch zonder zijnen naam, *Proeven van dichtlievende Kleinigheden, tot uitspanning van den geest*, in het licht. Dit zijn ook grootendeels vertalingen, en eenige weinige oorspronkelijke stukjes, die toonen dat RIEMSNIJDER zoo wel zelfdenkend dichter had kunnen worden als behendig vertolker van eens anders denkbeeld; de vertaalzucht heeft blijkbaar zijn eigen genie gesmoord. De hemel zij gedankt, de vertaalkeshebbelij, zoo sterk in zwang gedurende de achttiende eeuw, inzonderheid voor het tooneel, loopt zachtjes aan te niet, en zal wel met den Heer BARBAZ uitsterven, de eenige die er nog op eene dragelijke wijze de hand aan houdt.

RIN-

RINGERS (VITUS). Van dezen is ons bekend: *Stichtelijk Sang - Prieel, of 't Hooglied SALOMONS en andere Heilige Gesangen en Psalmen, te Francker in 1686 gedrukt.*

RIVIER (SIMON), aanvoerder van eene bende reizende tooneelspelers, die hij verscheiden stukken van zijn eigen maaksel deed vertoonen, bloeide in de laatste vijf en twintig jaren der vorige eeuw. Deze talrijke tooneelstukken, wier onderwerpen meestal uit de vaderlandsche geschiedenis zijn genomen, kunnen naauwelijks aanspraak maken op middelmatigheid, en zijn genoegzaam met hunnen opsteller vergeten.

RIXTEL (PIETER) was een zeer verdienstelijk dichter, lid van de Haarlemsche rederijkkamer *De Wijngaardranken*, onder de spreuk: *Liefd' boven al.* Zijne gedichten zijn voor de tweede maal in 1717 te *Amsterdam* gedrukt, onder den titel van *Mengelrijmen*. Het zijn meest allen stukjes van kleinen omvang, bijschriften, puntgedichten enz., die inderdaad zeer geestig zijn; wij hebben de besten elders doen kennen (1), en herinneren hier slechts de beide overheerlijke krachtige regels op de schilderij van het voormalige Amsterdamsche stadhuis, door G. BERKHEYDEN geschilderd:

Het agtste wonder staet van steen gebout aen 't Y;
Maer 't negende is dat agtste in deze schilderij (2).

Toen

(1) Epigrammatische Anthologie, bl. 41.

(2) P. RIXTEL, *Mengelrijmen*, bl. 41.

Toen hij van *Purmerend* (welligt zijne geboorteplaats) als Procureur naar *Haarlem* en de Predikant **LASTDRAGER** 'gelijktijdig als Leeraar naar *Leeuwarden* vertrok, kenmerkte hij beider vertrek door den volgende luimigen inval:

Ons predikheer vertrekt naer Vrieslant, om te leeren,
En ik naer Haerlem; beyde om meerder dienst te doen:
Hij reyft, om dat aldaer meer schapen zijn te hoën,
En ik, omdat aldaer meer schapen zijn te scheeren (1).

Er bestaat ook van hem een treur-blij-eindend spel, *De Grootte Robbert*, in 1672 gedrukt. Deze geestige weinig bekende dichter stierf te *Haarlem*, den 10 Maart, 1673.

ROBYN (WILLEM) 'is vervaardiger van een extra raar tooneelstuk; *Ferdinant en Oratijs*, of *het tooneel der dwaasheid*, in 1647 gedrukt.

RODENBURGH (THEODORUS), Ridder, Raad en gewoon Gezant van den Hertog van *Holstein*, Resident van de Hanzesteden van *Duitschland*, Agent van de Republiek *Hamburg* bij den Prins Kardinaal, Infant van *Spanje*, te *Brussel*, sproot uit een aanzienlijk Amsterdamsch geslacht hetwelk reeds sedert 1240 in de regering geweest was, en ook den naam van BETH voerde. Zijne moeder was ELIZABETH SPIEGEL, dochter van HENRIK LAURENSZ SPIEGEL, en zijne dochter HESTER RODENBURGH was de moeder van ANSLO.

Er

(1) P. RIXTEL, Mengelrijmen. bl. 106.

Er bestaan van hem vier en twintig tooneelftukken van 1618 tot 1639 opgesteld en nog eenige kleine postische stukjes (1).

Hy was vernufteling,
Die, zonder staal of vlam, bragt tot verdediging
De onstrafbre Digt Konst, die de Haat en Nijd den Christen,
Als onveroorlooft, met opspraak wil betwisten (2).

RODENBURGH, hoe werkzaam, haalde ondertus-
schen niet in bekwaamheden bij zijne tijdgenooten.

ROELAND (HENDRIK) is vervaardiger van
een treurspel, *Biron*, in 1629 in 4to, en in 1662
en 1667 nogmaals in 8vo. gedrukt.

ROELANTS (GERARD) (3), Kanonik van
St. Marten te *Leuven*, en aldaar gestorven in
1491, is schrijver van verscheiden Vlaamsche ge-
dichten, eene geslachtslijst van LODEWIJK van
Bourbon, Bischof van *Luik*, en een' *Catalogus*
manuscriptorum in diversis Belgii Bibliothecis ex-
stantium. Al deze MSS. worden in de bibliotheek
van *St. Marten* te *Leuven* bewaard (4).

ROELF-

(1) *Catalogus der Tooneelfp.* van W. HENSKES, No. 115.
Naemrol der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK, *AZ.* No. 305.

(2) L. 28100, *Pan Poëticon Batavum*, bl. 253.

(3) FAQUOT, *Mém.* Tom. XXII, pag. 63.

(4) J. P. WILLEMS, *Verh. over de Ned. Taal- en Letterk.*
I Deel, bl. 203.

ROELFZEMA (ANNA), geboren van der Horst. In 1764 verscheen deze Enkhuizer dichteres op den zangberg met een Bijbelsch dichtstuk, in zes zangen, *De Gevallen van Ruth*, waarin deze zonderlinge historie getrouw in rijm behandeld is; vervolgens verscheen van haar in 1767: *Lijkklacht van Jacob op het afsterven van Rachel en Het Oud Enkhuizen*, in zeven zangen, vervolgens *Debra*, in vier zangen, in 1769; ook nog in 1772 eene soort van gerijmd drama, *De Belegering van Groningen*; al deze en nog eenige andere producten, meest bijbelsche berijmingen, van dit Enkhuizer-Groninger vernuft zijn naauwelijks de inzage, veel minder de gezette lezing waardig.

ROEST (FREDRIK). Van dezen kennen wij het *Treurspel van de Droeye Jylia*, in 1633 gedrukt, en van

ROGGEVEEN (ARENT) een dergelijk, *Verkrachte Belgica*, 1669.

ROGGHEN (HANS REYNIERS) was gezwooren guldebroeder van de rederijkkamer *Moyzes Bosch*, te 's Hertogenbosch. Er bestaat van hem een *Refereyn tot des Swygens Lof*, „in Franschen snede,” dat wil zeggen in Alexandrijnsche voetmaat met behoorlijke in aetneming van de stemrust en den klemtoon, inderdaad in zijn tijd nog iets zeldzaams. Dit refereyn is waarlijk het slechtste niet der genen die men op het Reusefeest te Mechelen den

den 3 Mei 1620 voor den dag bragt; men oordeele
uit het slot:

Antwoort met Cato wijs, als u neuswijfe vragen,
Mijn swijghen rout my niet, hy spraeck vrymoedich; want
Hy noyt in s' menschen oogh' hem qualijck had ghedraghen,
Stiert oock u leuen soo, schep lust en u behaghen
In't swijghen wie ghy sijt, men sal u genen eer,
Onthouw dic clappers ghy, 't is op u nens gheslaghen,
Stilswijghen is voorwaer een deught ghepresen seer (1).

ROGIERS (JAN), een bevallig Zeeuwsch dichter, bloeide in de eerste helft der zeventiende eeuw; van zijn' behagelijken losfen dichttrant deelen wij het volgende stukje ter proeve mede:

CLAGHENDE VRIJSTER.

'k Hoorde dees voorlede daghen,
Als ick trede langhs de straet
Op een avent al wat laet,
Een bedrukte Vrijster claghen,
Dat haer Vryer (soose sprack)
Nu de walghe van haer stack.

Eerstmael had hy al sijn sinnen
En sijn hert aen my gheleyt,
(Sey de seer bedroefde Meyt)
Maer wat sal ick nu beginnen?
Hy en acht my niet een haer,
Want hy loopt een ander maer.

Waer

(1) Schatkiste der Philos. ende Poëten, bl. 110.

Waer zijn al de schoone woorden,
 Seght eens ghy beveysnde quant?
 Met dewelck' ghy aen mijn hant
 (Schoon het niemant vreemts en hoorden)
 Hebt beloofst en toegeseght',
 En op u geweest gheleght,

Datje noyt en sout begheven
 My, de welcke ghy bemint',
 En gheweldich hadt ghesint,
 Oock al souj' u gantsche leven
 Langhs de straten van de steen,
 Om een stickjen eten treen;

Datje liever t' uwer schande,
 (Als u vader niet en wou
 U my nemen tot een vrouw)
 Sout gaen dolen achter lande,
 't Waerj' alleens in welcke stadt,
 Alsje my maer rechts en hadt.

Doch dit alles is vergheten,
 En gheleyt uyt u ghedacht;
 'k Ben med' u oock uytteracht;
 En het oogh hebj' al ghesmeten
 En gheworpen op een maecht,
 Welck u meer als ick behaecht.

Maer ey-lieve! wat 's de reden
 Daerom datje my verlaet,
 En nu met een ander gaet?
 Heb dogh nergens in mistreden,
 'k Weet niet dat ick m' oyt misgingh
 In het alderminste dingh,

Quamje vroegh, of quamje late,
 Naer het u wel quam te pas,
 Op wat ure dat het was,
 'k Heb u altoos in-ghelaten,
 Noyt en quamj' om niet ghegaen,
 Noyt en bleefje lange staen.

Dickwils heb ick halve nachten
 Mijnen slaep om u verles,
 En ghebleven uyter bedt,
 En voor daure siten wachten,
 Somtijt in soo bitter koet
 Dat ickt niet ghesegghen sou.

Alsje dan niet zijt ghecomen,
 Stracx so docht my dat mijn hert
 Teenemaal verbrijfelt wert,
 Dan soo was ick in-ghenomen
 Met een droef en bangh gheducht,
 Met een jammerlick ghesucht:

Dan oock heb ick wel het laken
 Van het bedde daer ick lagh,
 Door mijn weenen en gheklagh
 Mette tranen nat gaen maken;
 Schoon ick my cot slapen ley,
 't Wier verhindert vant gheschrey.

Dir, en meer, mach ick wel segghen:
 Maer waer toe soo lang ghemaek?
 Tis onnoodigh al verhaek;
 En wat wil ickt open legghen?
 Tis u altemael bekend,
 En als in u sin gheprent.

Maer

Maer com segh eens, lieve vryer,
 Heeft de meyt, die ghy bemint,
 U noch meer als ick ghesint?
 Is haer wesen noch al blyer,
 Noch al frayer als het mijn,
 Dat ick moet verlaten zijn?

Treetf' al hupfer met haer voetje?
 Staen haer kleeren al meer net,
 Dan de mijn, aen 't lijf gheset?
 Neen, tis om haer grooter goetje,
 Datje, tot mijn ongheluck,
 My nu laet in desen druck.

Wel dan, ghy beveynsde spreker,
 Ist u daerom al ghedaen?
 Wilje daerom van my gaen?
 Loop dan heen, beloftebreker;
 'k Wensche datf' u med' ontmoet
 Als ghy nu een ander doet.

o Ghy Dochters! o ghy Meysjes!
 Noyt een Vryer en gheloofst,
 Schoon hy swoer oock by zijn hoofst
 Ick en weet niet hoe veel reysjes;
 Want soo haest hy beter siet,
 Vraught hy mer sijn woorden niet.

Meer en heb ick niet vernemen
 Van die droeve Vrijster-clocht,
 Want het wiert al middel-nacht,
 Dies ick ben mer huys ghecomen:
 En noch eer ick gingh te bedt:
 Heb ickf' in gheschrift gheset (1).

ROL-

(1) Zeeviche Nachtegael, bl. 84.

ROLDANUS (JOHANNES), Predikant te *Enkhuizen*, sloeg in het laatste gedeelte der zeventiende eeuw de hand aan eene verbeterde *Psalmberijming*, die in 1685 te *Enkhuizen* gedrukt is (1). 's Mans arbeid en oogmerk beiden zijn voor dien tijd zeer verdienstelijk.

ROMAN (JAN) behoort onder de tooneeldichters als opsteller van een blijspel, *De Edelmocdige Minnaar, of Broederlijke Vrienden*, in 1715 gedrukt, en

RONs (GERRIT DE) als vervaardiger van een treurspel, *Bloedigen Nachloop van Domitius Nero*, zonder jaargetal, doch in de zeventiende eeuw gedrukt.

ROOS (PAUL FRANÇOIS), Amsterdammer, doch van zijne jeugd af bewoner van *Suriname*, alwaar hij den 1 November 1805 overleed, beoefende aldaar met goed gevolg de dichtkunst. Zijne in 1804 te *Amsterdam* in 4to uitgegeven *Surinaamsche Mengelpoëzij* bevat, benevens zijne reeds vroeger in groot 8vo uitgegeven verbeterde gedichten, nog verscheiden nieuweren. De titel is zeer juist gekozen: al deze dichtstukken hebben betrekking tot *Suriname*, den landbouw, de zeden en leefwijze aldaar, die hij regt levendig en natuurlijk in dezelveu afchildert, het geen de-

(1) J. VAN IJEREN, Kerkel. Hist. van het Psalmgezag, I Deel, bl. 198.

deze stukken inderdaad met belangstelling doet lezen, al is het dat men stoute beelden, hooge dichterlijke vlugt, vindingrijkheid van vernuft of grootfche poëtische gedachten vruchteloos in dezelven zoeken zou; dit alles echter wordt vergoed door een' rijkdom van zaken, met oordeel geordend en in een' bescbaafden beschrijvenden stijl voorgedragen, waarin men welgevallen heeft, en zelfs sommige triviale plaatsen (1) inschikkelijk over het hoofd ziet.

ROSSEAU (JACOB) heeft van 1716 tot 1735 een aantal blij- en kluchtspelen (2) opgesteld en berijmd in gemeene Amsterdamsche straattaal, en daardoor bij het lezend achterstraatsch publiek in dien tijd eenigen roem verworven.

ROS.

(1) In 1783 bezoekt roos, na een afzijn in *Suriname* van veertien jaren, zijn' oom en tante op hun landgoed *De Rodbrug* bij *Deventer*; het aldaar gesmaakt genoegens schildert hij natuurlijk, hartelijk en half; echter moet men lagchen dat regels als dezen in dit stuk poëzij zullen heeten:

De dienstmaagd meldt dat in de zaal ons 't eeten wacht:

Hier smul ik doppertjes met peultjes, eel en zag;

Nu eet ik in de melk gekookte boerenboonen,

't Is of hier overvloed en kiesheid samen wonen.

Wat is de bloemkool malsch? wat is dat kalfsvleesch vet?

't Is my in langen tijd zo blank niet voorgezet.

Surin. Mengesp. 4to. bl. 119.

Zulke gastronomische verzen, beschrijvingen van ontbijten, middag- en avondmaaltijden, met optelling der onderscheiden gerechten, treft men in deze gedichten meer aan.

(2) Catal. der Tooneelfp. van W. HENSCH, No. 56. Naamrol der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK, 22. No. 1892.

ROSSUM (PIETER VAN) vermelden wij als opsteller van een blij-eindend treurspel, *Selm, of Gelukkig Ongeluk*, in 1664 gedrukt.

ROTGANS (LUCAS) (1), zoon van JACOB ROTGANS, Commissaris der monastering van *Holland*, en MARIA MAGDALENA TIMMERMAN, werd geboren te Amsterdam in October 1645. Zijns ouders vroeg verloren hebbende, werd hij door zijne grootmoeder opgevoed en leide zich toe op de beoefening der fraaije letteren en de kennis der Latijnsche dichters. Bij het uitbarsten van den oorlog in 1672 trad hij in den krijgsveld, doch geene bevordering voorziende, verliet hij denzelfden weder in 1674, en verkoos de hofstede zijner grootmoeder aan de *Vecht*, tusschen *Breukelen* en *Maarsfen*, *Kromwijk* genaamd, die door de Franschen verwoest, doch veel fraaijer weder opgebouwd was, tot zijn verblijf. Na het sluiten van den Nijmeegschen vrede deed hij eene reis naar *Parijs*, en begaf zich, van daar op *Kromwijk* terug gekeerd, in den echt met ANNA ADRIANA DE SALENGRE, die hem in 1689 door den dood ontviel, hem nalatende twee dochters, hij zocht zijne vertroosting in de beoefening der dichtkunst en sloeg de hand aan zijn heftendicht *Wilhem de Derde*, het welk hij in acht boeken voltooide; ook vervaardigde hij twee voortreffelijke treurspelen,

Enc-

(1) J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 232. J. KOK, *Vad. Woordenb.* XLIV Deel, bl. 374.

Eneas en Turnus en Scilla, de geestige *Boerenkermis* en andere dichtstukken, die, bij elkander verzameld, onder den titel van *Poëzij van verscheidene Mengelstoffen*, in 1715 te Leeuwarden gedrukt zijn, met eene winderige, stijve en uitgerekte biographische lofrede op den dichter van F. HALMA, waarin hij, onder meer beuzelarijen, met veel ophefs verhaalt dat ROTGANS zijn dichtstuk op de aardbeving van 1692 „ in 't gezelschap van goede vrienden „ met zoo veel kracht van zijne donderende stemme „ uitbromde, dat er d'aarde pronkvaten en glazen „ van weêrklonken, en de wanden en grondt zelfs, „ als op nieuw, aan 't beeven scheenen te geraaken, en het vertrek noch naderhand NB. *eenige uuren lang!* met zijne schaterende uitgalmingen „ vervult scheen.” Hoe aangenaam zulk eene stentorophonie het gehoor van die goede vrienden moet gestreeld hebben, kan men ligt denken; maar het was een goed leven op *Kromwijk*: men moest dit gebrom wel fraai vinden en den brommer prijzen; want „ in 't onthaalen zijner vrienden was „ hij gulhartig, en niet karig; hoe wel dit op „ zijn *Kromwijk* wel wat buiten de maat uitspatte, „ naar d'aanleidinge, die er hem zijn gezelschap, „ dat hem met zijn bezoek vereerde, toe gaf.” Aan dit Epicurisch leven en verzengebrom op *Kromwijk* kwam een einde door den dood van den hofheer, die den 3 November 1710 aan de kinderziekte overleed.

Als dichter bezat ROTGANS uitstekende verdiensten; bij veel oorspronelijks in zijne gedachten,

treffen zij door stoutheid van denkbeelden en kracht van uitdrukking, zoo wel als door natuurlijke schildering en beeldrijke voorstelling. Zijn *Willem de Derde* was zeker eene gewaagde onderneming; niemand vóór hem had nog beproefd een' held bij zijn leven episch te bezingen. Ondertuschen is het dichtstuk geene poëtische levensbeschrijving, gelijk HOOGVLIETS *Abraham* en zoo vele anderen, maar in tegendeel geheel in den vorm en volgens de regelen van het heldendicht, en mag tot een' waardigen tegenhanger verstrekken van VAN HARENS *Frijo*; even als dit, heeft ook de *Willem* berispelijke gebreken; maar zij worden ook, even als daar, door uitmuntende schoonheden rijkelijk opgewogen. Zeer af te keuren is ondertuschen de zonderlinge vermeniging van Heidensche en Christelijke mythologie in dit wezenlijk fraai gedicht; het maakt inderdaad eene koddige vertooning dat WILLEM III, die, zoo het heet, om het behoud van den Hervormden godsdienst den troon van zijn' schoonvader gaat usurperen, bedestonden laat houden, van CHRISTUS droomt, in den slaap een bezoek krijgt van den Engelschen godsdienst, die zich bitter beklagt over de baldadigheid van den Roomschen godsdienst, en hem verzoekt over te komen om eene andere orde van zaken daar te stellen, het maakt, zeggen wij, eene koddige vertooning, dat zulk een vroom prins bij zulk eene Christelijke onderneming gedurig in aanraking komt met NEPTUNUS, NEREUS, THETIS, Tritons, Najaden en soortgelijke zeegoden, die met de beide godadiensten niets

te

te maken hebben, en zich toch voor die onderneming zeer interesferen, somwijlen tot in het grappige toe, waarvan wij al dadelijk een voorbeeld willen bijbrengen. Op zekeren schoonen dag, en wel in de maand November! terwijl de transportschepen gekalfaat werden, die een zware storm bij het eerste uitzeilen overvallen en zeer gehavend had, ging WILLEM,

— afgeslooft door zorg voor d'algemeene zaken,
Zich met de Ryksprinfes op 't woelend strand vermaaken,
En treeden hand aan hand; men zegt dat God Neptunia
Kroop uit zyn glaze zaal, en stak de gryze kruin
Verliefd ten golven uit, en voelde d'ingewanden,
Zo styf bevroren, door Mariaas schoonheid branden;
Terwyl de zeegodes in 't aanzigt zwol van spyt,
En in haar kamer sloop, ontfteeken door den Nyd (1).

Wie kan ernstig blijven bij zulk een koddig incident?

Tot een bewijs der kracht van zyn dichtpenfeel, copieren wij hier het tafereel van den optogt der Franfche troepen naar de *Nederlanden*, regt in de manier van WOUWERMAN; men aanschouwt, als het ware, hoe LODEWIJK XIV,

Die groote Koning, nu verlieft op zegepraal,
En reeds verwinnaar in zyn' moedige gedachten,
Verdeelt zyn oorlogsvolk in twee paar legermagten;
De grootfte en eerste voert de Koning zelf te veld.
Hy had den Prins Condé tot opperhoofd gestelt
Van 't naaste leger, en den heirstaf opgedraagen.
Crequi en Luxemburg; gewoon om volk te plaagen,

Zyn

(1) Wilhem de Derde, I Deel, bl. 149.

Zyn d' andre toebetrout; elk strekt een Wapengod,
 En dreigt ons vaderland met een rampzalig loe.
 De broeder van den Vorst, Turenne, en duizend Grooten,
 Geleiden hem ten stryd, als trouwe togtgenooten.
 De bloem van Vrankryk gespt het staal en harnas aan,
 Om als een tweede Mars in 't bloedig veld te staan,
 En strekt een slagpen om zyns Konings wlek te styven.
 Men pakt de karren vol met goude en zilvre schyven;
 Om zich in tyd van nood te dienen van het geld.
 De klepper zwoegt voor d' as, in 't zwaar gareel gefelt.
 Hier dreunt trompet en trom, daar waaijen de banieren.
 Men zaék roopaarden, en affakten met mortieren
 En donderbusfen, om, met ysfelyk geschal,
 Te barsten op den muur, te dondren op den wal.
 De wagens rollen langs de wegen, zwaar geladen
 Met spys en mondkost, om den honger te verzaaden.
 De wapenhuizen staan met graan en meel bevrucht,
 En nodig voedsel, om den krygsman moed en kracht
 Te geeven, daar hy op zyn legerpost moet waaken,
 Om wel gehart den dood te vliegen in de kaaken.
 Zo word een os in 't veld gekoestert en gevoed,
 Tot hy zyns meesters gunst betaale met zyn bloed (1).

Tot een' tegenhanger diene hier de schildering
 van den slag aan de *Boyne*, in de manier van
 HUCHTENBERG:

Gansch Ierland staat in brand, de vruchtbare akkers rooken,
 Als Etnaas bergspelonk, in 't ingewand ontfoken
 Door zwaveldampen, van den zouten grond geteelt.
 Het groene veld, bezaait met wapenen, verbeeldt
 Het eiland van Vulkaan, daar grofgespierde reuzen
 Met hamers in de vuist metaale bergstof kneuzen;

Ter-

(1) Wilhem de Derde, I Deel, bl. 50.

Terwyl de blaasbalg zwoegt, de schoorsteen rookt, de damp
 Den glans der zon bezwalkt, d' een sneeft, tot oorlogscamp
 Geboren, d' ander treurt om 't derven van zyn leden,
 Door schroot van 't lyf gerukt, door fabels afgesneden.
 De moord, ontkerkert, holt langs 't vechterperk hene en weer.
 Daar stort de voetknecht by zyn spies of vuurbus neêr,
 Gerabraakt door den slag der barstende granaaten.
 De kogels booren door de gladgeschuurde platen
 In 't drabbig ingewand, (ô doodelyk gezigt!)
 De ruiter kust den grond, ten zadet uitgelicht,
 Omarmt het purpre veld, en braakt zyn bloed en leven
 Door d' ope wonden uit. Drogedaas muuren beeven.
 Al 't omgelegen land beweegt zich op 't gedruis.
 De bergen scheuren van hun wortels; 't multgespuis,
 Door Vrankryks magt gesterkt, valt moedig aan in 't stryden.
 Men ziet Lanzun aan 't hoofd der Fransche beenden ryden;
 Hy voert de ruiters aan, en gaat hen dapper voor.
 De paardshoef draaft in 't stof, of glipt op 't bloedig spoor.
 Men houwt, met stoot, men lost pistoolen en karbynen.
 Men ziet den dag door damp en buskruit-smook verdwynen.
 Een wolk van stof bekleed het wezen van de zon.
 Hoe loeit de donder van 't vernielende kanon!
 De waereld slingert van haar losgeborstene assen,
 En zweigt het laauwe bloed in 't lyf by gansche plasfen.
 Het weerlicht reis op reis; de bliksem van 't metaal
 Verdort de groene spruit, en zengt de velden kaal.
 De bodem legt bedekt met trommen en trompetten,
 Met pieken, klingen, met pistoolen en musketten,
 In 't vlieden over 't veld geslingert, of door 't loot
 Geklonken uit de vuist. Hier spookt de naare dood.
 De lyken groeijen door de fabels op de velden.
 Hoe rolt de doodkreet uit den bleeken mond der helden (1)!

Hier.

(1) Wilhem de Derde, II Deel, bl. 29.

Hiermede kunnen wij van dit ondanks zijne leemten en onvolkomenheden toch zeer verdienstelijk en belangrijk dichtstuk des te gereeder afstapen, daar de Heer VAN KAMPEN hetzelfde zoo juist als scherpzinnig beoordeeld heeft (1), en aan welke beoordeeling wij gerustelijk ons zegel hangen.

Zijne beide voortreffelijke, oorspronkelijke treurspelen verschenen, *Eneas en Turnus* in 1705 en *Scilla* in 1709, in een' tijd dat men om het lijf-rigst Fransche tragediën vertaalde en vertoonde, en daardoor de hoop om eenmaal een nationaal tooneel te bekomen geheel en al verijdelde. Het doet den smaak der schouwburgbestuurderen, die trouwens toonen juist niet veel smaak te bezitten, weinig eer aan dat deze bij uitstek verdienstelijke stukken sinds onheuglijke jaren niet meer vertoond worden, terwijl men de ergste prullen, door gediensstige handlangers op bevel der tooneelbesturen uit het Fransch of Hoogduitsch vertaald, het publiek voordischt. Ondertusfchen zal, wij zeggen het stout weg, niemand deze beide treurspelen na de lezing uit de hand leggen, zonder den wensch dat hij dezelve ook mogt zien vertoonen.

Zijne *Boerenkermis* is mischien eene getrouwe schilderij der boerenkermisfen in zijn' tijd; in den onzen hebben zij eene geheel andere physionomie; ech-

(1) Beknopte Geschied. der Letteren en Wetenschappen, I Deel, bl. 371.

echter heeft men in 1823 deze met nog eenige andere ouderwetsche kermisfen herdrukt (1).

Onder zijne overige gedichten beslaan eene ruime plaats de *Zedelesfen uit de oude Verdichtzelen*, die allen niet van dezelfde waarde zijn, en van bijkans geene de bruilofts-, lijk- en andere gelegenheidsgedichten; als de beste stukken zijn ons voorgekomen de *Stichtsehe Lofbasuin* en de *Mislukte Koningsmoordt*, van het laatste deelen wij hier de wijsgeerig-dichterlijke inleiding mede:

Gy gulde troonen, die gebouwt op marmre boogen,
 Den Hemel zelf braveert met uw verheven trans;
 O zetels! die zoo trots en prachtig blinkt in d'oogen,
 En rooft de zinnen van de Vorsten door uw' glans;
 Hoe rust uw schynsieraadt op wankelbaare schraagen!
 Hoe ondergraaft de Nydt en Afgunst uw gebouw!
 Geen wacht, of lyfstafler bedekt het hof voorlaagen,
 Indien 't ondankbaar volk ontaart van plicht en trou.
 Hy, die verheven bralt in 't vorstelyk scharlaken,
 Zit voor de stormen bloot van 't wisselbaar geval.
 D'orkaenen buidren meest op hooggestichte daken;
 De laage velthut troost de winden, en staat pal.
 Verraadt en ontrou schuilt in opgepronkte zaalen.
 Een aarde kruik besluit geen dodelyk venyn.
 De moorddrank gloeit in 't gout, en vorstelyke schaaen,
 En 't giftig draakespog begraaft zig in den wyn.
 Vergeeft my, Vorsten, zoo de wisselvalligheden,
 Van zoo veel eeuwen af uw scepters toegevoegt,

My

(1) Oud-Hollandsche Kermis-Farnes of Kermisdichttafelen van L. KOTOANS, J. BARTELINK, F. ORENEWOOD en J. VAN NOVEN, te Amsterdam, bij J. C. VAN KESTEREN.

My 't lot doen pryzen van den mensch, die hier beneden
 Zich met een klein geluk, van staatzucht vry, vernoege.
 Noch eens: ó Vorsten, laat uw gramschap niet ontfleeken:
 Ik laake uw Hoogheit niet, maar ik beklag 't gevaar.
 Men hoor de doodtbus van vermoorde Prinsfen spreken:
 Zy strekt my tot bewys en voorbeeldt (1).

Het is sonderling dat de uitgever dezer gedichten, F. HALMA, de meeste stukken staarten van zijn eigen maakfel heeft aangehangen, om de bladzijden te vullen, en geen wit papier voor bedrukt te verkoopen, zoodat ook alle bladzijden propvol zijn. Het angstzweet zou tegenwoordig menig' Boekverkooper uitbreken, die verzen uitgeeft, indien hij zoo naauwgezet ware als HALMA, en het regelen-deficit op iedere bladzijde uit eigen fonds aanvullen moest; maar noch dichter noch publiek zou met dit saldo waarschijnlijk zeer gediend zijn.

Kindelijk, ROTGANS, wij zeggen het den Heer VAN KAMPEN (2) volmondig na, „was een verdienstelijk dichter, die de zeventiende eeuw met „luister eindigde, en der regering van WILLEM III „tot sieraad verstrekte.”

ROTTERDAM (JOHANNES), een Amsterdamch Boekverkooper, gaf in de eerste helft der achttiende eeuw verscheiden geestelijke rijmwerkjes in

(1) L. ROTGANS Poëzy, bl. 227. Wij hebben het Dathenlaansche „naakt en klaar” weggelaten, waarmede deze deestige regels zoo onvoegzaam sluiten.

(2) Geschied. der Nederditsche Litt. en Wetenschappen, 1 Deel, bl. 374.

in het licht, als *Geestelyke Poëzy*, *Hervormde geloofsstukken*, *Mengeldichten*, *Het Genade-Verbond in rym*, *Rymchronyk of jaarverhaal van alles dat er gebeurd is sedert het opregten der Unie van 1572 tot 1752*, en nog eenige andere werkjes (1), al te maal ligtverteerbare kost voor regtzinnige magen.

ROUERE (ANTHONIS DE) van Brugge, *Vlaensch Doctoor ende gheestich Poëte*, was mischien het erbarmlijkste vernuft der vijftiende eeuw. In 1466 werden de rederijkers van Brugge naar Lier ontboden, om hunne *Spelen van sinnen* aldaar te vertoonen: van de zes, die er gespeeld werden, waren drie van DE ROUERE, waarvoor hij de somma van achttien stuivers grooten als honorarium ontving (2). Dat het waar naar het geld geweest is, heeft KOPS doen blijken uit het kreupel basterddicht van dezen „gheestichen Poëte” op den dood van PHILIPS, Hertog van *Bourgondië*, in 1468, dat hij uit *Die Excellente Chronycke van Vlaenderen* der vergetelheid ontrukkt heeft, en dus luidt:

Periculouse	Moozt onghenabigh /
Hongherighe	Coulenbergneghe bestre /
Enuyduse	Corozgherrabigh /
Latende ongh	Clachtich ende beschabigh /

foys

(1) R. ARRENBURG, *Naamreg. van Nederd. Boeken*, bl. 366.

(2) De andere drie waren van ~~WILHELM~~ HAZ, van *Nichelen*, die daarvoor twintig Brabandsche sulvers kreeg. Zie ons I Deel, bl. 216.

Iapenſſels
 Perſepoecende
 Prince ende
 Verbreimende
 Smaenbaechſ
 Die denotelick
 Vermaerders
 Xempelare
 Boudelick ende
 Viktorieur
 Ryckelick
 Gabert liij. iaer
 Voazwaer hebt
 Nochtan hiſe
 Dwelcke noyt
 Inglorien
 Ende oock

Cranchende tjaagt ende. feeſte /
 Lacen die alhermeeſte
 Xhriſtus brienben beſeuen.
 Van ſinen leuenben gheefte
 Iuny bichtiene gheſcrenen /
 Ionſtelick maſ in 't leuen.
 In allen landen gheen;
 Natuerlick ontfien ghebleuen;
 Behoudelick erue ende leen.
 Raedsamich wyſ alteen /
 Vrient out milde eerbaer;
 Gheerſchter noch lxxv reen
 Ghi ſyn onde baer.
 Hy 't graeffſchip xlvij iaer
 Eer ban ban hem was gheſien.
 Regnere ſyn ſiele claer
 Ouere hem gode buyghen knyen.

Want niemant en mach die doot ontlipen (1).

De hoofdletters drukken den naam des Hertogs, zijn' titel, het jaar en de plaats van zijn overlijden uit. Welk eene erbarmelijke brabbeltaal!

De barbaarsche onzin van dezen rederijker is, onder den titel van *Rhetorische Wercken*, gedrukt te *Antwerpen* in 1562.

ROULLAUD (HENRI JEAN) (2) werd den 2 September 1729 te *Amsterdam* geboren, alwaar zijn

(1) Werken van de Maetsch. der Ned. Letterkunde te Leyden, II Deel, bl. 231.

(2) Vervolg op J. WAGENAAR, Amst. fol. bl. 556.

zijn vader zich, uithoofde der vervolgingen om den godsdienst in *Frankrijk*, had nedergezet en met eene Zeeuwsche juffer gehuwd was. Van zijne vroege jeugd af gaf hij blijken van leezucht en liefde tot de letteren; „ reeds in dat jaargetijde des levens, „ waarin de verstandelijke vermogens bij de meeste, „ zelfs niet alledaagsche, vernuften beginnen uit te „ botten, stonden de zijnen als in den vollen bloei (1).” Met zijn veertiende jaar op een voornaam koopmanskantoor geplaatst, verwierf hij aldaar de noodige kundigheden en ervarenis, om eenmaal zelf in den handel zijn bestaanmiddel te zoeken, doch de jonge koopman ondervond weldra dat de fortuin niet met hem in compagnie deed, en APOLLO hem gunstiger was dan MERCURIUS.

De Nederlandsche letterkunde heeft inderdaad veel verpligting aan ROULLAUD, te meer, daar hij bloeide in een tijdvak dat, bij eene sierlijke netheid, eene zenuwlooze slapheid de meeste vernuftvoortbrengselen zijner tijdgenooten kenmerkte. Als letterkundige en dichter tevens wist hij zich voordeelig te onderscheiden van zijne tijdgenooten door vlug vernuft, gezond oordeel en eene grondige kennis van hetgeen hij tot een onderwerp van dichtmatige of prozaïsche behandeling verkoos. Sommigen zijner geestige opstellen, in de letterkundige genootschappen *Concordia et Libertate* en *Diligentia omnia* voorgedragen, zijn door den druk gemeen gemaakt (2).

Be-

(1) W. HOLTRUF, Lofrede op H. J. ROULLAUD, bl. 43.

(2) Gelijk zijne allegorische *Beschrijving van het Rijk der*
V DEEL. N *Hls.*

Behalve van deze genootschappen was hij ook een werkzaam lid der *Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde* te Leyden, het genootschap *Oefening beschaaft de Kunsten*, en van dat, hetwelk, onder de zinspreuk: *Laus Deo, salus populo*, eene voortreffelijke Psalmberijming heeft aan het licht gebracht, zoo ook van dat dichterlijk gezelschap, hetwelk de fraaije Nederduitsche vertaling van GELLERTS *Fabelen en Vertelsels* bezorgd heeft.

Reeds als jongeling van achttien jaren trad hij op als bevallig dichter (1), en won weldra de achting en vriendschap van zijne kunstlievende tijdgenooten, in wier gezelligen omgang hij snelle vorderingen maakte in de dichtkunst zoowel als andere fraaije wetenschappen. In 1755 voorzag hij den Amsterdamschen schouwburg van eene fraaije vertaling van het treurspel *Aristomenes* en in 1762 van het treurspel *Adela, Gravinne van Ponthieu*. Zijne overige tooneelwerken vervaardigde hij in gemeenschap met zijne medeleden van het genootschap: *Oefening beschaaft de Kunsten*; ook was hij loontrekkend Regent van den Amsterdamschen schouwburg; in de uitoefening der werkzaamheden van dezen post werd hij door eene beroerte over-

val-

Historie in de Letteroefen. van het Kunstgenootsch. Dilectia omnia, bl. 199. *De Lof der Letteroefeningen*, Algem. Mag. van W. K. en Sm. III Deel, bl. 365. *Rederoering over het Bevalige*, Ibid. bl. 817. en vele anderen.

(1) In de *Dichtkundige Lauwerbladen* vindt men verscheiden dichtstukken van hem op de gebeurtenissen van 1747 en 1748.

vallen, die hem in het graf sleepte den 28 Augustus 1790.

ROULLAUD was zoo wel bevallig Fransch als Nederduitsch dichter. In het Fransch bestaat van hem eene vertaling van LANGENDYKS *Krelis Louwen*, onder den titel: *Alexandre le Grand, ou le Paysan Roi*, in 1751 gedrukt, zoo ook verscheiden vertalingen in het Fransch der geestige bijschriften op sommige prenten naar de schilderijen van C. TROOST. Zijne meeste zoo Fransche als Nederduitsche gedichten zijn in dichtverzamelingen geplaatst of afzonderlijk gedrukt en verspreid.

ROUVROY (PEETER VAN), waarschijnlijk een Antwerpsch kloostergeestelijke, gaf in 1686 een rijmwerkje in het licht, getiteld: *TOBIAS Lever voor de onkuyssche wereldt, en TOBIAS Galle voor de blinde wereldt*. De Heer WILLEMS deelt uit dit werkje het volgende mede:

Gae nu, dochters, teere bloemen,
Gae fris op uw schoonheydt rommen,
Daer uw schoon en bly ghelaet
Dus ter wereldt heeft vergaet.
Ziecken, sorghen, vreemde seeren,
Konnen 't aensicht heeft onteeren;
Niet ghelyckter bet den douw
Als de schoonheydt van een vrouw (1).

ROY-

(1) J. F. WILLEMS, Verh. over de Ned. Tael- en Letterk.
II Deel, bl. 145.

ROYEN (HERMANNUS VAN). Behalve eenige losse, afzonderlijk verspreide dichtstukken, worden er ook eenigen van dezen in de werken van het Leydsche dichtgenootschap aangetroffen.

ROYEN (JAN VAN), zoon van den Leydschen Profesfor ADRIANUS VAN ROYEN (1), heeft, onder andere dichtstukken, eene zeer fraaije Nederduitsehe vertaling geleverd van zijn' vaders uitmuntenden Latijnschen *Eeuwzang op de tweehonderdste verjaring van 's lands Hoogeschole te Leyden in 1775* (2).

RUE (PIETER DE LA), Rekenmeester in de Graaflijkheidsrekenkamer van *Zeeland*, wegens *Middelburg*, Schepen en Raad der stad *Middelburg*, enz. werd (denkelijk aldaar) geboren in de maand Mei 1695. Zijn *Geletterd en Staatkundig en Heldhaftig Zeeland* is mischien het beste van al wat hij geschreven heeft. Gemeenschappelijk met J. STEENGRACHT en P. BODDAERT gaf hij in 1718 te *Leyden* eenige gedichten in het licht, onder den titel van *Dichtlievende Tydkortingen*; voorts C. DRELINCOURTS *Christelyke Klinkdigten, in Nederduitsch Rym vertaald*, Middelburg 1727, *De Christelyke Geloofsbelydenis en het Gebed des Heeren in Rym*, ald. 1729, *Stichtelyke Gedichten*, Rotterdam, 1731 en *Bybelsstoffen*, Middelburg, 1732.

(1) Deze verdienstelijke Latijnsche dichter overleed in 1779.

(2) Tael- en Dichtl. Oef. van het Gen. *Kunst wordt door arbeid verkregen*, I Deel, bl. 123.

1732. Aan de titels kan men den inhoud dezer
rijmwerken ligt gissen.

Zyn Nimf spreekt hemeltaal,
zegt PATER tegen den laster,

en die is u te hoog (1).

Wij gelooven dat de „hemeltaal” juist niet alleen
voor den laster, maar zelfs ook voor de beste,
regtschapenste aardbewoners „te hoog” is, en dat
LA RUES Nimf, volgens het zeggen van PATER,
die zou gesproken hebben, komt ons voor, met
verlof, eene erge leugen te zijn; wij hebben een
geheel ander begrip van de hemeltaal, dan dat
men ons LA RUES rijmen als *specimina* daarvan
zou kunnen in de hand stoppen.

RUITERS (ALEIDA), geboren SCHUURMANS,
een Bijbel- en zededichteres, die te *Emden* in het
begin der achttiende eeuw bloeide, gold in *Oost-
Friesland* voor een poëtisch wonder. De Emder
Predikant G. OUDHOF eindigt zijn wijdloopig ge-
dicht aan haar volgendermate:

Mevrouw, gy maakt my stom
Door uw vergode taal en Godgewyde digten,
Waarmee gy d'Eemzestroom kooft als een zon beligten,
En my te sterk beschijnt, dies leg ik 't rijmschap neer,
En schrijf niet meer, maar kus uw weergalooze veer (2).

RU-

(1) L. PATER, *Poëzy*, bl. 449. Pan Poëticon Batavum,
bl. 121.

(2) G. OUDHOF, *Poëzy*, I Deel, bl. 164.

RULOFFS (BARTHOLOMEUS), Organist van de Oude kerk en Orchestmeester van den Schouwburg en der Maatschappij: *Felix Meritis*, te *Amsterdam*, en aldaar overleden den 13 Mei 1801, was een zeer werkzaam en ijverig beoefenaar der dichtkunst. De Amsterdamsche schouwburg heeft aan hem eene groote menigte tooneelftukken, inzonderheid zangspellen, te danken. In 1778 gaf hij een cyclisch dichtstuk in het licht, getiteld: *Amsterdam hervormd, in drie zangen*, welks lezing niet onbehagelijk is. Eene schier ontelbare menigte losse dichtstukken, meest gelegenhedenverzen, getuigen van zijne werkzaamheid en kunstliefde; zeker hebben zij niet allen dezelfde waarde; doch er zijn inderdaad onder die zeer verdienstelijk zijn; ongemeen heeft ons altijd behaagt het geestig-roerend stukje:

TER GEDACHTENIS VAN JUFFROUW
SUSANNA REGINA TITSINGH.

SUSANNA, gezellin der Seraphynenchooren,
Bestond eens, onverhoeds, ten hemel uit te gaan:
Zy streek naar de aarde en landde op TITSINGHS echtbedde aan,
Die haar verwelkomde als zijn dierbare eerstgeboren:
Maar naauwlyks kwam ze voor in haar oorspronglyk licht,
Of al de merken van 't geen menschlyk is verdwenen.
Het Godgezinde hart blonk uit in 't aangezicht,
En hare ziel verspreidde iet hemelsch om haar heenen:
Toen dacht men al, dat zy niet t'huis hoorde op deze aard,
En't was, gelyk men dacht... God nam haar hemelwaart(1).

RUS.

(1) S. R. TITSINGH in *Epicedia et Elogium*, pag. 68.

RUSTING (ABRAHAM GERBRANDSZ. VAN) is opsteller van het *zeer rare* tooneelftuk: *Verloren Prins van Paphos, of Malharba en Astrea*, in 1658 gedrukt.

RUSTING (SALOMON VAN), een Amsterdamsch Geneesheer, leide, even als zijn collega FOCQUENBROCH, zich toe op het zoogenaamd koddig dichtten, doch de meesten zijner gedichten zijn morsig en walglijk laf; hier en daar is nog wel een vonkje vernuft, doch het wordt door de grove *ordures* verdoofd. Het lust ons niet eene lijst te geven van zijne talrijke werken (1), alzoo toch niemand van eenigen smaak zich dezelve zal aanschaffen.

RUUSCHER (MATTHEUS DE), geboren te *Hamburg* in het laatst der zeventiende eeuw, begaf zich in zijne jeugd naar *Holland* om zich in de regten te oefenen en er vervolgens zijn verblijf te houden. Hij vond veel smaak in de Nederduitsche letterkunde en poëzij; in 1732 gaf hij te *Leyden* eene vertaling in het licht van den *Patriot, of Duitschen Zedemeester*, en in 1733 *De Knibbelaar of Vrijdenker*. Na zijn' dood kwamen in 1762 zijne gedichten te *Leyden* in het licht, onder den titel van *Dichtlievende Verlustigingen*, doch, volgens zijne begeerte, zonder zijn' naam, maar onder de zinspreuk: *Meditando fulgens*. De verzameling behelst oorspronkelijke en naar het Latijn, Fransch, Italiaansch, Spaansch en Hoogduitsch met veel
smaak

(1) R. ARRENBORG, Naamreg. van Ned. Boeken, bl. 971.

smak gevolgd grootere en kleinere dichtstukken, benevens een kluchtspel, *De Schipbreuk, of de Lijkstasie van Krispijn*, uit het Fransch van DE LA FONT. Al deze stukjes zijn vloeiend en zuiver van taal, sommigen, vooral de hekeldichten, geestig en *piquant*; tot eene proeve oordeelen wij het volgende afschrijvenswaardig:

TEGEN DE BUITENSPORIGHEDEN DER DICHTERS.

———— *Pictoribus atque Poëtis*
Quidlibet audendi semper fuit aqua potestas,

HORAT. de Arte Poët. 9.

Wat is de kunst der Poëzy
 Vol leugens en bedriegery!
 Wie kan der Dichtren geest ons naar den eisch ontleden?
 Want wat zy stoten uit hun hoofd
 Door dichten van het brein berooft;
 Zyn niet als dromen en als buitensporigheden.

De een gaat aan de Echo's zynen nood
 Vertellen, en, van hoop ontbloot,
 Tracht hy fonteynen zelfs tot medely te bulgen,
 Straks zal hy weder met geschal
 Geboomte, vogels, berg en dal,
 Ja tot de wijjes toe, zyn harteleid betuigen.

Een ander weér als stapel gek
 Treed met de stromen in gesprek
 En zoekt hen deelgenoot te maken van zyn klagen.
 Houd uwen loop een weinig staan,
 Dus roept hy, hoor de smerten aan,
 Die 'k om de schoonste Nimf der wereld moet verdragen.

Dan

Dan denkt men dat een liefdegloed
 Op 't vinnigst hem door de adren woed,
 Zo kunstig weet hy 't all' naar 't leven af te malen.
 Nu schetst hy ons een godlyk beeld,
 't Geen ieders hart en ooren streelt,
 Schoon by de juffer niets in lelykheid kan halen.

Hy spilt albast en elpenbeen,
 Om zwarte boezems te bekleén,
 Een mond, niet wel gemaakt, verfiert hy met robynen;
 De wangen gunt hy het bezit
 Van rozerood en leliewit,
 Op dat zyn tafereel geheel volmaakt zou schynen.

Dan is die hem het hart doorwondt
 Klimene, dan weér Rozemont,
 Dan is 't Likoris, die hem doet in wanhoop leven.
 Maar zo men het te recht beziet
 Heet licht het meisje Pleun of Griet,
 Ondanks de nieuwe snof van namen haar gegeven.

De goudsbloem word by hem een roos,
 Wanneer 't hem lust, in korte poos
 Zal hy het ebbenhout in syn albast verknedén,
 't Is alles heerlyk uitgedrukt;
 Maar wordt de momgryns afgerukt
 Verleest het voorwerp vaak al zyn bekoorlykheden.

Een lelyk schepsel in deez' staat,
 Pleegt daatlyk met den spiegel raad,
 En waant zy zal gewis aantreklykheén ontmoeten.
 Ziet zy er geen in 't glas verbeeld,
 't Is aan den spiegel dat het scheelt!
 Roept ze nit, en bryfelt vast d' onschuldigen met voeten.

*Dus worden ze in onnozelheid,
 Van Dichters om den tuin geleid;
 Maar hoe kan anders toch als leugens uit hen komen?
 Daar zelfs Apol, hun Baas en God,
 Pegæas en 't Zanggodinnen rot
 Voor dezen 't eener dracht gebaart zyn in het dromen (1)!*

RUYTINCK (SIMEON), Predikant bij de Nederduitsche Gemeente te *Londen*, gaf aldaar in 1612 een werkje in het licht, getiteld: *Gylden Legende van de Roomsche Kercke: mitsgaders hare Heylighdommen ende Afsaten aen den Toet-steen der Waerheydt beproeft*. Dit werkje, een vrij vinnig geschrift tegen de Roomschen, is doormengd met verzen, die tot een bewijs verstreken dat in dien tijd de Nederduitsche dichtkunst in *Engeland* althans niet veel beter beoefend werd dan in *Holland*. Om de aardigheid willen wij de gerijmde historie van S. NICOLAAS hier affchrijven.

St. Nicolaes, een borger van Patras,
 So haest als hy van Moyer gheboren was
 Stont op zijn koten: hy soogh s'weecks tweemaal,
 S'woensdaeghs end s'Vrydaeghs; voirts was t'eenemaal
 Van der jeught aen Godsdienstigh; 't is gheschiet
 Dat zijn Vaer stierf, end hem veel goets nae liet,
 Hy en wist niet hoe hy 't best sould besteden
 Tot Godes eer; hy docht, ick wil daer mede
 Ter eeren bringhen dry oncnysche maeghden,
 Die door den nood end aermoede, sulcx waeghden.

S. Ni.

(1) M. D. N. Dichtlievende Verlustingen, bl. 214.

S. Nicolaes quam s'nachts end wierp in t'huys
 Dry clompen Gouds (1); t'welck maeckende geruys,
 Den gener wierd nageiaeght end geuonden;
 Dus trouwden, end verlieten des vleeschs sonden:
 Daer nae so wierd hy te Smirne Bifchop.

Het is ghebeurt dat een tempeest rees-op,
 Daer door dat Schippers meenden te versincken;
 Maer soos' aen hem begonsten te gedincken,
 End strax aenriepen, in dien swaren noot
 So verschee hy; verlosse mensch end boot:
 End als de Schippers aen t'land gerocht waren,
 Bekenden, dat Claes gestilt had die baren.

T'is oock geschiedt dat hongers nood toenam,
 Maer een vlot' Schepen daer ontrént aenquam,
 Om voorts van daer na den Keyfer te varen;
 S. Claes versocht wt elck Schip te vergaren
 Honderd Mudd' Koorens, tot behoef der ermen:
 End so de Schippers sulcx wilden af-schermen,
 Heeft hun beloofd, dat zijnde t'huys ghecommen,
 Sy souden vinden elck-een zijne sommen,
 Als offer niet en ware van ontleent:
 T'welck is gheschiet, al wierdet niet ghemeent.
 Als dit de Keyfer en t'volck so beuond,
 S'hebben S. Claes, end God geloft terstond.

Daer

(1) Do. RUYTMECK teekent hierop aan: „Van daer com-
 „, met dat de kinders in 't Pausdom gheleert worden haer
 „, schoenen in de schouwe te hanghen, op dat S. NICLAES yet
 „, goets daer in seke; so ghewendt men se van ionsge aan
 „, tot Afgoderye.”

Daer ~~na~~ so stierf Nicolaes, end wierd begraven;
 Zijn vrienden hem een Marmel steen-graf gauen:
 Wt t'hoofd-eynd' vloeydd' een Oly-ryck Fonteyne,
 End wt t'voet-eynd een Bek' van water reyne.
 Veel tyts daer-nae wiert de Stadt ingenomen,
 Van Turcken, die zijn tot het graf gecomen,
 Van S. Nicolaes, t'welck vol van Oly was,
 Daer med' men veel wonden end zeyrs genas,

T'wordt oock vertelt, dat S. Claes wonder wercken
 Een Iood' beweegde zijn heeld na te wercken,
 Om t'selu' in huys als een hoeder te stellen
 Tegen dief, roouer, oft die hem quaem quellen;
 Maer dieuen zijn met veel goeds wegh gegaen,
 End' lieten Claes alleen in den hoeck staen,
 Hierop so heeft de Iode t'beeld geslaghen,
 T'welck desen Sant niet heeft connen verdraghen,
 Maer is verschenen met gecrockte leden
 By dese dieuen, die na t'beuel deden
 Van S. Nicolaes, brengende weer den roof:
 Dus quamen dieuen end Iood' tot 't geloof.
 Zijn dit niet fabelkens van oude vrouwen,
 Om d'arme lien in verblindheyd te houwen (1)?

Zijn dood in 1632 werd door J. CATS met een
 klaegh-ghedicht betreurd (2).

RYK (FRANS) bekend als tooneeldichter door
 een groot aantal, treur- en blijspelen, meest verta-
 lin-

(1) S. AURINCX, Gvlden Legende, bl. 9.

(2) Zeevscbe Nachtegael, bl. 157.

lingen nit het Fransch (1), bloeide in het laatst der zeventiende en het begin der achttiende eeuw. Er zijn ook eenige losse dichtstukken van hem bekend (2).

RYK (JAN DE) is opsteller van drie niet ongeestige blijspelen, *De Besteedster van Meisjes en Minnemoers*, of *School voor de Dienstmeiden*, 1692; *Krispyn Juffrouw en Notaris* 1694 en *De Dagdief of Timmerman door Liefde*, 1778.

RYNDORP (JACOB VAN), reizend Tooneelspeler, voorzag zijne bende van verscheiden, sommige niet ongeestige, blijspelen (3). Hij bloeide in het begin der achttiende eeuw.

RYSSELE (COLYN VAN), een Vlaamsch dichter der zestiende eeuw, is bekend door zijn *Spieghel der Minnen*, in 1561 te *Haarlem* gedrukt. Zijn dichttrant is weinig beter dan die zijner tijdgenooten. De Heer DE VRIES deelt er eene proeve van mede (4); ook wordt hij bij den Heer WILLEMS vermeld (5).

RYS-

(1) Catalogus der Tooneelsp. van W. HENSKEs, No. 257.

(2) Nederduitsche Mengeldichten, bl. 272—324.

(3) Catalogus der Tooneelsp. van W. HENSKEs, No. 57. PAQUOT, *Mém.* Tom. XVIII, p. 68.

(4) Geschied. der Nederd. Dichtk. I Deel, bl. 40.

(5) Verhandeling over de Nederd. Tael- en Letterkunde, I Deel, bl. 246.

RYSSEN (CORNELIS VAN). Van dezen kwamen in 1719 te *Amsterdam* duizend *Snel-Punt- en Mengeldichten* in het licht, te *Rome* in 1668 en 1669 vervaardigd. De besten zijner punt-dichten hebben wij elders doen kennen (1).

(1) *Epigrammatifche Anthologie*, bl. 97.

SANDEN (JACOBUS VAN DER), Secretaris der voormalige koninklijke akademie te *Antwerpen*, gaf aldaar in 1774 een rijmwerkje in het licht, getiteld: *De bloeyende Konsten, of Lauwerkrans van Apelles*.

SANDRA (JAN). Van dezen kennen wij twee tooneelstukken, *De Faamroeyende Raadsheer door list ontdekt*, zonder jaargetal, en *De Gefruste Jesuit, of Minzieke Pater*, 1732; en van

SANTEN (GERRIT CORNELISZ. VAN), insgelijks twee, *Lichte Wigger*, 1617 en *Snappende Sytgen*, 1620; voorts nog: *Van 't een op het aar, zo word men niet dol*, 1624, en *Tydverdrijfjes of Epigrammata*, 1626.

SANTEN (LAURENS VAN). Van dezen be-roemden Latijnschen dichter zijn ons geene Neder-duitsche verzen bekend; maar hij heeft toch den beoefenaren van onze vaderlandsche dichtkunst een' voortreffelijken dienst gedaan met de uitgave van zijne *Rywe Proef over het werktviglike der Dicht-kynde*, te *Leyden*, in 1796 gedrukt. Het werkje, ondanks deszelfs zonderlinge, vreemde en onaange-name spelling (ten naastenbij die der zestiende eeuw)

eeuw) bevat een scherpzinnig onderrigt in het gebruik der verschillende voetmaten, en is jongen dichters zeer aan te bevelen.

SAS (JACOB LUCASZ.), lid der Goudsche rederijkamer *De Goutsbloeme*, met de spreuk: *Wt ionsten begrepen* (1), verscheen op het Mechelsche Peoenfeest, den 3 Mei 1620, met twee refereynen en twee liedekens, de eenen zoo erbarmelijk als de anderen; men oordeele uit deze weinige regels:

In de Tufculanisch verschillinghen verhaelt
Cicero welbedacht, en wonderlijk ghetaelt,
Hoe dat onse verstand is toegenought voorwaer
Sek're saeykens der Deucht omringhet en bepaelt
Met gedachtnissen, de welcke, soo wy haer
Lieten rijpen gherust, sonder hier ofte daer
Sonder twijfflinghe tot 't gheacht leuen eerbaer
Ende sterven heylsaem (2), enz.

In *Vlaerdinghs Redenryckberg* vindt men ook proeven van 's mans dramatischen arbeid.

SASSELEE (JOOST). Door een middelmatig treurspel, *De Ballingschap van Willem I*, en een gemeen kluchtspeel, *De Belachgelijke Bankroetier*, beiden in 1738 gedrukt, heeft deze aanspraak op den naam van tooneeldichter; zoo ook

SAU-

(1) Den 16 Januarij 1786 is deze kamer hersteld en op nieuw ingewijd. De *Mangelwerken*, door haar in 1792 uitgegeven, dragen natuurlijk blijken van eene groote hervorming in de werkzaamheden.

(2) Schatkiste der Philos. ende Poëten, bl. 271.

SAU. SAX. SCHAA. SCHAB. SCHAE. 209

SAUZET (JEAN FRANCOIS DU), door een uit het Fransch vertaald treurspel, *Thelamirus*, 1743, alsmede

SAX (CHRISTIAAN) door twee tooneelftukken, *De Gewaande zedigheid betrapt* en *De Arlequin door liefde*; beide zonder jaargetal.

SCHAAF (CHRISTIAAN) vervaardigde in eene foort van compagnieschap met A. FRESE gedurende het tijdvak 1733 tot 1772 een aantal tooneelftukken (1), onder de zinspreuk: *Ars superat fortunam*, waarvan sommigen voor het Haagsch publiek vertoond zijn.

SCHAAK (PIETER). Van dezen bestaat eene voor zijn' tijd niet onverdienstelijke verhollandfching van MOLIÈRES *Tartuffe*, onder den titel van *Steiloor, of de schynheilige Bedrieger*, in 1674 en sedert nog twee malen gedrukt.

SCHABALJE (DIRK). Als *seer raar* vermelden wij, ten behoeve der bibliomanen, van dezen: *Spel des Gheschils tot Athenen, ghenomen uyt het XVII Cap. van de Handelingen der Apostelen*, 1617 en *Spel des Oproers tot Ephesen*, 1641.

SCHAEF (JAN CLAESZ.). Het werkje van dezen Wormerveerschen cats, *Bloemtuynkje* getiteld, voor het eerst in 1660 en sedert nog verschei-

(1) Naemrol der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK, 22. No. 1306.

*fecheiden niet gedrukt, was langen tijd in groote
achting bij onze Noord Hollandfche landlieden; en
inderdaad 's mans eenvoudige versjes, meestal op
dagelijks voorkomende gelegenheden vervaardigd,
behelzen veel nuttigs en leerzaams; bij voorbeeld:*

LII. OP 'T BLASEN IN EEN VYER.

Laetst heb ik eens een Vyer gebout
(Gelyk men doet) van turf en hout,
't Welk niet heel vaerdig brandde heen,
Mits 't pit, het Vyer, was al te klein.
Ik nam een blaes-balg in de handt,
En blies daer in, waer door de brandt.
Na boven steeg, en wert seer ras
Veel grooter als hy eerst wel was,
En 'k sagh gedurig dat hy wies,
Alleen om dat ik daer in blies.

Wanneer een Klappaert hoort of ziet
Dat ergens menschen twiften yet,
Soo gaet hy straks en blaest daer in,
En seydt tot d'een: 't is u gewin,
Het twiften mag soo licht geen quaet,
Maer licht is het u groote baet,
Dies doet u best al meer, en meer,
Want soo j'et wint soo krijgje eer.

Tot d'ander seydt hy: hondt u endt,
Vermits gy wel de sterkste bent,
Soo sal het best wel met u gaen,
Blijft meer vast op u stikken staen;
Soo ik was in een staet als gy,
'k En gaf niet yet toe mijn party,
'k En sou (waer ik als u) soo mal
Niet zijn dat ik gaf yet met al,

Want

Want soo gy toe-geeft in den strijt,
 Soo raeckj' u naem en eere quijt;
 En dan sal u party u vriendt
 Uytlacchen, voor 't geen u niet dient:
 Een jool, een kluts, een soere vaer,
 Sull' zy u noemen met malkaer.

Dus blaest een fot, wanneer hy merkt
 Dat twist omtrent de menschen werkt,
 Waer door de twist al hooger rijst,
 Vermits hy elk 't volharden prijst,
 De twist die wordr wel haest soo groot
 Dat hy naeu weêr kan zijn gedoodt,
 Mits hy schier onder yder raest,
 Alleen om dat hy daer in blaest (1).

SCHAGHEN (JAN VAN). Van dezen bestaat een tooneelsuk, *Vryagie van Alleran van Saxon ende Adelafie*, 1632, zeer raar.

SCHELLE (GHELEYNSEN VAN), bragt op het Mechelsche Peoenfeest den 3 Mei 1620, in hoedanigheid van lid der rederijderskamer *De Violier*, te *Antwerpen*, een refereyn, behelzende een *compendium* van de stelsels der oude wijsgeeren, en waarin onder anderen ook deze egoïstische les voorkomt:

Wordt ghy somtijts van uwen vriendt ghebeden
 Om ghelt te leenen, het sijn mans oft vrouwen,
 Sulx te doene menghen wy wel schouwen,
 Want ghy verliest vrient en ghelt met verfeeren (2).

SCHEL-

(1) J. C. SCHAEP, *Bloemstuyncje*, bl. 83.

(2) *Schatkiste der Philof. ende Poëten*, bl. 48.

212 SCHEL. SCHEP. SCHER.

SCHELTE (DIRK), geboren te *Amsterdam*, den 2 October 1639, gaf in 1714, en dus in zijn 75ste jaar, zijne *Rymwerken* in een zeer dik kwarto boekdeel in het licht. De inhoud bestaat ook meest uit gelegenheidsrijmen, die al zeer weinig om het lijf hebben. 's Mans vernuft bestond meest in *calembourgs* (1) en woordspelingen, op deze of dergelijke wijze:

OP JAN DE WITT.

JAN, hagelwit van ziel, betigt men als verrader,
Janhagel, witt nu wars, vermoord, ó ramp! 'slands vader (2).

SCHEPPERUS (JOANNES) van *Gend*, overleden in 1620, wordt door FOPPENS (3) en WILLEMS (4) onder de Belgische dichters genoemd.

SCHERMER (LUCAS) werd geboren te *Haarlem*, den 5 September 1688, en was de zoon van ADRIAAN SCHERMER en HESTER VAN DER HEIDEN, ruimbemiddelde lieden uit deftigen geslachte, in staat om hem eene beschaafde opvoeding te geven en in de nutte wetenschappen te doen onderwijzen, voor welken hij vroegtijdig eene sterke genegenheid betoonde. Zoo spoedig was hij reeds der Latijnsche en Grieksche talen magtig, dat hij reeds in 1703, en

(1) Eenigen der minst sassen heb ik opgenomen in mijne *Epigrammatische Anthologie*, bl. 93.

(2) D. SCHELTE, *Rymwerken*, bl. 199.

(3) *Bibl. Belg.* Tom. II, p. 724.

(4) Verh. over de Ned. Taal. en Letterk. II Deel, bk. 61.

en dus met zijn vijftiende jaar, naar de Leydsche Hoogeschool gezonden werd, met oogmerk om zich tot den predikdienst te bekwamen; doch eene smartelijke steenkwaal, die hem bijna van zijne geboorte af gefolterd had, nam dermate toe, dat hij genoodzaakt was eerlang naar zijne ouders te rug te keeren, en te rade werd de oefening der godgeleerdheid met die der regtsgeleerdheid te verwisselen, waarin hij weldra zulke vorderingen maakte, dat hij op het punt was van tot meester in de regten bevorderd te worden, wanneer de dood een einde maakte aan het jeugdig en veelbelovend leven des wakkeren jongelings op den 10 Februarij 1711; even drie maanden na het afsterven van ROTGANS, met wien en den grooten ANTONIDES de voortreffelijke SCHERMER als dichter best te vergelijken is. Door deze drie dichters zijn bij opvolging de overwinningen der wapenen van den staat en deszelfs bondgenooten bezongen. Inzonderheid bezong de jeugdige SCHERMER in heerlijke heldenzangen de roemrijke veldtogten van 1702, 1706, 1708 en 1709 met een vuur, levendigheid en kracht, die den geëfendsten dichter tot eer zouden verstreken, en ons in den met eene verschrikkelijke lichaamskwaal worstelenden jongeling verbaasd doen staan.

Zijne gedichten zijn door zijn' vriend P. VLAMING, onder den titel van LUCAS SCHERMERS *Poëzy*, in 1711 uitgegeven, en in 1725 en 1743 herdrukt: een bewijs op hoe grooten prijs men deze voortreffelijke dichterlijke nalatenschap stelde, zelfs in een' tijd dat de smaak voor de ware dichtkunst allengs ver-

loren ging, en het legio rijnelaars en verzenmakers
het gering getal echte dichters verdrong.

Wij openen dezen dichtschat met een freelend
genoegen: op elke bladzijde blijkans vinden wij on-
zen hooggeschatten ANTONIDES weder, en mees-
mullen dat P. A. DE HUYBERT in zijn lofdicht op
dezen bundel onnoozel genoeg en ter goeder trouw
van een' dichter als SCHERMER durft verzeke-
ren dat hij,

had hy slechts meer levens tyd gehad,
Voor Neerland mooglyk waar geweest een tweede Vondel.

Och! ware VONDEL liever een eerste SCHERMER
geweest!

Wij zullen uit een zijner laatste dichtstukken,
met eenige inkorting, een gedeelte hier mededeelen,
om den hoogen lof, dien wij den dichter toeken-
nen, te staven, en verkiezen daartoe, om derzelve
kracht en levendigheid van voorstelling, zoowel als
stoute beelden, juiste gelijkenissen en echt poëtische
schildering, de beschrijving der belegering en inne-
ming van *Doornik*, in 1709, uit het heldendicht-
stuk: *De Tempel van SATURNUS*:

By Henegouwen ryft, in Vlaanderens gebied,
Een oude en sterke stad, waar door de Schelde vliet;
Het prachtig Doornik, trots op hemelhooge wallen,
En een onwinlyk Slot, dat gloënde donderballen
En storrembokken kneuft, op zyn onwrikbren muur.
d'Inwoonders roemen by den Vlaamschen nagebuur,
Hoe eer een krygsknecht van Hostilius uit Rome;
Hoe vasting heeft gesticht omtrent dees zilvern stroomen,
Hier

Hier rukken onverwacht de Bontgenooten voor,
 d'Alarmklaren dreunt voort den Stedeling in 't oor;
 De Veltheers deelen voor de dappre Regimenten
 Quartieren om de stad: men plant de legertenten
 Met arbeit in den gront. Hier trekt het hygend ros,
 Op 't klateren der zweep, kanon en donderbos,
 Daar vloekt een ruuw Soldaat, gelaaden met zyn snaphaan,
 Op darbeit van den Boer, die dagelyks moet schrap staan,
 Om, wyl hem tappellings het zweet druipt langs zyn baart,
 Met schop en yare graaf, uit vette klei en aardt,
 Tot dekking van 't beleg, den ringwal op te maken.
 Gints rukt men op den gront de hinderlyke daken,
 De lucht weergalmt den slag der bylen, die 't geboomt
 Omwerpen, daar noch kortz de steejeucht onbeschroomt,
 Op 't hemelsch luchtmuzyk der schelle nachtegaalen
 Verlekkert, af en aan liep dertelen en dwaalen (1).

Gy, die de vlerken fault van Vrankryks heerschappy,
 Van Lottum, Schuilenburg en Egel, uitgekooren
 Tot zulk een zwaar beleg, de Steevoocht, op den toren
 Der ingesloote stad geklommen, om alom
 Uw benden t'overzien, stont van verbaasheit stom,
 Toen hy u draaven zag met d'andre Kolonellen,
 Alle oorlogshelden die hun leeven minder stellen
 Als 't heil van 't vaderlant. Ach, zucht hy, ben ik dan
 Zo lang van 't Godendom bewaart, ik oude man,
 Dat my dus onverwacht de Vyant moest bespringen!
 't Ontbreekt myn' Vestingen aan krygsbezettingen,
 Myn wapenhuis aan loot, myn korenschuur aan graan.
 Zal dan de blixsem in dees kerkgewelven staan,

En

(1) L. SCHERMERS Poëzy, bl. 113.

En tempelbeelden en gewyde altaaren zengen!
 En zal ik, al te zwak tot tegenweer, gehengen,
 Dat, na een korten tyt, des vyants heir te paart
 De breffen intrekt, met het uitgetogen zwaart,
 Met lauwertakken en ontroide Leeuwsbanieren.
 Ei, moedige Villars, ei keer toch d'oorlogsvieren
 Van d'onbewaakten muur, of, zo het kan geschien,
 Laat uwe schrandre list myn stad met volk voorzien.
 'k Zal dan gelyk een storm op onzen vyant vallen,
 En slingren hem by 't hair ter neder van de wallen,
 'k Zal dan in 't hevigt vuur gelyk een Hektor staan.
 O gryze stedevoocht! sprak Megrigni, die aan
 Survilles zyde stont, wat flyten wy met klachten
 Den kostelyken tyt, wat ons het stormen wachten:
 Vier duizend koppen staan gewapend op den muur,
 Om glinstrent staal met staal, en blizsemvuur met vuur,
 Tot ons de Marfchalk komt ontzetten, af te keeren.

Ja hoop vry op ontzet, de tyt zal anders leeren,
 Verwaten Megrigni! hoe waant gy is het hoofst
 Van 't Fransche heir te moe, dat naauwelyks geloofst,
 Dat het misleit is, en uw vesting ingesloten?
 Juist zat de Veltheer aan den disch met d'andre Grooten,
 Die onder 't avontmaal zyn moet en krygsbeleid
 Verhieven tot de lucht, toen 't hem wierd angezeit.
 Niet anders schrikt een hert, wanneer 't in 't spiegland water
 Geruust te drinken staat, dat onvoorziens 't geschater
 Slingren en 't gebas van looze brakken hoort,
 Dat Villars, die, bleek bestorven en verstoort,
 Het opstuift, en, niet machtig zich te dwingen,
 De elementen vloekt, en zee- en hemellingen (1).

Wat

(1) L. SCHERMERS Potzy, bl. 114.

Wat haast ge, o Dageraad! aan d'oosterkim te bloezen,
Toef, schoone morgen, toef — — —

— — — felle zwavelvieren
En buskruitwolken, uit de gapende mortieren
Gedreven, vliegen u in 't glinsterend gelaat.
Voor Doornik is 't alarm, de felle moortkreet gaat
Ten hemel op, gemengt met het gebries der paarden.
Met stormklaroenen, en 't geklikklak van de zwaarden.
De dapper Schuilenburg werpt blixems om zyn oort,
Terwyl van Lottum zelf zyn regimenten spoort
Door eene hagelbui van yzren donderballen,
En veltheer Fagel, trots het krygsgevaar, de wallen,
Met storremladdren, als een felle leeuw, beklimt,
Die tegen wolven en onedle beeren grimt.
Surville, Megrignl, en hun bezettingen
Weertaan den aanval fors met d'afgestroopte klingen,
Geklonken in hun vuist, zy blixemen met schroot,
Uit hoornwerk en rondeel, den strydbren Bontgenoot
Van schanskorf, loopgraaf en verheven batterijen.
Het dreunen van 't kanon vervult aan alle zyen
Het platte lant met schrik (1).

— — — — —
En gy, o Schelde! schoon uw oor zo menigmaal
Vermoeit wierd door 't geloei van 't gapend velmetaal,
Gy echter in uw hart van grooten schrik benepen,
Vloot naar uw oorsprongk toe, en liet de vlugge schepen,
Ten dienste van 't beleg met oorlogstuig gelaen,
Te deerlyk, door 't gebrek van uwe stroomen, aan
Den modderigen gront hun zwakke kielen stooten.
Maar zie, de Hemel waakt voor 't heil der Bontgenooten:
Thaumantische Iris spreit, op Junoos last, terstont
Haar bonte vierken uit omtrent den horizon,

Daar

(1) L. SCHERMERS Poëzy, bl. 113.

Daar zy den Zeemonarch roept uit zyn waterkolken,
 En bidt, dat hy toch voort de lichte en dunne wolken
 Verdikke, en voedzel geve, op dat het aardtryk, weér.
 Door regendaan gedrenkt, zyn vruchthaarheit vermeer'.
 Neptuin belooft de Maacht terftont zyn hulp te geven.
 Men ziet de wolken, van alle oorden aangedreven,
 Apolloos gouden pruik en blinkende karos
 Aan 't Hemelsblaau gewelf benevelen, en los-
 Geborsten, met geweld van boven nederfchieten.
 Slagregens, steeds hervat by vlaagen, doen de viletan
 Opzwellen, en hoewel de Schelt niet ebben wil,
 Zy heeft weér nats genoeg ontfangen in zyn kil:
 De Schepen raaken vlot, en fluiwen door de froomen,
 Tot dat zy met hun vracht voor 't blaakend Doornik komen.

Gy, die den Hemelzang, met bom en schelle fluit
 Den goddelyken toon van Febus gonde luit
 Op 't bronryk Pindus volgt, gewyde Bergkornalen,
 Zoudt gy wel machtig zyn de stormen af te maalen,
 En 't perffende geweld, dat Doornik uit moest ftaan,
 Eer 't van den torentrens de Nederlantsche vaan
 Zag waajen, in 't gezicht van Vrankryks krygsgezellen?
 Eer zoudt ge o Zufters all' de zilvre ftarren tellen.
 Geen Ilium wordr hier tien jaaren afgestreeën
 Door Agamemnons heir, en vestingrammen, neen,
 Na weinlg weeken wordr die fterke ftadt gewonnen.
 Men hadt nu alles tot den laaftten ftorm begonnen
 In 't werk te ftellen. Elk foldaat met alle macht
 Brocht takkeboffen aan, om in den naaften nacht
 De gracht te vullen, toen de Stedevoocht, verflagē,
 Wel ziende dat Villars 't ontzet niet durfde waagen,
 De breffen inruimde aan den wakkren Bontgenoot,
 En zich in 't fterk Kasteel met zyne benden floot:

Hier

Hier docht hy al 't geweld des vyants te verduren.
 Nu zwygt van kopren en van riehelfteenen muuren,
 Van werelts wonderen, voor eeuwen lang vergaan:
 Dees muuren schynen, door het kunstwerk van Vulkaan,
 Uit blixsemstralen aan malkanderen geklonken.
 Hier onder werpt de Hel geduurig zwavelvonken
 En zwarte dampen op. Wacht, dappre Helden, wacht,
 Hier rammelt Cerberus aan ketens dagh en nacht,
 En bast de schimmen aan, die Lethes vloed bewaren.
 Schrikt, Bontgenooten, schrikt: wien ryzen niet de haren
 Te berge, die van ver dit vuurtooneel beschout!
 Maar neen, o Helden! neen, vergeeft myn yver, zoudt
 Gy voor Alkmenes zoon in dapperheit bezwyken,
 Wiens arm den Helhont boeide in d'onderaardsche ryken?
 De Deucht, die't al verwint, blyft voor geen draaiboom staan:
 De Glori spoort haar reets met edle prikklen aan.
 Geen Curtius, de roem der Roomsche jongelingen,
 Ontziet voor 't Vaderlant den vuurkolk in te springen.
 Vaart dan, o Helden voort! al staat de glori duur,
 Uw Lauwren bloeien weér in 't midden van het vuur (1).

Uitnemend stout en poëtisch is de nu volgende
 reis van BELLONE, die hier op eene regt Homerische
 wijze voorondersteld wordt de zijde der Franschen
 te houden, naar het onderaardsch verblijf van
 PLUTO, om bijstand voor hare gunstelingen.....
 doch waartoe hier eene schets? Men beschouwe
 liever de schilderij zelve:

Zy, yverig opgehitst tot heil der Fransche kroone,
 Zy brulde uit enkle spyt, toen Doornik voor de macht
 Der Bontgenooten boog, en riep al woedend: Lacht

Na

(1) L. SCHERMERS Poëzy, bl. 116.

Nu vry in uwe vuist, als kon u niemant deeren,
 Vermeetele, ik zal u dien zegetoon verleeren,
 Die in uw leger klinkt, ten spyt der Krygagodin.
 Uit hadt de wreede Maacht, en slaande, dol van zin,
 Twee beeren voor haar koets, stoof door de dunne wolken
 Den Oostenwint voorby naar Heklaas sulferkolken:
 Daar gaapt de gloënde mont des jammerpoels vol schriks,
 Daar vliegt zy van haar as, en daalt naar 't duister Styx,
 Alleen met d'oorlogstoorts en 't kopren schilt beladen,
 Zy hoeft geen Strantsibl, noch Venus gouden bladen
 Op d'onderaartsche reis, maar, op haar Godtheit fier,
 Durft ze op den oever van de brandende rivier
 Den ouden Charon wel begrauwen om zyn dralen.
 De veerman zag haar naauw, of spoedde in 't overhalen,
 En groette, met ontzag, de felle Moortgodin,
 Die dagelyks zyn boot, tot onderaartsch gewin
 an Pluto, overlaat met d'omgebrachte zielen,
 Die in den heeten oogst des oorlogs nedervielen.
 Zij stapte aan d' overzy van Flegeton aan lant,
 En liep, op 't dampig licht van d' onderaartschen brant,
 Langs 't duister hellefpoor door duizent spooren heenen,
 Tot dat ze in 't zwarte hof van Pluto was verschenen.
 De Koning zat er op zyn' yzren helletroon,
 Cipressen sierden 't hooft, om d'ebbenhouten kroon
 Gevlochten, wyl hy hielt den sleutel in zyn handen,
 Die d'onderaartsche poort met diamante banden
 Houdt toegesloten. Leer, o brooze sterflykheit!
 Leer hoe gemakkelyk de weg naar Pluto leit,
 Doch hoe men nimmer weer die heirbaan op kan klimmen.
 Rechvaardige Eäkus verdoemt de booze schimmen,
 Dus scheurt een Gier het hart van Titius van een,
 Dus wentelt Sisyfus in eeuwigheit den steen,

En

En schelmſche Ixion, vaſt met ketenen gebonden,
 Wordt aan het gloejend rat gepynigt om zyn zonden.
 Een beter loon geniet de Deucht in 't zalig velt:
 Daar dwaalt in 't lauwerboſch Achilles d'Oorlogshelt,
 Daar hoort men Orfeus en Muzetüs ſamenparen
 Den aangenamen toon der goude cimbelfnaren.

Maar hoe! myn yver wykt van 't ſpooraf. Naauwlyks ſtont
 De Krygsmacht voor den troon, of opende haar' mont.
 O gy, die Jupiter laat heerſchen in de wolken,
 Terwyl gy, in den damp der onderaardsche kolken,
 Prozerpina geniet met ongeveinsde min,
 Gevreesde Pluto! zie Bellone, uw halsvriendin,
 Komt in het ſchimmenryk uw trouwe en hulp verzoeken.
 De trofſche Bontgenoot, dien 'k eeuwig zal vervloeken,
 Braveert myn mogentheit voor 't onverwinlyk ſlot
 Van Doornik, daar hy waant dat niemant, zelf geen Godt,
 Zyn onbepaalt geweld en dreigement kan breken.
 Dit ſteekt my in den krop, dees ſierheit moet gy wreken,
 O Majesteit! welaan, werp ſulfer, pik en harſt
 In 't gloejend hellevuur, op dat het krake en barſt',
 Met ſchrikkelyk gedruis ten kerker uitgeſtooven,
 Door 't gapend aartryk, 't welk door d'opgebrande klooven
 De beukeryen, reets met een vermeete hant
 Ten trots van Lodewyk, voor 't ſterk kasteel geplant,
 En al de legermacht zal naar beneden zweigen.
 Zo bloeje uw koningryk, o Pluto! door 't verdeigen
 Der Bontgenooten. Zie, hoe 't reets in Charons boot
 Van Zweedsche ſchimmen krielt: Vorſt Karel is in noot,
 Hy, die Auguſtus van den Poolſchen troon dorſt ſchoppen,
 En ſpelen naar zyn' luſt met Koningklyke koppen,
 Vlucht, voor den fabel van den dollen Muskovyt,
 Met weinig benden, naar den ongaſtvryen Scyt,

En

En Tarter, krimpande in gevoerde beerenvachten,
'k Zal Sakfen, Denemarke, en al de Noortſche machten
Aanhitsen op Stokholm: zo bade Europe in bloet,
Zo leev' Belloon, voor wie de Vrede wyken moet.

Hierzweegze, en Pluto, lang verſchuldigt aan die wreede,
Stont van zyn' zetel op, en antwoordde op haar rede.
O dappre krygsvoogdes, met uw gekant helmet,
En legerbyl, zo ſcherp tot menſchenmoort gewet!
De Hel ſtaak u ten dienſte, en al de zwarte ſpooken:
Zy zullen op uw beê den fellen vuurkolk ſtooken.
Voldoe uw' moortluſt vry, 'k zal u behulpſaam zyn.
Maar 't ſtrengſe Noodlot, dat den Dondergodt Jupyn
Zelf aan zyn wetten bindt, zal al uw pooging breken.
't Onwinnelyk kasteel moet binnen welnig weeken,
Door hongersdwang geperſt, zich bulgen voor Eugene.
Dan wil ik echter, ſprak Bellone, niet te vreên,
Myn haaters (als ik zal in 't oorlogsveld verſchynen)
Zien ſtorten onder 't puin der opgevlagen mynen (1).

Zoo poëtisch is het aanleggen en de verderfelijke
uitwerking van loopgraven nog nooit beſchreven.

„ Vol ſtoute gedachten, krachtige ſchildering en
„ grooſche verbeelding, volgt hij, „ gelijk de Heer
DE VRIES zeer juist aanmerkt (2), en uit het hier
aangevoerde blijkt, „ den uitmuntenden ANTONIDES
met vanden tred, zonder in dezelfs gebreken te
deelen (3).”

Doch

(1) L. SCHRAMERS Poëzy, bl. 117.

(2) Geſchied. der Nederd. Dichtk. II Deel, bl. 33.

(3) Eene enkele gemeene uitdrukking vinden wij toech
(bl. 122) in ditzelfde dichtſtuk:

Laet, Dulſche Uliſes, u geen rad voor d'ogen draagen.

Doch niet alleen op den hoogen heldentoon was zijne lier altijd gestemd; hij wist haar ook op den toon van gelegenhedsverzen te stellen, en zijne bruilofts- en lijdichten in de gedaante van allerbevalligste herders- en vischerszangen voor te dragen in den echten Theocritischen geest; wij willen hiervan ook eene proeve mededeelen in het bruiloftsgedicht op J. VIRULY EN K. A. SIMONS, onder den naam van PANOPE, *vischerszang*:

't Lachebekje Galatee

Dreef haar' schaapjes naar de zee,
Door den glans der morgenstralen,

Om een frisse lucht te haalen,

Boschje, riep de Veltuimf uit,

Boschje, met uw schel geluit,

Met uw ritselende telgen,

Beekjes, wilt het u niet belgen,

Dat ik, aan het eenzaam duin,

Schulpjes woeker van Neptuin;

Dat ik, in zyn zoute plassen,

Ga myn teedre voetjes wassen:

t'Avond kom ik weder t'huis,

t'Avond zal uw zacht geruis

En de koeltjes van uw stroomen

Galatee verwellekoomen.

Wyl het Meisje dus alleen

Vrolyk langs het strant gaat treden.

Ziet haar Meris uit de baaren,

Meris met zyn blonde haren,

Door de gantsche buurt bemint;

O Bevallig herderskint!

Roept

Roept hy, springende uit zyn bootje,
 Galareetje speelgenootje,
 Welk een Godtheit; wat geval
 Dreef u herwaarts uit uw' stal?
 Uit uw groene klaverweien,
 Nu ons meisjes spelemelen,
 Nu ons zeedorp hoogtyt hout?
 Zedige Palemon trout,
 Na veel kommer, na veel hoope,
 Met bevallige Panope,
 Morgenstar der visschersjeucht,
 Parel van de vroomme Deucht,
 Die, gepaart met eerbare zeden,
 Uitblinkt in haar schoone leden,
 Als des nachts de zilveren maan
 In den stillen oceaen.
 Nu zal knaap Palemon leeven,
 En, gelyk een oester, kleeven
 Op haar lipjes duizentmaal,
 Lipjes, root als bloetkoraal,
 Als de bloozende moerellen,
 Die in uwe tuintjes zwellen.
 O hoe is hy in zyn' schik!
 Hy waardeert elk oogenblik,
 Meer dan 't want vol tarrebotten,
 Daar de steelui op verzotten.
 't Heucht me nog, hoe onlangs hy
 Om Panope zyn gevry
 Liep de doove golven klagen,
 Toen geen Min haar kon behagen.
 O hy liet op 't heete strant
 Zorgeloos zyn beste want

In de zuiderzon verdroogen,
 Zelf, door d'aldoorstralende oogen
 Van zyn zeenimfje, uitgeteert.
 Hy, door 't gantsche dorp geëert,
 Als het puik der jongelingen,
 Om zyn' zoeten trant in 't zingen,
 Zong, by helder zomerweer,
 Nooit een vrolyk lietje meer.
 Onder d'andre maagdekeelen.
 Zag hy 't dertel koeltje speelen
 Met het zeefschuim, dus, Godin,
 Riep hy, speelt gy met myn min
 U doortintlende oogjes branden,
 Als de zon op onze stranden,
 Schoone, gy zyt, my ten trots,
 Onverwrikbaar, als een rots,
 Schuuer, als bloode daffen,
 Koelder, als de pekelplassen.
 Stommer, op myn droevé bee,
 Als de visjes in de zee.
 Nimfje, leer in 't einde eens minnen,
 Van de blonde Zeegodinnen,
 Van den tuimlenden Dolfyn.
 Liefde is uit het kristallyn
 Van den oceaen geboren,
 Laat de liefde u dan bekoren.
 Galateetje, licht ge er om,
 Zoete meisje, zeg, waarom?
 Is 't, om dat de minellende
 Van Palemon, is ten ende;
 Of, om dat gy, bly van geest,
 Vieren zukt dit huwlyksfeest,

JAN DE WITT, en de *Βαρυχονομαχία*, of *Strye der Vorfchen en Muizen*, van HOMERUS.

Al deze fchoone kunstgewrochten maken het bijkans ongelooftelijk dat zij de vruchten zijn van een kortftondig pijnlijk leven; kortftondig zeker voor de zamenleving, maar zeer lang voor de kunst.

SCHILDERUP (EVERT). In 1807 trad deze jeugdige krachtvolle dichter op met een' ftouten Lierzang, getiteld: *Leidens Ramp geene Gods-fraf*, bij gelegenheid van de bekende vreesfelijke bufkruidramp te *Leyden*. Deze ftelling en de geheele toon des lierzangs was geheel niet naar den fmaak van sommige lieden, en het regende tegenschriften, grootendeels om het tegendeel te betoogen, of die ftelling als goddelloos te doen voorkomen. De Amfterdamsche Predikant VAN VOORST drong hem in openbaren druk, bij herhaling, hoewel vruchteloos, tot een mondgefprek over den inhoud van dezen lierzang, die ook aan den anderen kant niet weinig voorftanders en verdedigers vond. De geheele twist geraakte ondertusfchen weldra in vergetelheid, en SCHILDERUP handhaafde zijn' verkregen roem als dichter door nog eenige zeer fraaije dichtftukken, doch overleed reeds in 1808, nog geene twintig jaren oud zijnde.

De zanggodinnen verloren in dezen jeugdigen dichter een' waardig' priester, die het vaderlandfche zangkoor in rijper jaren ongetwijfeld tot eere en roem verftrekt zou hebben. Zijn welig vernuft leverde een' onuitputbaren rijkdom op van nieuwe
en

en stante beelden, meestal uit de zichtbare natuur ontleend, en even zoo eenvoudig treffend voorgesteld als zij dezelve oplevert. Tot eene enkele proeve willen wij het schoone beeld des huwelijks afschrijven uit zijn' heerlijken echtzang op J. G. HOBUS en M. C. KONYNENBURG: „Voortrefflijk beeld!“ zegt hij, ja, wel voortreffelijk beeld!

Voortreflyk Beeld!... Ja, 'k zie u pralen,
 O Schoon vereenigd Daadlien-paar,
 Dat steeds den matten wandelaar
 Zoo gul, zoo gastvry wilt onthalen!
 Hoe statig klimt uw breede top,
 In 't brandend oord, ten hemel op!
 Uw vruchtbre min, door niets gescheiden,
 Kweekt milder 't alverkwikkend ooft,
 Doet weelger u het lommer spreiden,
 Dat nieuwen ademtocht beloofst.

Schoon zelfs geteeld in woeste dreven,
 Aldaar in schralen grond geplant,
 Geworteld slechts in gloeiend zand,
 Door kronklende oevers niet omgeven,
 Houdt gy nogthans, voor min bestemd,
 Uw twygen in elkaër geklemd,
 Strooft vruchtbaar zaad, schiet loot by loten,
 Die, teder door u opgekweekt,
 Den zegen van het oord vergrooten,
 Waar gy uw kruin om hooge steekt.

Dus blyft gy in den stormwind pryken;
 Dus pralt gy in den middaggloed;
 Weérkeerig door de min gevoed,
 Weet gy van wanklen noch bezwyken:

Zoo vormt ge, allengs een statig bosch,
 Gehuld in overschoonen dos,
 't Sieraad op ongebaande wegen;
 Zoo komt ge aan elke karavaan
 Met keurig ooft en lommer tegen,
 En biedt haar rust, verkwikking aan.

Wij bejammeren dat slechts zeer weinigen zijner heerlijke dichtstukken voor het publiek verkrijgbaar en niet in een' bundel bij elkander gedrukt zijn.

SCHIM (HENDRIK), geboren te *Maasfluis*, in 1695, en aldaar overleden in 1742, was de zoon van PIETER SCHIM, die mede de dichtkunst schijnt beoefend te hebben, blijkens de lofdichten voor zijn' zoons dichtwerken geplaatst. Deze dichtwerken zijn: *De Heerlykheit van Kristus ende Kerk*, Delft, 1731; *Bybel- en Zededichten*, Delft, 1736, en *Dichtafereelen, bestaende in Hofgedichten, Zinnebeelden en Zedezangen*, Maasfluis, 1737.

Deze drie dichtbundels behelzen meestal stukken van Bijbelschen en stichtelijken inhoud. Zijne Bijbelpoëzij bepaalt zich niet tot het letterlijk berijmen van schriftuurplaatsen, en houdt zich geenszins aan de woorden der Heilige Schrift, maar heeft veel fraais, krachtigs en vernuftigs. Wij kunnen met den Heer DE VRIES (1) wel niet „ontkennen
 „ dat de geest dier godgeleerden, die, als 't ware,
 „ geen spijker aan de Arke des verbonds dulden,
 „ zonder geestelijken zin en toepassing, ook
 „ SCHIMS

(1) *Geschied. der Nederd. Dichtk.* II Deel, bl. 125.

„SCHIMS dichtwerken meermalen ontfiert (1);
 „maar zulke gebreken worden rijkelyk vergoed
 „door andere stoute, en tevens natuurlyke trekken.”

Het moeit ons inderdaad dat wij uit zijne schoone *Bybelzangen*, wegens derzelver uitgebreidheid, geene proeven kunnen mededeelen; men moet ze in hun geheel lezen; het zijn uitmuntende zamenhangende dichttafereelen, waarin alle groepen tot een treffend geheel zamenwerken, en voor geene uitligting vatbaar zijn. Om ons goed gevoelen wegens SCHIMS kunstvermogen te regtvaardigen, willen wij het fragment der natuurlyke geestige afbeelding van *Het Zalige Lantleven*, door den Heer DE VRIES begonnen (2), hier een weinig verder voortzetten.

Wie smaekte ooit meer vergenoegen,
 Dan een Lantheer, die met vlyt
 's Vaders akkers ziet beploegen
 In het quikste van den tyt!
 Die, gerust en buiten kommer,
 Met een ongekreukt gemoet,

In

(1) De orthodox gebouwde dichthulk van SCHIM houte zekerlyk den koers der wedergeboorte, en zeilt rustig voort op het kompas der Dordsche vaderen; maar 's mans godvrucht is zoo warm, zoo hartelyk, zoo eenvoudig welgemeend, en daarbij zijn dichttrant zoo natuurlyk, en toch stout en verheven waar het te pas komt, dat hij onder de vrome dichters ver boven een' PETRÆUS, SCHUTTE, FORJESSE en dergelyke Hebreuwsch-Nederduitsche stichtelyke verzenmakers verdient gesteld te worden.

(2) Geschied. der Nederd. Dichtk. II Deel, bl. 126.

In de llave lndelommer
 Van den wiltzang wort begroet
 Nu ziet hy het dachlicht kriecken,
 En den nuchtren morgenfont
 Met zyn goungepluinde wieken
 Roosjes schildren op den grond.

— — — — —
 Dan komt, op bebloemde wegen,
 Met een eel en groen gewaed,
 Hem de lieve Lente regen,
 Op wier ongefronst gelaet
 Lellen en roozen bloeten,
 Die men op den boezem drukt,
 Aen wier lippen kerfen groeten,
 Die de blonde zomer plukt.
 Hy is al 't gewoel ontweken,
 Hoort de schelle moorttrompet
 Nimmer op den akker steken;
 Hier wort nooit het zwaert gewet;
 Wel een zeis om graen te majen,
 Hool en ander veltgewas,
 Als de zomerwinden wajen,
 En het graen joocht naer den tas.
 Laet de zee vry, dol van toren,
 Schulmen, geesten 't hoog gestarnt,
 Schip en bootslui bel verfmoren,
 Als zy vreeslyk bruischt en barnt;
 Zy zal nooit myn Lantman treffen,
 Daer hy in zyn lage stulp,
 Gene baren ziet verheffen,
 Noch den drekgoon smeekt om hulp.
 Wie de vierschaer na wil lopen,
 Daer het onrecht hout de schael,

Zich

Zich de rechter om laet kopen,
 Voor een luttel fyn metael,
 Deze haet die stinxe streken,
 En het redenloze plek,
 Dat de boosheit voor durft spreken,
 En de godtsvrucht lagen lekt:
 Om dit boos geslacht te schuwen,
 Wil hy liever, wel te vreên,
 Olm en wyngert t' samen huwen,
 Om hier na de pers te treên,
 Vat en fles en kroes te vullen,
 Als de herfst, met ooft gelaên,
 't Hooft met peren weet te hullen
 Of met vale wyngertblaên.
 Acht een ander, vry hovaerdig,
 Op de radren der fortuin
 Zich de waardigste eerplaets waerdig,
 Wil hy zyn verheve kruin
 Stoten aen de hemelkringen:
 Laet zyn eersucht zich vry spoên;
 Lantheer zal zoo hoog niet springen,
 Noch zoo laag een val niet doen (1),

Wil een ander zich verkloeken,
 Trojes puin en asch te zien,
 't Oude Delfos op te zoeken,
 Zyn geheimen te bespien,
 't Overschot eens gaen begluren
 Van 't Kolossus, of het gruis
 Van de Babilonsche muren:
 Lantman blyft veel liever t'huis.

(1) H. schim, Rykel- en Zededichten, bl. 50.

Liever wil hy in zyn boeken,
 Eene woordenschildery,
 's Werelds pracht en schoonheit zoeken,
 En als een bezielde by
 't Eêlste zoet by een vergaeren
 In zyn' lufthof, op 't gebloemt
 Van de netbeschreven blaeren,
 Daer de wysheit zelf op roemt,
 Goutgestikte staetfykleders,
 Met juwelen opgesiert,
 En gevamde vreemde veders
 Van het kostlyk pluimgediert,
 Net met armelyn gevoodert,
 't Hair gansch zwierig opgekrult,
 En met stof van gout gepoedert,
 Duim en vingers ryk vergult
 Met een schat van fyne ringen,
 Purpre schoenen, zachte zy,
 Acht hy ydle benzelingen
 En verniste hovaerdy.
 Maer hy wil 't gemoet beklēden
 Met inwendig feestieraet,
 Witte wol van zuivre zeden,
 't Lichaem slechts met grof gewaed
 Voor de kou der lucht bedekken:
 Rome, plag, in vroeger tyt,
 Nooit let beters aen te trekken,
 Eer de pracht wert ingewyt.
 Laet zich Suzan vry vermaken,
 Ecbatana, Babilon,
 In de gonde en zilvre daken
 Hunner huizen, die de zon

Met

Met verwondring kost beschouwen;
 't Lant kent die sieraden niet:
 's Mans voornaemste hoofdgebouwen
 Zyn gebreit van stroo en riet.
 Maer zyn wandelgaleryen
 Rieken geurig waer hy treet,
 Kommen zyn gezicht verblyen,
 Daer hy op een groen tapeet
 Kuert van ontloke kruiden,
 In de schaduw van 't geboomt,
 Daer het lenteblazent zuiden
 Eeuwig speelt, en 't beekje stroomt,
 Wie de zegekar wil ryden,
 En in eene wolk van stof
 Fix den perkpael weet te myden,
 Om een luttel lauwerlof;
 Of met grof gespierde leden,
 Vet van oly, vlug en sterk,
 In het worstelperk wil treden,
 Bouheer weet wel nutter werk:
 Hy bevecht zyn boze tochten,
 Werpt ze moede en overmant,
 Door zyn fierheit afgevochten,
 Neder in het stulvent zant:
 Dat 's de mull der leeuwen snoeren,
 't Allergrootste ryxgezag
 In het groot gemoet te voeren,
 Daer de rede voert de vlag (1), enz.

Dit dichtstuk, in drie boeken bestaande, is vol
 van dergelijke gepaste antithesen en natuurlijk gees-
 tige trekken; in een woord, een kunstjuweel, waar-
 van

(1) H. schim, Bybel- en Zededichten, bl. 54.

236 SCHIM. SCHIP. SCHML. SCHON.

van slechts kenners de regte waarde kunnen beoordeelen. Een paar Hofdichten, *Koningsrust* en *Havezicht* (1), zijn waardige pendants tot het vorige schoone landdicht.

Het is ons bijkans onbegrijpelijk dat deze uitmuntende en verdienstelijke dichter zoo weinig bekend, althans in geen aanzien is.

SCHIPPER (JAN JANSZ.), een Amsterdamsch Boekverkooper, die omstreeks de helft der zeventiende eeuw bloeide, wordt onder de tooneeldichters van dien tijd gerekend; zijne tooneelstukken (2) zoo wel als zijne in onderscheiden dichtbundels verspreide verzen onderscheiden zich in niets van die zijner gelijktijdige middelmatige kunstgenooten.

SCHMIDT (IZAAK). Van dezen verdienstelijken dichter bestaan drie oorspronkelijke vrij goed bewerkte tooneelstukken, *Lucas en Clarisse*, 1769, *Agatha*, 1785, en *De Zuiderhaaks*, 1786. Geen dezer stukken heeft de eer der vertooving op den Amsterdamschen schouwburg mogen genieten; het eerste het beste werd den dichter door de regenten te rug gegeven, „onder betuiging dat het spel niet „in *hunnen* smaak viel (3).

SCHONCK (ADAMUS CHRISTIANUS). In 1753 gaf deze te *Arnhem* een' bundel gedichten in het

(1) H. SCHIM, Dichttafereelen, bl. 1 en 79.

(2) Catalogus der Tooneelsp. van W. HEMPEL, No. 60.

(3) *Lucas en Clarisse*, voorr.

het licht, onder den titel: *Herders- en Vischers-
zangen, Brieven, Klink- en Mengeldichten*, met
een voorberigt, waarin hij zegt, dat hij toen een
jongeling van twee en twintig jaren was (zijnde hij
dus in 1731 geboren) en hij deze gedichten binnen
de tijdruimte van vier of vijf jaren vervaardigd had.
Hij stierf in 1775, en werd, volgens zijne be-
geerte, op het kerkhof te *Teteringen*, even buiten
Breda, begraven; op zijne grafzerk leest men:

A. C. SCHONCK.

VIR. INTEGERRIMUS.

HIC. SEPULTUS. EST.

QVIA. SIC. VOLVIT.

MDCLXXV.

Wat de waarde van den bovengenoemden dicht-
bundel betreft, wij hebben geen enkel stukje in
denzelven gevonden dat eene nieuwe gedachte be-
helst of zich boven het middelmatige verheft; doch
als men bedenkt dat de jongeling „ altoos de digt-
„ kunst in het midden van Geten en Sarmaten;
„ of ten minsten op plaatsen, daar dezelve geheel
„ en al verschoven en ongeacht was, tot zyn on-
„ geluk,” zegt hij (1), „ heeft moeten oefenen,
„ en nooit van iemand de minste aanleidinge of
„ onderrigtinge heeft kunnen bekomen,” dan leest
men denzelven met toegevendheid; te meer, daar hij
derzelver geringe waarde welligt naderhand zelf in-
ge-

(1) Voorber. bl. XII.

gezien en verder niets uitgegeven heeft. Veel gelukkiger en beter ontwikkeld dichttalent bezat zijn jonger broeder,

SCHONCK (EVERHARD JAN BENJAMIN), Rector der Latijnsche scholen te *Nijmegen*, geboren in 1745, en overleden den 13 Junij 1821. Zijne in 1779—1786 te *Nijmegen* uitgegeven drie deelen met *Fabelen, Vertelsels en Heckeldichten* bevatten verscheiden regt snedige en vernuftige stukjes (enkelen vertaalden). Men ziet dat hij zich GELLEERT ten voorbeeld gesteld heeft; sommige stukjes hebben iets puntigs en *piquants*, gelijk dat, om een der kleinsten hier over te nemen,

OP DE UITVINDING VAN HET SCHAATSRIJDEN.

De kille Boreas versteef al 't vloejend nat,
En maakte van den Rhijn een hard en glibbrig pad.
Held Batoos jeugd, om zich die strengheid te verzoeten,
Bedacht een eedler vond

Dan oudtijds Daedalus in Kretaas tuin bestond,
En hechte wleken van hard ijzer aan de voeten,
Waarmee dit moedig kroost, voor des aanschouwers oog,
Op 't marmer zweefde, als of het vloog.
Bezie het, vreemdeling! en zeg, tot roem dier bazen,
Dat Batoos kindren thans herschappen zijn in hazen (1).

Regt bevallig vinden wij ook het Anacreontische stukje:

WAAR-

(1) E. J. N. SCHONCK, *Fabelen, enz.* III Deel, bl. 61.

WAAROM DE ROOS BLOZENDE VAN KLEUR IS.

Eertijds dorst de Roos te roemen,
 Dat ze, in blankheid, bij de Bloemen
 Niet slechts de overhand bezat;
 Maar dat zelfs Natuur niets had,
 't Geen zij bij haar kon gelijken;
 Dat de sneeuw de vlag moest strijken.
 Maar, wat beurt er? bij geval
 Plukt zich Fillis, in het dal,
 't Roosje, dat in 't hol der bladen,
 Al zyn' hoogmoed niet kon laden,
 Nauwlijks had zij, die zoo stout
 Pochte, Fillis borst beschouwd.
 Of zij sprak, ganssch overwonnen:
 „ Ach! ik heb al te onbezonnen
 „ Op mijn blanke kleur geroemd.
 „ Fillis wint het van 't gebloemt.”
 Hier op raakten all' de Roozen,
 In der ijf, van schaamte aan 't bloozen (1).

In het hekeldicht heeft hij mede verscheiden be-
 haaglijke proeven geleverd. In 1792 gaf hij te
Haarlem een comiesch heldendicht in het licht, in
 den smaak van POPES *Rape of the Lock*, getiteld:
De Banheurs uit de mode, waarin verscheiden ver-
 nuftige trekken voorkomen.

Minder gelukkig slaagde hij, naar ons gevoelen,
 in het diechterlijk vertalen; althans zijn in 1783 te
Nijmegen uitgegeven gerijmde vertaling van GRASSNERS
Dood van Abol is, in ons oog, slecht; met deze berij-
 ming

(1) E. J. N. SCHONCK, Fabelen, enz. II Deel, bl. 107.

ming leverde SCHONCK juist het tegendeel van zijn' oorspronkelijken auteur, namelijk prozaïsche poëzij, welke bezwaarlijk iemand van goeden smaak even zeer behagen zal als het poëtisch proza aan den Zwitserschen THEOCRIET. Men oordeelt uit deze weinige regels:

Dus was het, Káin! dat ik door de vreugd bewogen,
Mij minzaam hooren liet. Waar na ik opgetogen,
Uw' tedre wangen kuste en aan uw' moeder weér
In de armen overgaf: Die U niet minder teér
Omhelste en strookte, met de grootste aanminnigheden,
Toen hielp ik Eva op en was haar zwakke leden,
Door 't baren afgemat, tot onderstand en stut.
Ik bragt haar langzaam en voorzichtig in de hût (1).

Welk eene matheid en zenuweloosheid! Men herkent hier OESSNER niet.

Overigens heeft hij nog versehiden kleine stukjes afzonderlijk uitgegeven, of bijdragen geleverd tot de *Kleine Dichterlijke Handschriften* en de *Dichtvruchten* van den vriendenkring: *Kunst door vriendschap volmaakter*. In 1818 gaf hij nog een gedicht in het licht, getiteld: *Nijmeegsch Alzigt op den Hofberg, van ouds het Valkhof genaamd*, van welk *Valkhof* hij vroeger de *Lotgevallen* had bezongen.

SCHOOCK (ALETTA MARIA). Het schijnt dat gewigtige gebeurtenissen, zoo zij al geene groote geniën uit hunne sluimering wekken, toch de zangdrift gaande maken van lieden, die anders om geen

(1) De dood van Abel, bl. 86.

geen rijmen gedacht zouden hebben. Dit zag men inzonderheid in 1747 en 1748. In de toen uitgegeven dichtbundels vindt men stukken op rijm van deze juffer (1), die blijken dragen dat ook het schoon geslacht zich met staatszaken bemoeit, althans deze juffer gaf in theologico-politieke rijmen te kennen dat het haar gansch niet onverschillig was hoe de zaken gingen.

SCHOON (JAN ADRIAENSZ), Schatmeester der Goudsche Rederijkkamer *Wt ionsten begrepen*, leverde op het Mechelsche Peoenfeest, den 3 Mei 1620 een refereyn, waarin hij den koekkoek tot een regt leerzaam, hoewel zonderling zinnebeeld neemt:

Al ist kouckoucxken me van vele seer veracht,
Ten heeft daeromme noyt yet quaets te werck gebracht;
Maer vbelende 't gebreck sijns natuers heel te deghen,
Die de jonghskens te broen deur coude heeft gheen macht,
Daerom d'eyerkens gaet ander vog'len opdregen:
Leerende die verarmt hier en in alle wegen
De kindren te draghen op machtiger die 't vermogen (2).

SCHOTTE (APOLLONIUS) (3), was de middelste der drie zonen van den dapperen JACOB SCHOTTE, die in 1574 de Spanjaards buiten *Middelburg* bij het dorp *Brigdamme* sloeg. Hij was een beroemd regtsgeleerde, Penfionaris van *Middelburg*,

(1) Dichtkundige Lauwerbladen, I Deel, bl. 155. *Zeew-
gortje der Vryheid*, bl. 15. *Olyfkrant der Vrede*, bl. 32.

(2) *Schatkiste der Philos. ende Poëten*, bl. 277.

(3) P. DE LA RUE, *Geleerd Zeeland*, bl. 94.

448 SCHOT. SCHOU. SCHRA. SCHRE.

burg, en vervolgens Raadsheer in den Hoogen Raad. Hij en zijn jonger broeder JACOB, Burgo-meester van *Middelburg* en in 1619 een der gedelegeerde regters over OLDENBARNEVELD (1), waren beide beoefenaars der Nederduitsche dichtkunst. In den *Zeevſchen Nachtegael* worden dichtstukken van beiden gevonden.

SCHOUT (JOHANNES). Uit *Vlaerdings Rederykbergh*, *Der Rederyckers ſichtige Samenkomst te Schiedam*, en dergelyke verzamelingen uit het begin der zeventiende eeuw kan men het dichttalent van dezen rederijker leeren kennen.

SCHRÄGE (ANTHONY), een Amsterdamsch Geneesheer, eerst voor weinig jaren in hoogen ouderdom overleden, heeft van tijd tot tijd eenige kleine niet onbehagelijke dichtstukjes in het licht gegeven. In 1781 verscheen het eerste deel van zijn praktisch leerboek der dichtkunde, onder den titel: *De Nederduitsche Dichtkunde*, het welk verscheiden goede lessen wegens de profodie en versbouw behelst. Het overige is achterwege gebleven.

SCHREVELIUS (CORNELIS). Van dezen vermelden wij een kluechtſpel, *De Klugtige Schoenlapper, of nieuwe Hondſlager*, 1702.

SCHRO-

(1) J. WAGENAAR, *Vad. Hist.* X Deel, bl. 341.

SCHRODER (GERHARD) (1), *soon van den geleerden en beroemden Leydschen Apotheker JOHANNES SCHRODER, bekend door verscheiden geschriften, en zelfs als Nederduitsch dichter, werd geboren te Leyden, den 30 Mei 1708, alwaar hij zich van jongs af op de wetenschappen toeleide, en zes jaren aan de akademie doorbragt, na het verlaten van welke in 1730 hij eerst tot Praeceptor en vervolgens tot Conrector bij de Latijnsche scholen te Delft werd aangesteld. In 1737 verkreeg hij te Leyden het meesterschap in de regten, waarna hij te Delft collegiën begon te houden over de Instituten en Pandecten. Eerlang werd hij als Hoogleeraar beroepen naar de Hoogeschole te Harderwijk. Zijne meeste openbare akademische verrigtingen aldaar zijn gedrukt, en het ware onvoegzaam hier van dezelve eene optelling te doen.*

SCHRODER, hoezeer stil en afgetrokken levende, behoorde geenszins onder de stroeve geleerden, die zich buiten den kring der wetenschap, die zij beoefenen of onderwijzen, niet kunnen bewegen; hij ontweek wel, ja de groote gezelschappen, en verlustigde zich liever met eenzame wandelingen, maar deze voorkeur heeft bij den verstandigen man doorgaans maar al te gegronde redenen. Hij beoefende zoowel de Nederduitsche als Latijnsche dichtkunst, teekende zeer fraai en was een groot liefhebber der bouwkunst. Hij bezat een
uit-

(1) Letterhistorie en Boekbeschouwer, I Deel, bl. 276.

uitgebreid en kostbaar kabinet prenten, meest uit afbeeldingen der voornaamste gebouwen van *Rome* bestaande.

Hij was de vriend van POOT, met wien hij gemeenzaam omging, en voor wien hij meermalen stukjes uit Grieksche of Latijnsche dichters vertaalde, wier denkbeelden de schrandere landpoëet dan op eene bevallige wijze in zijne gedichten wist te vlechten. SCHRODER vereerde zijne nagedachtenis ook met een' treffenden Nederduitschen Hjkzang.

Als medearbeider aan den *Hollandschen Spectator* heeft hij verscheiden geestige vertoogen en dichtstukken tot dit voortreffelijk werk geleverd. Er is nog een groote voorraad van onuitgegeven Latijnsche en Nederduitsche gedichten en andere geschriften van den verdienstelijken SCHRODER in handschrift voorhanden, die hij voor de drukpers schikte; doch de werkzame man in den zomer van 1762 op reis zijnde naar *Parijs*, werd hij te *Luik* door eene ziekte overvallen, die hem noodzaakte naar *Harderwijk* te rug te keeren, waar hij in zoo ver herstelde, dat hij zijne collegiën kon hervatten; doch eerlang stortte hij weder in, en de dood maakte den 16 December 1762 een einde aan zijn werkzaam en nuttig leven.

Eene enkele proeve van 's mans krachtigen en levendigen dichttrant willen wij hier mededeelen uit zijn gemoedelijk dichtstuk, getiteld:

ZIE.

ZIELESTRYT.

Ontwaak dan, waarde ziel, laat ons de wereld haten
 Met haar begeerlykheid, en 't nietig stof verlaten.
 Wat houdt u aan het schoon van 't vrouwelyk geslacht,
 Aan schatten, ydele eer en hoofische schilderpragt?
 Verstaad het aardfch gewoel, het aardfch is toch verderfelyk,
 Uw Hemelfche oorsprong doe u zoeken naar 't ontfersyk.
 God fchiep u, maar geenszins om elders 't heiligenot
 Te zoeken, dan by hem uw' Schepper, uwen God.
 Ontwaak, welaan, ontwaak! Vlieg, vlieg met uw gedachten
 Ten Hemel, zo gy wilt het hoogfte goed betrachten.
 Maar wie vertoont zig daar voor myn bedwelmt gezigt?
 't Is Amaril, voorheen myn leven, lufft en ligt.
 Ach waar zy ver van hier! Ach kon ik de oogen finken!
 Neen 't is geen menschenwerk die lieve drift te finken,
 Natuur! gy zegepraalt. Wie zou het tintlend gic
 Der oogen kunnen zien; wie? wie het blinkend wit
 Der tanden, zonder eens dien rozenmond te kuffen?
 De gloed, die my verteerd, is immers ligt te bluffen;
 Zy weigert my geen min, al fchuw ik 't huwlyksjuk:
 Dus leef ik in 't genot, dus leef ik buiten druk.
 Welan dan, Amaril! laat ons elkander minnen:
 Ontfang den loffen toom van myn verliefde zinnen.
 Laat my op 't gloeiend rood van uw albaste kaak
 De lippen drukken: gun me op nieuws dat zoet vermaak!
 Ik kus uw voorhoofd, wit als linnen, kus uw handen,
 Zo teer, zo blank als room; myn' boezem voel ik branden
 In 't hevigt minnevuur, Omhels my Amaril!
 Maar zagt, waar dwaal ik heen? Ik ys, ik beef en rilt;
 Ik, die zo korts myn hart aan Christus had gegeven,
 Zou thans in ontucht, thans in gelle liefde leven?

Wij hebben echter niets anders van hem gezien dan drie tooneelstukken, *Horace*, 1709, *De Vrystermarkts*, 1713 en *De Buitensportige Minnaar*, 1716.

SCHUERE (JACOB VAN DER), „Meenenaer,” volgens den titel van de door hem berijmde *Tristium*, ofte de *Truerdichten* van PUBL. OVIDIUS NASO, vertaald door M. THEOD. SCHREVELIUM, ter begeerte van KAREL VAN MANDER. Deze vertaling nu heeft VAN DER SCHUERE berijmd en in 1612 te *Haarlem* uitgegeven. Dus luidt de aanvang van het vijfde gedicht des eersten boeks:

Doogt Lyd' en mag bemind van Kallimachus zeere/
 Doch Bartis van haer Man den Philotas in eere:
 Als gy myn lieke Diana' staet in myn hert' alchb/
 Die wicb geen beter Man: maer hoospoeb-ryker zyt.
 Duer u myn bal gestut/ als duet een balk is kragtich:
 Want dat ik noch den yet/ mag ik u danken zachtig.
 Gy doet dat ik geen roef noch naekt gemaekt den krank/
 Dan die/ die liepen al na myn schip-bzekings plank.
 Welk den roefstal// die in hongers-naob vloeb-gierig/
 Et schaepe-koop (onbehaerb) me ziet waernemē hierig:
 End g'lyk een gulzig Gier rantomme kijkt/ oft niet
 Een lichaem liggen doob end onbegraven ziet (1).

SCHUTTE (RUTGER) (2), geboren te *Dienheim*, in *Overyssel*, den 11 November 1708,
 uit

(1) *Tristium*, ofte *Truerdichten*, enz. bl. 15.

(2) Vervolg op J. WAGENAAR, Amst. fol. bl. 552.
 R. SCHUTTE, *Bundel van plegtige Leerredenen*, bl. 383.
 L. HAMERSTEN, *Leerred. op R. SCHUTTE*, bl. 14. C. VAN
 Oomsen, T. VI, p. 98.

uit een eerlijk en braaf geslacht, hetwelk onder dezelfs voorvaderen een' martelaar telde, JAW SCHUTTE, bij verkorting SCHUT genaamd, die in 1561 te *Vreden*, in *Westphalen*, om het geloof onthald werd (1). Zijn moederlijke grootvader, RUTGER COUPPER, Predikant te *Rikken*, in *Gelderland*, nam hem zeer jong bij zich in huis, en onderwees hem met zoo veel vrucht, dat hij, nog maar elf jaren oud zijnde, de Latijnsche taal genoegzaam meester was. Na den dood des braven zevenëntachtigjarigen grijsaards werd hij, in 1723 naar *Deventer* gezonden, waar hij zich zes jaren oefende in de voorbereidende wetenschappen, en vervolgens van 1729 tot 1734 aan de Utrechtsche Hoogeschole tot den predikdienst bekwaam maakte. Hij verliet dezelve met ongemeenen roem wegens zijn braaf gedrag, groote naarstigheid en verkregen kundigheden. De Clasis van *Amsterdam* nam in 1735 hem onder het getal der Proponenten aan. In 1737 werd hij als Predikant beroepen te *Rossem*, in *Gelderland*; hier bleef hij slechts een half jaar, alzoo hij naar *Zalt-Bommel* beroepen werd, vervolgens in 1742 naar *Dordrecht*, en eindelijk in 1745 naar *Amsterdam*, alwaar hij zijne laatste openlijke kerkrede den 16 Mei 1776 hield, wanneer lichaamsongesteldheid en daarop gevolgde verlamming hem noodzaakten het prediken te staken, ofschoon hij niet te min nog acht jaren op onderschei-

(1) T. VAN BRAGHT, Martelaars-Spiegel der Doopsgezinde Christenen, II Boek, bl. 287.

scheiden andere wijzen nuttig werkzaam was, zoo door het houden van openbare en bijzondere catechisiëen, als door het bewerken en uitgeven van verscheiden geleerde en belangrijke geschriften (1), die nog in welverdiende achting zijn. Eindelijk maakte de dood een zacht en zalig einde aan het zoo welbesteed leven des braven mans op den 19 December 1784. Zijne nagedachtenis werd den 2 Januarij 1785 door zijn' ambtgenoot L. HAMERSTER met eene *Lijkrede*, zoowel als door verscheiden afzonderlijk gedrukte en een' bijeenverzamelden bundel *Lijkzangen*, waardig vereerd.

SCHUTTE was een geleerd en in verscheiden wetenschappen ongemeen ervaren man; vooral in de tijdrekenkunde der gewijde schriften, over welke hij een helder licht verspreidde, daarbij een verdienstelijk godsdienstig dichter. Wij hebben inderdaad achting voor zijne *Stichtelijke Gezangen*; „doch eene verkeerde hoogdravendheid en smake, „looze opgeblazenheid ontnemen dezelveu,” naar het oordeel van den Heer DE VRIES (2), en waarlijk wij kunnen dit niet tegenspreken, „dat zachte, „gevoelige en zielverheffende, hetgeen in deze „dichtsoort moest doorstralen.” Het komt ons ook voor dat sommigen dezer gezangen opzettelijk zijn opgesteld om de geleerde noten, die eigenlijk meestal voor Joden belangrijker zijn dan voor Chris-

(1) Men vindt de voornaamste opgeteld in L. HAMERSTERS Leerr. op R. SCHUTTE, bl. 21, *aanf.*

(2) Geschied. der Nederd. Dichtkunde, II Deel, bl. 174

Christenen, aan den man te helpen; wij willen dit
 on s vermoeden dadelijk met een voorbeeld staan,
 en kiezen daartoe den aanvang der

REIZE UIT EGYPT E NAAR KANAAN.

O Dienstbaarheid,
 O Ramefes, waar uit Gods hand my leidt (1);
 O dienstbaarheid,
 Zoo menigwerf beschreid:
 Waar zwerf ik heen,
 Nog pas verlost van klei, en tichelfteen?
 Waar zwerf ik heen?
 God let op all' mijn treên.

God grijpt mij aan
 In Zoans veld, doet mij in vrijheid staan.
 God grijpt mij aan;
 Leert me als een voedster gaan (2)
 Neemt nu de zee,
 En zandwoestijn, al dreigtze wee op wee;
 Neemt nu de zee,
 Geloof en blijdschap meê?

Gat

(1) *O Ramefes waar uit Gods hand mij leidt*]. Het land *Ramefes* betekent zoo veel als 't *Land der Herders* in 't Egyptisch, en is dezelfde landstreek, die anders *Gofen* heet. Dus werd ze benoemd, om dat ze door de Israëlieten, die herders waren, beflagén werd. Zie *Gen.* XLVII: 6, 11, *Exod.* XII: 37, *Num.* XXXIII: 3, 5. Men moet dit *Ramefes*, of 't *Herderland*, onderscheiden van de stad *Raamses*, die de Israëlieten gebouwd hebben, *Exod.* I. 9—11. *Conf.* JABLONSKI, *Dis.* IV, de *terra Gofen*. §. VI—VII. p. 43—45.

(2) *Leert me als een Voedster gaan*]. Dit is de kracht van 't Hebreeuwsch woord תרנלתי, *Ilof.* XI. 3.

Gaf vleesch en visch,
 Komkommer en meloen (1), op mijnen diach;
 Gaf vleesch en visch,
 Dan al wat smaaklijk is?
 Haalt Memphis zand (2),
 Daar, voor ons zweet, elk vorst een grafnaald plant;
 Haalt Memphis zand,
 Iets bij het Vaderland?

Neen, neen, — (3).

Welke Christelijke stichting er in dit tamelijk uitgebreid Joodsch gezang, en in zoo vele andere dergelijken te vinden is, betuigen wij niet te bevroeden, maar wel een schat van geleerdheid in de noten, die als het ware den tekst verdringen. Doch gelukkig zijn niet alle gezangen zoo Israëlitisch;

(1) *Komkommer en meloen*]. Verg. *Exod.* XVI: 3, met *Numb.* XI. 4—6. Dat מלון *Meloenen* betekent, is het gemeen gevoelen. Zie J. H. URSIN. *Herb.* L. II. C. 2. p. 84. MAT. HILLER. *Hierophyt.* P. II. pag. 57. en vooral OL. CELSIUS *Hierobot.* p. 356—383, die dit zeer geleerdelyk heeft opgehelderd.

(2) *Haalt Memphis zand, enz.*]. De grafnaalden, of Piramleden worden meest alle gevonden niet ver van *Memphis*, op eenen hoogen grond. STRAB. L. XVII. p. 1161 *Edit.* ALMELOV, hebbende deze stad, tusfchen de Piramleden van *Gize* en *Sacara* gelegen. Verg. *POCOCKE Description of the East.* Vol. 1. Book 1. Chap. V. p. 40—48. JOSEPHUS fchryft dat de Egyptifche vorften de Israëlliten als flaven gebruikt hebben, onder anderen ook tot het maken der Piramleden, *Ant.* L. II. Cap. IX. §. 1. p. 97 *Edit.* HAV. En dit maakt de Heer J. PERIZOMUS zeer waarfchynlyk tegen den Ridder J. MARSHAM, *Aegypt. Orig.* Cap. XXI. p. 387—392.

(3) *Stichtelyke Gezangen*, H Deel, bl. 34.

zisch; verscheiden sijn regt voor het gevoel en het hart van gemoedelijke, eenvoudige Christenen berekend (en dan ook meestal zonder noten); naar ons begrip heeft SCHUTTE den regten toon getroffen in gezangen als den

ZANG VOOR DEN BETEN.

Alvoedend God, milddadig Heer,
Sla de oogen gunstig op ons neêr;
Gij wilt wat leeft barmhartig hoeden.
Gij schenkt zelfs in 't geringe veel;
Och! laat ons dit bescheiden deel,
In uwe gunst en liefde voeden.
Dat elk uw wijsheid, magt en trouw
Met ootmoed, liefde en dank beschouw'.

Maar dat ook, bij 't verkwikkend maal,
Het Manna in ons harte daal',
En wij dit door 't geloove smaken:
Zoo zien we eens Vaders hart en hand,
En kunnen ons in 't onderpand
Van hemelliefde recht vermaken.
Geloof, en gulden matigheid,
Houdt dan den toom en 't wijs beleid (1).

Wij hebben juist een der kortsten gekozen; maar er zijn in de vier deelen vele inderdaad hartverwarmende echt Christelijke gezangen, die den naam van stichtelijk met regt mogen dragen.

Be-

(1) Stichtelijke Gezangen, III Deel, bl. 81.

Behalve deze bij zijn leven uitgegeven *Stichtelijke Gezangen* heeft A. VAN DEN BERG in 1788 ook de uitgave bezorgd van zijne *Nagelaten Gedichten*. De meeste gedichten in dezen bundel zijn in denzelfden zoogenaamden Oosterfchen smaak als *Samans Stichtelijke Gezangen*, en velen, daar zij hier minder door geleerde noten opgehelderd worden, zijn, voor sommige lezers volstrekt onverstaanbaar. Wij keuren geenszins het overnemen in onze dichtstukken af van schoonheden, die in de Oosterfche gedichten, vooral in de heilige bladeren, voorkomen, maar zulks moet met smaak en op eene verstaanbare wijze geschieden; het overnemen van eenige Hebreeuwſche, Syriſche, Chaldeeuwſche en andere kwaſ woorden, die men door geleerde noten opheldert, is hier niet genoeg. Wie in den Oosterfchen smaak dichten wil, leze HERDER, ANCIL-LON, JONES en MUNTINGHE, en hij zal gewis geheel andere verzen in dien smaak voor den dag brengen dan SCHUTTE gedaan heeft, en geene noten, omſlagſijger dan den tekst, noodig hebben, om verſtaan te worden.

SCHUTTE zou ongetwijfeld grooter vorderingen in de dichtkunst gemaakt hebben, als hij zich door dien wanſmaak niet te zeer had laten beheerſchen; verſcheiden ſtukken, waarin hij denzelfden geen botvierde, bevestigten ons in dit vermoeden; ten bewijze ſchrijven wij de eerste helft af van het ſtuk, getiteld:

DE GELDZUET.

O Geldzugt! bron der euvelsaden,
 Die, door 't verlokkende metaal,
 U zelf vermoordt, uw naasten durft verraden:
 Wat moogt ge uw schouderen met blinkend lijf beladen?
 Kent dan uw hebbust perk noch paal?

Zult gij dus onophoudlijk ploegen?
 Maakt ge u doot 't zorgen oud en grijs?
 Zult ge om wat geele of spierwitte aarde zwoegen?
 En kan u geen Paktool, geen Ophir, vergenoegen?
 Het nut geeft aan 't metaal den prijs.

Hier rijst het goud, daar ziet gij 't dalen;
 Ginds vindt ge er een die 't zilver kiest,
 En met het goud zich noode laat betalen,
 Wyl hij zijn winst, die vlijt en arbeid op mogt halen,
 Door 't aangewonnen goud verliest.

Zoek dit metaal in donkre kuilen;
 't Staal heeft in Ophir meerder trek.
 In dit Gewest kan 't gloeiend goud verschuilen.
 Gazanders zouden 't blij voor roestend ijzer ruilen.
 Gazanders hebben staal gebrek.

Wie heeft de vrek aan 't geldvergaeren!
 Wat is er zweet en moelte aan vast!
 Hoe kookt hem 't bloed in opgezwollene aären!
 Nog is dit alles niets bij 't angstig geldbewaren,
 Dat Hij de bleeke zorg belast.

't Goud.

't Goud kan zijn wenschen nootk verzaden,
Nooit vult Peru zijn holle kist.

Hij kan zijn zee van schatten niet doorwaden:
Nog mist hij (kon men ook hem dwazer armoê raden?)
En 't geen hij heeft, en 't geen hij mist.

Hoe rijst het geld bij hem in waarde,
Hij heeft nog maag noch kind die 't erft!
Wat is de vrugt van 't geen hij noest vergaarde!
Hij zoekt, terwijl hij leeft, den Hemel op deze aarde;
En mist den Hemel als hij sterft (1).

Het spreekt bijkans van zelve dat SCHUTTE lid was der voornaamste dichtgenootschappen van ons vaderland; ook was hij in 1773 afgevaardigde in 's *Hage*, wegens de invoering eener verbeterde Plalmberlijming.

SCRIVERIUS (PETRUS) (2), of eigenlijk PIETER SCHRYVER, was de zoon van HENDRIK PIETERSZ. SCHRYVER en CORNELIA JANSZ. SOOP, aanzienlijke en ruimbemiddelde lieden; hij werd geboren te *Haarlem*, den 12 Januarij 1576. In 1579 namen zijne ouders hunne woonplaats te *Amsterdam*, en lieten het driejarig knaapje onder het opzigt van zijnen oom, den Burgemeester BARTHOUD VAN DER NYENBURG, die met zijne moeders zuster gehuwd was, en de zorg voor zijne op-

(1) R. SCHUTTE, Nagelaten Gedichten, bl. 23.

(2) Leven van P. SCRIVERIUS voor zijne Gedichten. J. KOK, Vaderl. Woordenboek, XXVII Deel, bl. 14. A. PARS, Naamrol, bl. 60.

opvoeding op zich genomen had. Al vroeg gaf het jongske blijken van een' leerzamen aard en vlug vernuft, het geen zijn oom, zelf een vriend der letteren, deed besluiten hem tot de wetenschappen op te leiden. Bij het zelfonderwijs vertrouwde hij zijn' kweekeling aan de zorg van den beroemden CORNELIUS SCHONÆUS, Reëtor der Latijnsche scholen te *Haarlem*, zoodat hij weldra de Latijnsche taal magtig werd, en smaak kreeg in de dichtkunst, die hem bijbleef en aanspoorde om zijne natuurlijke begaafdheden tot volkomenheid te brengen; deze zucht verliet hem niet, toen hij in 1593 naar de Leydsche Hoogeschool gezonden werd, om zich in de regtsgeleerdheid te oefenen, hetgeen hij genoegzaam met weertzín deed, en slechts eenige verloren uren aan dezelve besteedde, terwijl hij zich met ijver op de dichtkunst, de geleerde talen en de geschiedenis toeleide. Vruchteloos trachtten zijne vrienden hem van deze oefeningen af te trekken door de vergelijking der geringe voordeelen, die zij opleverden, met de rijke winsten van een' advocaat. Hij liet weldra de geheele regtsgeleerdheid varen, en hield zich alleen bezig met aangename letteroefeningen, waaraan hij zich vervolgens geheel toewijdde, en die hem de achting en vriendschap verwierven van BONAVENTURA VULCANIUS en PAULUS MERÜLA, wier lessen in de welsprekendheid en geschiedenis hij vlijtig bijwoonde.

Na zes jaren aan de hoogeschool doorgebracht te hebben, verliet hij dezelve, zonder eenigen doctoralen graad te ontvangen, en besloot zijn verblijf in

Leyden voor altijd te vestigen, om door eene aanhoudende verkeerung met de geleerden van hare hoogeschool zijne kundigheden te vermeerderen (1), en huwde in 1599 met jonkvrouw ANNA VAN DER AER, dochter van WILLEM GOVERTSZ. VAN DER AER, Schepen en Raad der stad *Leyden*, bij wie hij twee zonen won, WILLEM en HENDRIK, die beiden tot aanzienlijke eerambten opgeklommen zijn, zoowel als hunne nakomelingen, die, met de aanzienlijkste geslachten vermaagschapt, verscheiden posten van staat en regering bekleed hebben, en nog niet uitgestorven zijn.

Doch onze SCRIVERIUS, wien, uit hoofde van zijne geboorte, zijn' rijkdom, huwelijk en onge-meene kundigheden, de aanzienlijkste eerambten als het ware voor de voeten lagen, verkoos, uit zucht tot de letteroefeningen, een ambteloos leven, waarvan hij naderhand nooit af te brengen geweest is. In deze geleerde ledigheid was hij ijverig werkzaam met het zamenstellen van verscheiden nuttige Latijnsche en Nederduitsche geschriften (2). Van de laatste slechts zullen wij hier melding maken.

Het eerste Nederduitsche werk, het welk hij in 1612 te *Arnhem* in het licht gaf, was eene *Beschryving van Oud-Batavie, met de antiquiteiten van*

(1) SCRIVERIUS genoot hier de vriendschap van JANUS DOUSA, JOS. JUST. SCALIGER, DANIEL HEINSIUS, JANUS RUTGERSIUS, MARCUS ZUER. BOXHORN, en andere beroemde mannen, ja van genoegzaam alle geleerden in het geheele land.

(2) Zijne voornaamste Latijnsche werken worden opgeteld door L. AMPZING in zijne *Beschryving van Haarlem*, bl. 107.

van dien, enz. voornamelijk ingerigt om de dwaalingen van een' ouden Hollandfchen chronijfchrijver aan te toonen en te verbeteren, dien hij zes jaren te voren onder den naam van RAYO GRAMMATICUS had uitgegeven en gevoegd bij de gefchiedenis der Hollandfche Graven van zijn' vriend JACOB DUYM (1), wiens werk naderhand onder den titel van *Korte Historifche Befchryving der Nederlandfche Oorlogen* bij het *Oud-Batavie* van SCRIVERIUS gedrukt is te *Arnhem* in 1612 en 1614 en te *Amsterdam* in 1646. In 1616 bezorgde hij de uitgave der Nederduitsche gedichten van DANIEL HEINSIUS (2), met twee vooraffpraken van JACOB VAN DYK, Afgezant van GUSTAVUS II, Koning van *Zweden*, bij dezen Staat, Hollander van geboorte, wien de opbouw van zijne moedertaal ter harte ging, in wier lof SCRIVERIUS bij deze gelegenheid breedfprakig uitweidt.

Het is hier de plaats om de fchrandere list te vermelden, die SCRIVERIUS in het werk felde om DE GROOT en HOGERBEETS in hunne gevangenis op *Loevestein* tijding mede te deelen van het geen in 's *Hage* en elders in *Holland* omging. Hij was op dien tijd bezig met de uitgave der Latijnsche gedichten van JANUS SECUNDUS. Uit de proefbladen ligte hij eenige regels, en vulde de ledige plaats met dichtregels van zijn eigen maakfel (3).

ba

(1) Zie over dezen ons II Deel, bl. 227.

(2) Zie ons III Deel, bl. 114.

(3) Deze Latijnsche dichtregelen worden gevonden bij WAGENAAR, *Federl. Hist.* X Deel, bl. 308.

behelzende het berigt, dat hij den gevangenen wilde geven, voorts deed hij het boek zoodanig inbinden, dat de bladen, die het geheim behelsden, onafgesneden bleven; even alsof zulks door ongelijk vouwen veroorzaakt ware. Het boek geraakte op deze wijze in de handen der gevangenen. De groot, wiens leeslust hem zelfs in de gevangenis was bijgebleven, viel dadelijk aan het lezen, en ontdekte het geheim; doch HOOGERBEETS, een man van hooger jaren, geen smaak vindende in minnedichten, leide het boek ongelezen ter zijde. De herhaalde aanvraag of hij het boek reeds gelezen had, en anders onverwijd zulks moest doen, verwekte achterdocht, en bij de terugvordering van het boek werd de list ontdekt, eer dezelve bij HOOGERBEETS eenige uitwerking gedaan had, wiens afbeelding hij kort daarna met een Latijnsch bijchrift vereerde, waarover hij in regten aangesproken en in eene boete van tweehonderd guldens verwezen werd, die hij zich bij executie liet afhalen.

Ondertuschen vervolgde SCRIVERIUS met denzelfden lust en ijver zijne letteroefeningen, en gaf verscheiden Latijnsche schrijvers in het licht, met geleerde aanteekeningen en ophelderingen van hem zelven en anderen, zonder de vaderlandsche letterkunde nogtans te verwaarloozen. In 1628 gaf hij een zeer belangrijk werk in het licht, getiteld: *Layre-Crans voor LAVRENS COSTER van Haerlem, eerste vinder van de Boeck-druckery*; dit werk, waarin hij de eer der uitvinding bedisselend aan

Haar-

Haarlem toekent (1), is achter s. AMPZINGS *Beschryving van Haarlem* gedrukt.

De Nederlandsche geschiedenissen bleven altoos een voorwerp van zijne onvermoeide nasporingen.

Zeer

(1) De eer der uitvinding van de boekdrukkunst door een inwoner zijner geboortestad ging hem ongemeen zeer ter harte; niet alleen handhaafde hij dezelve krachtadig in dit geschrift, maar ook in verscheiden anderen. Zijne fraaije *Aanspraak aan de Stad Haarlem* getuigt van den hoogen prijs, dien hij op deze uitvinding stelde:

Niet, Haarlem, om uw lucht, die ik hier heb getoogen,
 Niet om uw Spaarne-vliet, zoo neeringryk gebogen,
 Niet om uw trots gebouw van Kloosteren en Kerk,
 En Koninglyk Paleys, en ander timmer-werk:
 Niet om uw Geestlykheyd, en woonsteê der Tempeliers,
 Hoewel lang uytgeroeyt; niet om, die u noch cieren
 Met Kerk, en huys, en hof, de Heeren van Sint Jan,
 En ander Ordens meer, die ik niet noemen kan;
 Niet om uw Oudheyds wil, en edele Geslachten,
 Niet zelfs om 's Princenhof, en hooggeboren Magten;
 Niet om uw Oorlogen te water en te land,
 (Vergeef my, dat ik die moet stellen uytterhand;)
 Niet om uw groot begrip; niet om uw sterke wallen;
 Niet om uw straten ook, die meest op 't Marktveld vallen,
 Niet om uw Drapery, niet om uw Linnen stof,
 Niet om uw smaaklyk bier, of om uw Brouwers lof;
 Niet, om dat ik aan u tien Poorten zoude tellen;
 En roemen het geluyd der Damiaatsche schellen;
 Niet om uw zoete streek en liefelyk gehucht,
 Daar menig stad op ziet, daar menig stad om zucht:
 Niet om uw lystogts wil van Duyn, van Zee, van Meeren,
 Van 't zuyvelryke gras, en wat men mag begeeren;
 Hoewel dit vry wat is zoo onder een gebiedt;
 Nochtans daar ik om kom, en is het Haarlem, niet.

Zeer gewigtig en belangrijk is zijn in 1650 uitgegeven werk: *Principes Hollandiae et Westfrisiae*, met de afbeeldingen der Hollandsche graven en eene opdracht aan de Staten van *Holland* en *Westfriesland*, die hem daarvoor plegtig bedankten. Dit schoone werk is ook in het Nederduitsch vertaald en verscheiden malen gedrukt.

Omstreeks 1650 verloor hij het gebruik van zijn gezigt; hij getroostte zich dit, inzonderheid voor den geleerden, zoo treurig en zwaar verlies, als een ware wijze, met onderwerping aan den goddelijken wil, en betuigde zijne dankbaarheid voor het bestendig behoud van zijne gezondheid, alzoo hij nimmer ziek was geweest. Zelfs in zijne blindheid verliet hem geenszins de lust en ijver tot de letteroefeningen, en hij had veel dienst van JOACHIM OUDAAN, die voor hem las en schreef, toen hij dit zelf niet meer kon doen (1).

De

Veel liever is uw Bosch, dat houd my meer verbonden,
Om dat de Drukkery daar certyds is gevonden.
D' hooglofelyke konst, door Laurens voortgebracht,
Doet, dat ik uwen Bosch verr' boven 't ander acht.
Loop door des werelds rond; de lystogt en waranden,
De neringen daar by, zyn ook in and're landen.
Het treffelyk gebouw met and'ren is gemeen:
De vinding van den Druk, hebt gy, ó Stadt! alleen.
Waar 't nu in myne magt de boomen te herstellen,
Al d'Ypen en den Elst zoude ik ter neder vellen;
Daar zou niet een Abeel de blaauwe wolken slaan;
Om onte Laurens wil moest 't Hout vol lauren staan.

P. SCARVEZIUS, *Layre-Grans*, bl. 8. *Godichten*, bl. 100.

(1) Zie hiervoor, bl. 16.

De laatste vrucht van zijn' arbeid was de *Toetsen op het oude Goudsche Kronykje* (1), het welk OUDAAN uit den mond van SCRIVERIUS had opgeschreven en door zijne zorg in 1654 in het licht kwam.

In 1656, het tachtigste jaar zijns ouderdoms, verloor hij zijne echtgenoot, met wie hij zevenenvijftig jaren vereenigd had geleefd. Na dit treffend verlies begaf hij zich metter woon naar *Oudewater* bij zijn' zoon HENDRIK, Bailluw, Dijkgraaf en Schout van deze stad, waar hij met gelatenheid vier jaren lang het einde zijns nuttigen levens afwachtte, het welk plaats had op den 30 April 1660. Zijn lijk werd, volgens zijne begeerte, naar *Leyden* overgebracht en aldaar bij dat zijner echtgenoot in de Hooglandsche kerk plegtig begraven. De stadsregering; de professoren en leden der akademie, zoowel als de aanzienlijkste ingezetenen woonden zijne uitvaart bij en de voornaamste dichters vereeuwigden zijne nagedachtenis in hunne lijkzangen.

SCRIVERIUS behoorde ongetwijfeld onder de schranderste en opgeklaardste koppen der zeventiende eeuw; hij was een warm voorstander der godsdienstige en burgerlijke vrijheid, en hield in de kerkgeschillen van zijn' tijd de zijde der Remonstranten, waarover hij meer dan eens in moete

ge-

(1) Dit werkje, in 1478 te *Gouda* bij GERARD LEEUW gedrukt, behelsde verscheiden ophelderingen der oude Nederlandsche geschiedenissen, en deed het eerst den schrijver kennen van de oude Hollandsche Rijkchronijk, die thans onder den naam van *MELIS STOKK* algemeen bekend is.

geraakte; echter verkoelde dit geenszins de vriendschap tusfchen hem en den onverdraagzamen Contra-Remonstrantfchen HEINSIUS, hetgeen inderdaad, den geest van dien tijd in aanmerking genomen, opmerkelijk is; te meer, daar hij evenzeer de vriend was van DE GROOT, HOGERBEETS en anderen, die HEINSIUS laag geen goed hart toedroeg.

Als philoloog, geleerde en vaderlandsch gefchiedfchrijver heeft SCRIVERIUS mede ongemeene verdienfte; zijne uitgaven van VEGETIUS, JANUS SECUNDUS, de SENECA's, MARTIALIS en APULEJUS, en zijne gefchriften tot de vaderlandsche gefchiedenissen betrekkelijk, hebben in onzen tijd nog niets van de achting verloren, die zij in den zijnen genoten,

Het was zelfs tot bijkans in onzen tijd toe niets ongewoons dat zelfs beroemde vaderlandsche geleerden de beoefening van hunne moedertaal verwaarloosden, en niet in staat waren zich in dezelve behoorlijk uit te drukken. Bij SCRIVERIUS stond zij daarentegen in hoogé achting, en derzelver beoefening ging hem evenzeer ter harte als het Latijn, zoowel in dichtmaat als proza. Zijne gedichten werden door SIMON DOEKES bijeen verzameld en in 1738 te *Amsterdam* in het licht gegeven. Gaarne ziet men in deze gedichten eenige hardheden en Latijnsche constructiën over het hoofd, om den rijkdom van fchoone gedachten, ftoote yindingen, kracht van uitdrukkingen en zuiverheid van taal, die men allerwege in dezelve aantreft.

De

De verzameling is klein, doch met regt noemt
LANGENDYK dezelve

Paerden, lang verstrooid op alle wegen,
Naauwkeurig opgezocht en aan één snider geregen (1).

In welk eene hooge achting de Nederduitsche taal bij SCRIVERIUS stond, blijkt uit zijne dichtmatige voorrede der *Nederduitsche Poëmata van D. HEINSIUS*, waaruit wij zijne lofpraak op dezelve tevens als eene proeve van zijn' mannelijken en kernachtigen dichttrant mededeelen:

Taal, ongelooflyk zoet, princes van alle talen,
Geboren om de kroon van 's andren hoofst te halen,
Vol zins, vol deſtigheyds, vol luifters, lang en ruym,
En die wel miſſen kont het overzeefche ſchuym;
Taal, ryk en onvermeegt; taal, om ten toon te dragen:
Godin, die niet behoeft een woord te leen te vragen,
En halen tot uw hulp; taal van gelukkig ſlag,
Die gantſch Europa door de talen troſſen mag,
Schier d'oudſte die men vind, niet om te wederleggen:
Hy booge van de zyn, die wil: wy zullen zeggen
Dat onze taal de haar zo ver te boven gaat,
Als van de zwarte nacht de heldre zonne ſtaat.
En om dat wy den trots van Yrankryk hier aanraken,
Zo zegt haar dat weleer haar volkeren dus ſpraken:
Die taal die daar nu is, die komt van vreemd geſpuys,
En uyt een ander hoek geſproten, leyt daar t'huys.
Van onze Duytſche taal de Fransman is geweken,
Genootdrukt zyuen hals in 't Roomſche juk te ſteken,
En

(1) P. LANGENDYK, *Gedichten*, III Deel, bl. 127.

En van het vreemde volk, 't welk nemend' in zyn land,
 Is daar met zyn geweld een nieuwe taal geplant.
 Dees spreken zy daar noch: haar eygen is verloren,
 Die was gemeen met ons: men sprak daar zo te voren,
 Gelyk men hier te land noch is gewoon te doen:
 Wy houden onze taal, wy zyn nog even koen;
 Maar Vrankryk is verheert, en houd niet op van pralen:
 Zy denken niet waar haar de naam komt van de Walen.
 Is 't niet, om dat haar spraak by minsten en den meest',
 Gewisselt en verwaalt wel eertyds is geweest?
 ♠ Galli zonder gal, gy liet u zo manieren!
 Daar tegen zyn wy noch gebleven Batavieren,
 Geen diensthareyde gewent, en op een vryen grond
 Is 't dat wy noch van ouds behouden onzen mond;
 Van niemand niet gesnoert, van niemand niet gebonden,
 Ja in het minste niet van iemand ook geschonden (1).

— — zegt, en is 't niet hooglyk te beklagen,
 Dat een zo schoone taal mishandelt en verlagen
 Zou leggen zonder glans, zou blyven onbekent?
 Die niemand aan en raakt, dan dieze quetst en schent?
 ♠ Nederlands! kom aan: maakt, dat die is verschoven,
 Voor andren welkom zy in 's Princen lekker hoven.
 Waarom en zouze niet? ik zie het haast gemaakt,
 Indien zy op de been, en in de kennis raakt.
 Laat dees zyn onze bruydt, laat dees ons alle trouwen,
 Met deftigheyd voorzien, en met geleertheyd bouwen:
 Laat haar toth ongevalfcht, met bastart niet besmet,
 En van haar zelven ryk, en van haar zelven net,
 Eens wandelen in 't licht, eens breken door de wolken,
 Eens komen aan den dag. Ik zie de vreemde volken,
 Die

(1) P. schwaetius, Gedichten, bl. 27.

Die zullen allezins met yver en met lust
 Deelachtig willen zyn, en deze taal bewuft.
 Denkt niet dat dees Godin in 't stuk van hooge dingen,
 Zou wezen onbequaam, en niet om uyt te brengen
 De meening en den zin van een geleert gemoedt,
 Dat Phoebus zelve dryft, Minerva loopen doet.
 Gaat, Nederlandt, gaat aan: en wilt het volk niet slachten,
 Die niet dan dat met moeyt van buyten komt en achten,
 En dat ons wordt geleerd: als of hier zonder niet
 Een mensch vertalen kond' dat in zyn zinnen schiet.
 Hoe menig aan den vloed des Amstels zyn geboren,
 Die ons het tegendeel met vreugde doen aanhooten.
 Vol geests en vol vernufts! die noyt Latyn en las,
 Brengt vruchten aan den dag, alleen van zyn gewas:
 Dus doende, zullen wy niet passen op de Franffen,
 Of na d'Etrufche fluyt behoeven meer te danffen.
 Haar beyder Poëzy, hoe lieffelyk die lonkt,
 Hoe zy staat toegemaakt, en sierlyk opgepronkt,
 Zal niet by d'onze zyn in 't minste te gelyken:
 Wy zullen haar de vlag en 't hooge zeyl doen ftryken.
 Want onze zuyverheyd en overschoonen glans,
 Die ons gebleven is, die ruykt daar naar Romans (1).

De geestige wending in zijne loffpraak op de
 poëzij van zijn' vriend HEINSIUS getuigt van 's dich-
 ters vindingrijk vernuft op eene zeer behagelijke
 wijze; wij nemen dezelve hier insgelijks over:

Prometheus had den mensch wel aardiglyk getrokken,
 En uyt het kley gemaakt: maar waren meestal bokken
 En ezels van verstand; tot dat hier Orpheus quam,
 En tot gemeene-best de zoete lier aannam:

Tot

(1) P. SCAIVARIUS, Gedichten, bl. 28.

Tot dat hy heeft een liedt, een wonder liedt gezongen,
 Waar door den ouden tydt, noch wild en onbedwongen,
 Noch byster zeer verwoest, een maat, een zeker wet
 Van alle goede tucht en zeden is gezet.
 Hier door heeft hy den naam van een Poëet gekregen;
 En om zyn groot verstand en Goddelyken zegen,
 Was hy Poëet, en wierdt Theologus berpemt:
 En wordt noch op den dag van heden zo genoemd.
 Zult gy dan niet, ô Heins, met uwen geest gerezen
 Tot boven in de locht, den tweeden Orpheus wezen?
 Om dat gy recht verstaat der ouder Vadren grond,
 En in Parnass vloed gewassen hebt uw mond!
 Gaat aan, begint maar werk; gaat aan, wilt uw begeben
 In een zoo grooten velt. Daar is noch stof gebleven.
 Ons herten zyn versteent, gelyk een klip of rots.
 De mensch is noch een wolf, vol hoogmoeds, en vol trots.
 Zo gy dit harde volk bewegen kond met spelen,
 En haren haat en nydt zo stryken ende streelen,
 Dat zy tot rust verstaan, en doen boetveerdigheyd;
 Ik zegge, dat u recht die naam werdt toegeleydt.
 Gy trekt uw schouders op, ô bloem van onze tyden!
 Het schynt dat gy dien naam niet al te wel kond lyden.
 Waar voor is 't dat gy vreest? voor Orpheus droeve doot,
 En vreezelyk gevaar? geloofst, ten is geen noot.
 Vergeefs, ô Vriendt, vergeefs zyt gy daar met beladen,
 Al waar 't dat al den hoop der razende Mænaden
 U vielen op het lyf; uw hemels hoog geluyt,
 Zoud' hare razery verjagen met zyn luyt.
 Gelyk de wyze heldt, van Jesse voortgekomen,
 Heeft dikwils in zyn hand de gouden Harp genomen,
 Daar door de razery, die Saul heeft geplaat,
 Wierdt nyt zyn dol gemoedt verdreven en verjaagt (1).

Ge-

(1) P. SCAVERIUS, Gedichten, bl. 31.

Gewisselijk, niemand van goeden smaak zal in SCRIVERIUS den verdienstelijken dichter miskennen, die insgelijks goeden smaak met vernuft paarde, en daardoor zich van velen zijner dichtoefenende tijdgenooten, VONDEL zelfs niet uitgezonderd, zeer voordeelig onderscheidde. Ook had hij zich in de voortreffelijke school der ouden geöfend, en nimmer de minste gemeenschap met die armzalige rijmgezelschappen, waarvan het in zijn' tijd door geheel *Nederland* wemelde, doch die hij verachtte als

loomen,

Daar *Nederland* van waagt, en die nu (maar t'onrecht)
De Redenrykers bent, en Rymers zyn gezegt.
Een volk dat veekyds is ontbloot van alle reden,
Onmatig, onbeschoft, wanschapen, onbesneden:
In treurspels bly van zin, en weér oubollig gram (1).

Het is niets vreemds vele verdienstelijke geleerden en dichters met rampen en tegenspoeden, zelfs met armoede, te zien worstelen (2); maar het is eenigermate vreemd dat bij den geleerden SCRIVERIUS alle mogelijke aardfche gelukzaligheid zamenvloeide, eene aanzienlijke geboorte, overvloedige rijkdom, een geheel onafhankelijk, ambreloos en gerust leven in de beroemdste akademieftad van ons vaderland, of op zijne hofstede *Woechwijk*, in den omgang met

de

(1) P. SCRIVERIUS, Gedichten, bl. 23.

(2) Ook in ons vaderland? — Hehast! ja. Namen zullen hier wel niet behoeven opgenoemd te worden; maar nog in onzen tijd verdient het hiervoor IV Deel, bl. 515, aant. 2 aangemerkte herinnering en behartiging.

de voortreffelijkste geleerden van zijn' tijd, een gelukkig huwelijk van meer dan eenē halve eeuw lang, zonen, die tot aanzienlijke eerambten verheven werden, eene, behalve de blindheid in zijne tien laatste levensjaren, nooit gekrenkte gezondheid en een vierentachtigjarige ouderdom; inderdaad, weinigen, die zulke onschatbare zegeningen ten deele vallen, bemoeijen zich met geleerdheid en fraaije letteren, en de meesten zoeken liever minder inspanning vorderende of minder edele bezigheden en vermaken, zoo zij de vrienden der zanggodinnen niet nog bovendien verachten.

SEBILLE (CHARLES), geboren te *Goes*, was een aanzienlijk koopman te *Amsterdam*, waar hij de boezemvriend was van FEITAMA en de Aristarch der gelijktijdige dichters, die, toen hij den 6 Julij 1738 overleed, hem in weidsche lijkdichten tot een poëtisch wonder verhieven *sans parail ni second*; DE MARRE, onder anderen, zeide van hem:

De schaal der dichtkunde is verbroken met uw leven (1).

Na vraagt men billijk; Welke meesterstukken van poëzij heeft de man dan geleverd, dat er bij zijn' dood zulk een misbaar op den vaderlandschen zangberg ontstond? — Lach niet, lezer! niets dan drie middelmatige vertalingen van Fransche tooneelstukken, namelijk van CORNELLIS *Pompejus*, 1737, VOLTAIRE'S *Dood van Cesar*, 1740 en REGNARDS *Dob-*

(1) Hof- en Mengeldichten, bl. 169.

Dobbelaar, 1741. Men ziet, het kostte in dien tijd weinig moeite om als dichter naam en opgang te maken. Bijna geheel vergeten daarentegen als tooneeldichter is

SEEGER (FLORIS), wiens vier tooneelfstukken nog enkel op de naamrollen bekend zijn (1).

SELS (WILLEM HENDRIK) (2), zoon van den Schout bij nacht JOOST SELS en CATHARINA VLAMING, dochter van den dichter PIETER VLAMING, werd geboren te *Wageningen*, den 27 Maart 1741, alwaar, en vervolgens te *Elburg*, hij onderwezen werd in de gronden der Latijnsche en Grieksche talen; ook genoot hij tot zijn achttiende jaar nog het bijzonder onderwijs van den predikant te *Barneveld*, op de *Veluwe*, alwaar zijne ouders het landgoed *Dennenbroek* bewoonden. Van hier werd hij naar de Doorluchtige school te *Amsterdam* gezonden, alwaar hij voornamelijk de lessen van den Hoogleeraar BURMAN bijwoonde, die zijn' lust in de letteroefeningen, geschiedenis en dichtkunst aanmoedigde en hem in de fraaije wetenschappen onderwees.

Nadat hij zich gedurende drie jaren aan het Amsterdamsch Athenæum op de regtsgeleerdheid had toegelegd, werd hij in 1761 te *Harderwijk* tot meester in de beide regten bevorderd. Kort daarna werd

(1) Catal. der Tooneelfp. van W. HENSKE, No. 267. Naamrol der Tooneelfp. van J. VAN DER MARCK, 22. No. 1318.

(2) H. B. VERHAEGH, Levensbeschr. van W. H. SELS.

werd hij door de regering van *Amsterdam* aangesteld tot Boekhouder in de wisselbank aldaar, en vervolgens tot Auditeur militair der gewone bezetting van deze stad.

Maar noch de regtsgeleerde practijk noch de werkzaamheden dezer beide ambten waren naar den smaak van *SELs*, die op de beoefening der dichtkunst en fraaije letteren gevallen was, waaraan hij wenschte zich geheel te kunnen overgeven, waarom hij zich van het persoonlijk waarnemen van zijne ambten ontsloeg, en zich geheel aan de letteroefeningen overgaf; en om zulks te ongestoorder te kunnen doen, begaf hij zich in 1769 naar het ouderlijk landgoed *Dennenbroek*, het welk bij het overlijden zijner moeder hem ten erfdeel was toegewallen. Hier leefde hij geheel eenzaam en afgetrokken, besteedde zijnen tijd met dichtoefeningen en godvruchtige bespiegelingen, leefde zeer ingetogen, onthield zich van alle dierlijk voedsel, genoot eene zeer korte nachtrust, en kreeg wegens zijne vroomheid, strenge onthouding en eenzame leefwijze in den omtrek den naam van filosoof (schoon die van Karthuizer monnik, ware hij Roomsche geweest, mogelijk ruim zoo toepasselijk op hem geweest ware). Het kon bijna niet misfen dat zulk een gestreng kluizenaarsleven, bij zijn zwak lichaamsgestel, zijne gezondheid ondermijnde en zijne weinige krachten spoedig geheel uitputteden.

Hij zou niettemin deze ascetische leefwijze tot zijn dood toe voortgezet hebben, ware dezelve niet

niet nu en dan door een kort verblijf te *Amsterdam* (waar hij zijne lettervruchten liet drukken) afgebroken, gelijk hij ook in 1785 wegens familiebelangen verplicht was zich eerst naar *Elburg* en vervolgens naar *Campen* te begeven, waar hij het verlies zijner eenzaamheid zeer beklagde, welke hij zelfs, schoon ruim bemiddeld, boven het gezelschap van echtgenooten en kinderen verkoos, alzo hij nimmer gehuwd geweest is.

In November 1789 begaf hij zich, na een kort verblijf te *Campen*, wegens eenige bijzondere zaken naar *Havelthe*, in het landschap *Drenthe*, en vertoefde aldaar veel langer dan hij zich had voorgesteld. In het begin van December nam zijne verzwakking toe, er kwam een weinig koorts bij, en na eene bedlegering van negen dagen stierf hij den 16 December 1789 en werd, volgens zijne begeerte, op het kerkhof te *Havelthe* begraven.

In de geletterde wereld is *SEL*s bekend als dichter en als zedekundig schrijver. In het laatste vak slaagde hij doorgaans beter dan in het handteren van de lier, op welke hij menigen valschen toon aansloeg, dien hij in zijne eenzaamheid niet opmerkte, en het niet vernam als het zijne poëtische gehoor van anderen dien wel opmerkte. Het eerste dichtwerk, dat hij in het licht gaf, was eene verzameling van *Brieven en Bespiegelingen*, in 1763 gedrukt. Ondanks eenige gezwollenheid en valsch vernuft (1),

la-

(1) Een paar voorbeelden heb ik daaruit aangevoerd in mijn *Apollineum*, I Deel, bl. 64, 66, die ik hier niet herhalen wil.

laten deze gedichten zich zeer wel lezen; men ontmoet er wezenlijk stoute en krachtige regels in, vooral in de brieven, schoon de correspondentie tusschen DAVID en BETHSEBA ons niet behaagt, zoo min als de manke vleijerij,

die aan twee zyden hinkt (1).

HORUS APOLLO, PIERIUS VALERIUS en CESARE RIPA melden geen woord van het mank loopen der vleijerij; integendeel heeft zij een' regt bevalligen gang; SELS moet dit zelf opgemerkt hebben, toen zij hem wegens deze verzameling aan de hand van zijnen vriend B. RULOFFS het volgende compliment maakte:

Dus zal uw naam, op ad'laars vleng'len
Al de aarde omzweevende, den nyd,
Door geen gemeene magt te teug'len,
Zich zelv' zien stranden op het strand van dolle spyt (2).

In het toepassen van gelijkenissen was SELS niet zeer gelukkig; deze verzameling levert verscheiden voorbeelden daarvan op; een enkel willen wij hier, ter waarschuwing voor jonge dichters, aanvoeren (3).

De rykdom maakt geen vriend, al is de vriendschap ryk,
Of hy vertrekt, wanneer de rykdom vlucht, gelyk
De wandschim heenen snelt, wanneer we ons elders
wenden (4).

De

(1) H. W. SELS, Brieven en Bespiegelingen, bl. 81.

(2) Lofdicht voor de Brieven en Bespiegelingen, bl. XVII.

(3) Een ander voorbeeld vindt men in het *Apollineum*, Deel, bl. 66.

(4) Brieven en Bespiegelingen, bl. 65.

De wandſchim (ſchaduw) ſneelt niet heen, wanneer we ons elders wenden, maar volgt ons overal waar wij gaan; men noemt zelfs den getrouwen vriend en medgezel van iemand metaphorischſpreekwoordelijk zijne ſchaduw: dus is de gelijkenis niet alleent onjuist in de toepaſſing, maar ook op zich zelve grondvalsch; en echter heeft een recensent dezelve in openbaren druk „bij uitſtek fraai” genoemd (1)!

In 1765 verſcheen van SELS een zeer uitgebreid gedicht, in twaalf boeken, getiteld: *Salomon, Koning van Israel*. Dit is oogſchijnlijk eene zwakke nabootſing van HOOGVLIETS *Abraham*; formaat, letter, capitale en marginale inhoud, platen en de geheele typographiſche vorm toont duidelijk dat men dit maakwerk gaarne voor een pendant van den *Abraham* wilde doen doorgaan, wiens ſchoonheden SELS voorbijgezien en wiens gebreken hij nagevolgd heeft, inzonderheid de aanſtootelijke perſonificatie en het menſchelijk handelen der goddelijke eigenschappen, die wij in HOOGVLIET zoo ſtreng berispt hebben (2); maar met dat al was HOOGVLIETS werk toch eene uitvoerige critiek waardig, van welke moeite wij ons bij dezen *Salomon* van SELS gerust kunnen ontfiaan; en ſchoon zijn levensbeſchrijver verzekert dat het „dit werk niet aan „dichterlijke trekken en gelukkige vindingen ont- „breekt

(1) Dicht- en Taellievende Uitgaven, bl. 16.

(2) Zie hiervoor, III Deel, bl. 356 en volgg.

„breekt (1),” zijn dezen echter zoo dun gezaald, of van dien aard, dat het de moeite niet waardig is er naar te zoeken.

Deze gerijmde bijbelsche levensbeschrijving werd in 1767 gevolgd door twee andere gedichten in één' koop, *Het Verbond der Genade* en *Het Lied van Zion*. Reeds de diep mystieke titels duiden aan wat men in deze rijmen te verwachten heeft. Het eerste behelst de geheele theorie der wedergeboorte volgens den leidraad der negenendertig geloofsartikelen der voormaals heerschende kerk; het tweede is eene verongelukte copij van DE DECKERS heerlijken *Goeden Vrijdag*; arme SELS! wist gij dan niet *Pindarum quisquis studet amulari*, en wat er meer volgt?

Het beste en leerzaamste werk van SELS is ongetwijfeld zijne *Zedelyke Uitspanningen* in drie deelen te *Amsterdam* 1771—1774 uitgegeven. Dit werk, in bevallig proza geschreven, heeft, onder de inkleeding van zedelijke romans, de loffelijke strekking om het hart met eerbied jegens God en zijne allesbesturende Voorzienigheid te vervullen, gemoedelijke pligtbetrachting en beteugeling der driften ten ernstigsten aan te bevelen; ook werd dit werk met graagte bij onze landgenooten ontvangen, en SELS heeft zijn' meesten roem aan hetzelfde te danken. Minder gunstig oordeelen wij over zijne in 1777 uitgegeven *Beschouwingen*, waarin hij HERVEY heeft willen copiëren, doch ver achter zijn model bleef;

(1) H. N. VITAINOA, Levensbeschr. van H. W. SELS, bl. 12.

bleef; SELS echter werd weder door BROES in zijn *Peinzenden Kristen* gecopieerd, en KALDENBACH bragt de *rebyrics* van den laatsten op rijm. Deze boekengenealogie zou men in meer vakken van literatuur kunnen opmerken.

De opgang zijner *Zedelyke Uitspanningen* noopte, zoo het schijnt, SELS om deze *Beschouwingen*; gelijk ook zijne *Evangelische en Zedelyke Liederen* in 1779, het eerste deel zijner *Zedespelen* en de brochure *Nederland aan deszelfs Zeehelden* in 1782, niet onder zijnen naam, maar, waarschijnlijk als eene betere aanbeveling, onder de aanduiding van „door den Schrijver der *Zedelyke Uitspanningen*” in het licht te zenden, eene soort van kunstje om het publiek te beduiden welk zijner geschriften een auteur als zijn hoofdwerk, *sans tache et sans macule*, beschouwt. Dezen tol heeft de vrome SELS dus ook aan den schrijverlijken hoogmoed betaald.

De andere prozaische en gerijmde geschriften van mindere uitgebreidheid zijn door zijn vriend VITRINGA bijeen verzameld en onder den titel van *Kleine Werkjes van Mr. w. H. SELS* in 1792 te *Campen* in het licht gegeven.

Het kan zijn dat SELS een goed, braaf, vroom mensch geweest is, die bij geluk niet voor den kost behoefde te arbeiden, maar rijk genoeg was om zich op *Dennenbroek* met apocalyptische mijmeringen bezig te houden en in rijmen neder te schrijven of in proza met streepjes en nitroep-teekens te interpoleren; doch had de man misfeiten

geweten dat zijne meeste geschriften voor hem eene onnutte kwelling des geestes, gelijk zijne strenge onthouding van vleesch gedurende eene twintigjarige vasten en de opoffering van zijne nachtrust eene onnutte kwelling des ligchaams, zoowel als zijne Hieronymitische afzondering van de samenleving *oleum et operam perdere* geweest waren, om hem als Protestantische heilige te canoniseren, of als dichter en schrijver bij de nakomelingschap een' onsterfelijken roem te verwerven, welligt had hij de practijk of den koophandel bij de hand genomen, of ware op eenige andere wijze een werkzaam en nuttig lid der burgerlijke maatschappij geworden. Nu kan men van hem nog minder zeggen dan van GELLERTS held:

Hij leefde, nam geen vrouw, en stierf.

SENA (AGATHA MARIA), weduwe van JACOB MUHL, de schoonmoeder van den dichter NICOLAAS SIMON VAN WINTER door zijn eerste huwelijk met beider dochter JOHANNA MUHL. In hare voor familie en vrienden gedrukte *Dichtliedende Hutoefeningen* vindt men eenvoudigheid, zachtheid, hartelijk godsdienstig gevoel en gezond verstand vereenigd. Hoe eenvoudig-bevallig deze waardige vrouw de lier handteerde blijkt dadelijk uit de volgende regels:

Verniste vreugd moog vry des Waerelds aanzicht dekken,
Een wyze weet dat mom groothartig afstrekken.
Hy schuwt den wegdier Snoode, en poogt, met vluggeschreeu,
't Bedagde pad der Dengd met blydschap op te treên.

Daar

Daar wast een vrucht die 't hart versterkt om alle plagen,
Zelfs tot den laatste toe, met lydzaamheid te dragen.
Hyzelf word als een boom, door een rivier besproeid,
Die eeuwig vruchten draagt, en onverwelkbaar bloeit (1).

SERWOUTERS (JOHANNES). Als treurspel-
dichter der zeventiende eeuw is deze bekend door
Den Trotsen Leo, 1658, *Hester ofte Verlossing der*
Jooden, 1659, en *Den Grooten Tamerlan*, 1661;
alles zeer natuurlijk — *raar*.

SEVERINUS (ADRIANUS) (2), Boekverkooper
te *Leyden*, meer bekend door zijne *Oorspronkelijke*
Beschryving der Belegering van Leyden, voor het
eerst in 1674 en voor de vijfde maal in 1774 sierlijk
en met fraaije platen gedrukt, dan wel als welspre-
kend redenaar en verdienstelijk dichter; in beide
opzigten verdient hij nogtans nader gekend te wor-
den. Hij had geene de minste betrekking tot de
Hoogeschool zijner woonstede, echter sprak hij den
27 November 1676 in derzelver gehoorzaal eene
krachtige en welsprekende lijkrede uit op den Luite-
nant-Admiraal M. A. DE RUITER (3), eene rede-
VOC-

(1) Dichtl. Huisoefeningen, bl. 12.

(2) A. PARS, Naamrol, bl. 311. 443.

(3) Ik heb deze fraaije lijkrede opgenomen in mijn *Apollon-
neum*, I Deel, bl. 125. „Het ware te wenschen, dat wij
„meer zulke Boekhandelaars, en van SEVERINUS meer verhan-
„delingen bezaten, van eene gelijke innerlijke waarde als
„deze,” getuigen de Schrijvers van den *Recensent ook der*
Revensanten, XVII Deel, No. 3, bl. 140, verklarende tevens
dat dit stuk bij uitnemendheid de plaats verdient die het
behoort.

voering, wier eenvoudige voorstelling, levendige schildering en kracht van taal het Latijnsche *Epicedium* van Profesfor FRANCIVS OP DE RUITER, het welk hij den 19 Maart 1677 in de Nieuwe kerk te *Amsterdam* uitsprak, van dien kant niets toegeeft, en van een' anderen kant het van dezen wint in natuurlijkheid, waarheid en juistheid der uitdrukkingen, die bij den Profesfor niet vrij van wonderigheid, gezwollenheid en valsch vernuft zijn.

Als dichter kennen wij SEVERINUS uit zijne bekende *Geestelyke Jaerfeesten*, in 1669 te *Leyden* gedrukt, en uit zijne *Mengeldichten*, mede aldaar in 1673 door hem zelve in het licht gegeven. Deze bundel bevat, behalve de berijmingen van eenige gedachten uit de *Essais de MONTAIGNE*, gedichten van stichtelijken, historischen en erotischen aard, bruilofs-, verjaar- en lijkgedichten, zeker niet allén van gelijke gehalte en waarde; de meesten echter toonen blyken dat de lier dezen Boekverkooper zoowel toevertrouwd was als de akademische catheder; ten bewijze zullen wij drie geheel ongelijkssoortige proeven hier aanvoeren.

Tot de eerste kiezen wij eenige weinige regels uit zijn gedicht op den vrede tuschen *Engeland* en *Holland* in 1667, in welken de vrede dus de beide natiën aanspreekt;

Neen, mannen van ontzag! neen, tarters van gevaren!
Bou u geen vaste zuil op 't rollen van de baren;

Daer d'eer van winnen vaek so veerdig ebt als vlooit,
De beste kranen van een waterstrijt, sijn roeden,

Haer

Haer' geessels treffen nu wel meer of min op 't lijf,
 Dog die verwinner is, of die verwonnen blijf,
 Elk moet of min of veel, ze moeten beide bloeden.
 Men strijkt geen lauwren dan die in een purp're gront
 Zijn voortgeteelt, en uit een bloedwel opgewossen:
 Ik tors een beter krans als die men uit de bossen
 Van 't bitse Noorden haelt, daer yder splinter wont.
 Ik reik Olyven die geen Kryger heeft geschonnen,
 Die niet bezoedelt zijn in een bemorste slag:
 Ik reikze u beide, die 'k bey als verwinners zag,
 Bey als verwonnene, hoewel nooit overwonnen (1).

De beide volgende kleine stukjes zal men geene
 geestigheid en bevallige losheid ontzeggen:

D R O O M.

Ik blus mijn zuiv're min
 Op purperglóende lipjes,
 Ik suig de Nectar in
 Door elpenbeene klipjes;
 En op elk soentje, lust
 Mijn mont haer lusjes verder,
 En op elk kusje kust
 Mijn Herderin haer Herder:
 So hoog in weeldens top
 Gevoert, door minlijk kussen,
 Sla ik mijne oogen op,
 En 'k sie ik kus het kussen:
 Ik sag 't, en twijffel nog
 Of 't droom is, of bedrog (2).

OF

(1) A. SEVERINUS, Mengeldichten, bl. 13.

(2) Ibid. bl. 30.

OP EENE AFBEELDING VAN ABRAHAM, HAGAR
MET HAREN SONE UITLEIDENDE.

Hoe mag 't den man van 't hert, de moeder met het kind,
De weduwe en haer soon ten huise uit te leffen!
Zy zugt, mistroostige! zy zugt, en valt aen 't schreijen,
En lekt het dorstig wigt, daer 't geen verquickung vint,
Ogh, Abr'am! kost ge het sien, en blyven onbewogen!
't Penceel trekt met dien trek nog tranen uit onse oogen (1).

SEWEL (WILLEM) (2), geboren te *Amsterdam* in 1654 en aldaar overleden den 13 Maart 1720, is insgelijks meer bekend door zijn *Engelsch en Nederduitsch Woordenboek*, *Historie der Quakers*, (tot welke gezindte hij, als van Engelsche afkomst (3), behoorde), *Historie des Ouden en Nieuwen Testaments*, de *Joodische Historiën van FLAVIUS JOSEPHUS* en andere werken (4), dan wel als dichter. Van zijne jeugd af, hoewel tot een handwerk opgeleid, maakte hij zijn werk van de kennis der talen en de letteroefeningen. Hij verstond het Latijn, Engelsch, Fransch en Hoogduitsch. In het begin der achttiende eeuw was hij

eeni-

(1) A. SEVERINUS, *Mengeldichten*, bl. 161.

(2) J. WAGENAAR, *Amst. fol. III St. bl. 234*. J. KOK, *Vad. Woordenb. XXVII Deel*, bl. 62.

(3) Zijn grootvader WILLIAM SEWEL, was omstreeks het einde der zestiende eeuw met de Brownisten uit *Engeland* herwaarts gekomen, en had zich te *Utrecht* nedergezet, alwaar zijn vader JAN WILLEMSZ. SEWEL geboren werd en huwde met JUDITH ZINSPENNING, de moeder van onzen WILLEM.

(4) R. ARRENBERG, *Naamreg. van Ned. Boeken*, bl. 392.

eenige jaren schrijver der Amsterdamsche courant, en vond zijn bestaanmiddel in zijn' schrijfsarbeid en het onderwijzen van jonge lieden in de talen. Als dichter zijn slechts eenige afzonderlijke stukjes van hem voorhanden; een derzelve hebben wij voor ons, *Koning DAVIDS val en wederopryzing*, in 1713 gedrukt, waarin hij de onkiesche historie van DAVID en BATHSEBA geheel niet Quakerachtig behandelt; DAVID

gaat zich aanstonds reppen

Na boven toe, om wat te wandlen op het plat

Van zyn paleis. — — — — —

't Geviel juist dat een vrouw, van kleeding gansch ontbloot,
Haar ligchaam waschte, enz. enz. enz.

Zoodat ze David straks bekoorde,

die, als kenner en liefhebber,

bestond te vragen

Wie deze Juffrouw was, die hem zoo kon behagen.

Men bragt hem haast bescheyd, en zeyd 't was Bathseba,

De dochter Eliams, en vrouw van Uria.

De Koning, enz. enz. enz. (1)

De rest van deze historie wordt op dezelfde naïve wijze voortverteld, nog kleuriger dan in den Bijbel zelven, en wel zoo smakelijk, als of de goede Quaker gaarne in DAVIDS plaats geweest ware.

SICERAM (EVERARD). De Heer WILLEMS vermeldt (2) van dezen Brusfelaar een dicht-
werk-

(1) *Koning Davids val*, enz. bl. 4, 5, 6.

(2) *Verhand. over de Ned. Taal- en Letterk. II Deel*, bl. 61.

werkje, getiteld: *Il divino Ariosto, ofte hoogste voorbelt van oprecht Ridderfchap, oock claren Spieghel van beleeftheit voor alle vrouwen, te Antwerpen in 1615 gedrukt*. Wij kennen het niet, zoo min als het treurspel van

SILLE (GYSBERT DE), *De Jood van Malta of wraak door moord* genaamd, en in 1645 gedrukt.

SIX (JOAN) (1), Heer van *Wimmenum* en *Vromade*, werd geboren te *Amsterdam*, den 14 Januarij 1618, en was de afstammeling van een oud en aanzienlijk Kamerijksch geslacht (2), welks stamvader was LANDRY SIX, Ridder, die in 1080 Slotvoogd was van het kasteel van *Kamerijk*, wiens nageslacht zich in *Frankrijk* en de *Nederlanden* uitbreidde; een tak van hetzelfde zettede zich voor bijkans twee eeuwen te *Amsterdam* neder, waar de naam SIX onder de leden van regering en bestuur menigvuldige malen voorkomt.

De vader van onzen SIX, insgelijks JOAN genaamd, stierf reeds vóór de geboorte van zijn zoon; zijne moeder ANNA WYMER gheeten, eene verstandige en deugdzame vrouw, zorgde met de rederfste zorgvuldigheid voor de opvoeding van haren vaderloozen zoon, die op eene uitstekende wijze

222

(1) J. WAGENAAR, *Amst. fol. III Stuk*, bl. 248. J. KOK, *Vaderl. Woordenb. XXVII Deel*, bl. 125. M. SIEGENBEEK, *Museum*, III Deel, bl. 193.

(2) Men vindt de uitvoerige geslachtslijst bij J. KOK, *Vaderl. Woordenb. XXVII Deel*, bl. 112.

aan hare zorgen beantwoordde. Met lust en ijver leide hij zich toe op het verkrijgen van nutte kundigheden, waarin hij bij uitnemendheid slaagde. Hij was vervolgens een vlijtig beoefenaar der dichtkunst en fraaije letteren niet alleen, maar ook een ijverig bevorderaar en edelmoedig voorstander der wetenschappen en kunsten, inzonderheid was hij de vriend en begunstiger van den beroemden REMBRAND VAN RHIJN (1), wien hij meermalen in ongunstige omstandigheden krachtdadig ondersteunde en edelmoedig bijstond; VONDEL, BROEKHUIZEN en genoegzaam alle andere beroemde dichters van zijnen tijd deelden in zijne vriendschap, en bewezen om strijd hem eene ongeveinsde hoogachting. In 1655 huwde hij met MARGARETHA TULP, dochter van den beroemden Amsterdamschen Geneesheer en Burgemeester NICOLAAS TULP (2).

Tot hiertoe had SIX ambtelooos geleefd en zich alleen met geleerdheid en dichtoefeningen bezig gehouden.

(1) Deze heeft het portret van SIX geëst, welke prent zeer zeldzaam is en door de liefhebbers met meer dan f 300:— betaald wordt. REMBRAND heeft ook eene fraaije titelplaat geëst voor de *Medea* van SIX; men kent wijders het zoogenaamde Sixbruggetje met de anecdote daartoe betrekkelijk. Zie R. VAN EINDEN en A. VAN DER WILLIGEN, *Gesch. der Ned. Schilderk.* I Deel, bl. 389.

(2) Zie over dezen in beide opzigten zeer verdienstelijken man G. VAN LOON, *Nederl. Historiepen.* III Deel, bl. 69. J. KOK, *Vaderl. Woordenb.* XXIV Deel, bl. 56. J. WAGENAAR, *Amst.* fol. II St. bl. 381, 384. PAQUOT, *Mémoires*, Tom. I, pag. 361. J. SCHELTEMA, *Staatk. Nederl.* II Deel, bl. 377. M. SIEGENBEEK, *Museum*, III Deel, bl. 202, aant.

houden, doch in 1657 werd hij benoemd tot Commisfaris van kleine zaken, vervolgens in 1666 tot Commisfaris der Bank van leening; in het volgende jaar werd hij Schepen, welke waardigheid hij nogmaals in 1672, 1688 en 1689 bekleedde; in 1691 werd hij tot Burgemeester verheven. Bij al de werkzaamheden, aan deze ambten verknocht, behield hij, zelfs in hoogen ouderdom, dezelfde zucht voor de wetenschappen als in vroegeren tijd, en bleef, geheel vrij van den toenmaligen burgemeesterlijken trots, dezelfde gemeenzame vriend der geleerden en dichters als te voren. In uwen ouden dag, zeide JOAN PLUMMER, hem bij zijne tachtigste verjaring begroetende,

In uwen ouden dag zyt gy vol jeugdig bloed,
En alzo ongekreukt van ligchaam als gemoed.
Indien 't u lust den geest van staatzorg te verlichten,
Dan schryft gymeesterlyk Latynsche en Duytsche dichten,
Of de oogen weiden door schildryen, beeld of prent,
En dus leeft ge in de kunst als in uw element (1).

Nog twee jaren leefde hij aldus „als in zijn „element,” door elk die hem kende, gelijk KATHARYNE LESCAILJE met waarheid van hem getuigde,

Bemind, geächt, geroemd en angebeen.

Immers was hij, uithoofde van zijne algemeen erkende

— — Zorg,

(1) J. PLUMMER's Gedichten, II Deel, bl. 6.

— — Zorg, oprechte trouw en deugd,
 Zoolang elks liefde, elks toevlucht, hoop en vreugd(1).

Hij stierf den 28 Mei 1700; van zijne elf kinderen overleefden hem vijf, waaronder een zoon, mede JOAN SIX (2) genaamd, die sedert 1719 tot 1747 zestien malen Burgemeester van *Amsterdam* geweest is, en zich op het spoor zijns vaders als geleerde en voorstander der wetenschappen even zeer als regent en staatsman beroemd gemaakt heeft.

De verdiensten van SIX als Latijnsch en Nederduitsch dichter zijn op zulk eene uitmuntende wijze door den Heer SIEGENBEEK gewaardeerd (3), dat wij er hier niets bij te voegen hebben; ook oordeelen wij het overtollig hier proeven van zijn dichtvermogen aan te voeren, alzoo, behalve die welke de Heer DE VRIES aanvoert (4), de Hoogleeraar eene uitvoerige en critische ontleding van zijn beroemd treurspel *Medea*, in 1648 gedrukt, met aanvoering van verscheiden plaatsen uit hetzelfde, geleverd heeft, die zijn gezond oordeel eer aandoet (5). Hij is geenszins blind voor de gebreken van dit treurspel, maar doet ook billijk regt aan het vele goede, dat in hetzelfde wordt aangetroffen.

Even zoo als in onze oordeelvelling over de
Me-

(1) K. LESCAIJZE, *Mengelpoëzy*, II Deel, bl. 379, 380.

(2) Zie over hem J. KOK, *Vaderl. Woordenb.* XXVII Deel, bl. 126. J. SCHALTEMA, *Staath. Nederl.* II Deel, bl. 312.

(3) *Museum*, t. a. p.

(4) *Geschied. der Ned. Dichtk.* I Deel, bl. 192.

(5) *Museum*, t. a. p.

Medea van SIX, is de Heer SIEGENBEEK ons ook voorgekomen met het in zijn geheel plaatsen van deszelfs dichtstuk *Muiderberg* (1). Uit dit gedicht leeren wij met VOLLENHOVE den edelen SIX kennen als een' wijzen,

Die onbezorgt en onbevreesd,
 De rust, nooit recht van Seneca
 Bespiegelt, vint in Godts gena;
 't Vermaak zelf in 't vermaak veracht,
 Den slaaf van blinkend slyk belacht,
 En hooger dan de staatzorg zweeft,
 Naar onvergangbre kronen streeft (2).

Wijders deelt de Heer SIEGENBEEK ook den inhoud mede van het blijspel *Onschuld* door SIX in 1654 zonder zijn' naam uitgegeven. Men moet zeker dit blijspel, zoo min als het straksgenoemde treurspel, geenszins aan de regels der hedendaagsche dramaturgie toetsen, maar enkel als gedialogiseerd dichtstuk beschouwen, dan wint hetzelfde rijkelijk door keurigheid van taal, gemakkelijkheid en vloeiendheid van versmaat, sierlijkheid van beelden en vergelijkingen, levendigheid van voorstelling en kracht van uitdrukking wat hetzelfde aan vinding, zamenstelling, inwikkeling en ontkenning afgaat, gelijk dit alles zeer juist en oordeelkundig door den Heer SIEGENBEEK is opgemerkt en aangetoond geworden.

SIX

(1) Museum, III Deel, bl. 224.

(2) J. VOLLENHOVES Poëzy, bl. 174.

SIX (JOANNES) VAN CHANDELIER (1) werd geboren te *Amsterdam*, den 20 Februarij 1612, alwaar hij, in welk jaar is niet bekend, maar zeker na 1690, overleed, en, op zijne begeerte, in de Zuider kerk bij zijn' vader **JACOB SIX** begraven werd: hij was dus een naam- en tijdgenoot van, en welligt vermaagschapt aan den voorgaanden, met wien **VAN IPEREN** hem verwacht, hem ten onregte onder de *Amsterdamsche* burgemeesters plaatsende (2) van 1674 (3), welke waardigheid hij nimmer bekleed heeft, zoo min als eenigen anderen post van bestuur of regering; hij is enkel bekend als een aanzienlijk Koopman in drogerijen. Hij was een geleerd, keurig en verdienstelijk dichter, waardig om onder zijne kunst-oefenende tijdgenooten met lof vermeld te worden, gelijk zulks ook nog zeer onlangs door de zorg van den oordeelkundigen Heer **DE VRIES** geschied is (4), genoegzaam op dezelfde wijze als die van den Hoogleeraar **SIEGENBEEK** ten aanzien van den voorgaanden: weshalve wij ook over dezen minder uitvoerig kunnen handelen.

On-

(1) **J. WAGENAAR**, *Amst.* fol. III St. bl. 248. **J. KOK**, *Vad. Woordenb.* XXVII Deel, bl. 131. **N. G. VAN KAMPEN**, *Magaz. voor Wetenschap, Kunst en Smaak*, II Deel, I St. bl. 119.

(2) **J. VAN IPEREN**, *Kerkel. Historie van het Psalmgezag*, I Deel, bl. 189.

(3) In dat jaar waren **G. VALCKENIER**, **N. PANCRAS**, **J. MUNTER** en **L. TRIP** Burgemeesters; de andere **JOAN SIX** werd dit eerst in 1691.

(4) In het bovengenoemde *Mag. van N. G. VAN KAMPEN*, t. a. p. V DEEL.

Onze *six*, grondig ervaren in de geleerde talen, het Hebreeuwsch niet uitgezonderd, verstond tevens de talen der landen, die hij bezocht, nadat hij, dertig jaren oud zijnde, door het gebruik der wateren te *Spa* van eene hardnekkige miltzucht verlost werd, die hem zeven jaren lang gekweld had. Ettelijke jaren bragt hij door in *Frankrijk*, *Spanje*, *Italië* en *Engeland*; alwaar de zucht tot de Nederlandsche dichtkunst hem overal verzelde, gelijk ook vele, zoo niet de meeste, zijner gedichten blijken dragen van buiten 's lands opgesteld te zijn. De verzameling zijner *Poësy* is in 1657 te *Amsterdam* gedrukt. In het iets over hem (1) vindt men overvloedige proeven uit dezelve, die uit dien hoofde hier overtollig zouden zijn. Bij zijne terugkomst in het vaderland sleet hij zijne overige levensjaren op het buitenverblijf van zijne grootmoeder CATHARINA JEHU, in de *Diemermeer*, alwaar hij tien jaren besteedde aan zijne zeer verdienstelijke Psalmbetijming, naar den Hebreuwschen grondtekst, die in 1674 in het licht verscheen, en in 1690 groote lijks verbeterd en geheel op noten herdrukt werd.

SIXTINUS (SUFFRIDUS) is bekend als tooneeldichter door zeker voorspel: *Apollo over de Invrijdinghe van de Nederlandsche Academia de Byckorf*, *gesticht door Dr. s. COSTER*, 1617, en een treurspel, *Geraert van Velsen leyende*, 4to., 1628, herdrukt 1657, nogmaals in 1663 in 8vo.

SLI-

(1) N. O. VAN KAMPEN, *Magazijn voor Wetenschap, Kunst en Smaak*, t. 1. p.

SLICHER (ANNA CATHARINA). Er bestaan van deze Haagfche jonkvrouw een paar eenvoudige, maar deugd- en godvruchtademende en onmiddellijk tot het hart sprekende leerdichten; het eene, *De Weegfchaal van het waare en fchijnvermaak* getiteld, kwam in 1786 voor het algemeen in het licht, nadat er reeds een druk van bestond voor de bijzondere vrienden der dichteresfe. Zij behandelt haar onderwerp in den vorm van zamenfpraken tufchen twee vriendinnen, de eene een meisje naar de wereld, dat haar vermaak zoekt in de gewone levenswijze dezer lieden, terwijl de andere hetzelfde in de aankweeking van hare verftandelijke en zedelijke vermogens en de betrachting van een' redelijken godsdienst vindt, en de eerste overtuigend tot haar gevoelen overhaalt. Het thema is zeer gelukkig, de gang der redekaveling natuurlijk, en het overredende zachtvaardig en befcheiden, op overtuigende gronden, uit de natuur en de ervaring ontleend; bij voorbeeld:

Ons tijdelijk belang kan hier ten voorfchrift ftrekken:
 Schoon niemand één minuut zijn' levensdraad kan rekken,
 Watreedlijk mensch, 't geen hier slechts lijdlijk op vertrouwt,
 En 't niet door fpijs en drank zorgvuldig onderhoudt?
 Wanneerge u krank gevoelt, zultge uwen nood niet klagen
 Aan een' verftandig' arts, hem ftraks om raad gaan vragen?
 Hoe zeer 't u zij bewust, dat, fchoon gij hier meê draakt,
 In Gods alwijs beftek uw fterfuur blijft bepaald.
 Nooit ging er iemand dan door eigen fchuld verloren:
 Ja! heeft God zelfs niet met een' duren eed gezworen,

Dat Hij des zondaars dood in waarheid niet begeert?
 O Neen! gij doet Gods wil, zooge u oprecht bekeert.
 Wie hiertoe magteloos is, dien wil God krachten schenken (1).

Het andere dichtstuk, *De Vriendschap*, in vijf zangen, is vroeger vervaardigd dan het verige, doch later, in 1787, gedrukt; hetzelfde heeft zeker het onderhoudende niet van het eerste, doch bevat vele schoone denkbeelden, die, zonder hooge poëtische vlugt, die het leerdicht ook niet behoeft, niet misfen kunnen indruk op ieder welgeplaatst hart te maken. Haar thema is hier natuurlijk anders, en, mogen wij [het zeggen, minder waar en dus minder gelukkig. De dichteres brengt doorgaans de vriendschap met het Christendom in verband; zij doet dit zeker wel goed, doch op een' toon als of er geene opregte en zuivere vriendschap dan onder Christenen bestaan kan. DAVID en JONATHAN toch waren Israëlieten, DAMON en PYTHIAS, ORESTES en PYLADES waren Heidenen, nog meer, MENDELSSOHN was Jood en LESSING Christen, en toch worden zij ons als spiegels van vriendschap voorgehouden. Wij voor ons vertrouwen dat een paar Muzelmannen even zulke hartelijke vrienden kunnen zijn als een paar Christenen; dus is het Christendom geenszins eene *conditio sine qua non* der vriendschap, gelijk de dichteres schijnt te willen. Wijders vindt men in dit dichtstuk verscheiden meermalen gebezigde *loci communes*, gelijk onder anderen:

Ge

(1) Weegschaal, bl. 71.

Gelukkig hij, die mag op zulke vrienden roemen,
 Die hem zijn fellen niet verbergen noch verbloemen:
 Daar de ongeveinsde ziel dit voorrecht dan geniet,
 Dat zij in 't vriendenhart als in een' spiegel ziet.
 Zoo, zoo zal de omgang met verstandigen en braven
 Den smaak vereedlen en 't verstand allengs beschaven.
 Zal elk weldenkend mensch, bij hem, dien hij bemint,
 Niet gaarne waardig zijn den naam van zijnen vriend (1)?

Doch zij kunnen in dergelijke dichtstukken niet
 wel vermeden, en misschien menigeen' niet te veel
 herinnerd worden.

SLOOF (PIETER). Deze Wormerveersche rij-
 mer liet in 1739 een treurspel drukken, *Zuzanna*
 genaamd; in hetzelfde schetste hij

Zuzanna, en naast haar het heldensch minnewicht;
 Een van de boeven vraagt aan Daniël: *Wat deerts je?*
 En voegt hem fierlijk toe: *Snotjongen, kwibus, heertsje;*
Zuzanna zegt met zwier: *Haal zeep en sluit de poort.*
 En 't gantsche stuk bestaat in vaerzen van die soort (2).

SLUITER (WILLEM), geboren te *Nede*, den
 22 Maart 1627, werd in 1652 Predikant te *Eiber-*
gen. In 1662 huwde hij met **MARGARETA SIBYLLE**
HOORNAART, die hij echter in 1664 door den dood
 verloor (3). Bij den inval der Munsterschen in
 Over-

(1) De Vriendschap, bl. 26.

(2) J. Nomsz, Mengelwerken, bl. 19.

(3) Op het afherven van deze waardige vrouw vervaardigde
JEREMIAS DE DECKER het volgende fraaie en aandoenlijke
 puntlied:

Overijsel in 1663, was hij genoodzaakt zijne meeste goederen en boeken naar *Deventer* en *Zutphen* te zenden, en zelf naar *Amsterdam* te wijken; doch in 1666 keerde hij weder naar het afgelegen *Eibergen* (1), waar zijne gemeente hem met blijdschap ontving. Hier leefde hij nu geheel eenzaam, vergenoegd en te vreden, tot hij in 1672 bij het naderen der Munsterfche en Fransche krijgsmagt eerst naar *Zutphen* en vervolgens naar *Holland* week. Het volgende jaar, toen hij weder naar *Overijsel* vertrokken was, werd hij beroepen naar *Rouveen*, welk beroep hij aannam en derwaarts vertrok, doch in de maand December 1673 te *Zwol.* zijnde, overleed hij, en werd in de Grootte kerk aldaar begraven.

's Mans dichttrant is eenvoudig, naif, leersaam en stichtelijk. Naast die van CATS, dien hij zich ten model schijnt genomen te hebben, waren zijne werken lang in hooge achting bij den middelstand

De Hemel uw' Sibylle, uw' perle, uw' Margarete,

Zoo zuiver, slutter, ziende en heilig van gewete,

Sprack eind'lijk: dit juweel dient aan geen slych verrouwt;

Dies perle is al te schoon om in den leem te blinken;

En doet haer leeme kas daerop in d'erde zinken,

En vat uw' perrel op, en zet ze in 't eeuwig gout.

J. DE DECKER, *Rymoaf.* II Deel, bl. 56.

Men weet dat *Margareta* in het Grieksch (*Μαργαριτα*, *Margarita*) Parel beteekent.

(1) *Eibergen* ligt in het graafschap *Beramb.* vijf uren van *Zutphen*, aan de rivier de *Berkel*, nabij de Munsterfche grenzen.

stand onzer natie, en inderdaad, er wordt veel goeds en nuttigs, zoowel als sichtelijks en gemoe- delijks in dezelve gevonden. Ontelbare malen zijn 's braven mans *Psalmen, Lofzangen en Geestelyke Liedekens*, het *Hooglied, Buitenleven, Gezangen, Triumfeerende CHRISTUS, Sterfgezangen, Een- zaam Huis- en Winterleven, Zomer- en Winter- leven, Lof der H. Maagd MARIA, Eibergsche Zanglust, Vreugde- en Liefdezangen, Klaagliederen van JEREMIA*, enz. afzonderlijk en, bij elkander gedrukt; de laatste en volledigste druk van al zijne werken is die te *Amsterdam* in 1776. Het onder- houdendste daarin is voorzeker zijn *Buitenleven en Eenzaam Huis- en Winterleven*. Even als CATS, weet hij uit de minst geachte voorwerpen en za- ken iets nuttigs en leerzaams af te leiden; bij voorbeeld:

My dunkt, hy is wel week gebakken,
Die 't hert laat in de schoenen zakken,
Wanneer een ongevaagde straat
Hem die met weinig slijk beslaat.
Ik ga, met lust, langs onze straten,
En ben verwonderd bovenmaten,
Dat iemand ooit zich voor laat staan
Dat daar myn vreugd door zou vergaan.

Niet dat ik, tegen alle reden,
Vermaak hebbe in den drek te treden;
O neen! ik min de reinheid zeer,
Maar 's herten reinigheid veel meer;
'k Heb liever nog besmet myn schoenen
Met slijk, die weer is af te boenen,

Dan 't hert met zondendrek beſlijk,
Die 's werelds grootſche praal aanſtrijk.

Ik trede de aarde en drek met voeten;
Maar die in aardſche dingen wroeten,
Om zoo te wezen grootſch en rijk,
Die laden op zich dikke ſlijk;
En dikke ſlijk, die nu mag blinken,
Maar al te walgeſijk zal ſtinken,
Indien eens 't quaê geweten kom',
En roer' des herten meſthoop om (1).

Als volksdichter van den tweeden rang heeft
SLUITER uitſtekende verdienſten, en zijne werken
verdienen met regt eene plaats naast die van CATS,
als huisboek van den vaderlandſchen burgerſtand.

SLYPE (JOANNES HENDRIK VAN), Vice-
Hoofdschout van *Maastricht*, bewees, „dat de
„vereiſchten om een Vice-Hoofdschout van *Maas-
„tricht* te zijn geenszins eenige dichterlijke be-
„kwaamheden vorderen (2),” door zijne in
„*Hage* uitgegeven *Verſameling van eenige Gedig-
ten, toepasſelijk op deezen tegenwoordigen tijd*
(1788). Deze „Verſameling” beſtaat uit arm-
zalige rijmen op bijzonderheden uit de omwenteling
van 1787, „waarin verhoope,” zegt de poëtaſter,
„my bepaalt te hebbe by die zaaken voornaament-
„lyk, welke in deze daagen onze opmerkinge ver-
„dienen;” zijne wijze van „opmerkinge” nogtans
is geheel *infra criſin*.

SMIDS

(1) W. SLUITERS Werken, bl. 7.

(2) De Recenſent, I Deel, bl. 490.

SMIDS (LUDOLPH) (1), Zoon van **CASPARUS SMIDS** en **MARIA SEVENSTER**, werd geboren te *Groningen*, den 13 Julij 1649. Na het genot van het lager schoolonderwijs werd hij in 1665, ouderloos zijnde, door zijne vrienden tot verdere oeffening in *Antwerpen* ter schole besteld, en twee jaren daarna naar een klooster in *Westphalen* gezonden, van waar hij zich in 1670 naar de Leydsche hoogeschool begaf, om zich in de geneeskunst te oefenen, en aldaar in 1673 tot *Medicinae doctor* bevorderd werd. Vervolgens begaf hij zich metter woon naar zijne geboortestad *Groningen*, en huwde aldaar in 1674 met **MARIA VAN TINGA**, die hem in 1682 door den dood ontrukkt werd. Zijn overgang van den Roomschen tot den Hervormden godsdienst en tweede huwelijk met eene Protestantische juffer, **ANNA DE GROOT**, haalde hem den haat zijner bloedverwanten op den hals, om welken te ontwijken, hij zich in 1685 te *Amsterdam* nederzette, waar hij zich met de beoefening der geschiedenis, vaderlandsche oudheden, penningkunde en dichtkunst meer bezig hield dan met de geneeskundige practijk, en zeer gezocht en bemind was bij alle liefhebbers der wetenschappen. Door eenigen derzelven op zekeren tijd onthaald zijnde in de herberg *De Keizerskroon*, en ten behoorlijken tijde naar huis willende gaan, viel hij ongelukkig van de trappen, en bezeerde zich zoodanig, dat hij weinig dagen daarna op den 7 Mei 1720 overleed.

SMIDS

(1) J. KOK, *Vaderl. Woordenb.* XXVII Deel, bl. 181.

SMIDS was ongetwijfeld een geleerd en werkzaam man; zijne werken dragen blijken van onderzoek-lust, meer dan oppervlakkige kennis, gezond oordeel en goeden smaak. Zij zijn te menigvuldig om ze hier allen op te tellen; doch zijne Nederduitſche uitgave van OVIDIUS met geleerde aantekeningen, in 1700 gedrukt, en zijne *Schatkamer der Nederlandſche Oudheden* mogen wij niet onvermeld laten. Als dichter verheft hij zich niet boven de middelmatige vernuften van den tijd waarin hij bloeide; hier en daar echter glinstert nogtans in zijne zaakrijke, doch eenigzins ſtroeve gedichten een poëtisch vonkje; in ſommigen treft men zelfs eene kracht van uitdrukking en levendigheid van ſchildering aan, die bij de verzenmakers van zijn' tijd iets zeldzaams was, gelijk, onder anderen, in zijn gedicht op *Groningens Watersnood*, den 22 November 1686, waarin regels als dezen inderdaad hart- en oog-treffend zijn:

- O Akkerman! gryp deze korenschoven,
 - Of hou u met een hek of ſtaldeur boven,
 Tot dat men u met ſcholde (1), of ſnabbe (2) of boot (3)
 Kom' redden uit den nood.

Vat aan, vat aan, wilt gy behouden blyven:
 Het water waſt; wat is 't? wat ziet ge dryven?
 Uw vee? Neen, ik ſpeur veel te groot een' rouw
 Uw' vader, kind en vrouw.

De

(1) In *Holland* eene ſchouw.

(2) Eene turſſchult met platten bodem.

(3) Brouwers kuipen, dus genaamd, waarmede toen vele menſchen gered werden.

De vaer is dood; de vrouw rept nog hare ermen,
 Doch kan het kind voor 't pekel niet beschermen;
 Het sterft en rolt van 's moeders borsten af
 In dit beklaglyk graf.

Gryp moed, en ... Ach! waar is de man gevaren?
 Meê weggesleept van de onbewogen baren?

Ja, ja; doch zie, dit al te wreed bedryf
 Vereenigt man en wyf (1).

's Mans tooneelarbeid (2) heeft geringe waarde.

SMIDS (PIETER) van *Brugge*, heeft door twee gebrekkelijke Vlaamsche treurspelen, *Fortuyntrouwerenden Eustacius, altijd zegenpraclenden Veldsheer der Romeynen*, 1697, en *De Doodt van Boëtius, of den verdrukten Raedsheer*, 1699, eene plaats op de naamrollen verworven. Zoo mede zekere

SMIDT (JOHANNES) door een zeer raar blij-eindend treurspel, *Eurymedon en Pasithea, of gelukkig bedrog*, in 1668 gedrukt; ook nog

SMIDT (THOMAS), uit hoofde van zijne *extra rare* klucht, genaamd: *Vryagie, Huwelyk en Huyshouding van Fobert Gort en Clara Morschoon*, 1685.

SMIT

(1) *Lud. smids Poëtye*, bl. 2.

(2) *Naemrol der Ned. Tooneelsp. van J. VAN DER MARCK*, III. No. 1324.

SMIT (ANDRIES DE), of DE SMET, bloekte in de vijftiende eeuw, en is de samensteller der *Excellente Chronike van Vlaenderen*, die hij met dichtregelen van zijn maakfel doorvlocht, omdat hij „ ghenouchte hadt in retorycke (1).”

SMIT (GERBRAND). Van 's mans treurpael *Abfalon*, 1620, kunnen wij slechts berigten dat hetzelfde — *extra raar* is.

SMITS (DIRK) (2), Zoon van MICHEL SMITS en ELIZABETH MERUWELS, werd geboren te *Rotterdam*, den 20 Junij 1702. Zijne ouders, brave, doch weinig bemiddelde lieden, konden hunne zeven kinderen, namelijk drie zonen, van welken DIRK de oudste was, en vier dochters, slechts op eene gewone school in het lezen, schrijven en rekenen doen onderwijzen; doch onze DIRK gaf reeds vroeg blijken van meer dan kinderlijke bekwaamheden, hetgeen zijn' vader bedacht deed zijn om hem in de Latijnsche taal te laten onderwijzen, doch er kwam niet van, en hij werd, toen hij de school verlaten had, op een koopmanskantoor besteld, en vervolgens geplaatst op het kantoor van den impost op de wijnen, waar hij, van de laagste tot de hoogste plaats opgeklommen zijnde, tot in 1746 zijn' post met allen ijver en getrouwheid heeft waargenomen.

Van

(1) H. VAN WIJN, *Hist. Avondstonden*, bl. 360.

(2) N. VERSTERG, *Leven van D. SMITS*, achter het III Deel zijner gedichten. N. O. VAN KAMPEN, *Bekn. Gesch. der Lett. en Wetensch.* II Deel, bl. 106.

Van zijne vroege jeugd af kreeg hij smaak in de muziek en de dichtkunst, welke zucht voor deze beide edele kunsten hem tot zijn' dood toe bijbleef. Blijkbaar had de natuur hem tot dichter gevormd. Nog geene veertien jaren bereikt hebbende, maakte hij reeds vrij goede gedichtjes op voorkomende gelegenheden, oefende zich met lust in de muziek en las de beste dichters, HOOFT, VONDEL, HUIGENS, en vooral DE DECKER, in wien hij een bijzonder behagen vond; de uitgave van het bundeltje gedichten van FOOT in 1716, spoorde zijn' dichtlust krachtig aan, en zijne verzen kregen van dien tijd af betere houding en voorkomen.

Het eerste dichtwerk van eenig belang, dat hij in 1737 in het licht gaf, was *Israëls Baalfegorsdienst, of gestrafte Wellust*, in drie boeken; dit dichtstuk, hoewel een blijelsch onderwerp episch behandelende, behelst geene levensbeschrijving, maar eene daad; het heeft wel de kleur en den toon van HOOGVLIETS *Abraham*, doch de heer DE VRIES stelt hetzelfde boven den *Aartsvader* (1), en gewis met regt; de personificatiën zijn hier meer natuurlijk en minder aanstootelijk. Het dichtstuk is zeer verdienstelijk.

In 1743 volgde de uitgave van zijne navolging, naar eene overzetting in proza, van P. BURMANS intreedende *De Enthusiasmo poetico* (Over de Poëtische Verrukking); een arbeid, die, naar ons inzien, ongemeen gelukkig uitgevallen is.

In-

(1) Gesch. der Ned. Dichtk. II Deel, bl. 133.

Inmiddels zag onze SMITS, die in 1783 te *Haarlem* gehuwd was met KORNELIA KLORIBUS, den last van zijn huisgezin vermeerderen, en was genoodzaakt bij de sobere inkomst van het wijkkantoor naar meerdere winsten uit te zien, en nam met zijn broeder PAULUS de loodwitmakerij bij de hand, tot hij in het laatst van 1746 aangesteld werd tot Commisfaris van de monsterring der oorlogschepen en Commies ter recherche te *Hellevoetsluis*, een ambt van geringe beteekenis, en geenszins een' man als onzen SMITS voegende; dan „broodzorgbelang,” gelijk POOT zegt, deed hem hetzelfde aanvaarden; doch de opdracht van zijn uitvoerig dichtstuk *De Rottefroom* aan den Stadhouder WILLEM IV, bezorgde hem een' voordeeler post, mede te *Hellevoetsluis*. De blijdschap, die de verbetering zijner omstandigheden te weegbragt, duurde echter niet lang; want in het laatst van Maart 1752 ambtshalve aan boord komende van een schip, werd hij door een' hond in het been gebeten, en schoon deze hond noch van kwaden aard noch dol was, veroorzaakte dit ongeval nogtans zulk eene hevige ontsteltenis bij den dichter, dat hij door zware koortsen werd aangetast, waaronder hij op den 25 April 1752 door den dood bezweek, nalatende eene weduwe en zes kinderen. Zijn lijk werd te *Hellevoetsluis* begraven en zijne nagedachtenis door de beroemdste dichters van zijnen tijd vereerd (1). Zijne *Nagelaten Gedichten* wer-

(1) Den uitmuntenden Lijkzang van P. MUYNA hebben wij

werden in 1753—1754 door N. VERSTEEG in het licht gegeven (1).

SMITS was, even als POOT, een dichter der natuur; de meerdere beschaving, die hij aan zijn lidmaatschap van het Rotterdamsche kunstgenootschap *Naturæ et Artis* te danken had, heeft welligt evenzeer zijne hoogere vlugt gestremd als de bekrompenheid van bestaanmiddelen en de huiselijke zorg, waarmede hij te worstelen had; maar hoezeer dan geene stoutheid of verheven vlugt zijn' dichttrant kenmerkt, is hij toch onbeschrijfelijk bevallig, kiesch, naïf en zoetvloeiend; al zijne dichtstukken ademen een zacht gevoel en zijn vol innemende, wegfleepende beelden; in één woord, „SMITS „ bezat de kunst, onze taal in zijne werken tot die „ teederheid, innemendheid en welluidendheid te „ brengen, dat ze onze ooren als op het liefelijkste „ streelt. Iets muzijkaals straalt in alle zijne „ dichtjes door. Wie kan, als hij, spelen met de „ uitgezochteste en keurigste woordjes? Wie, als „ hij, kan ze kneden tot allerlei zachtheid en be- „ valligheid (2)?” Dit getuigenis van den bevoegden beoordeelaar wordt gestaafd met een aantal proeven uit zijne kleinere gedichten, die wij onnoodig oordeelen hier te herhalen. Liever willen wij

wij hiervoor, IV Deel, bl. 397, in zijn geheel medegedeeld.

(1) SMITS had bij reeds zijn leven in 1740 te Rotterdam een' bundel gedichten uitgegeven.

(2) J. DE VALES, *Geschiedenis der Nederd. Dichtkunst*, II Deel, bl. 132.

wij nog een oogenblik vertoeven bij zijn bevallig uitvoerig dichtstuk *De Rotteſtroom*.

Het ſtroomdicht ſchijnt een geheel bijzonder *genre* der Nederlandſche dichters te zijn; ANTONIDES, SMITS en VAN WINTER hebben het *T*, de *Rotte* en den *Amſtel* op eene uitmuntende wijze verheerlijkt; en hoewel zij een gelijkfoortig onderwerp bezongen, verſchilt toch de wijze, waarop zij zulks deden, onderling hemelsbreed; het gedicht van ANTONIDES is grootsch, ſtout en verheven, dat van VAN WINTER wijsgeerig, krachtig en levendig en dat van SMITS bevallig, liefelijk en zacht; alle drie hebben het prozaiſch plaatsbeſchrijvende, elk op zijne wijze, gelukkig vermeden, en ſchilderen allerbehaagelijkt de levendigheid der ſterkbevolkte oevers, de grazende kudden, de prachtige luſthoven en fraaije dorpen langs dezelve met de vereiſchte kleuren en een geoefend penſeel. Het luſt ons niet hier alle ſchoonheden in het dichterlijk ſtroomtafeel van SMITS met den vinger aan te wijzen, doch wij kunnen de bevallige, geestige en ongezochte wending niet voorbijzien, waarmede SMITS, bij het vermelden der beroemde mannen, begraven in de St. Laurens kerk te *Rotterdam*, zijne hulde aan den grooten ANTONIDES toebrengt, zoo wel als de naïf-kieſche wijze, op welke hij zijne minderheid in kunstvermogen bij dezen onvergelliĳkelijken dichter erkent.

Edle roem van Hollands kerken!
Magazyn des doods! wat dengd,

Dier-

Dietbre wysheid, matte jeugd
 Smoort ge al onder uwe zerken!
 Dan wie hier ligge uitgestrekt,
 'k Bloos van dichterlyke schaemte,
 Daer de zark 't verteert geraemte
 Van Antonides bedekt.
 Welk een zangdrift my moog' blaken,
 'k Zwyg... Myn lier, bedwing u ras!..
 Zou ik dees geheiligde asch
 Met myn' schorren zang genaken?
 Feniksgeest! hier schuil gegaen,
 Ryst ge, o ja! 'k zie u nog leven,
 Zingende om uw' grafkuil zweven,
 Als een witgepluimde zwaen.
 o Verheven Geest! wy slyken
 Voor u neêr uit edlen schroom',
 Juist gelyk 't myn' Rottestroom'
 Lust uw Y in roem te wyken:
 Schoon zy voor uw' Koopstroom zwicht',
 't Maekt nogthans die smert haer lichter,
 Dat uw lyk, o Yfroomdichter!
 Aen haer' boord begraven ligt.
 Zweef met uitgespreide wieken
 Langs myn' stroom, hier laeg' geroemt;
 't Zal myn kruipend kunstgebloemt'
 Naer uw stroomfestoen doen rieken (1).

Zijne *Mengeldichten* bevatten veel bevalligs, lulligs, geestigs en naïfs; de Heer DE VRIES heeft de fraaiste stukken aangewezen (2); echter zijn sommigen niet vrij van den wansmaak, die in zijn tijd

(1) De Rottestroom, bl. 138.

(2) Geschied. der Ned. Dichtk. II Deel, bl. 135, volg.

tijd vele dichters aankleefde, inzonderheid vergezochte naam- en woordspelingen (1), waarmede men toen veel ophad, maar die thans tot het valsch vernuft gerekend worden; doch men kan ze in zijne gedichten aanmerken als moesjes in een schoon aangezigt, hetgeen in zijn' tijd de mode was, en thans mishagen zou.

Wij achten het overtollig hier meer proeven van zijn' dichttrant bij te brengen, omdat zijne gedichten algemeen gekend en geacht zijn, en al wilden wij dit, dan zouden wij nog in de keus verlegen zijn; want „men mag in de gedichten van SMITS vrijelijk „ zijne oogen overal laten rondweiden; zelden zal „ men iets aantreffen, dat niet sierlijk en geestig „ genoemd mag worden (2).”

SMOUT (DERK) gaf in 1710 te *Utrecht* eene Psalmberijming in het licht, waarin „hij zich altijd „ recht aan de overzettinge gehouden, vergezochte „ toepassing en een' hoogdravenden poëtischen stijl

(1). Zie voorbeeld dit Grasschrift op JAN POST, Predikant te *Vreeswijk aan de Vaart*:

De vtegezinde POST, die, byna vyftig jaren,
Te Vreeswyk, in Gods dienst, getrouw stond op zyn post,
En waakte, opdat de *Vaart* geen leed mogt wedervaren,
Tot hy door onderdom in 't end werd afgelost:
De eerwuerde POST, wien elk om zyne deugd moest loven,
Het hier zyn sterfelyk deel en trok te post naar boven.

Nagel. Ged. III Deel, bl. 209.

(2) J. DE VRIES, *Geschiedenis der Nederd. Dichtkunst*, II Deel, bl. 147.

„stijl vermeden heeft (1);” voorts te *Amsterdam* in 1714 *Heilige Dank- en Treurgezangen*, en te *Leyden* in 1728 *Het Leven van JESUS CHRISTUS in dichtmaat*.

SMYTERS (ANTHONY), Schoolmeester te *Antwerpen*, verzamelaar van zeker zeldzaam werkje, getiteld: *Epitheta, dat zijn Bynamen oft Toenamen*, in 1620 te *Rotterdam* gedrukt, plaatste in hetzelfde hier en daar een niet ongeestig versken; een willen wij er uit afschrijven:

Ghelijck de Pulvers kleyn gheftadichlijcken dalen
't Een voor en 't ander naer door 't gaetken in 't ghelas,
Zoo oock de daghen van des menschen leven ras
Malkand'ren volgen na, en nimmermeer en dwalen.
Godt wilde aen elcken mensch te leven tijdt bepalen
Van d'eerster uren aen dat hy gheboren was,
Dien mach hy niet voorby: maer als een bloeme in 't gras
Komt onverstaens den doot hem van het Aertrijc halen.
Dus neemt waer uwentijdt, o mensche, al eer ghy scheyt,
Ziet toe, waect ende bidt, weest nucht'ren en bereyt,
Om als de Heere komt, ghy veerdich wort bevonden.
Het Pulver mindert niet, onse uren loopen voort,
De doot volcht ons altijt, tot aen het leste boort:
Gheluckich is hy die 't bedenct tot allen stonden (2).

SNAKENBURG (HENDRIK), Rector der Latijnsche scholen te *Leyden*, werd aldaar geboren den

(1) J. VAN IPEREN, Kerkel. Historie van het Psalmgezag, I Deel, bl. 312.

(2) A. SMYTERS, *Epitheta*, op het woord *Zendilooper oft Nachiglas*.

den 29 September 1674 en overleed mede aldaar den 16 Januarij 1750. Als geleerde is hij bekend door zijne uitgave van *QUINTUS CURTIUS* in 1724. De meesten zijner gedichten, door *FRANS DE HAES* na zijn' dood in 1753 te *Leyden* als *Poëzij* uitgegeven, zijn beneden het middelmatige, vooral de daarin voorkomende *Bijbelschstoffen* en zoogenaamde *Stichtelijke Gedichten*; de *Mengeldichten* zijn doorgaans iets beter, doch wij vinden niet een het afschrijven waardig.

SNAKENBURG (THEODOOR VAN), neef van den voorgaanden en Advokaat te *Leyden*, is ook bekend als Nederduitsch dichter door de *Gedichten*, die hij met *JACOB ELIAS, MICHIELSZ.* onder de letters *A. L. F.* en *A. P. S.* in 1731 te *Leyden* in het licht gaf.

SNELLINX (FRANCISCUS), geboren den 25 Augustus 1627, was lid van de rederijkkamer *De Wijngaardranken*, met de spreuk: *Liefd' bovenal*, te *Haarlem*, waar hij den 24 Februarij 1669 overleed. In de *Apollos Harp* vindt men eenigen zijner gedichten.

SNOUCK (DANIEL). Van dezen kennen wij een tooneelstuk, *Het Drolghe Eynd' van Cloris*, 1652, als — *zeer raar*.

SNOUCKAERT (M.) VAN SCHAUENBURG. Twee treurspelen van dezen, *Ajax* en *Procris*, beiden in 1621 gedrukt, zijn ons slechts bij name bekend. Zoo ook van

SOET

SOET (HENDRIK JACOBSZ.), *Batavische Eneas, of Getrouwheidsvoorbeeld, nevens de Verwoesting van Westzanen en Krommenie*, treurspel, in 1645 te *Alkmaar* gedrukt; en van

SOETEBOOM (HENDRIK) een blijspel, *Beemsters Dankoffer*, in 1649 gedrukt.

SOETENS (ABRAHAM). Aan dezen heeft het Amsterdamsch tooneel de vertaling te danken van *De Gewaande Onnozele Juffer*, 1783 en den *Barbier van Scyilië*, 1792.

SOLINGEN (ADRIAAN VAN) had, toen hij in 1774 op de Latijnsche school te *Middelburg* candidaat werd, *De Dapperheid der Batavieren* bezongen in het grondvesten van hun gemeenebest, en het volgende jaar deze school verlaten met een gedicht *Over de Onheilen, die uit de tweedragt en den oorlog voortvloeyen*. Uit deze beide Latijnsche dichtstukken vervaardigde hij vervolgens een Nederduitsch dichtstuk, *De Batavier*, het welk hij den 13 Mei 1776 in de gehoorzaal der Illustre school te *Middelburg* uitsprak, en vervolgens met eenige belangrijke aantekeningen, inzonderheid aangaande de beide EVERTSENS, in het licht gaf. Dit wezenlijk fraai en krachtig gedicht is het eenige wat wij van hem kennen. Men oordeele van 's jongelings dichterlijke bekwaamheid uit de volgende stoute gelijkenis bij het schetsen van den opstand der Nederlanders tegen PHILIPS II:

Gelijk de Zeegod, als een bul van onweersvlagen,
 't Gefolterde gewelf des Hemels spijten doet,
 Ja schier de alziende Zon uit haar' smaragden wagen,
 Verjaagt, den afgrond klieft, en met orkanen woedt;
 De vlugge kielen op den Oceaan doet beven;
 't Bedrukte scheepsvolk dreigt met een' gewisfen dood;
 De laatste vonk tot hoop zich ijling gaat begeven:
 Gelijk de Zeegod, in het barnen van dien nood,
 Verwoed ter wolken stijgt met tomelooze vlooden,
 En schuimbekt en trotseert het brullen van den wind:
 Zoo staat, na lang geterg, de Batavier aan 't woeden,
 Wen hij zijn dierbaar regt te snood gefolterd vindt (1).

Behalve de „zon op haar' smaragden wagen,”
 zijn de beelden dezer gelijkenis wezenlijk fraai, en
 het geheele dichtstuk is zeer verdienstelijk.

SOLMANS (JACOB). Van dezen bestaan de
 volgende tooneelftukken: *Ontdekte Heerschappy*,
 1669, *Snaakse schaking van de Juffer in de kleer-*
ben, 1669, *Geveynsde Alcibiade*, 1671, *Gedron-*
gen Dokter, 1671 en *De Gemeensame Geest*, 1679.

SOMEREN (JACOB VAN) is bekend als dich-
 ter van *Arfinoë*, *Princesse van Egypte*, of *ramp-*
zalige Liefde, in 1671 gedrukt.

SOMEREN (JOHAN VAN) (2), geboren te
Dordrecht, den 3 Julij 1622, werd, na het door-
 100-

(1) De Batavier, bl. 13.

(2) M. BALEW, Besch. van *Dordrecht*, bl. 226. FOPPENS,
Bibl. Belg. T. II, pag. 733. FAQUOT, *Mém.* T. III, pag. 254.

loopen der Latijnsche scholen zijner geboortestad, en het volbrengen zijner studiën in de regtsgeleerdheid aan de Leydsche hoogeschool, Doctor der beide regten. Hij oefende vervolgens de practijk, eerst in 's Hage en vervolgens te *Dordrecht*, waar hij in 1650 lid der veertigen werd, en in 1653 Syndicus of Raadpensionaris van *Nijmegen*. Hij overleed te *Dordrecht*, den 12 December 1676.

VAN SOMEREN was een voortreffelijk regtsgeleerde, ervaren taal- en oudheidkenner en zeer verdienstelijk dichter. Behalve zijne vertaling van J. GERARDS *Heilige Overdenkingen*, in 1647 te *Dordrecht* gedrukt, bestaat er van hem: *Herfelde Oudheyd, ofte Beschryving van Batavia*, te *Nijmegen* gedrukt in 1657, *Uytspanningh der Vernuftten, bestaande in geestelyke en wereldlyke Poëzy*, mede te *Nijmegen* in 1660 gedrukt, en voorts zijn treurspel *Cajus Julius Caesar*, gedrukt te *Dordrecht* in 1670.

Als dichter volgde VAN SOMEREN veelal den dichttrant van zijn' tijdgenoot CATS; doch zijne verzen zijn gevulder en minder mat; derzelver „losheid en gemakkelijkheden nemen den lezer in, „die somtijds ook veel meer dan alledaagsche „denkbeelden vindt (1);” de Heer DE VRIES deelt een paar proeven van dezelve mede (2); bij gemis van het werk kunnen wij dit niet doen.

SON-

(1) N. G. VAN KAMPEN, *Geschiedenis der Ned. Letteren en Wetenschappen*, I Deel, bl. 193.

(2) *Geschied. der Ned. Dichtk.* I Deel, bl. 223.

SONNEMA (TJAERT). In 1662 verscheen van dezen te *Amsterdam* een werkje, getiteld: *Baswin-klank, vervatende eenige uitgelezen Psalmen DAVIDS, Lof- en Feestgesangen en geestelike Liedekens* (1); de laatste zijn meest vertalingen uit het Hoogduitsch. De inhoud loopt doorgaans op deze of dergelijke jammerthema's:

o Lam Godes onschuldigh
Aen 't hout des kruices geslachtet;
Aldaer gevonden duldigh,
Hoewel gy wierdet verachtet:
Al' sond hebt Gy gedragen;
Wy moesten ja vertzagen:
Erbarm u onser, o Jesu!
Geest ons uw vrede, o Jesu (2)!

SONSBEECK (JAN WILLEM VAN), zoon van Mr. C. L. VAN SONSBRECK, Lid van het Wetgevend Ligchaam der voormalige *Bataafsche Republiek*, stierf, als een jongeling van groote hoop en verwachting, in den bloei zijner jeugd. Zijne *Redevoering ter Nagedachtenis van P. NIEUWLAND*, die hij den 24 November 1794 in de groote gehoorzaal der Leydsche hoogeschool openlijk uitsprak, draagt blijken van meer dan jongelingsbekwaamheden. Hij bezat een' gelukkigen poëtischen aanleg, blijkbaar uit de weinige geestige en bevallige dichtstukken, die van hem voorhanden

(1) J. VAN NISSEN, Kerkel. Historie van het Psalmgezag. Deel, bl. 182.

(2) *Baswin-klank*, fol. 88.

den zijn. Zijne schoone cantate: *De Hurwelijks-avond* (1) munt uit door eenvoudigheid, bevallige losheid en ongekunstelden zwier. Het luimige stukje aan zijn' vriend G. VAN LENNEP vinde hier eene plaats.

Onlangs zat ik, op een' morgen,
 In mijn nachtjapon, te peinzen
 Op een onvoorbeeldig lofdicht:
 Maar, helaas! 't was alles vrugtloos;
 Want mijn dichtaër wou niet vloeijen. —
 'k Belde — en ijlings kwam mijn Zangster
 In haar slaapjak, binnen stulven:
 „ Zeg, wat wilt gij, lieve dichter?
 „ Vroeg zij, kan ik u ook helpen?”
 „ Ja, mijn allerliefste Zangster!
 „ Zekerlijk kunt gij mij helpen:
 „ Toe, dicteer mij eens een rijmpje,
 „ Ter vereering van de zangen
 „ Van mijn dierbren vriend van Lennep.” —
 „ Och! riep zij, gantsch onverduidig,
 „ Zeg eens, moet ik u dan altijd
 „ Opgewarmde spijs opdischen?
 „ Moet ik u dan daaglijks zeggen,
 „ Dat al die van Lennep's nimmer
 „ Lofgezangen noodig hebben?
 „ Neen, geloof mij, hunne namen
 „ Zullen onuitwisbaar blijven,
 „ Zoo in 't Album van Apollo,
 „ Als in Venus Portefeuille!

„ Nu,

(1) Werken der Batavische Maatschappij van Taal- en Dichtkunde, I Deel, bl. 123.

„Nu, Mijn Heer! uw dienaarste!"
En zij neeg — weg was mijn Zangster (1)!

SPAAN (GERARD VAN), bekend als schrijver van verscheiden werkjes (2) in een' gemeenen, platten, koddigen stijl, gaf in 1711 voor de tweede maal te *Rotterdam* een rijmstukje in het licht, getiteld: *Opkomst der Oost-Indische Compagnie*, bijzonder geschikt om den lach op te wekken.

SPAAN (JOANNES VAN), Predikant sedert 1762 in 's Hage, was een ijverig voorstander en beoefenaar der dichtkunst, en oprigter van het Haagsche dichtgenootschap: *Kunsliefde spaart geen vijt*, van hetwelk hij tot zijn' dood toe, die in *Amsterdam*, den 19 Januarij 1789 voorviel, een werkzaam lid bleef. In 1773 was hij een der gecommitteerden tot de invoering van het verbeterd Psalmgezag. Zijne meeste gedichten worden in de werken van het Haagsche dichtgenootschap gevonden, en verheffen zich weinig boven de middelmatige netheid van zijn' tijd.

SPATSIER (ANTHONY), Tooneelspeler van den Amsterdamschen Schouwburg, bloeide in de laatste helft der achttiende eeuw, en vervaardigde verscheiden niet onverdienstelijke tooneelstukjes.

SPEX

(1) Voor de *Jeugdige Gedichten van G. VAN LENNEP*.

(2) R. AAKENBERG, Naamregister van Nederduitsche Boeken, bl. 403.

SPEX (JAKOB) werd geboren in 's *Hage*, den 19 October 1702; hij sproot uit een' tak van het aanzienlijk oud geslacht *SANGLIER*, hetwelk verscheiden adellijke goederen in het land van *Kamerijk* bezat, en welks wapen, zijnde een zwart wild zwijn op een zilveren veld, hij voerde, en onder zijne voorvaderen verscheiden beroemde mannen telde, onder anderen **JAKUES SPEX**, Gouverneur Generaal van *Nederlandsch Indië*, neef van zijn' grootvader **JAKOB SPEX**. Zijn vader **WYNAND SPEX** was Notaris en Deurwaarder van het hof van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*, die, met een groot aantal kinderen gezegend, en van de bekrompen inkomsten van zijne ambten moettende bestaan, buiten staat was om dezen zijn' zoon in de geleerde talen te laten onderwijzen en aan de hoogeschole tot aanzienlijker bestemming op te leiden, hem tot zijn' opvolger in zijne bedieningen schikte, gelijk hij dan ook weldra tot Notaris en reeds in 1724 tot Deurwaarder van den Hoogen Raad en het hof van *Holland* werd aangesteld, en in 1747 tot Clerk ter Secretarie van den Prins van *Oranje* werd benoemd en beëdigd, op eene jaarwedde, die van tijd tot tijd verhoogd werd.

Den weinigen tijd, die hem van het waarnemen zijner ambtsbezigheden overschoot, besteedde hij met het lezen der beste dichters, met zoo veel inspanning en gretigheid, dat hij van de werken van **VONDEL**, **HOFFT**, **HUYGENS** en anderen als het ware een nauwkeurig register in het hoofd had, en men hem niets daaruit vragen kon, waarop hij
niet

niet terstond vaardig en oordeelkundig antwoordde; VOLLENHOVES *Kruistriomf* kende hij reeds met zijn negende jaar van buiten; veel smaak vond hij ook in de gedichten van DE DECKER, wiens dichttrant hij zich eenigermate eigen maakte, vooral in zijne bijschriften. Ondertuschen ontving hij van niemand onderrigting in het beoefenen der dichtkunst, tot hij in kennis geraakte met POOT, aan wiens gulhartige vriendschap hij vervolgens veel in dit opzigt te danken had. SPREX zag hem onder anderen de kunst af, om, schoon zoo min als hij Latijn verstaande, de voornaamste schoonheden van HORATIUS, VIRGILIUS, MARTIALIS en anderen in zijne verzen over te nemen, gelijk blijkt uit zijne *Gedichten*, in 's Hage in 1755 uitgegeven. Deze bundel, hoezeer dezelve slechts middelmatige stukken bevat, bragt hem in vriendschappelijke betrekkingen met de voornaamste dichters van zijn' tijd, die gemeenzamen omgang en briefwisseling met hem hielden.

Behalve de uitgave zijner eigen *Gedichten*, heeft SPREX ook in 1750 een' nieuwen druk bezorgd van VOLLENHOVES *Kruistriomf en Gezangen*, gelijk mede in 1747 van het derde deel van POOTS *Gedichten*, en in 1740 het *Leven van G. BRANDT*, beschreven door J. DE HAES. Zijn raad en onderrigting werd niet alleen van jonge aankweekelingen ten sterksten gezocht, maar zelfs geëfende dichters gaven hunne verzen niet in het licht, zonder alvorens die aan zijne oordeelvelling te onderwerpen; zoo had hij ook de hand in het beschaven der nieuwe *Plamberijming van VOET*. . . .

Bij

Bij de oprigting van het Haagſche dichtgenootſchap, onder de zinspreuk: *Kunſtliefde ſpaart geen vlijt*, in 1773, werd SPREX weldra tot buitengewoon lid en medebeftuurder verkozen, in welke beide betrekkingen hij buitengemeen ijverig werkzaam was tot zijnen dood toe, die voorviel den 3 Januarij 1775; hij was nimmer gehuwd geweest, en met hem is het geſlacht van SPREX uitgeſtorven. Het voornoemde Haagſche dichtgenootſchap droeg zorg voor de uitgave zijner *Nagelaten Gedichten* in 1779, met eene zwellende en weidſche lofrede aan het hoofd.

SPREX had ongetwijfeld als oordeelkundige grooter verdienſte dan wel als dichter; zijne verzen zijn over het algemeen te gemanierd, te zenuwloos, en meest van onbeduidenden inhoud; het geestige in de wendingen is ſtijf en gezocht, doorgaans eene nabootſing van DE DECKER, VOLLENHOVE of FOOT (1); zelfs zijn eigen getuigenis aangaande dezelve, hoe waar miſſchien, draagt den ſtempel des nagelbijtens:

— Wie verdienſte zoekt, zy ſchuilen in myn werk,
Omtrent als in 't Geloof der beſthervormde Kerk (2).

Het

(1) De Haagſche Predikant J. VAN SPAAN zeide de zuivere waarheid in zijn *Graſſchrift op SPREX*:

Wie 's Mans geſchriften leest, 't zij hij vermaakt of ſicht,
Vindt DECKER, VOLLENHOVE en FOOT in zijn gedicht.

Proeven van Poët. Mengelſt. III Deel, bl. 207.

(2) *Nagelaten Gedichten*, bl. 96.

Het beste komen ons voor zijne *Bijſchriften* (1), die echter meestal reminiscentiën van DE DECKER zijn; in die op *Afbeeldingen* volgde hij doorgaans VONDEL; ten bewijze voeren wij hier aan dat op CONSTANTYN HUIGENS:

Aemſchouw hier Zuilichem, 't ſieraed der Letterlichten,
 Daer 's Gravenhaege op roemt, ja heel ons Nederlant;
 Die, in zes taelen zelfs, Apolloos kerk help ſtichten,
 Drie Prinſen hield verknocht aen zyn doorkneet verſtant,
 En, eindlyk afgellooft, na tienmael negen jaeren,
 Nog blanker bleek van hart, dan zilvergrys van haeren (2).

SPIEGHEL (HENRIK LAURENSZ.) (3), in zijn' tijd een aanzienlijk Koopman te *Amsterdam*, werd aldaar geboren den 11 Maart 1549. Onder de geleerden en dichters, die in den aanvang der zestiende eeuw de bastaardij verdreven, en den grondſlag leiden van den tempel des goeden ſmaaks, verdient hij eene eervolle plaats. Hij was de boezemvriend van COORNHERT en VISSCHER, en even als zij een werkzaam en ijverig lid der kamer *In Liefd' bloeyende*, en had met den eerſten een voornaam aandeel in de door deze kamer uitgegeven *Tweefpraack van de Nederduytsche Letterkuſt*,

(1) Ik heb eenigen derzelven opgenomen in mijne *Epigrammatifche Anthologie*, bl. 114.

(2) Gedichten, bl. 216.

(3) P. VLAMING, Leven van H. L. SPIEGHEL, voor den *Herſpieghel*. J. I. FONTANUS, Beſchr. van *Amsterdam*, II B. Cap. XXVIII, bl. 285. J. F. FORRENT, *Bibl. Belg.* Tom. I, p. 455. J. WAGENAAR, Amst. fol. III St. bl. 202. J. KOK, *Vaderl. Woordenb.* XXVII Deel, bl. 278.

kunst, *Ruygh Bewerp van de Redekaveling*, *Rederijckkunst* en andere werkjes; ook vervaardigde hij, naar het gebruik van dien tijd, ten dienste der kamer verscheiden *Nieuwjaarsangen*. Hij hield briefwisseling en vriendschappelijken omgang met de voornaamste geleerden van zijn' tijd, onder anderen met Jonkheer JAN VAN DER DOES, Heer van *Noordwijk*, die eene voorrede schreef voor zijne uitgave der *Rijmchronijk* van MELIS STOKES, die te *Amsterdam* in 1591 voor de eerste maal in het licht kwam. Hij oefende zich in de dichtkunst met zijn vriend ROEMER VISSCHER. Op zijn buitenverblijf aan den *Amstel*, *Meerhuizen* genaamd, sedert voor een gedeelte in de herberg *Paauwentuin* veranderd, schreef hij grootendeels zijn' *Hertspiegel*, waarvan straks nader, en leide overigens een stil en ambteloos leven, verkiezende liever zich voor eenigen tijd metter woon naar *Haarlem* te begeven, om de verkiezing tot Schepen zijner geboortestad te ontgaan, en eene hem opgelegde boete te betalen dan den post aan te nemen van Raad in de Admiraliteit te *Hoorn* wegens *Amsterdam*.

SPIEGHEL bleef, even als zijn vriend ROEMER VISSCHER, den Roomschen godsdienst aankleven; maar dacht niet te min zeer verlicht en gematigd, en had een' afkeer van alle vervolging om het geloof, zoowel als van de ruwe wijze van hervormen door beeldstormerijen, plunderingen van kloosters en mishandelingen van geestelijken, die in zijn' tijd plaats hadden. Hij was wijsgeer, geleerde en dichter, en als mensch in alle opzigten even

even achttingwaardig als burger. Twee malen is hij gehuwd geweest, eerst met BREGTJE TEN BERG, en daarna in 1602 met DIEUWERTJE VAN MARKEN. Hij sleet zijne laatste levensjaren te *Alkmaar*, alwaar hij in het begin van 1612 aan de kinderziekte overleed; zijn lijk werd naar *Amsterdam* gevoerd en in de Nieuwe kerk begraven.

Men acht en vereert SPIEGHEL als een' der eerste en voornaamste opbouwers en handhavers van onze vaderlandsche letterkunde; hij baande het spoor tot een' verbeterden dichttrant,

Hem volgden KORENHERT, PLEMP, VISSCHER, KOSTER, KETEL,
En BREDERODE, met KAMPHUIZEN en REAAL,
En HOOFD en VONDEL, puik van schryvers altemaal (1).

Zijn hoofdwerk is de straksgenoemde *Hertspiegel*, die voor de eerste maal in 1614, en dus na zijn dood, in het licht kwam, in zeven boeken, die, op het voorbeeld van HERODOTUS, de namen van zeven zanggodinnen ten opschrift voeren; de beide laatste boeken zijn onvoltooid gebleven. Op deze zeven boeken verzocht hij de gebruikelijke goedkeuring der Roomsche kerk, en zond het handschrift naar *Leuven*, doch hetzelfde kwam zonder de verlangde goedkeuring te rug, met de verklaring dat men het werk niet verstaan kon; doch dit zullen de Leuvensche godgeleerden in dien tijd wel niet alleen geweest zijn. Ondertusfchen verscheen reeds in 1615 de tweede druk, even als de eerste,

hij

(1) A. ZEUS, Horatius Dichtk. bl. 27.

bij CORNELIS DIRCKSZ. KÖÖL, en in 1694 een derde bij HENDRIK WETSTEIN, vermeerderd met eenige andere gedichten en geschriften van SPIEGHEL; doch de volledigste en beste druk van 1723 te *Amsterdam*, bij ANDRIES VAN DAMME, is bezorgd door PIETER VLAMING, die denzelven met verscheiden nooit gedrukte stukken verrijkt, door aantekeningen opgehelderd en met fraaije platen van JAN GOEREE versierd heeft, uit welken wij dan ook het een en ander zullen aanhalen. VLAMING geeft in de voorrede eene uitvoerige schets van dit diepzinnig zedekundig leerdicht. „ Hetzelve is,” zegt de Heer VAN KAMPEN (1), „ eene keur van „ bloemen der wijsheid, in eenen, wel is waar, „ nu en dan zeer harden stijl, met gezochte en „ soms tot in het belagchelijke gedrevene woord- „ koppelingen en omzettingen van volzinnen; zijne „ beelden en woordspelingen zijn veelal sinakeloos „ en ruw; maar dit alles wordt vergoed door de „ edelste gevoelens, blakende menschenliefde en „ zucht tot volmaking, die hij in de ziel zijner „ lezers weet over te storten. — Wanneer men „ bedenkt hoe arm onze taal toen nog was, ten „ gevolge van het moedwillig wegwerpen harer „ schatten door de Rederijkers, hoe verbazend „ moeilijk het is, de wijsgeerige uitdrukkingen „ van PLATO en andere Wijzen der oudheid in „ eenige taal, laat staan in zulk eene taal, na te „ vol-

(1) Beknopte Geschied. der Nederl. Letteren en Wetensch.
I Deel, bl. 120 en 121.

„ volgen , zoo zal men verfteld ftaan over den
 „ moed des mans , die het waagde dezelve tot
 „ voertuig der verhevene leenspreuken van PLATO
 „ en CEBES te verheffen.” Met regt verdiende dit
 werk de groote achting , die hetzelfde bij alle hoog-
 fchatters van het edele , goede en fchoone , ondanks
 dezelfs verouderden en onaangenamen vorm , ge-
 noten heeft. De oordeelkundige Heer DE VRIES
 doet den braven SPIEGHEL ook als dichter volko-
 men regt , wanneer hij van hem naar waarheid ge-
 tuigt : „ Hij is krachtig , ernftig , deftig , zuiver
 „ en zinrijk van taal ; zoetvloeiendheid en gemak-
 „ kelijkheid zocht hij niet altijd , doch fcheen ook
 „ deze in zijne magt te hebben (1).” Hij ftaaft dit
 vervolgens door een paar proeven uit 's mans
 voortreffelijk werk , waarbij wij nog de volgende
 voegen :

Wie God niet liefst , die sneeft onwifs , onghoed , onmachtigh.
 Zo wie rechtveerdicheid begeeft , die sneeft onzachtigh ,
 In elghen willens hel , in onrust , in verdriet.
 Hy quetst zich , quetst hy u : maar u en lettet niet :
 Of elghen-wil en will' God en natuur weerftreven :
 Die fchikkent al te ghoed. Zo ghy in al u leven
 Ten-besten alles keert ; zoo wordy wijs en ghoed ,
 Rechtvaardigh , maghtigh , bly en vry van gramme moed (2).

Nu u verftand , is God alleen wijs , ghoed en machtigh.
 Wat hy meer is in zigh , dats boven u begrip :

In

(1) Gefchiedenis der Ned. Dichtkunst , I Deel , bl. 64.

(2) Hertspiegel , bl. 90.

In zijn graads ommetrek moet ellik blyven stip.
 De blind weet van geen zien, 't onrelijk van geen reden:
 Ghy van gheen zeilsteens kracht, of honde-rueks beleden:
 Noch u vijf sinnen kracht, of werking zelf behend.
 Ist vreemd dan dat ghy God, na zijn is, niet en kent (1)?

— — — — —
 God niet, de menschen al, ghy mé, al hulp behoeven:
 Daar wil hy vaak an u, u dank en liefd beproeven.
 Eyscht ghy met recht dat u een ander hulpe biet,
 Zo ghy door ziekte of ramp gheeraakt zijt in verdriet?
 Onrechtlijk welghert ghy u broer dan hulp onaardigh.
 Doch allermeeft meest elk zich zelf is onrechtvaardigh,
 Als hy de dank tot God, en broederliefd verzuymt:
 Zijn dwase elghen liefd, uyt d'algemene ruymt
 Hem stort in eighen-wils benaude veelbehoefheid.
 't Verkeerde myn en dyn grondóórzaak zyn van droefheid:
 Omdat elk (teghen God) de botter op zyn koek
 Alleen (vergeefs) begheert, gheeft hy zich in den vloek.
 Al die na 't schyngoed (buyten reden) ghierich draven,
 Zyn van die zelf ghemaakte Goden dienstbaar slaven (2).

Men moet inderdaad hulde doen aan de gezonde
 denkbelden die men in deze verzen aantreft, wier
 kreupelheid gewis geen aanstoot gaf in een' tijd dat
 het nog genoegzaam nacht was op den Holland-
 schen Parнас, en SPIEGHEL zelf behagen schepte
 in kreesfdichten en andere raderijkersaandigheden,
 die toen als meesterstukken van vernuft golden;
 ten bewijze plaatsen wij hier zijn naamdicht op
 COORNHERTS *Ghebruyk en Misbruyk van tijd-
 lyke Have.*

DIE

(1) Hertspieghele, bl. 96.

(2) Ibid. bl. 145.

DIE RYK en milt is, laat zich hier merken
VOL KAARSEN der kennis, die opentlick lichten,
COORN, wyn en voetzel, tot 's gheests versterken
HERTelyk uytheelende, om elkeen te stichten (1).

Welk eene armhartige calembourgsaardigheid om
vol kaarsen uit VOLKERTSZ te lezen!

SPIERE (RIJSSAERT VAN) deed in 1616 de
volgende gerijmde aankondiging van drie

*Nieuw Spelen van Sinnen oeffelt op trouwe gaerde /
Voor Rijssaert van Spiere van Oubenaerde;
Binnen der Goude in Hollandt eerst gecomponeert /
Daer ick meer dan vertich jaer hebbe gerescribeert /*

namelijk: *Eerste Spel, van den Christelyken
Ridder; Tweede Spel, Apoc. XII. vers 1, en Derde
Spel, op de Lotery van Santvoort.*

SPINNIKER (ADRIAAN), geboren in 1676, en
overleden te *Haarlem*, den 28 April 1754, gaf in
1714 te *Haarlem* vijftig *Leersame Zinnebeelden* in
het licht, verzinnelijkt door even zoo veel fraaije
platen van V. VAN DER VINNE. Deze bijschriften
zijn in denzelfden smaak als die van SPINNIKERS
tijdgenooten GRAAUVHART en KLINKHAMER, doch
doorgaans iets beter, sommigen zelfs geestig in de
wending en toepassing. Men kan hiervan eenig-
zins oordeelen uit het begin der behandeling
van het

XXX^{ste}

(1) Hertspieghelel, bl. 313.

XXX^{de} ZINNEBEELD:

Een tempel en lauwerbosch op eene steile rots.

Geen weg is ongebaand voor kloeke dapperheid,
Geen werk te groot of zwaar voor iver en beleid.

Zo klonk het spreekwoord al voór dezen:
En de ondervinding heeft de waarheid aangewezen.

Offchoon de wysheid (naar hetgeen de aloudheid dicht)
Op eene scherpe rots haar woning heeft gesticht,
Noch weet de vlyt van die haar minnen,
Door moeite, nooit vermoeid, de steile kruin te winnen.

Al heeft natuur het goud met oordeel en verstand
Verborgen in het diepst van 's aardryks ingewand,
De goudzucht laat zich niet bepalen,
Maar weet er 't waard metaal door arbeid uit te halen.

Al duikt de paerelschulp in 't Oosten op den grond
Der ongemeten zee, de paerelzoeker vond
Een' weg om veilig neêr te zygen,
En met die schoone vracht weêr opwaarts aan te stygen.

Al ziet een kloek verstand een zwaar gewigt van last
En ongemak aan kunst en wetenschappen vast,
Het hert, van leêrzucht ingenomen,
Verzweigt het al met lust, en weet er door te komen.

Dus is er niets op aard zo moeiljelyk en zwaar,
Zo ongezien in 't eerst, zo vreemd en vol gevaar,
Als zucht en ernst het hert bevangen,
Of 't worstelt alles door, en boet zyn graag verlangen.

O Mensch, die u in 't aardich zo gauw en dapper toont,
 Met welke reden wordt uw vadzigheid verschoond,
 Die in 't betrachten van de werken
 Om 't eenwigdurend goed zich overal laat merken?

Gy klaagt, dat de oefening van ware deugdenpligt
 Voor uw geringe kracht te zwaar is van gewigt.
 Maar uw beleid in 's waerelds zaken
 Zal u met schaamte slaan, en uwe klage wraken (1).

Het geheele werkje ademt deugd, godsvrucht en
 een practisch Christendom.

Wijders is ons van SPINNIER niets voorgeko-
 men dan een uitgebreid historisch dichtstuk, *Eeuw-
 gety der Nederlandsche Vryheid*, waarin wezen-
 lijk fraaije gedachten gevonden worden, hoe een-
 voudig dan ook uitgedrukt.

Doch is de kroon een schooner zaak,
 Die word behaald door zware wegen,
 En geeft het zoet te meer vermaak,
 Dat door veel arbeid word verkregen,
 De vryheid moet ons waarder zyn,
 Als we acht slaan, met hoe veele rampen
 En moeite en zorg en hertepyn
 Het dierbaar vaderland moest kampen,
 Opdat dit pand, zo eel van aard,
 Eerst wierd verworven, tans bewaard (2).

SPOELBURGH (WILLEM VAN), geboren
 te *Brussel* in 1569 en gestorven in 1633, vertaalde
 in

(1) Leerzame Zinnebeelden, bl. 127.

(2) *Eeuwgetyde der Nederlandsche Vryheid* in 1748, bl. 69.

in Vlaamsche rijmen *Den Psalter der H. Magha MARIA, ghedigt deur den H. BONAVENTURA*, te Antwerpen in 1618 gedrukt. Er zijn nog eenige andere devote werken van hem voorhanden (1).

STAM (JACOB FREDRIKSZ.), lid van de Goudsche kamer van Rhetorica *De Goudsbloem*, daar men schreef: *Wt ionflen begrepen*, verscheen op het Mechelsche Peoenfeest den 3 Mei 1620 met een refereyn, hetwelk dus aanving:

Den Leeuw geheel verwoet, en den Aspis fenijnen,
Des Elephants wiltheyt, oock mede des Paerts macht,
Ende des Wolfs wreetheyt, worden met medicynen
Bedwongen van den mensch, hier ter werelt met cracht (2).

Het is jammer dat de rederijker niet opgeeft welke medicijnen deze wonderdadige kracht op de natuurlijke geaardheid van den Leeuw, den Aspis, den Olifant en den Wolf uitoefenen, en in welke apotheek dezelve bereid worden; het ware eene gewigtige bijdrage ter bevordering van de veeartsenijkunst.

STAMHORST (JACOBUS). De beide verdienstelijke vertalingen van CORNEILLES *Horatius* in 1753 en CHATEAUBRUNS *Philoctetes* in 1758 den Amsterdamschen schouwburg door hem geleverd, verdienen niet alleen hier vermeld, maar ook nog in onzen tijd vertoond te worden.

STAR

(1) PAQUOT, *Memoires*, Tom. VIII, page 37.

(2) Schatkamer der Philof. ende der Poëten, bl. 286.

STAR (SIMON VAN DER). Zijne twee blijspelen, *De Onkundige Diamantslyper*, *dog slimme Koppelaar*, en *Krispijn Dansmeester*, beiden zonder jaargetal te *Amsterdam* gedrukt¹, zijn meesterstukken van achterstraatscomiek.

STARKENBRUG (JACOB VAN), DE JONGE bezong *De Lustplaats Bereslein* (1), welke *Lant-zang* in 1745 te *Leyden* gedrukt is. Dezelve verliest bij de hofdichten van DE MARRE, en houdt bijkans gelijken tred met HOOGVLIETS *Zydebaalen*.

STARRENBURGH (JACOBUS), Tooneelspeler van den Amsterdamschen schouwburg, blijkt een beoefenaar der dichtkunst geweest te zijn, door twee divertissemementen, *Apollo in Dordrecht* en *De Zangberg*, na zijn' dood, in 1773 gedrukt.

STARTER (JAN JANSZ.), een Friesch dichter, die in de eerste helft der zeventiende eeuw bloeide, gaf verscheiden dichtwerken in het licht, doch meest van dartelen en wulfschen inhoud; ook is van hem eenige tooneelarbeid voorhanden (2).

STA-

(1) Deze buitenplaats is gelegen een kwartier uurs van *Sassenheim*, aan den grooten weg, en aangelegd in 1632 door JOHAN VAN LANSCHOT, die dezelve *Klinkenberg* noemde; zij werd vervolgens het eigendom van den Leydschen kunstschilder, den Ridder KAREL DE MOOR, en geraakte eindelijk sedert 1736 in het bezit van het geslacht van BEREWOUT, naar hetwelk zij *Bereslein* vernoemd werd.

(2, Catal. der Tooneelfp. van W. HENSKEs, No. 126.

STAVEREN (GILLES VAN). De dramatische arbeid van dezen, *De wyze Krijgsman en dappere Raedsheer*, Hofspel, 1657, en *De Dolheid om de eer*, Hoogdravend spel, 1661, is uitermate *raar*.

STEENBERGEN (PIETER JOHANNES VAN) leverde het Dordsche liefhebberijtooneel in 1772 eene naaevolging van DORATS *Peter de Grootte*, en in 1777 eene van SAURINS *Beverlei*; beiden zwak en middelmatig.

STEENGRACHT (JOHAN), een Zeeuwsch dichter, bloeide in de eerste helft der achttiende eeuw; hij was Pensionaris der stad *Middelburg* en Bewindhebber der Oost-Indische Compagnie aldaar. Zijne dichtstukken gaf hij gezamenlijk met eenigen van P. DE LA RUE en P. BODDAERT, in 1717 te *Leyden* in het licht, onder den titel van *Dicht-lievende Tydkortingen*; dit werk werd in 1718 en 1728 herdrukt.

STEENWIJK (FRANS VAN) was in zijn' tijd een der beroemdste Amsterdamsche dichters, de vriend en kweekeling van FEITAMA, die hem bij zijn' uitersten wil de aanzienlijke som van f 40,000. — vermaakte. Ook hij was, als deze, „ genoegzaam door het lot begunstigd, om zich „ uitsluitend der poëzij te kunnen toewijden, zoo- „ dat zijn leven geene bijzondere lotgevallen be- „ helst, maar effen en kalm daarheen vloeit, gelijk

„ zijne gedichten (1).” Hij overleed in hoogen ouderdom den 26 April 1788.

Wij moeten STEENWIJK voornamelijk als helden- en tooneeldichter beschouwen, hoewel hij in het tweede opzigt meer onderscheiding verdient dan in het eerste. Men kan ondertusschen aan zijn *Gideon* en *Klaudius Civilis* bezwaarlijk den naam van heldendichten geven, hoe episch de onderwerpen op zich zelven ook mogen zijn; evenwel heeft de *Gideon*, die in 1748 te *Amsterdam* in het licht verscheen (2), veel goeds; „ het plan is onberispelijk, de eenheid van het geheel wordt nimmer geschonden; de stijl is vloeiend, het vers wel- luidend en de taal keurig,” zegt de Heer VAN KAMPEN (3), en met waarheid; maar hij ontkent ook niet dat er slechts twee vereischten aan ontbraken, smaak en poëzij namelijk, en dit is waarlijk jammer bij een werk, waarvan anders zooveel goeds te zeggen is. Het buitensporig dankbeeld der nederdaling ter helle van het Geloof, verzeld door de Waarheid, om Lucifer verlof te geven tot het verzamelen van al zijne magt, en

Den grooten Gideon met heilzaam wee te plagen (4),
laat

(1) N. G. VAN KAMPEN, Beknopte Geschied. der Ned. Lett. en Wetenschappen, II Deel, bl. 120.

(2) „ Met *consent* der Ed. Gr. Achtb. Heeren Burgemeesteren en Regeerders” staat op den titel; het blijkt echter niet dat men in dien tijd de *toestemming* van die Heeren noodig had tot de uitgave van eenig werk; de censuur was vóór de invoering der Fransche heerschappij in *Nederland* geheel onbekend.

(3) Bekn. Geschied. der Ned. Lett. en Wetensch. II Deel, bl. 102.

(4) *Gideon*, bl. 39.

laat hij zoo min onberispt als de Heer DE VRIES (1); en waarlijk, dit is inderdaad het eenige hinderlijke niet in dit dichtstuk, waarop wij, als van te weinig belang, geene verdere aanmerkingen zullen maken.

Zesentwintig jaren later, namelijk in 1774, kwam er een tweede *quasi*-heldendicht van STEENWIJK voor den dag, KLAUDIUS CIVILIS getiteld. Hetzelve behandelt in zestien zangen den opstand der Batavieren tegen de onderdrukking der Romeinen, onder het beleid van CIVILIS, den gelukkigen uitflag van zijne onderneming en het sluiten van een gunstig verdrag met deze werelddwingers. Deze geschiedenis heeft STEENWIJK tot in de geringste bijzonderheid toe, die hij bij TACITUS aantrof, met de naauwkeurigste naauwkeurigheid (2) beschreven in vloeiende verzen, waarop volstrekt niets te berispen valt, en zeker genoeg gelikt en beschaafd zullen zijn. Dichtsieraden, gelijk stoute beelden en gedachten, treffende gelijkenissen en dat geen wat een dichtstuk kracht en leven bijzet, moet men in deze geschiedkundige zangen niet zoeken, die lang vóór ons reeds oordeelkundig ontleed zijn (3), zoodat wij van dit gedicht niets meer behoeven te zeggen.

„ Als

(1) Geschiedenis der Ned. Dichtkunst, II Deel, bl. 172.

(2) Deze gaat zoo ver, dat zelfs

— al de omstandigheden van 't vaderlandsch ontbyt der Kaninefaten (bl. 11.) beschreven worden.

(3) De Rhapsodist, IV Deel, bl. 425 volg. V Deel, bl. 65 volg.

„ Als treurspeldichter verdient STEENWIJK onderscheiding (1),” zijn tooneelarbeid bestaat, behalve eene vertaling uit het Fransch (*Andronicus*, naar CAMPISTRON, 1741) uit vijf treurspelen van eigenvinding, te weten: *Beleazar*, 1742, *Thomas Koelikan*, 1745, *Ada*, *Grayin van Holland en Zeeland*, 1754, *Beon*, 1768 en *Leonidas*, 1788; dit laatste, zegt de uitgever, „ is zonder eenigen „ twijfel des dichters meesterstuk, een keurig voor- „ beeld van volkomenheid in de kunst, en een der „ schoonste sieraden van den Nederlandschen zang- „ berg (2).” Wij vinden geene reden om deze lofspraak te logenstraffen, en echter is dit schoone treurspel nimmer op den Amsterdamschen Schouwburg vertoond. Zijne vroegere treurspelen, hoe verdienstelijk dezelve in onze oogen ook zijn, kwamen mede sinds eene reeks van jaren bij het schouwburgbestuur ter opvoering niet meer in aanmerking; en mischien ware het vertoonen van dezelve thans zoo min raadzaam als van andere oorspronkelijke vaderlandsche stukken, nu de smaak des publieks door de ergste Fransche en Hoogduitsche prullen geheel verbasterd en bedorven is.

De losse *Gedichten en andere Geschriften van FRANS VAN STEENWIJK* zijn in 1789 door UYLENBROEK in het licht gegeven. Wij twifelen zeer of de dichter deze verzameling wel ooit ter uitgave bestemd heeft, als zijnde meest gelegenhedenverzen in welken, zoo het geene meesterstukken zijn, het

(1) J. DE VRIES, *Gefch. der Ned. Dichtk.* II Deel, bl. 173.

(2) P. J. UYLENBROEK, Bericht voor *Leonidas*.

publiek weinig of in het geheel geen belang stelt. *De Brutloftszang* voor O. KIERULF en A. E. DE CLERCQ (1) is inderdaad geestig en luimig; het burlesque en triviale wekt den lach op, zonder den goeden smaak te beledigen.

STEVERSLOOT (LAURENS). Van dezen kunnen wij niet anders berigten dan dat hij in 1672 geboren en in 1736 gestorven is. Hij gaf eenige theologische werken (2) in het licht, en daaronder *Jona de Profet* in rijm.

STEYN (ADRIAAN VAN). Behalve eenige kluchtspelen (3), bestaat van dezen eene verzameling van gerijmde grollen en invallen, getiteld: *De Puntige Poët in de wapenen, of de Stapel Nieuwe Puntdichten*, 1669 te Rotterdam gedrukt. Eenigen dezer zoogenaamde puntdichten zijn dragelijk (4); doch aan de meesten ontbreekt het epigrammatische zout, en zijn van geen beter allooi dan deze *calembourg*:

OP GIJS MET ZEVEN KINDEREN.

Wie sagh oyt foeter klucht, wie hoorden 't van sijn leven,
 Als Gijs by wegh of straet
 Met al sijn kinders gaet,
 Ay, ra wat Gijs dan doet: dan loopt de man met zeven (5).

STO-

(1) Gedichten en andere Geschriften van F. VAN STEENWIJK, bl. 73.

(2) R. ARRENBURG, Naamreg. van Ned. Boeken, bl. 410.

(3) Catalogus der Tooneelfp. van W. HENIKES, No. 278.

(4) Epigrammatische Anthologie, bl. 31.

(5) Puntige Poët, bl. 177.

STOKE (MELIS) bloeide in de laatste helft der dertiende eeuw en was een tijdgenoot van JACON VAN MAERLANT (1), doch men weet niet zeker of hij een Vlaming dan of hij een Hollander geweest is, zoo min als het jaar van zijne geboorte en zijn overlijden. Uit de bekende *Rijmchronijk*, die op zijn' naam gaat, blijkt het dat hij in dienst was van WILLEM III, Graaf van *Holland*, wiens armen clett (2) hij zich noemt. Deze *Rijmchronijk* begint met 1283 en eindigt met 1305; dezelve werd ontdekt en voor de eerste maal in het licht gegeven door H. L. SPIEGHEL te *Amsterdam* in 1591, met eene voorrede van den geleerden J. VAN DER DOES, Heer van *Noordwijk*. Deze druk is bij een' brand grootendeels door de vlammen vernield, en dus zeer zeldzaam; in 1620 verscheen in 's *Hage* een nieuwe minder naauwkeurige druk. De naam des schrijvers bleef echter nog onbekend tot 1654, wanneer

SCRI-

(1) Zie over dezen ons IV Deel, bl. 287.

(2) Dit doet vermoeden dat hij een geestelijke of monnik geweest is; dezen toch waren in de middeleeuwen bijkans de eenigen die lezen en schrijven konden, en werden om die reden als schrijvers bij de vorsten en op de canselarijen tot het opstellen van openbare acten gebruikt. Onze tegenwoordige benaming klerk (behelpzaam schrijver) beteekende omtrent een geordende geestelijke, gelijk nog heden in het Fransch, in hetwelk insgelijks de geestelijkheid in het algemeen door *le clergé* wordt aangeduid. Dit woord levert, gelijk meer anderen, een merkwaardig voorbeeld van allengsche zinverbastering; thans draagt een jongen van een' notaris of procureur den naam, dien in de middeleeuwen een priester en in de oudheid een wigchelaar droeg; want *Klerk* beteekent oorspronkelijk lot, en *Klerken* voorspelling door het lot.

SCRIVERIUS dien deed kennen, benevens de Notrede der *Rijmchronijk* bij de uitgave van zijn' *Toetssteen op het oude Goudsche Chronijcxken* van 1478. Vervolgens verscheen in 1699 te *Rotterdam* eene uitgave door C. VAN ALKEMADE (1), en laatstelijk eene in 1772 met een' rijken schat van aantekeningen en ophelderingen van den oordeelkundigen B. HUYDECOPER. De Heer VAN WIJN is van gevoelen dat slechts het laatste gedeelte dezer *Rijmchronijk* van MELIS STOKES en het vorige van eene andere hand is (2).

Deze *Rijmchronijk* schijnt de vertaling te zijn van een Latijnsch handschrift, hetwelk in de abdij van *Egmond* bewaard werd, en behelst de geschiedenissen van ons vaderland, gedurende het aangeduide tijdvak, in gebrekkelijke rijmen. De verouderde tongval en spreekwijzen mogen de lezing eenigzins vermoeijend maken, het verhaal der zaken schijnt niet te min uit de beste bronnen geput en verspreidt een helder licht over onze vroegere vaderlandsche geschiedenis, en deze *Rijmchronijk*,
die,

(1) De bijzonderheden wegens deze uitgaven worden gevonden in C. BURMANNI *Traject. Erudit.* pag. 362, en eene uitmuntende critiek op die van HUYDECOPER in de *Hedend. Vaderl. Letteroef.* II Deel, bl. 14; eene beoordeeling, of, gelijk men thans spreekt, recensie, die, in ons oog, tot een model kan verstrekken van eene recensie zoo als zij behoorde te zijn, voor de tegenwoordige schrijvers van dat maandwerk, in vroegere jaren zoo hoogst nuttig voor onze vaderlandsche letterkunde als bevorderlijk voor den roem en de billijke waardering der verdiensten van derzelver beoefenaren,

(2) H. VAN WIJN, *Hist. Avondsonden*, bl. 280.

die, zonder het rijm zelfs geene schaduw van een gedicht zou hebben, verdient wegens derzelver zaakrijkheid belangstelling als een eerwaardig gedenkstuk uit de kindschheid onzer vaderlandsche letterkunde. De houding heeft niets dichtelijks; de verzen zijn „zo ruw en onregelmatig,” zegt de keurige HUISINGA BAKKER (1), „dat ze den „naem van versen niet draegen konnen; als men „door rijmen verstaet de op elkander klinkende „slotklanken, gelyk men in vervolg van tijd ver- „stond, dan zijn het ook rijmen.” Ondanks al het gebrekkelijke in de dichtelijke houding van deze *Rijmchronijk*, oordeelt de oudheidkundige Heer VAN WIJN zeer gunstig over derzelver belangrijken inhoud; „ik leeze haar met vermaak,” zegt hij (2), „omdat mijn oor, door den tijd zig niet „meer stootende aan den zorgeloozen tred der „zeven-, agt-, tien- of meervoetige dichtregelen „en aan hun onbekommerd staan of sleepen, meest „luistert naar de verhaalen zelve, die uit de beste „brouwen, veelal, zijn geput, en welker korte, „zaakrijke, schoon eenvoudig voordloopende, styl „my, al zagtkens, met zig voort en, eer ik het „weete, ten einde doet komen. Omtrend als een „Reiziger, die, bekoord door het gezigt van be- „langryke voorwerpen, welken hem omringen, niet „let op het ongelyke of stooterige van den weg.”

On-

(1) Werken der Nederl. Maetsch. van Letterk. te Leyden, V Deel, bl. 90.

(2) Hist. Avondstonden, bl. 281.

Ondanks het vergoelijkend gevoelen, zoowel van den Heer VAN WIJN als van HUISINGA BAKKER (1) dat STROKE, niettegenstaande de gebrekkelijkheid van zijn werk, toch eenig begrip had van cadans en maat, en „zeer wel in staat was, de snaren „boven den gewonen chronijktoon te spannen,” zich beroepende op 's mans gespierde aanspraak aan WILLEM III, op het einde van het werk, die de Heer DE VRIES voor een gedeelte mededeelt, en „waarin het gezond verstand en de waarheidsliefde „van MELIS uitblinkt (2),” hebben wij echter moeite om eenigen zweem daarvan in zijn' arbeid te ontdekken; het geheele werk immers loopt op denzelfden trant voort als hetgeen wij als eene proeve daarvan hier aanvoeren uit het slot van zijn verslag aangaande Graaf DIRK III:

Deze Grave Wilberike /
 Met oorloghen en met pinen
 Behelt hi Menemare metten sinen.
 Onghewroken sinen vader
 Moete hi laten alre nader /
 En starf in onse heren iare
 Duseut dertien ennaer naer
 Beghene meke. Met groter weerde
 Was hi t'Egmonde brocht ter eerde.
 Gese en veertich iare mach men lesen
 Dat hi Grave hadde ghesesen (3).

Naar

(1) Belden t. a. p.

(2) Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, bl. 9.

(3) Rijkronijk, uitgave van HUYDECOPER, I Deel, bl. 108.

Naar ons gevoelen staat MELIS STORKE als dichter (zoo wij hem dien naam mogen geven) ver beneden MAERLANT EN JAN VAN HEERLU, die wij beiden reeds vroeger hebben doen kennen.

STOKHUYZEN (ABRAHAM) leefde in 1758, vertelt hij *aan de lezer van zijn boertig* (l. morsig) kluchtspel: *Het Leydse Bierhuys*,

in een vieze tyt,
De Wereld kried van knibbelaren,
En wie de minste fout niet myd,
Die word straks in zyn schild gevaren,
Wat zeg ik, eenen lettergreep,
Die brengd den zangberg heel in roeren,
Zo krygd de kunst vast neep op neep,
Want niemant durft de pen meer voeren,

behalve hij, STOKHUYZEN, die er, zoo het schijnt, niet veel om gaf, want zijne „zangeres” toch was

nooit in haar jonge jeugd
Geoefend in nitheemfche taalen,

die in bierkroegen ook zeker moeilijk te leeren zijn.

STOL (SIMON), een waardig tijd- en kunstge-
noot van JAN VAN GYZEN, POOK, ROSSEAU, VAN
RUSTING en andere Amsterdamsche achterstraats-
poëeten uit het begin der achttiende eeuw, gaf in
1712 twee zoogenaamde blijspelen in het licht, *De
Gewaande Kraamvrouw* en *De Ontrouwe Weduwe*; in
1713 liet hij zijn *Bekeerden Tooneelspelsater* ins-
gelijks drukken, nadat hij vijf jaren vergeefs naar de
ver

vertooning van zijn stuk op den Amsterdamschen Schouwburg gewacht en gezien had dat andere vertaalde blijfpelen en kluchten, zegt hij, die niet waardig zijn genoemd te worden, en na hem gekomen zijn, den voorrang hadden. De verwaandheid en laatsdunkendheid der prulrijwers van dien tijd blijkt zegt karakteristiek uit zijne voorrede. „Ik „ zal my volkomen voor mijn arbeid voldaan agte „ als ik maar van eenige mag hooren dat deeze „ mijn eyge vinding by de nieuwbakke vertaalinge „ in de weegschoone mag gelegd werden, want die „ de France taal ken, en maar de vaerze weet „ 't saam te schokken, beeld zig in een groot „ Poëet te zijn: dit maakt wel een Rjmer, dog „ geen Poëet, enz. Niet dat ik alle vertaalinge „ veragt, dat zy verre, de stukke van *Cornelje* en „ *Racine*, wat zijn die wonderlijk in onse taal over „ gegooten! enz. Ik verseg zelfs niet nuw of dan „ iets uit het Fransch te vertaalen.” Dit was het thema van genoegzaam alle voorredenen van dien tijd, dat ieder naar de omstandigheden in denzelfden toon varieerde.

STOLK (DAVID VAN), overleden te Rotterdam, in de maand April 1787 in den jeugdigen ouderdom van zevenentwintig jaren, had zich vroegtijdig doen kennen als een lofwaardig beminnaar van fraaie en nuttige wetenschappen, en bezat, bij vele kundigheden en gezellige deugden, een' zeer goeden aanleg tot dichter, blijkbaar uit eenige stukken in de *Lauwerbladen voor de Zonen der*

Vrijheid, en in de *Gemengde Dichtproeven*, na zijn' dood in 1788 door zijne vrienden A. H. HAGEDOORN, B. FREMERY en J. P. VAN HEEL in het licht gegeven, als de gezamenlijke vruchten der werkzaamheden van een letterlievend kransje, waartoe VAN STOLK insgelijks behoorde. Zijne *Kenshets van een' Predikant* bestaat daarin de voornaamste plaats, en behelst veel behartigingwaardigs voor jonge lieden, die zich op het predikambt toeleggen, hoezeer dan ook eenvoudig en zonder eenige poëtische opfiering daargesteld; bij voorbeeld:

De roem van 's Hemels Tolk is edel, kiesch en teer;
Gewigtig is zijn post; veelvuldig zijn zijn pligten;
Hij moet zijn' evenmensch, door de euangelieleer,
Als lid der maetschappij, en door zijn voorbeeld, stichten (1).

— — — — —
— — — — — Zal hij altoos behagen,
Dan moeten tael, vertoog en prediktrant het merk
Van wijsheid en vernuft, niet van verwaendheid, dragen.
Hij mag wel Regtsgeleerde en Arts en Staetsman zijn,
Zoo hij hun wetenschap met oordeel weet te paren:
Hij schifte, als Filozoof, het wezen van den schijn,
En zij in starre- wis- en aerdrijkskunde ervaren.
Historiekennis zett' zijn gaven luister bij:
Hem doe de letterkunde een' rijken lof behalen:
Dat zijne stof altoos naer eisch verhandeld zij:
Men kenne in hem een' Vriend der oude en nieuwe tael.
Dan al' die kundigheên, den Bijbeltolk zoo waard,
Zijn niets bij de oefening der godgeleerde pligten;

Zijn

(1) *Gemengde Dichtproeven*, bl. 5.

Zijn deze niet door hem met de eersten saemgepaerd,
Hij kan 't geheiligd kroost der godvrucht luttel stichten (1).

Is dus des Heeren dienst voor elk de hoogste schat,
Is zijn betrachtung, voor de ziel, zoo nut, zoo heerlijk,
Dan blijft de kennis van het heilōrakelblad
Den Christenzedevoogd voor alles onōntbeerlijk
Dat hij, als Leidsman, 't eerste aen zijnen pligt voldoe,
Dien hem, in 't Nieuwverbond, Gods Zoon heeft voorgeschreven:
Dat hij volstandig zij, in 't dienstwerk nimmer moe,
En elk een voorbeeld strekke, in weldoen en vergeven.
Hij zij een menschevriend, deele in zijns naestens smart,
En zij een vijand van 't verderflijk woordenziften,
Een keurig kenner van het vaak bedrieglijk hart,
En meester van zichzelve, in 't dwingen van zijn driften.
Dat ingetogenheid zijn' levenswandel sier',
Hij bann' den hoogmoed, als een pest voor Predikanten:
Dat hij verdraegzaam zij, om dus de vreëbanier
Van 't zaligend geloof op Sions muur te planten.
Zoo zullen, in zijn kerk, gevloekte broedertwist,
Heethoofdigheid noch haet der ruste schaedlijk wezen:
Ja, 't merk van huiskrakeel wordt hierdoor uitgewischt,
En hij gelijk een vriend der vredekerk geprezen (2).

STOPPELAAR (JOAN DE), Predikant te *Bunschoten*, *Schipluizen*, *Steenbergen*, *Goes* en laatst te *Gorinchem*, aldaar in zijn tweeënveertigste jaar overleden zijnde, gaf zijn ambtgenoot A. MANDT, in 1801 te *Amsterdam* zijne nagelaten *Gedichten* in het licht. De verzameling bestaat uit stukjes van

(1) Gemengde Dichtproeven, bl. 6.

(2) Ibid. bl. 7.

gemengden aard; men vindt in dezelve ook zijn door het Leydsche dichtgenootschap bekroonde prijsvers *Het Heil van den Vrede* (1) en eenige andere stukjes, voorseen door het gemelde genootschap in deszelfs uitgegeven werken geplaatst, en voorts eenigen, die het licht nog niet hadden gezien.

Er is veel goeds en bevalligs in deze stukjes, hoewel zij allen niet dezelfde waarde hebben en sommigen beter achterwege gelaten waren, die de beschavende hand zeer noodig hadden; leemten als deze, bij voorbeeld, in het dichtstuk *Het hoogste Goed*, zijn bijkans onverschoonlijk:

Een enkele misdaad, ligt bedreven,
Door duizend deugden *niet herdoen*,
Doet telkens, enz. (2).

De meening is hier onbetwistbaar door duizend deugden *niet ongedaan gemaakt* (uitgewischt); maar de uitdrukking stelt negatief dat deugden geene gepleegde misdaad nogmaals plegen (herdoen).

STOUW (JOAN), een weinig bekend, doch net en keurig Utrechtsch dichter, bloeide in het midden der vorige eeuw. Eigenlijke dichtwerken heeft hij niet uitgegeven, maar zijne losse verzen zijn in andere verzamelingen verspreid, en ons nu en dan voorgekomen. Den 2 Augustus 1763 werd het eerste eeuwgetijde van het Boekverkoopers, Boekdrukkers, enz. Gild te *Utrecht* plechtig en luisterrijk ge-

(1) Tael- en Dichtl. Oef. II Deel, bl. 83.

(2) Gedichten van J. DE STOFFELAAR, bl. 82.

gevierd (1). Bij deze gelegenheid had stouw een *Festzang* vervaardigd, dien hij op den maaltijd den aanzittenden gasten voordroeg, en waarin onder anderen ook deze inderdaad nieuwe gelijkenis tot lof van den boekhandel werd aangevoerd:

Juist als een oorlogsheld, op de aangeschonnen wallen,
Weldra bezwykt, indien hem loot ontbreekt en knikt,
Zou ook Geleerdheid, Kunst, ja zelfs de Dèugd vervallen,
Als olt de Handel in de Boeken wierd gestuit (2).

STRAALMAN (MATTHIJS), Oud-Burgemeester van *Amsterdam*, trad in zijn éénëntachtigste jaar op als dichter met eene vertaling van VOLTAIRES *Orestes*, die in 1803 op den Amsterdamschen Schouwburg gespeeld werd. „De vereenigde „pogingen der tooneelspelers vergoedden in de „uitvoering wat den dichter aan jeugdig vuur en „verbeelding, en de verzen aan vloeiendheid en „kracht ontbrak. Ook deelde de in genoeg ver- „jongde grijsaard aanzienlijke geschenken onder de „tooneelspelers uit (3).” Weldra volgde eene vertaling van VOLTAIRES *Eriphild*, en de uitgave van een ander treurspel, *Philips de Tweede*, hetwelk wij niet weten of het ook eene vertaling dan wel eene eigen vinding is.

Hoezeer STRAALMAN als beoefenaar der dichtkunst minder bekend is dan als edekmoedig voorstan-

(1) Een uitvoerig verhaal dezer feestviering wordt gevonden in de *Letterhistorie en Boekbeschouwer*, I Deel, bl. 348.

(2) Aldaar, bl. 534.

(3) C. F. HAUG, *Tooneelkundige Brieven*, bl. 43.

stander en bevorderaar van dezelve, verdient zijn eerbiedwaardige naam toch hier eene eervolle vermelding; zoo ook dat hij aan de Amsterdamsche afdeeling der Hollandsche Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen een prachtig spreekgestoelte ten geschenke gaf, hetwelk den 17 December 1807 met eene redevoering van Mr. J. KINKER en een dichtstuk van J. F. HELMERS (1) plechtig werd ingewijd.

STRENG (JACOBUS VAN DER). Uit een en ander dichtstuk, hetwelk ons van dezen weinig bekenden dichter nu en dan onder het oog kwam, blijkt dat hij zich met smaak en kracht wist uit te drukken; zoo zegt hij wegens het (voormalige) Amsterdamsche Stadhuis:

Reis niet naar Rome om zyn trotsche praalgebouwen,
Gy kunt aan d'Amstel Rome in dit gebouw aanschouwen (2).

Bij gelegenheid van den inval der Franschen en de verheffing van WILLEM IV tot Stadhouder in 1747 schilderde hij in een uitvoerig gedicht, waarin hij de geheele vaderlandsche geschiedenis doorloopt, 's lands toestand op de volgende wijze:

Toen LODEWIJK XV,

Gewoon noch woord noch eed te houden,
en

als vriend den Leeuw had in den slaap doen wiegen,
in het land van *Cadzand* viel, de bevelhebber
LÖWENDAHL *Bergen op den Zoom* bij verrassing
in-

(1) J. F. HELMERS, Gedichten, II Deel, bl. 33.

(2) Olyfkrans der Vrede, bl. 233.

innam, en het geshapen stond, dat de Nederland-
sche maagd, even als in 1672, op nieuw aan de
mishandelingen en wreedheden der Franschen bloot-
gesteld zou zijn,

Toen liet op nieuws die Maagd hethoofd langs de aarde hangen,
Geheel onmachtig, in een' jammerlyken staat.

De frische bloes verschoot op haar sheenwwitte wangen,

De naare doodverw stond op haar volmaakt gelaar.

Zy bad om hulp, en nam haar toevlugt tot Oranje,

De laatste Telg van dien beroemden Heldenstam,

Die eertyds was de Schrik van Vrankryk en van Spanje,

En haar bescherming vol meêdoogen op zich nam.

Nu zijt zy, als voorheen, met zeven Diamanten

Op een' Oranjen strik, te pronken vol van moed.

Laat Lodewyk nu vry, met all' zyn Vloekverwanten,

Beloeren haaren Tuin en trachten naar haar bloed;

Die zelve kling, die eer zyn' Naamgenoot deed beven,

Word weêr een' Naamgenoot van Willem toebetrouwd;

Die zelve breidel eer in Nasauws vuist gegeven,

Pronkt thans in Frisoos hand, daar elkzynhoop op bouwt (1).

Levensbijzonderheden van dezen dichter zijn ons
niet bekend.

STRICK (PAULUS HUBERT ADRIAAN JAN)
VAN LINSCHOTEN (2), Heer van *Linschoten*,
Polanen, *Hekendorp*, enz. waardig afstammeling van
een der oudste en deugtigste adellijke geslachten (3),

200

(1) Eeuwgetyde der Nederlandsche Vryheid, 177.

(2) *Galerie historique des Contemporains*, Tom. VIII, p. 303.

(3) Zeer belangrijke berigten aangaande dit aanzienlijk ge-
lacht vindt men in de aantekeningen van strick op zijn luttel-
g dichtstukje, *Mijne Afkomst* (Ged. bl. 57), waaruit blijkt dat

zoo beroemd in onze vaderlandsche geschiedenis, werd insgelijks voor de staatkundige loopbaan bestemd. Hij was lid van de eerste Nationale Vergadering in 1796, en vervolgens Afgezant der voormalige *Bataafsche Republiek* aan het hof van *Wurtemberg*. Hier geraakte hij als vriend der zanggodinnen en der letteren in kennis en vriendschappelijke betrekkingen met de voornaamste geleerden en dichters van *Duitschland*, met dezen en de verlichtste mannen onder de *Wurtembergische Regeeringsraden* sleet STRICK de genoeglijkste dagen van zijn leven. Zijne opgeklearde godsdienstige en staatkundige begrippen strookten te zeer met de hinnen, om de pogingen niet te begunstigen, die de *Wurtembergische landstanden* aanwendden, ter handhaving van hunne oude en ter verkrijging van nieuwe regten en vrijheden, hetgeen hem somwijlen de grenslijn zijner diplomatische betrekkingen deed overschrijden, en dat dit eenigzins onstaatkundig gedrag den toenmaligen Keurvorst, met wiens grondstellingen hetzelfde strijdig was, niet behaagde, spreekt van zelve, en de volklievende STRICK ondervond de onaangename gevolgen daarvan.

Na zijne terugroeping leefde hij ambtelooz op zijn voorouderslijk landgoed *Linschoten*, tussehen *Woerden* en *Oudewater*, alle aanbiedingen en eereposten van Koning *LODEWIJK* van de hand wijzende (1).

en

deszelfs oorsprong in het voormalig bisdom *Munster* te zoeken is en aldaar reeds in de elfde eeuw bestond.

(1) STRICK, die zoowel de onbevoegdheid als de onbekwaamheid van dezen vreemdeling kende om op de puijthoopen der

Re-

en hield zich geheel en al bezig met de beoefening
der dichtkunst, fruijhe letteren en nuttige weten-
schappen, onthalende, even als eertijds HOOPT op
zijn slot te *Muiden*, zijne vrienden op de gulste en
edel-

Republiek in *Nederland* als Koning te gebieden, schroomde
niet, als rondborstige Hollander, zijne ware gewoens den
Corfkaan onder het oog te brengen, in het volgende dichtstuk,
waarvan ik een afschrift bezit:

AAN DEN KONING.

Vleijer ben ik, voortwaar! nimmer geweest, o Vorst
Vleijer zal ik, voorwaar! nooit in mijn leven zijn!

Slangen krulpen in 't stof! de man

Heft ten hemel zijn hoofd.

Wel den Koning, die deugd, waarheid en regt bemint!

Wee den dwingeland, wien Vrijheid een speelbal is!

Nacht en eenzaamheid wijzen hun

Beider vonnis in 't hart,

Heil den braven, die kalm ronkt in den schoot des slaaps!

Vloek den booswicht, wiens droom bloed en verwoesting spelt!

Rust der ziele versprekt den een',

D'andren wroeging tot loon.

Reine zedigheid past waarlijk den Vorsten 't meest.

Hun is zorg voor de wet, eerbied voor 't menschedom plegt.

Zij, die Vorsten geboren zijn,

Weten 't zoo niet, als Gij.

Maak dit voordeel dan U, maak het uw Volk te nut!

Paar met geest en verstand, paar met beleid en magt,

Gij, die wetenschap hoog waardeert,

Zucht voor Vrijheid en regt!

Nederlands rampen zijn groot. Leenig, zoo veel Ge kunt,

't Aaklig lot, dat ons drukt! Fnuik der tyrannen list!

Maak het vaderland vrij en fel

Paal aan Albions trots!

Neds-

edelmoedigste wijze (1); zelden bezocht men hem zonder een' vaderlandsch' geleerde of dichter aan te treffen, of eenig' buitenlandsch' vermaard' man op het gastvrije *Linschoten* gehuisvest te vinden.

In 1807 werd STRICK door den Koning van *Pruissen* benoemd tot Kamerheer en vereerd met de orde van den Rooden Adelaar; hij vertrok naar *Duitschland* in het begin van 1808; in het najaar kwam hij echter te rug (2), om den vaderlandschen bo-

Neerland zegent U dan zijnen Timoleon:

Bato's kroegt is verheugd. U is het grooter roem,

Hun Verlosser van 't slavenjuk

Dan hyn Koning te zijn.

(1) Dese schoone samenkomsten van de aanzienlijksten uit den omtrek en de voornaamste dichters en letterkundigen, vooral des Zondags, op het huis *Linschoten* waren het *non plus ultra* des beschaafden gezelligen verkeers, en zullen mij altijd onvergetelijk blijven. Men kan zich een denkbeeld van dezelyen vormen uit het dichtstuk van den gastheer *Het Zondags Landonthaal*. (Ged. bl. 118.)

(2) Van zijne terugkomst gaf hij mij kennis den 17 September 1808 in de volgende dichtregelen:

Ziedaar, mijn OORSPRAAK, dien ik meer

Als Dichter en als Vriend dan duizend helden eer,

Wier kunst alleen bestaat in rooven, branden, moorden,

Ziedaar, mijn Vriend, daar ben ik weer

Uit Duitschlands schoone westlijke oorden,

Die steeds mijn oog en hart bekoorden,

Wier bergen ik zoo vaak voor Neerland heb begeerd,

Langs vades Rhenus zilveren boorden

In 't vaderland terug gekeerd.

Wat zeg ik? Vaderland? Ach! 't is voor mij verloren,

Zints hier een Corsikaan regeert,

Zints in de plaats van lans en hoed, zoo hoog vereerd,

Een

bodem vaarwel te zeggen, waar alles tot de op-
 handen zijnde inlijving in het Fransche reuzenrijk al
 te zichtbaar werd voorbereid, om hem bij zijne wijze
 van denken en handelen een gunstig vooruitzicht op
 te leveren. Hij vestigde zich dan ook te *Mannheim*
 in 1810, even vóór deze noodlottige inlijving; doch
 gaf

Een scepter en een kroon aan Neêrland is befohren,
 Zints 'k niet den zoeten naam van Vrijheid meer mag hooren,
 En vrije menschen, niet ten slavenstand geboren,

Laag kruipend zie in 't stof verneêrd:

Ja, zints hier welvaart, rust en orden

Een speelbal van de lust eens vreemdlings zijn geworden,

Is 't, ach! niet meer mijn vaderland.

'k Heb elders mijn banier geplant,

En, schoon ik bij de schaduw der oude beukenboomen

In mijner vaders burg van tijd tot tijd zal komen,

'k Heb aan een' waardig' Vorst mijn hand

Mijn' dienst, mijne eer, mijn' pligt verpand,

Wiens echt ondvorslijk huis, in wijsheid diep ervaren,

Zints vele, vele honderd jaren

Het heil des onderdaans niet moed, beleid, verstand

En deugden aller aard te zamen wist te paren.

Dáár, ~~overnaak~~, dáár is thans mijn beter vaderland.

Intusschen, daar ik voor de hand

Nu nog een' tijd lang hier zal blijven,

Wil ik u deze regels schrijven,

Opdat gij wete, dat uw vrind

Op d'ouden Ridderburg zijns stams zich weêr bevindt,

En u in Amstels wal, wil 't eenigzins gelukken,

Aanstaande week gewis hoopt aan zijn hart te drukken,

U vrolijk en gezond daar weder wenscht te zien,

En u met zijnen groet ook zijne hulp wil bién.

Doch... ik moet weg. Vaarwel. Groet ~~UYLENBROEK~~ van harte;

En gij, wees overtuigd, dat ik een ieder tarte

Aan d' Oby, Donau, Taag, Po, Moesel, Maas en Rhijn,

Een beter vriend dan ik, en meer opregt te zijn.

Ik

gaf na de affchudding van het ondragelijk juk der Franfche heerschappij het herboren vaderland een kortftondig bezoek, maar was, gelijk hij zelf fchertfende zeide, reeds te zeer onthollanderd om er zijn vast verblijf op nieuw te nemen. Hij ftierf, op eene reis door *Italië*, te *Bologna*, den 25 Julij 1819.

In

Ik beantwoordde dezelveu dadelijk volgendermate:

'k Heb uk uw' lieven brief, regfchappen strick! vernomen
Dat gij, wiens afkomst, naam en deugd ik oedler acht
Dan duizend vorsten, door 't geweld ten troon gebragt,
In Nederland zijt te rug gekomen.

Verblijft me uw wederkomst meer dan gij denken kunt,
Acht! zij bedroeft mij ook meer dan gij kunt bevroeden;
Wat baat ons een bezik, een' tijd slechts ons vergund,
Dien we altoos veel te snel zien naar het einde spoeden?
Hoe hoopte ik, hoe verlangde ik u weêr hier te zien!
Het ongeduld dreef me aan, den braafsten mijner vrienden
Het eerst de welkomgroet te blien;

'k Vloog naar uw ridderfloc, dacht u reeds daar te vinden,
Vergeefs! 't was eenzaam, 'k trof uw Gade er zelfs niet aan,
Mijn zoon vond d'uwen niet, dien hij, bij 't bloemenplakken
En vlindervangen, wenschte als vriendje in d'arm te drukken...

Maat konold heeft gewis dit all' u doen verftaan;
Voor 't minst dien braven vriend mogt ik op 't floc aanschouwen,
Mij wandlend met hem onderhouden,
Betreurende uw gemis, en hopen de eens misfchien
Ons kleeblad weêr voltooid te zien.

'k Verbeeldde mij in u den Mulder Drost herboren,
Uw floc, gelijk het zijn', der Mufen heiligdom,
Waar we onder 't beukenloof een' wedzang deden hooren;
'k Zong daar, verbeeldde ik mij, de nachtegaleu ftom.
Vergeefs! Gij komt te rug, maar gaat ons weêr begeven:
De fchoone droomen van genbegen zijn voorbij!
Gij wilt in Hollands lucht, voor u verpest, niet leven;
Gij wilt niet bakken voor een vreemde heerschappij.

'k Misprjts dik niet, maar... waar leeft ge in Europa wj?

Waar

In het openbaar leven trad STRICK op als staatsman, als dichter en als geleerde. Het eerste was hij uit hoofde van zijne geboorte, zijne opvoeding en zijn' rang in de maatschappij, geenszins uit natuurlijke aanleg, misschien zelfs niet eens uit eerzucht of smaak. Niet dat hij een vreemdeling was in het gebied der diplomatie, het tegendeel; maar zijne edele denkwijze strookte geenszins met den geest des tijds, in welken hij deze loopbaan intrad. Hij,
 die

Waar is het menschdom niet verlaagd in 't stof gezonken?

Waar niet de vrije geest in slaafche boel geklonken?

Waar krulpt, waar vleit men niet? waar zinkt de looden staf
 Eens algeweldenaars, voor wien de volken beven,

Op wie hem roekloos durft weêrstreven

Niet neêr met centerzwaarte en knot de springveer af?

Gij zelf zaagt van nabij wat ik vergeefs wil malen,

Germanjes Paradijs verwoest en uitgeput,

Den burger zonder brood, den rijkstroon zonder stut,

En niets meer vrij dan 't ademhalen;

Gij zaagt deze 'kligheên, dees gadelooze ellend'!

En ach! dit Mium, ô strack! zal toch na dezen

Uw Sparte, en Priams huis welligt uw woonstet wezen.

Neen, liever vlood ik heen naar 's aardrijks uiterste end;

'k Zocht bij de wildste Amerikanen,

Of bij de gastvrje Indianen

Een schuilplaats, dan dat ik een halfverdelgde stad

En oorlogsnaween stam nabij en om mij had.

Dan, 't is genoeg... gij kunt, gij wilt van Neêrland scheiden,

Diên grond, door uwer vaders moed

Aan Spanje ontveldigd, en... gij eert hun edel bloed!

Welaan, ga! moge u God geleiden!

En, waar ge u ooit bevindt, vergeet uw vrienden niet,

Die gij hier treurende achterliet!

Mij zal het t'allen tijde een réin genoegten schenken,

Wanneer ge ook mijner wilt gedenken.

die met zulke zwarte kleuren de gewoonlijke staatkunde affchildert, gelijk STRICK in zijn Hoogduitsch gedicht *Politik* (1), is weinig geschikt om eene groote rol op het staatkundig tooneel te spelen, en moet zich vergenoegen met in engere kringen nuttig werkzaam te zijn; en dit was de brave, rechtschapen man in alle opzigten onvermoeid, als mensch en als burger, in het bevorderen van alles wat edel en goed is; ik deelde te zeer in zijne hartelijke vriendschap, om niet meermalen getuige daarvan geweest te zijn, hoezeer dan ook somwijlen zijne opgeklearde denkbeelden misduid, zijne nuttige bedoelingen kwalijk begrepen, en zijne wezenlijke verdiensten miskend werden.

In taalkennis en grondige geleerdheid hield STRICK ten minste gelijken tred met velen zijner beroemde tijdgenooten; de wijsbegeerte, geschiedenis, kruidkunde en practische landbouw waren zijne geliefkoosde wetenschappen, van vele anderen bezat hij meer dan oppervlakkige kennis, en de beoefening der dichtkunst, zoowel in het Hoogduitsch (2) als in zijne hooggeschatte moedertaal, was zijne aange naamste uitspanning. Even als die van HUYGENS, hebben zijne gedichten in den eersten opslag zeker iets stijfs en gemanierds, iets duisters zelfs, het geen de eerste lezing eenigzins moeijelijk maakt, doch

(1) Gedichten, bl. 191.

(2) Proeven van zijne Hoogduitsche gedichten vindt men achter zijne Nederduitsche *Gedichten*, bl. 189, en Hoogduitsche vertalingen van eenigen mijner Puntgedichten in het *Mongelwerk* van den *Recensent*, ook der *Recensenten*, XVI Deel, bl. 334.

doch dit alles verdwijnt zoodra men ze herleest. Hij kon nogtans los en bevallig dichten als hij wilde; maar zijne vooringenomenheid met het metrum en de constructie der Grieksche en Latijnsche verzen, die hij ook bij onzen versbouw wilde invoeren, deed hem aan gewrongenheid en stijfheid de voorkeur geven boven losheid en bevalligheid. Hetgeen zijne gedichten in dit laatste opzigt verloren, werd nogtans ruim vergoed door derzelver zin- en zaakrijken inhoud.

Behalve eene menigte dichtstukken in handschrift, onder mijne berusting (1), en eenige losse verzen in de *Kleine Dichterlijke Handschriften* en de *Dichtyruchten* van den vriendenkring: *Kunst door vriendschap volmaakter*, bestaan van STRICK de volgende uitgegeven dichtwerken: *Proeve eener vertaling van het Pervigilium Veneris, enz. Utrecht*, 1805; *Gedichten, Amsterdam*, 1808; *Winterrecepten*, ald. 1808; *Tien Lierzangen van HORATIUS, in dezelfde voetmaat overgebracht*, ald. 1808, en *Klagte bij het Graf van Mr. J. HINLOPEN, Utrecht*, 1809.

In al deze voortbrengselen kenmerkt STRICK zich door eene groote bekwaamheid in het werktuiglijke der dichtkunst, een' verwonderenswaardigen rijkdom van karakteristieke uitdrukkingen, een vlug, levendig, luimig en stout vernuft, doch aan het welk de ware dichterlijke verheffing ontbreekt, bij een schier

ON-

(1) Eenigen dezer ongedrukte gedichten heb ik geplaatst in mijn *Apollineum*, I Deel, bl. 179-189.

onuitputbaar fonds van vinding en wetenschappelijke kennis. Men heeft den edelen, braven STRICK, gelijk ik, moeten kennen, om hem, ook als dichter, ondanks zijne poëtische aberratiën, beminnelijk te vinden. Eene oppervlakkige beoordeeling van zijne gedichten, zonder kennis aan den dichter, moet natuurlijk altoos uitvallen gelijk die van zekeren, zonder twijfel met den dichter geheel onbekenden, vitzuchtigen beoordeelaar van dien tijd (1), terwijl een ander, die zich in den Linschotenschen kring schijnt bewogen te hebben, een geheel ander, en met de waarheid meer overeenkomstig getuigenia aangaande het dichtvermogen van den gulhartigen, wijsgeerigen, geleerden, meer naïven en gemeenzamen dan gekunstelden en hoogdravenden dichter aflegt. „Men vindt bij hem weinig zwel-
 „ lends of verhevens,” zegt hij; „zelden verheft
 „ zich zijn’ dichttoon boven het gemeenzame,
 „ narrative, of den *stylus epistolaris*. Het is ook
 „ eigenlijk in dit vak, dat S. v. L. geheel te huis
 „ schijnt te zijn. — Trouwens, dan, wanneer hij
 „ als dichter ons vertelt, met ons keuvelt, ons
 „ de eenvoudige tooneelen van het landelijk bedrijf
 „ voorstelt, is hij in zijne volle kracht; men ge-
 „ voelt dan dat hij op zijn stokpaardje zit, en men
 „ loopt hem met zachte meewarigheid na, omdat
 „ hij de dichter is der lieve, eenvoudige, kunstee-
 „ looze natuur, al doet zijn beest somtijds ook
 „ eens een’ sprong, waarop wij niet te zeer ver-
 „ dacht

(1) Alg. Vad. Letteroef. voor 1808, I St. bl. 600.

„ dacht waren. Bij dit bevallig natuurlijke naïve
 „ komt eene zekere vrijheid van maat en inkleee-
 „ ding, een rijkdom van taal en bewoordingen,
 „ eene vrijmoedigheid in het aanwenden van woor-
 „ den en spreekwijzen, zoo uit de oude Neder-
 „ duitsche taal en onze vroegste dichters, als uit
 „ de gebruikelijke terminologie zijns onderwerps
 „ ontleend, die ons duidelijk den man doen ken-
 „ nen, geöfend in de vaderlandsche dicht- en
 „ letterkunde, en bekend met de stoffen, door
 „ hem bezongen (1).”

Liever dan uit zijne gedrukte dichtstukken hier
 aanhalingen te doen tot staving van deze zoo juiste
 als billijke oordeelvelling, wil ik liever uit den
 voorraad van zijne nog ongedrukten een viertal me-
 dedeelen, die dezelve in ieder opzigt regtvaardigen.
 Ik heb tot dit oogmerk opzettelijk zoodanigen ge-
 kozen, waarin des dichters filosofische, poli-
 tieke, moreele en theologische denkwijze zich het
 reinst en sterkst uitspreekt.

AAN WIELAND.

Wen we met Schiller en u het gemis van de Goden betreuren,
 Welker betrekking tot de aard', goddelijk-mensch-
 lijker was,

Wen we het menschengeslacht, dat menschelijk-godlijker
 bloeide,

Door hun wijsheid bekoord, wenschen in 't leven terug,
 Wen we den menschlijken Pan en den menschlijken
 Bacchus en Phœbus

Onder de menschen den mensch hulde bewijzende zien,
 Wen

(1) Recensent, ook der Recensenten, III Deel, bl. 336.

Wen we de broederenmin van Castor en Pollux naar waarde,
 Herkules dappere deugd zien in den hemel vergood,
 Wen we, geketend aan 't lied van den Godlijken Zanger
 Homerus,

Griekenland noemen de wieg van de bevallige Trits,
 Wen wij aan 't kostelijk schoon, als het blijft aan
 knoppen van rozen,

Hangen, en heel ons hart gloeit voor beschaving en kunst,
 Wen we Aristippus vereeren en d' ouden Gargetischen
 Wijsgeer,

Levensgenot bij de deugd weten te stellen op prijs,
 Hoog een' Timoleon, hoog Aristied en Conon bewondren,
 Zegenen luid Thrasymbus, vloeken Pausanias schim,
 Dan met weemoed treurig de duistere dagen betrachten,
 Die ons 't lot in Euroop' verre van Attica schenkt,
 Die wij slaven van menschen en menschenbegrippen beleven,
 Die ons smeden, helaas! ketens voor ligchaam en ziel,
 Waar deugd, waarheid en regt, waar vrijheid, als burger
 en wijsgeer,

Ja zelfs schier als mensch, ijdele klanken slechts zijn,
 Waar de verlichting alleen maar bestaat in het brein van
 de Grooten,

En de verdraagzaamheid, ach! slechts in der Christenen
 mond,

Dan, ô Wieland! benijde ik u waarlijk uw vroegere jaren,
 Toen was Weimar, uw Vorst, Duitschland, Europa nog vrij.
 Maar wat uitzigt, helaas! blijft ons en blijft onze kinderen!

Draagt niet de edelste Vorst ook het gareel van den dag?
 Wat, wat hebben we toch van de aklige toekomst te wachten?

Wat dan sabelgeweld, boeijen, kanon, bajonet?

Is er geen hoop op verlossing, op vrijheid van denken en
 handlen,

Heil u, Wieland! haast wacht het Elysium u.

ô! Hoe schoon was uw lentel hoe rampvol treurig uw winter!

Neen: gij lagcht met de aard, daar u Elysium toeft.

Wat,

Wat, wat zeg ik? O neen! uw hart slaat edel en teder;
 Wieland lagcht niet, neen, ziet hij de menschheid
 in rouw;

Neen, hij zucht met mij en met alle de vrienden der
 menschheid:

„O! keert dan onze eeuw weder naar de ijzren terug?”

STANDVASTIGHEID.

Standvastigheid berust niet op de hoop,
 De losse hoop van staatverwifelingen,
 Zy woont in 't hart, dat, wat ook andren noop',
 Door geen belang zich klulstren laat of dwingen.

BILDERDIJK.

Een ander zie van verre op d' uitflag van het lot (1),
 En dringe en wringe en krimp' zich krom in duizend bochten,
 Drijve, onder schijn van pligt, met deugd en trouw den spot,
 En hull' zijn zwarte ziel in 't diepst der helsche krochten:
 Hij moge, als voedsterling van rustlooze eigenbaat,
 Als woelziek hoofsthe slaaf door vleijen, sleemen, kruipen,
 Door 't schelmfche boevenstuk van list en snood verraad,
 Een schandlijk eeraamt straks zich schaamteloos bekuipen;
 Hij moge, in 's huichlaars mom van God- en menschenmin,
 Wijl zijn ondankbaar hart zijn vrienden zelfs kan lastren,
 De burgerlijke deugd of ridderlijken zin
 Des ouden voorgeslachts verloogchnend, zich verbastren;
 Hij moge deze nu, dan weder gene vlag
 Op de ongewissen mast zijns wrakken schips doen waaijen,
 Nu voor den vrijheidshoed, dan voor het troongezag,
 Gelijk de weérhaan op het hospaleis zich draaijen;
 Ja, moog' zijn wrevle hand, door dolle drift verleid,
 Uit haat en nijd en wrok, en al' heur vloekgenooten,
 Uit baatzucht, razernij of wispelturigheid,
 Zijne eigen kindren, ach! den dolk in 't harte stooten:

'k Be-

(1) BILDERDIJK.

'k Bentijd hem zijn geluk en nieuwe grootheld niet;
 Zijne onbestendigheid moog' hem met aanzien loonen,
 Zijn wisfen met den val en wisfing van gebied,
 Ten prijs van zijn verraad, met roem en eere kroonen:
 Voorwaar, hij is geen nijd, neen, deernis is hij waard,
 Hij, die zich zelven dus erbarmlijk kan verlagen,
 Dien elk, die deugd en pligt met regt en reden paart,
 Als heillooze offeraar des lasters moet beklagen.

Niet zoo de brave man, die nimmer wijkt noch wankt,
 Dien staatszucht of geweld nooit van het spoor zal drijven,
 Waaraan hij 't zoet genot van 't rein geweten dankt,
 Waarop elk staatsfchok hem onwrikbaar staan zag blijven.

Al heeft de tand des tijds het geestgewrocht doorknaagd,
 Al mogt de kans van 't lot zijn vrije denkwijfs doemen,

Al heeft het langfte zwaard van d'eerstoel hem gevaagd,
 Toch kan hij onbefchroomd zich op zijn deugd beroemen.

Om haar is hij geacht van vijand en van vriend,

Aan Rhijn en Ganges kust, en Mississippi'sboorden,

't Zij hij in Rome nog den laaften Stuart dient,

Of 't oudst Capetfche huis volgt tot in 't barre Noorden.

Ten allen tijde en oord vermag standvastigheid,

Zoo kloek verftand haar wel van 't dwaas stijfhoofdig dwingen

En van halfstarge drift behoorlijk onderscheidt,

Naar d' eersten eerpalm in Minerva's tempel dingen.

Ja, schoon ze op een verkeerd beginsel zij gebouwd,

Zoo 't hart maar de oorzaak is van 't onwilkeurig dwalen,

Zal ze in het oog van hem, die slechts het hart aanschouwt,

Op doel en drijfveer ziet, zich altijd lof behalen.

Al heeft den Goon 't geluk van Cæsars zaak behaagd,

De goede, schoon vermand, kan Caro slechts behagen,

Zijn mannenziel staat pal, en schoon hij ketens draagt,

Nooit zal zijn vrij gemoed noch denkgebied die dragen.

Elks

Elke zuivere achting is regtschapen trouwe waard,
 De man, die nooit vernag zijn woord noch eer te krenken,
 En steeds der zaak, waarvoor hij eens zich heeft verklaard,
 Zich onveranderlijk met hart en ziel blijft schenken.
 Hij denke hoe hij wille, is hij zijn zaak getrouw,
 Elk eert zijn rein bestaan en zijn' opregten wandel;
 Hij draagt, (en kan 't met regt) zijn fiere borst terschouw,
 Hoe ook partijzucht hem met schimp en sinaad behandel'.

DANK AAN DE SCHIM VAN DEN RIDDER
 JOHAN STRICK VAN LINSCHOTEN,

*Heere van Linschoten en Mastwijk, Polanen, Cromwijk,
 Wulverhorst en Linschoter-Haar.*

1583 + 1648.

Ik dank u niet voor d'adel
 Van onzen ouden stam;
 Ik dank u niet voor 't wapen,
 Door u met glans vermeêrd;
 Ik dank u niet voor titels,
 Die ik van u ontving;
 Ik dank u niet voor zilver,
 Noch voor een weinig gouds;
 Ik dank u niet voor 't leven,
 Dat mij uw nazaat gaf,
 Noch voor de schoone dagen
 Van mijne jonglingschap;
 Maar waar ik u voor danke,
 Wat heel mijn hart vervult,
 Wat mij voor nwen sijver
 En zorg voor ons geslacht
 Van dankbaarheid doet gloeijen,
 Wat ik van 't morgenuur

Tot in den laten avond
 U eeuwig danken zal,
 Is, dat ge steedsche weelde
 En klatergoud en pracht
 Verwilsfeldet met de oedle
 Genoegens van het land.
 'k Benijde u uwe grootheid,
 Als Neêrlands staatsman, niet;
 Ook ik, ik had eens ambten
 In den nog vrijen staat,
 (En nog zoude ik hem dienen,
 Nog gaarn de hulpe biên
 Van mijn geringe kennis,
 Zoo Neêrland vrij mogt zijn;)

Doch dit maakt niet den wellust
 Van 's menschen leven uit;
 Dit geeft ons geen bestendig,
 Geen huislijk, waar, geluk.
 Moog' 't soms den hoogmoed streelen,
 Of fijner eergevoel,
 Met eigen hand te timmren
 Aan 't ribbenhout van staar,
 Of zelf aan 't roer te zitten,
 En tusschen klip en rots,
 Of over valsche banken,
 Of langs de branding heen,
 Den kiel door wind en stormen
 Te sturen naar de reê.
 Maar ach! die grootsche-vreugde,
 Hoe kort is zij van duur!
 Hoe menigwerf is ondank
 Der braafste mannen loon!

Ik dank u, nieuwe Stamheer!
 Ik dank, ik dank u dan,
 Dat gij me een bron van 't zaligst
 Vermaak — een landgoed liet;
 Een landgoed, waar ik Dieren,
 Noch Hondslaarsdijk, noch 't Loo,
 Noch 's Derden Willems Jagthuis,
 Noch 't Huis in 't Bosch voor nam;
 Een landgoed, dat mij boven
 Den slavendrom verheft,
 Dat mij voor 't vleijen, kruipen
 Om 't lieve brood, bewaart;
 Dat mij den man, die gaarne
 Heel de aarde in zijne boei
 Zou smeden, vrij doet tarten,
 Gelukkiger te zijn.
 Als 'k in den schatw der beuken,
 Tweehonderd jaren oud,
 Mij voor de hitte veilig,
 En 't middagmaal geniet,
 Omringd van vrouw en kindren,
 Van maag en vriend verzeld,
 Als me uit heure achtbre toppen
 Zang en verkwikking daakt,
 Natuur met al haar schoonheid
 Op nieuw mijn' zanglust spoort,
 En me al het heil doet voelen
 Dat steeds het land bescheert,
 Als ik die hooge torens
 Van 't oud kasteel betracht,
 En me aan hunn' bouw herinner,
 En uwer dan gedenk,

Als ik die overblijffels
 Der Franfche tiranni
 Befchouw, en op de krasfen
 Van uwe beeldnis ftaar,
 Dan klopt mijn dankbaar harte
 Nog eens zoo fterk voor u,
 Dan lispelt mijne tonge
 Half ftamlend dank u toe.
 Dan voel, dan voel ik dubbel
 War ik u fchuldig ben,
 Dan leert mij 't blad der tijden,
 Hoe billijk ik u dank.
 Dank, dank dan, eedle Ridder!
 Voor mijne rust op 't land:
 Tot aan het eind mijns levens
 Zij u die dank gewijd!

 IXΘYZ.

Die *Pisculi Christiani* fwimmen Jahrhunderte lang in
 einem trüben Elemente.

HERDER, *Ideen zur Gefchichte der Menfchheit*,
 Th. IV. S. 67. (4e. Editie.)

IXΘYZ is alleen geen vifch,
 (Hierin hebben velen 't mis)
 Sprak een bruine Hagedis
 Van Domingo's erfenis:
 Zie maar die verkorte lettren.
 Wie in het geloof niet is,
 Turken, Bonfen, Heidnen, ketren,
 Zal de ware zin verpletten,
 Die de heilige Overzettren
 Ons bewijzen, dat gowis
 Onder 't zinnebeeld van vifch

(Dat

(Dat zich niemand dus vergis!)
 Tot behoud gegeven is.
 Ieta 'Ieta Heilbewaker,
 X: is Xeta Bandenslaker,
 Oeta maakt het Oeta los,
 Teta is 'Teta,
 Xeta Zeta Zaligmaker.
 En hieruit besluit ik dus
 Dat het heilige woord Xeta,
 Wel is waar, een visch mag heten,
 Zoo als ieder een kan weten;
 Maar dat zijn beduidenis
 Tevens die des Heilands is.
 Dit bewijst de leer der kerken,
 En zijne eigen wonderwerken,
 Toen het van een lustel ding
 Manden vol van tafel ging.
 Xeta zal 't geloof versterken,
 En den zwakken sterfeling
 Petrus ouden zegelring
 Aan de hand van 't Hoofd der kerken,
 En den vischvangst op doen merken,
 Die in zijne netten hing.
 Hieruit kan dus ieder leeren,
 Hoe men ketterij moet weeren,
 Daar er onder 't woordje visch
 Zeer veel heils verborgen is.

Wat? wat zegt ge daar? verborgen?
 En ons onbekend? Ja, morgen:
 Viel een zwartrok, hoog van zin,
 Met een sijn gebeste kin,

Hem

Hem in 't woord: geleerde vader!
 Sprak de vrome man: treë nader:
 Waartoe zoo de tijd verspild?
 Zoo gij 't eens goed weten wilt,
 Wat de zin der Grieksche lettren
 Zegt, zoo leer het dan van kettren,
 Zoo als ons uw waanzin noemt,
 Die het denkvermogen doemt.
 Die verkorte vreemde woorden,
 Die zoo vaak de reden smoorden,
 Die behelzen, buken visch,
 Niets dan 't eigen beeldrenis
 Van den Pater Hagedis,
 Want het ΙΧΘΥΣ moet gewis,
 Tot een les voor vroomen luiden,
 Ισθα — Ἱεροσυλος (1),
 Χι — Χαιρου χιρας (2) beduiden,
 Θυα — Θις en Θισχυας (3),
 Υπριλος — Ὑλκωτης (4) heten,
 En Σιγμα — Σολυτας (5) van reden en geweten.
 En nu dunkt mij, naar ik gis,
 Dat dit woord zeer duidlijk is.

Dat STRICK in deze en dergelijke gedichten geen kost voor zwakke magen opdischte, behoeft nauwelijks aangemerkt te worden.

STRIJ-

- (1) Ἱεροσυλος, *Sacrilegus*, Heiligschenner.
 (2) Χαιρος, *Percus*, Varken; χιρας, *Peser*, Slimmer.
 (3) Θις, *Sargus villisimus*, Laaghe slaaf. Θισχυας, *Magus*, Toovenaar.
 (4) Ὑλκωτης, *Latrator*, Blaffer, geruchtmaker.
 (5) Σολυτας, *Spollator*, Roover.

STRIJKER (THEODORUS). In 1681 gaf deze twee „muzikspelen” (opera’s?) in het licht, getiteld: *Helena door Paris geschaekt* en *Daden van Herkules om Dianira*.

STRIJPEN (JOAN VAN) leverde in 1636 een zeer raar tooneelstuk, *De deugdelyke Carite en ongeregelde Trafillus*; zoo mede zekere

STRUYS (JACOB) vijf stuks, te weten: *Albonus en Rosemonda* en *De Amsterdamsche Juf-fertjes*, beiden in 1631, vervolgens *Ontschaking van Proserpina*, *Styrus en Ariane* en *Romeo en Juliette*, in 1634 gedrukt.

STYL (SIMON) (1) werd geboren te *Harlingen*, den 25 Februarij 1731, uit brave en bemiddelde ouders (2), in staat om hunnen zoon eene voortreffelijke opvoeding te geven. Zijne verstandelijke vermogens ontwikkelden zich spoedig, en in de Latijnsche taal maakte hij zulke snelle vorderingen, dat hij in zijn dertiende jaar reeds naar de hoogeschool te *Francker* gezonden werd. Hier genoot hij het onderwijs en geleide van **VALCKE-NAER** in het beöefenen der Grieksche en Latijnsche schrijvers en dichters; **SCHRADER** bestuurde zijn’ aanleg tot de dichtkunst, in welke hij zich met zijn’ vriend **HIGHT** oefende, terwijl de beroemde

Y P R Y

(1) *Alg. Konst- en Letterbode*, voor 1804, No. 38. **S. BAUR**, *Levens van Gedenksw. Mannen en Vrouwen*, II Deel, bl. 295. **J. SCHELTEMA**, *Geschied- en Letterkundig Mengelw.* I Deel, bl. 16a.

(2) **JELLE STYL en SPEE STYLES HANDEUYK**.

YPEY hem in de wiskunde onderwees, voor welke wetenschap hij eene bijzondere neiging had en die altoos zijne geliefkoosde oefening bleef.

Vier jaren bragt hij aldus door aan de hoogeschool te *Franeker*, zich met bijzonderen ijver toeleggende op de voorbereidende wetenschappen. Hij verkoos toen het beroep van Geneesheer, en genoot twee of drie jaren het onderwijs van den beroemden OUWENS, wanneer hij vervolgens naar *Leyden* vertrok, om voordeel te doen met de lessen van ALBINUS, GAUBIUS, ALLAMAND en andere beroemde hoogleraren.

Niettegenstaande hij zich met lust toeleide op de wetenschappen van ernstigen aard, had hij de zanggodinnen toch geenszins vaarwel gezegd. Zijne lier was voor ernst en boert tevens gestemd. In 1753 gaf hij een kluchtspel, *De Vrijer naar de kunst*, in het licht, en het volgende jaar een ander, *Krispijn Filosoof*, beiden zeer geestige stukken en op onderscheiden tooneelen met toejuiching vertoond. Dezelfen kwamen zonder zijn' naam en met zijne gewone zinspreuk: *Sensim scandendo* in het licht.

In 1754 verkreeg hij de waardigheid van Doctor te *Franeker* na het verdedigen van eene voortreffelijke *Disertatio de motibus musculorum automaticis*, en zettede zich als Geneesheer in zijne geboortestad *Harlingen* neder. In zijne practijk gedroeg hij zich als een edel menschenvriend, en bij zijne uitgebreide liefhebberijen en andere weten-

schap-

schappelijke oefeningen bleef zijn beroep altijd zijn hoofdwerk. De Fransche letterkunde viel zeer in zijn' smaak; spoedig verwierf hij ook de kennis der Hoogduitsche, Engelsche en Italiaansche talen. „Hij beoefende de taalkunde wijsgeerig,” zegt de Heer SCHELTEMA (1); „het voetspoor volgende „van zijnen voortreffelijken leermeester VALCKE- „NAER, spoorde hij de overeenkomst en het verschil van de tongvallen na, en werd hierdoor „tevens zulk een grondig kenner van onze schoone „en rijke moedertaal, dat wij mischien geenen „schrijver kunnen aanwijzen, die dezelve zoo „zuiver en zoo gelijkmatig schreef als hij;” om het even, welk ook het onderwerp was, dat hij behandelde.

Grooté zucht betoonde STYL voor de muziek en teekenkunst; zelfs de behandeling van het penfeel was hem niet vreemd; zijn vriend JACOB NOREL was hierin zijn leermeester. Krachtdadig werkte hij mede aan de oprigting van een liefhebberijtooneel te *Harlingen*, het welk in het laatst van 1762 geopend werd. Dertien jaren speelde STYL op hetzelfde de hoofdrollen, in het treur- en blijspel beiden met even groote bekwaamheid. Hij was en bleef tot in zijn' ouderdom een meester in de kunst van opzeggen (reciteren).

Behalve zijne twee reeds genoemde kluchtspeelen, gaf hij in 1768 zijn uitmuntend fraai treurspel *De Mityleners* in het licht, waartoe hij het onderwerp
uit

(1) T. a. p. bl. 168.

uit THUCYDIDES nam (1). Er bestaan nog eenige andere tooneelftukken van hem in handschrift, waarvan SCHELTEMA de titels opgeeft.

Maar boven alles was de geschiedenis zijne geliefkoosde oefening. Zijn heerlijk werk *De opkomst en bloei der Vereenigde Nederlanden* verscheen voor de eerste maal in 1774, met eene vertaling van TURPINS *Verhandeling over de opkomst en ondergang der Republieken* als inleiding, die echter bij den tweeden druk van 1776 achterwege gelaten werd (2), welke uitgave daarentegen verrijkt was met een' heerlijken Lierzang *Ter Liefde van het Vaderland*; dezer dagen verscheen de derde druk van dit meesterlijk werk in het licht. Hetzelve is de hooge achting overwaardig, welke hetzelve bij onze landgenooten geniet. „Eigenlijk is „het werk van STYL,” gelijk de Heer VAN KAMPEN zeer juist aanmerkt (3), „geene geschiedenis, „maar opmerkingen over de vaderlandfche geschie- „de-

(1) De scheeve beoordeeling van dit treurspel in de *Nieuwe Pad. Letteroef.* II Deel, I St. bl. 327 gaf aanleiding dat STYL een uitmuntend verweerschrift, *Onderzoek*, enz. in het licht gaf; „een stuk van ongemeene waarde voor geleerden en dichters,” zegt SCHELTEMA, t. a. p. bl. 170.

(2) In derzelver plaats kwam eene beantwoording van P. PAULUS, die eenige mislagen in het werk van STYL meende ontdekt te hebben. „Deze beantwoording,” zegt SCHELTEMA (t. a. p. bl. 172), „is een van die weinige twistfchriften, „welke na het einde van den strijd nog met vermaak kunnen „gelezen worden.”

(3) *Beknopen Geschied. der Ned. Letteren en Wetensch.* II Deel, bl. 219.

„ denis, en staat zoo juist in het midden tusſchen
 „ de al te groote beknoptheid en beeldrijkheid van
 „ HOOFD en de droogheid en uitvoerigheid van
 „ WAGENAAR, dat het reeds als meesterſtuk van
 „ ſchrijfftiyl in de Nederlaſche letterkunde zou
 „ prijken, wanneer ook niet de diepe ſtaatkundige
 „ inzigten en de met klaſſieke bondigheid voorge-
 „ ſtelde ontvouwing van de verborgene drijfveren
 „ der daden, waarvan zich WAGENAAR uit beginſel
 „ onthield, hem tot eene nog hoogere plaats onder
 „ de geſchiedſchrijvers regt gaven.”

Het leven van den beroemden tooneelſpeler JAN PUNT, in het negende deel der *Levensbeſchrijvingen van eenige, meest Nederlaſche Mannen en Vrouwen*, zoo niet geheel, ten minſte grootendeels door STYL geſchreven, is met regt een biographiſch meesterſtuk, waarin de ſchilderachtige beſchrijving van den noodlottigen brand des Amſterdamschen Schouwburgs in 1772 eene der keurigſte proeven is van Nederduitſche welſprekendheid, en een model van krachtigen en levendigen ſchrijfftiyl.

Hoezeer het onze taak is STYL hoofdzakelijk als dichter te beſchouwen, konden wij toch, zonder onbillijk te zijn, zijne voortreffelijke verdienſten als prozaſchrijver niet onvermeld laten.

Behalve zijn' reeds opgenoemden tooneelarbeid, heeft hij van tijd tot tijd verſcheiden losſe verzen in het licht gegeven, waarvan de Heer SCHELTEMA de voornaamſten optelt (1); derzelver bijeen-
voeg-

(1) T. a. p. bl. 173.

voegde uitgave ware eene zeer aanbevelenswaardige boekverkoopersspeculatie. Zijne poëzij is eenvoudig, deftig, mannelijk en krachtig; zijne denkbeelden zijn edel, juist en verstandig, en overal straalt eene opgekleurde, vrije en verdraagzame denkwijze, godsdienstige, staatkundige en wijsgeerige vastheid van ziel door, die den dichter als een' voortreffelijk mensch en burger kenmerkt. Schoon hij zich nimmer door het afleggen van eene geloofsbelijdenis aan eenig kerkgenootschap verbonden had, was hij echter „Christen in den waren, in den verhevenen „zin des woords (1). Steeds goedgevoelende, toonde „hij zijn geloof uit zijne werken (2);” zeker was hij, als nonconformist, weinig gezocht, mischien wel gehaat en gedoemd, bij de genen die hij vrijmoedig het masker afligte, en ten toonfelde als

Zulken, die met eere en trouw en vroomheid spelen,
En onder hun gespan de zaligheid verdeelen;

Als

(1) 'k Meen niet dat Christendom, zegt STYL in zijn gedicht *Aan Aristus*, bl. 5,

'k Meen niet dat Christendom van 't menschelyk vernuft,
Waarby het hart verkwynt, en rede en oordeel suft;
Door valsche wysbegeerte omzwachteld en geschonden,
Door schoolgeleerdheid met een donker sloers omwonden,
Door Priesterlist misvormd, door Bygeloof besmet,
En door de Staatkunst tot een moordend zwaard gewet.
Neen, 'k meen den Godsdienst, zoo eenvoudig als verheven,
Dien Jezus voorbereidde in zyn verdienstvol leven,
En, na zyn' grooten stryd en zege, op 't waereldronk
Door zyne Apostelenschaar geleerd heeft en gegrond.

(2) Ibid. bl. 180.

Als of de Hemel, schuw van vlekkelooze dengd,
 De slechtste vaten koos voor zyn volmaakte vreugd.
 't Zyn zuiken, die om loon, hoewel zy 't schraal verwerven,
 Een' boezemvriend verraên, een' bloedverwant bederven,
 Een' doodelyk vergif bereiden voor den Staat,
 Een oproer stoken, dat door alle steden slaat,
 Een moordleus dragen, voor een heilloos outer bukken,
 Door wettelooze magt den Burgerstaat verdrukken;
 En God, als 't nu gelukt dat alles lilt én beeft,
 Oormoedig danken, dat Hy 't werk gezegend heeft.
 Geene eerw, of ze is beklad met die gevloekte vlekken,
 Zoo zichtbaar, dat geen gryns den gruwel kan bedekken,
 Enschoon onze achttiende eeuw zich hooger dengd verbeeldt,
 Geen bloedrol is zoo snood, die ze ook niet heeft gespeeld.
 Dat noopt den Ongodist om op zyn beurt te woeden:
 Zie, roept hy, zie wat kwaad de Godsdienst weet te voeden.
 Zoo sprak Lukretius (1) van Aulis offerpligt,
 Wat zou het zyn, helaas! kwam hy op nieuw in 't licht.(2)?

Met dezelfde vrijmoedigheid schetst hij ook het misbruik van het gezag der oude Joodfche oorkonden bij Christenen.

Het oud Verbond kan ook, als 't kwalijk wordt begrepen,
 Een' ysfeijken stroom van jammen na zich slepen:
 De Spanjaard ziet er klaar dat zyn vervloekte dolk
 Godsdienstig woeden kan op een bemagtigd volk;
 Dat Atabaliba, die nooit iets heeft misdreven,
 Een andre Hagag is, en eveneens moet sneven.
 De laffe Portugees, verhard in euveldaên,
 Steekt de Inquisitieroorts by 't heilig Braambosch aan.

B8a

(1) *Tantum Religio potuit suadere malorum.*

De Rer. Nat. L. I. 164.

(2) Lykzang op J. STINSMA, vl. 5.

Befchaafder volken, die de harpsnaar hooren galmen,
 Vergadren stof tot wrak uit Koninglyke Pfalmen;
 En Samuël, daar hy 't bedryf eens dwinglands maalt,
 Wordt roekeloos, als of hy 't wettigde, aangehaald (1).

Hoe eenvoudig en krachtig tevens bewijst hij het
 onbegrijpelijk bestaan van God, op de eenige wijze
 waarop dat bestaan overtuigend bewezen kan wor-
 den, in zijn' schoonen godsdienstig-wijsgeerigen
Lierzang op de onsterfelykheid der ziele!

Hoe veel ontleent natuur van 't Godlyk Wezen,
 In 't kriecken van een' schoonen dagernaad;
 Of als de zon blygeestig ondergaat,
 De maan, nog rood, komt uit de kim gerezen,
 En de avondster, aan 't zonnespoor verpaid,
 In 't levend goud de kroon der sterren spant!
 Maar dat de zon vry daal' met al haar' luister,
 En de avondster uit onze tranen trekk'.
 Een scheemrig floers de zlivren maan bedekk':
 Verliezen we iets by dat bekoorlyk duister?
 Onthult gy niet veeleer, ô grootsche nacht!
 Een schonwtooneel van eindloos hooge pracht?
 Dat nu geen wind, hoe zacht, ons ruische in de ooren,
 Daar 't vry vernuft aan klei noch aarde kleeft,
 Maar door 't kristal der starrenbogen zweeft;
 En, om 't geheim der heemlen na te sporen,
 Den dierenriem durft nadren, onvervaard,
 Voor leeuw, en stier, en 't glinstrend reuzenzwaard.
 ô Ruimte, die myn eiker doet verstommen!
 ô Stralen van de hoogste Majesteit,
 Van trans in trans zoo glorieryk verspreid!
 ô Steilten, van geen' aardchen geest beklommen!

At

(1) Lierzang op J. STINTRA, bl. 6.

Al scheen 't verstand een snelle bliksemstraal,
 Waar is uw einde, of hebt gy perk noch paal?
 En durst men dan uw schaduw nog misprijzen,
 O Bruine nacht, die ons zoo dier verplicht?
 Ondankbren! zwygt, en opent uw gezigt.
 Ach! mogt de zon nu niet te haastig ryzen,
 Eer 't gretig oog zich moê gespiegeld heeft:
 Haar fakkel rooft meer klaarheid dan zy geeft.
 Zou 't waarheid zyn, 't geen wy met grond gelooven?
 Is elke ster, die vaste stralen schiet,
 (Tel een miljoen, gy telt het duizendat niet;)
 Een zon, die de onze in glorie zou verdooven,
 En waar omheen, terwyl ze in 't midden blyft,
 Een grootsch gestel van wereldkloten dryft?
 Ach! welk een hand heeft dan 't heelal geschapen..
 Maar zien we ook niet in al wat ons omringt,
 Een wijsheid, die ons tot verrukking dringt,
 Eene almagt, die ons dient voor schild en wapen,
 Al zien we nog geen vinger van die hand,
 Die alles schiep, en alles houdt in stand (1)?

In zijne dichtstukken betoonde zich **STYL** een warm vriend van zijn vaderland; de gewigtigste gebeurtenissen uit het woelig tijdvak van 1781 tot den vrede van *Amiens* in 1802, zijn door hem bezongen in schoone en krachtige verzen, waarvan sommigen nog bij de nakomelingschap zullen wedergalmen. Als strenge republikein verfoeide hij alle overheersching en dwang, en voerde als dichter eene taal, die, hoezeer dezelve in onzen tijd niet meer

(1) J. SCHELTEMA, Geschied- en Letterkundig Mengelwerk,
 I Deel, bl. 176.

meer gangbaar is, in den zijnen alles behalve geschikt was om den Nederlander het koningschap smakelijk te maken.

Een ander roem' dan vry
Den scherpen glas van een geduchte monarchy:
Wy wenschen geen tiran de kroon op 't hoofd te zetten;
Maar achten 't staatsbestier, gegrond op zachte wetten,
De haven van 't geluk, en 't eenig dat den mensch,
Met hoe veel magt bekleed, ook zegent naar zyn' wensch,
Jal 't blykt maar al te klaar, gy Vorsten en Vorstinnen,
Die, om een handvol zands door vuur en staal te winnen,
Een werelddeel beroert, het uitgestrektst gebied
Voldoet uw gretigheid en dolls' heerschezucht niet.
Voldeed het u, gy zoudt, verr' van naar nieuwe staten
Te staan, uw eigen volk, uw zuchrende onderzaten,
Ontheffen van den last der armoë, die hen drukt,
En die gy nooit verzacht, schoon alles u gelukt.
De helle waterzucht voelt steeds den dorst vergrooten,
Terwyl zy plasfen zweigt; haar wit wordt nook beschooten;
Zoo gaat het u; een worm, die 't hart van binnen knaagt,
Wekt, als Prometheus gier, den wrevel die u jaagt.
Verblinde, roekelloze en dwaze stervelingen,
Die vleijsers vrienden noemt, om dat ze u slaafsch omringen!
Wat roemt gy onbedacht uw vanen en trofeën,
Oeflicht' op 't bloedig puin van omgewroete steen,
En dat zoo menig volk, in slaafsch gareel geslagen,
Uw kniisters, die 't vervloekt, met doodsch en schrik moet dragen?
Rampzalig' eersucht, ach! zie hier uw zoetst genot:
Het regt, het immerd met een heilloos moordschavot,

Men kan wel hier of daar een' enklen Koning noemen,
Die Numaas geest bezat, indien wy 't zwakst verbloemen;
Maar

Maar hoe veel tygers heeft het menschelyk geslacht
 Niet vroeg en laat tot zyn verneedring voortgebracht!
 Hoe kan een moedig volk zoo diep in schande vallen,
 Dat één vermeette hand; veelligt de zwakste uit allen,
 Eén hoofd, veelligt het domst van allen, 't regt bekoom',
 Om over hoog en laag te hollen zonder toom?
 Maar hoe kan ook een mensch van welgestelde zinnen
 Zijn' eed en plicht verraén, om zulk een regt te winnen?
 „Ik wil, het geldt uw hals, beef, sidder, zwyg en vlieg!”
 Of scherpt men vorstlyk bloed hiertoe reeds van de wleg(1)?

Zulk eene taal voerde deze Friesche KATO in
 1785; maar

Kato roept vergeefs, als Rome niet wil hooren (2),
 want twintig jaren later beklom in *Holland* de
 Corsikaan, LOUIS BONAPARTE, den koninklijken
 troon; STYL beleefde dien boon echter niet; hij
 was reeds den 24 Mei 1804 in zijne geboortestad
 overleden.

Het kon bijna niet misfen dat een man van zulke
 uitstekende bekwaambeden, zulk eene edele, ver-
 lichte en echt republikeinsche denkwijze, en zulk
 een schrander doorzigt in de belangen des vader-
 lands, als STYL, bij de omwenteling van 1795 met
 zoo vele andere wakkere mannen niet zou geroepen
 worden om de teugels van het bewind te aanvaar-
 den bij den verjongden staatsvorm van het Batavische
 ge-

(1) Lofzang aan de Vaderlandlievende Maatschappy te
 Amsterdam, ter bevordering van de Nederl. Zeevaart, bl. 6.

(2) Ibid. bl. 17.

gemeenebest. Hij was lid der Nationale Vergadering en voorzitter der Commissie tot het ontwerpen der Staatsregeling, die door hem in die hoedanigheid der vergadering den 10 November 1796 werd aangeboden. Hij behoorde tot de zoogenaamde Fœderalisten of gematigde voorstanders eener bondgenootschappelijke regering. Hierdoor geraakte hij bij de heethoofdigen in ongunst, en keerde in September 1797 uit 's *Flage* naar zijne geboortestad te rug, waar hij zijne overige levensdagen ambteloos in stille rust en genoegten sloet, zich vergelijkende bij „ een riviervischje, hetwelk, tegen zijne bestemming, „ eenigen tijd in zee hebbende moeten verblijven, „ thans in zoet water was te rug gekeerd (1).”

Nimmer is hij gehuwd geweest. Door ruime middelen ontheven van de zorg voor zijn tijdelijk bestaan, verdeelde hij zijnen tijd tuschen de genoegens der vriendschap en de beoefening der nuttige wetenschappen en fraaije kunsten; zich verlustigende in zijne keurige verzameling van boeken, schilderijen en prenten, bemind en geacht van allen die hem omringden en kenden, genoot de edele grijsaard in den schoonen avond zijns levens al de genoegens, die door een' wijze na een' welbesteden dag gesmaakt kunnen worden.

SUETMANS (PETRUS). Van dezen Vlaamschen dichter bestaat eene verzameling, onder den titel van *Brusfels Moesfelken, pypende verscheide*
verf.

(1) J. SCHELTEMA, t. 2. p. bl. 186.

vermakelyko Liedekens, Minne- en Herderszangen, Dronkaertsliedekens met koddige en boertige kluchten, in 1659 gedrukt.

SWAANENBURG (WILLEM VAN), de ergste poëtische windbreker, die welligt ooit op den Nederlandschen zangberg verschenen is, was ook Schilder (1), blijkens den titel van zijn dolzinnig dichtwerk, *Parnas, of de Zanggodinnen van een' Schilder*, in 1724 te *Amsterdam* gedrukt. Waren ons levensberigten van dezen ijhoofdigen rijmer bekend, dan zou het ons niet verwonderen daarin vermeld te vinden dat hij zijne dagen in een of ander *Bedlam* geëindigd had; want hij gaf zelfs den razenden THOMAS LLOYD (2) niet toe in poëtische uitsporigheid. Reeds op de eerste bladzijde van zijn werk ziet men met wien men te doen heeft:

Het lust my op een bas, met hart gespanne snaren,
Van styven wind gezweept, den aardbol om te varen;
Te zien van 't bruischend zout, hoe 't in de wereld gaat,
En of Jupyn de vlag, als 't hoort, nog waaijen laat:
Of Mars in 't yzer brult, by 't blaffen der kartouwen,
Die ruggen van arduin, met schorste nagels krouwen;
Of dat hy borsten kneet, op dons van armeyn,
En lelybronnen tapt uft tepels van robyn:
Of hy Bellona treet met Mavors heldenspielen,
Dan of hy Venus wil op Mirtaspyten vieren.

Het

(1) R. VAN EYNDEN en A. VAN DER WILLIGEN, *Gesch. der Vaderlandsche Schilderkunst*, I Deel, bl. 259.

(2) *Tafereelen der broosheid van het menschelyk verstand*, bl. 27.

Het geld my evenveel, of Janus tempelflot
 Leid, door een stale vuist, van 't hardst' tyras geknot,
 Dan of deze oorlogsdog blyft aan den band geklonken,
 Die hem van 't Capitoool der starren wordt geschonken;
 Als 't noodlot, moé van roof, maar slaafpelonken gfit,
 Waarin geen barre orkaan olyfstandaarden drit.
 Een, die de lucht inryd, op Icareefche pennen,
 En viengelen van was wil aan de zon gewennen,
 Die geeft op ftraalgoud acht, noch duiz'lig waterglas,
 Maar ftuwt de wolken voort door 't boksen van zyn as,
 En ftelt den fchoft ten doel, gelyk een reus zyn schonken,
 Op Typhons burg neérplakt, in 't oog der blikfemvonken (1).

SWAEF (JOANNES DE), Schoolmeester te *Middelburg*, en broeder van den beroemden kunstigen Schrijver, Plaatsfijder en Drukker **SAMUEL DE SWAEF**, was een tijdgenoot en vriend van **CATS**, en niet onverdienftelijk dichter. Zijn dichttrant is vloeiend en gemakkelijk, blijkens de volgende

MAECHDEN-LESSE.

Keyfer Commodus van Romen
 Heeft Phillips een edelman,
 Om Egypten te betoomen,
 Gouverneur ghemaect daervan.
 Eugenia fijn dochter weert,
 Hadde 't recht gheloof aenveert.
 Dees een trouw na fijn behaghen,
 Heeft hy haer eens voorghedraghen.
 Dat hy haer wel wilde gheven
 Aen des Stedehouders Soon

Van

(1) W. VAN SWAANENBURG PARNIS, VL. I.

Van Aquillen, die van leven
 't Heydensch wesen was ghewoon;
 Maer hy was van hooghen stam,
 Daerom wild' hy datf' hem nam,
 Want sijn Ouders treff'lijk waren,
 Soo wild' hyse met hem paren.

Maer sy niet verblindt door minne,
 Haer gantsch niet bewaghen liet,
 Maer sy seyde, met kloecken sinne,
 Dat men in het houw'lijk niet
 En moet mercken op 't gheslacht
 Van die ons wert voorghebracht,
 Maer wel nauwe op sijn seden,
 Want sy seyde voor een reden

Dat men niet moet met sijn Vader,
 Of sijn Moeder, houden buys,
 Maer men moet met hem te gader
 Hebben vreuchde, hebben knys.
 Allen maeghden tot een leer,
 Dat sy om 't gheslaches eer,
 Haer aen niemant en verbinden,
 Die sy quaet van leven vinden.

Vader, Moeder sluyt men buyten,
 Maer de man die komt in 't bedt,
 Niet dan droefheyd komt van guyten,
 Adeldom dat niet belet:
 Daerom wilt ghy in u jeucht,
 Erven eene ware vreucht,
 Wilt met sulcken eenen trouwen,
 Dié men recht voor vroom mach houwen (1).

SWAEN

(1) Zeevische Nachtegael, bl. 189.

SWAEN (MARTEN DE). De vertaling van CAMPISTRONS *Andronicus* door dezen, in 1700 te *Duinkerken* gedrukt, is een voortbrengfel van de Vlaamsche akademie aldaar en ten minste een bewijs van de zucht tot beoefening der Duitsche taal aldaar in dien tijd.

SWANKE (WILLEM), werd den 8 Julij 1675 geboren te *Sas van Gend*, alwaar zijn vader FRANÇOIS SWANKE op dien tijd Predikant was. Vroegtijdig werd hij ouderloos. Na het doorloopen der Latijnsche scholen te *Middelburg*, werd hij in 1694 naar de Utrechtsche akademie gezonden, alwaar hij, na volbragte studiën, in 1698 tot Doctor in de regten bevorderd werd, waarna hij te *Middelburg* de practijk bij de hand nam, tot hij in 1702 aangesteld werd tot Raadsheer in den Ed. Raad en Leenhove van *Vlaanderen*, welk ambt hij tot zijn' dood toe, die den 1 Februarij 1733 voorviel, en dus omtrent eenëndertig jaren, met genoeg bekleet heeft; want hetzelve liet, bij geringe werkzaamheden en eene aanzienlijke bezoldiging, hem genoegzamen tijd tot het onophoudelijk bijwonen van predikatiën, des Zondags niet alleen, maar zijne liefhebberij voor de homilietiek was zoo sterk, dat hij, zegt LA RUE, „in de weeke „naauwelyx eenigen predikdag verzuimde.” Niettemin vond de drokke kerkganger ook nog tijd tot het beoefenen der teekenkunst en muziek, en het in rijn brengen van hetgeen hij in de kerk gehoord, in theologische schriften gelezen, of in gees-

geestelijke mijmeringen zelf gedroomd had. Hij vond zich opgewekt om zijne *Stichtelyke Rymoefeningen* „ook gemeen te maken, niet wetende,” zegt hij, „wat de Heere daarmede misschien „mogte voorhebben.” Na zijn' dood werd het overschot van dezen stichtelijken voorraad in 1734 door P. DE LA RUE, onder den titel van *Nagelaten Gedichten*, in het licht gezonden.

De liefhebbers der stellige godgeleerdheid, regt-zinnigheid, mysticismus en zoogenaamde vleeschdooding vinden in deze beide bundels ongetwijfeld spijsen naar hunnen smaak, vooral in uitdrukkingen als dezen:

Christus Gy Hemelsch Vorst!
Citroen voor mynen dorst (1).

Elders zegt hij tegen CHRISTUS:

Gy zyt een advocaat uit duizend uitgelezen,
Die den mistrooftigen bewyst te zyn een vriend,
Die om uw vriendlykheid geschat word en geprezen
Van moedeloozen, wyl Gy elk voor niet bedient (2).

Het walgt ons om meer dergelijke aanstoetelijke platernijen van dezen dweepzuchtigen Raadsheer af te schrijven, die den waren Godvereerer zouden ergeren en den spotter slechts stof tot spotten verschaffen.

SWART.

(1) Stichtel. Rymoefeningen, bl. 153.

(2) Nagelaten Gedichten, bl. 207.

SWARTSEN (ULRICH FREDRIK) vervaardigde ten dienste der Mechelsche rederijkerskamer van *St. Jan* gezegd *De Peoen*, een blij eindend treurspel, *Abdallas; Coninck van Thracien, ofte de stantvastige Olympic*, aldaar in 1728 vertoond en gedrukt.

SWEERS (HIERONYMUS), Boekverkooper te *Amsterdam*, alwaar hij in 1627 geboren werd en in 1696 overleed, was een bevallig en geestig dichter. Wij hebben niets van hem bij de hand. De Heer DE VRIES deelt eene enkele proeve van zijn' dichttrant mede (1). Van zijn zoon' CORNELIS kunnen wij ook niets naders melden dan dat hij mede als dichter bekend was.

SWEERTIUS (FRANCISCUS) (2) van *Antwerpen*, plaatste in zijne *Joco-seria*, te *Keulen*, in 1645 gedrukt, eenige „Vlaemsche Epitaphiën" van welken men bij den Heer WILLEMS eene proeve vindt (3).

SWOL (JAN VAN). Als dichtwerk van dezen hebben wij ontmoet: *Constantinus: aen Mejuf.* ANNA ROEMERS, 1637 en *Margrietje, voor de Weesen op Kerkmis*, 1630, *onder de gunst van juffr. G. ROEMERS*, 1639.

SYL-

(1) *Geschied. der Ned. Dichtk.* I Deel, bl. 221.

(2) J. F. FOPPENS, *Bibl. Belg.* Tom. I. p. 312.

(3) *Verh. over de Ned. Taal- en Letterk.* II Deel, bl. 71.

SYLVIUS (SAMUEL). Levensbijzonderheden van dezen zijn ons niet, maar wel twee deelen met *Gedichten* bekend, in 1729 in 's *Hage* gedrukt, waarin waarlijk veel goeds gevonden wordt; onder anderen deze fraaije en krachtige regels op den Zeekapitein **SNELLE**, die een' **ANTONIDES** waardig zijn:

Dit 's Snelle, 's lands kaptein, de dappre waterheld,
Geboren voor den Staat ten dwang van 't zeegeweld,
Om onze zévaardij en volgelade schepen,
Onaangerand, uit d'oegst der wérelde in te slepen.
Dat dan zijn eernaam klinke, en leeye en blyve in d'eeuw,
Als nagel aan de klauw van Neêrlandsch waterleeuw (1).

SYTSEMA (CLARA FEYOENA VAN). Zie **RAESFELT**.

(1) **S. SYLVIUS**, *Gedichten*, II Deel, bl. 19a.

Taelman (Abraham), lid der Rederijkerskamer *De Balsembloem*, te *Haastrecht*, verscheen den 3 Mei 1620 op het feest der Mechelsche kamer *De Peoen* met een refereyn en een „Nieuw Lie-„ deken,” beiden meesterstukken van boersche erbarmelijkheid. In het eerste wordt de vriendschap van **Damon** en **Pythias** in dezer voegen gedacht:

Dionisius wreet, heeft een tyrannigh feyt
Bewesen soo men leeft, omdat hy doen ten tijden
Te voorschijn heeft gebrocht Damon sonder vermijden
Om hem te dooden snel, maer Phiclas, deur liefskracht
Heeft hem verburghet siet, wilde tot sijn bevrijden
Het leuen laeten zoet, waerom hy wert belacht,
Maer Dionisius, aensende dees eendracht
Heeft hem gelaten vry sonder eenigh verfeeren.
Waer sijn de Menschen nu die sulcx hebben gewracht?
Lof hoogh heylsamen leer die d'heydenen ons leeren (1).

Taemszoon (Cornelis), zoon van **Taem Heynszoon**, Vroedschap der stad *Hoorn*, en aldaar geboren in 1567, was, volgens het getuigenis van **Velius** (2), de eerste, die, „hoewel in de Latijnsche „ taal niet sonderling ervaren, om zyn fraye en aerdige „ Duyt-

(1) Schatkiste der Philof. ende der Poëten, bl. 296.

(2) Chronyk van Hoorn, bl. 656.

„ Duytsche Poefijen , die hy van de eerste (zynde „ onse voorouders daerin niet seer gelukkig) wat „ neerstiger bewrocht, en op haer cesuren en be- „ hoorlyke maet gebragt heeft; hebbende daarin „ behulp van de Italiaensche, Fransche, Spaensche, „ Portugysche en Hoogduytsche Talen, die hy „ neerstig geleert, en ook de Poëten, die in ieder „ Tael geschreven hebben, met groote sorgvuldig- „ heyd gelesfen hadde.” Hij had *Spanje*, *Italië* en *Duitschland* bezocht; bij zijne terugkomst werd hij Rentmeester der stad, welk ambt hij echter niet lang bediende, want in de maand November van 1600 in den nacht met het veerschip van *Amsterdam* komende, viel hij over boord en verdronk. De dood verijdelde het voornemen der uitgave van zijne gedichten.

TAKAMA (HENDRIK) is opsteller van een paar *extra rare* stukjes, *Grillegers naar de Fransche Visionaires*, 1658, en *Abram, Kom ganne*, 1664.

TARGIER (JAKOB), geboren te *Dordrecht*, den 21 Maart 1688, was de zoon van ABRAHAM TARGIER, Leeraar der Doopsgezinden aldaar, en GEERTRUID TERWEN, die hij beiden in zijne vroege jeugd verloor. Bij zijne leerzucht ontwikkelde zich een bijzondere aanleg tot de dichtkunst, en hij zou zich welligt tot eene gezette studie geschikt hebben, bijaldien hij niet, reeds omstreeks het jaar 1712 geheel blind geworden zijnde, genoodzaakt ware geweest zijne boekoefeningen geheel te

staken. Ondertuschen bleef de zucht voor de poëzij hem bij, die aangroeide in den vriendschappelijken omgang met J. PETRÆUS en J. BADON, welke laatste zijne *Gedichten* na zijn' dood, die den 10 November 1735 in zijne geboortestad voorviel, uitgaf.

TARGIER, schoon „van het gezigt beroofd,” zegt de Heer DE VRIES (1), en met waarheid, „was echter geenszins blind voor den helderen „glans der echte en natuurlijke schoonheden;” ten volle blijkt dit uit zijne kleine, doch keurige nalatenschap. In 1731, en dus toen hij bijna twintig jaren blind geweest was, schilderde hij nog met de levendigste kleuren een' *Zoermorgenfond*, waarvan wij hier den aanhef mededeelen:

O Aaggename morgenfont,
 Gy ryst, en ik verrys
 Met u van dezen loggen gront,
 En zinge u tans tot prys!
 O Liefelyke dageraat,
 Die aan des hemels boog
 Verschynt met een vernieuwt sieraat,
 Hoe streelt gy ieders oog!
 Het uitgedient gestarnte wykt,
 De maan ontbeert haar' glans,
 Daar 't licht ter morgenklamme uitkykt,
 En schildert al den trans
 Met gloeiend vermiljoen en gont
 En lenterozeverf,
 Terwyl men 't aangezigt beschouwt
 Der zon, die menigwerf

Haar

(1) Geschied. der Ned. Dichtk. II Deel, bl. 99.

Haar dagreis aanvangt, en vertoont
 Een grootfcher majesteit,
 Met eeuwigblinkend goud bekroont,
 En deelt haar heerlykheit
 Aan mensch en pluimgediert en vee
 En kruit en loof en bloem
 En aarde en hemel, lucht en zee
 En alles uit, tot roem.
 Natuur, die door den zwarten nigt
 Als in een roukleet lag
 Gewonden, komt met grooter pragt
 En luister voor den dag,
 En steekt het hooft nog trotfer uit
 Dan ze eertyts was gewoon:
 Gelyk een koninktyke bruid
 Die haar natuurlyk schoon,
 Den roem en weilust van al 't lant,
 Met heerlykheit bepronkt,
 Terwyl ze aan 's Konings regterhant
 Het gansche ryk belonkt.
 Hoe danst de morgenzonneglans
 Op 't groene velttapyt,
 Dat uit den hoogen hemeltrans
 Met paerlen wyd en zyd
 Gelyk een blinkend brulloftkleet
 Bestikt is en versiert!
 Hier dreunt het boschje wyd en breed
 Van 't vrolyk pluimgediert,
 Dat, onder 't digte groen bedekt,
 Op duizenderlei wys
 Het oor bekoort, en ieder wekt
 Tot 's Scheppers lof en prys.

Daar ryz en gensen naar omhoog
 Uit bloeden voortgeteek,
 Wier schoone verf 't nauwkeurig oog
 Bevallig vleit en streelt.
 Het vee, gelopen uit den stal,
 Springt blij en vry in 't velt,
 En smaakt de malsche klaver al,
 Van hitte niet gekwelt,
 Naardien de Zon nog laag en veer
 Een lange schaduw maakt,
 En 's middags regt van boven neêr
 De velden zengt en blaakt.
 Het beekje, dat al 't vrugtbaar land
 Besproeit en kust en lekt,
 En zig verspreidt aan elken kant
 Zoq ver het oogpunt strekt,
 Rojt zagt de golfjes onderen,
 Van Zefyrus getoert,
 Die door de groene blaadjes heen
 Een lieflyk luchtje voert.
 Het lichaam, door den slaap verfrischt,
 Vindt zig op nieuw gesterkt,
 Terwyl de geest geen' tyt verkwist,
 Maar onvermoeider werkt (1).

Wij kunnen den bundel niet wegleggen, zonder
 ook nog de volgende stansen af te schrijven uit het
 fraai en schilderachtig dichtstuk, getiteld: *Bespiege-
 lingen op mynen Geboortedag*, in 1719 opgesteld,
 waarin menig schoon tafereel zich voor zijn zielsoog
 ter beschouwing opdeed, terwijl het voor zijn lig-
 chaams-

(1) J. TARGIER, *Gedichten*, bl. 30.

chaamsoog eenwig nacht was. Welk eene levendigheid van voorstelling, welk eene helderheid van wijsgeerig-zedelijk-godsdienstige denkbeelden, welk een verheven gevoel moet men niet in dit treffend gedicht bewonderen!

De groote waereltkloot, zoo vast
Door de armen van de lucht omvangen,
Uit grove stoffe op een getast,
In 't groote middelpunt gehangen,
Rust door de perlinge als op een' metalen gront,
En laat het keurige oog in 't rond
Veel wonderen beschouwen,
Onmooglyk door myn dichtheidin te ontvouwen.

Hier zien we bergen met den top
Tot aan het stargewelffel stooten;
Daar doet weer de aard haar boezem op,
En toont haar schatten onbesloten;
Gints daverd alles door het overgroot getal
Der scheppen, die op berg en dal
Of in het water leven,
En door de lucht op vlugge pennen zweven.

Hier zwaait de mensch als Opperheer
Den schepter over alle dieren,
Om als Gods Stedehouder weér
In 't ondermaansche te bestieren.
Wat door zyn magt getemt, gebogen, of geleid
Door zyn vernuft, hem dient en vleit,
Of wat hem moet beminnen,
Geschapen tot vermaak van zyne zinnen (1).

(1) J. TARGIER, Gedichten, bl. 78.

O Oorspronklyke Oorspronk van
 Deez' oëaan van wonderheden!
 Geen sterfelyke reden kan
 Den grent opdelfen van de reden
 Die u beweegde om dit verwonderlyk Heelal
 Te scheppen, daar u niemant zal
 Of kan verheereyken,
 Noch door zyn' dienst u in het minst verryken (1)!

Uw Godlyke Voorzienigheid
 Houdt alles in geregelde orden,
 Door uwe willekeur geleidt,
 Die nook zal overtreeden worden:
 En, kennende de kragt en werking van elk ding,
 Stiert Gy al wat Gy in den kring
 Der uitgebreidheit steide
 Opdat het uw alwys Bestier vermelde.

In uw verbolgentheit doet Gy
 't Geheel geschapendom zig zetten
 Als in slagorde op eene ry,
 Tot trouwe uitvoerders uwer wetten.
 Het schitterend bliksemvuur, van donder slag op slag
 Gevolgt, bedwelmt en smoort den dag;
 Gy smyt geheele bergen
 Als stof daarheen, wen ze uwe hoogheit tergen.

Het heit der elementen vlugt;
 De onpelbare oëaan aan 't bruischen,
 Jaagt holle golven tot de lucht;
 De woedende onweêrwinden ruischen,

Rq

En baldren, dat het schynt of 't groot Heelal, in nood,
 Gevoelt den allerjongsten stoot,
 Daar 't, onder deelyk zugten,
 Uw gramme hant onmooglyk kan ontvlugten.

Maar als uw Goedertierenheit,
 Meer eigen aan uw godlyk Wezen,
 Haar vriendelyke stralen spreidt,
 Dan schynt het alles als verrezen,
 Terwyl de waerelt, eerst door uwen toorn verscheurkt,
 Wordt met dien blyden glans verkwikt,
 En opent wyde deuren,
 Om 't juichend hart tot lofzang op te beuren.

Wanneer de zwarte nagtgordyn,
 Daar fonkerende diamanten
 Op 't ryklykste in gewezen zyn,
 Den hemel dekt van alle kanten,
 Dan spreidt gy over de aarde uw vleugels gunstig nit,
 Daar gy het menschdom in besluit,
 Als in een stalen wapen,
 Om kommerloos op uwe wagt te slapen,

En als de gouden morgenzon
 Haar nugtre stralen neêr laat schieten,
 Zig spieglende in een zilvren bron,
 En in het kristallyn der vlieten,
 Dan maakt het vliegend heir der vooglen in de lucht
 Een hartestreeelend feestgerugt
 Met duizent orgelkelen,
 In schaduw van belommerde prieelen.

Dan riekt het geurig veltgebloemt,
 Dat, splytende zyn tedre knopjes,
 Op duizenderlei kleuren roemt,
 Bepaerelt met de morgendropjes,

Daar 't zonnegout in speelt en dartelt met zyn' gloet,
 Dan wordt het menschelyk gemoet
 Verwydert en gedreven,
 Om U, zyn' God, verdienden lof te geven.

Dus houdt Gy alles in zyn' stant
 Door uw onelndig Alvermogen,
 Die 't groote roer hebt in de hant,
 Terwyl ge met uwe alziende oogen
 Den redelyken mensch nauwkeurig gadeslaat,
 En met eene opgehoopte maat
 Van uwe goetheit zegent,
 En dagelyks met nieuwe gunst bejegent (1).

Onder de lofdichten voor C. VAN MANDERS
Schilderboek wordt een paar van een' anderen
 J. TARGIER gevonden; waarschijnlijk was deze zijn
 grootvader.

TEEUWSEN (HENDRIK). Behalve twee too-
 neelfstukken, *Marturio*, 1767; en *Wilson*, 1784, zijn
 ons van dezen dichter, van wien ons geene levens-
 bijzonderheden bekend zijn, verscheiden losse en
 bevallige dichtstukjes onder het oog gekomen; het
 volgende naïf-geestige stukje vindt hier eene plaats:

DE KIESCHE BRUID.

In een vermaard gebleed, de naam is mij ontschoten,
 Was een aloud gebruik in stand,
 Wanneer zich jonge mingenooten
 Vereenden door den echtenband.

De

(1) J. TARGIER, Gedichten, bl. 75.

De lieve bruid, wier schoonheid kon behagen,
 Moest, na de huwlyksplegtigheid,
 Den heer van 't dorp zyn opgedragen;
 Die, door het minvermaak geveild,
 Dan de eerste vrucht van 't huwlyk plukte.
 Hoe streeelde dit Ernestus hart,
 Terwyl hem 't maagdiyk schoon verrukte,
 Schoon menig brui gom dit niet duldde dan met smart!
 De vryheer toonde zich somtyds niet ongenegen,
 (Stond hem de bruid slechts paslyk aan)
 Zyn recht den brui gom af te staan,
 Waartoe een goed geschenk hem doorgaans kon bewegen.
 Lucinde, een jonge en tedre maagd,
 Wier schoon elks harte kon ontvonken,
 Had aan Amint haar trouw geschonken,
 Daar wederzyds 't gelaat den blos der liefde draagt.
 Lucinde, schoon Amint, schoon 't huwlyk haar behaagt,
 Wil, om dien harden dwang te myden,
 Veel liever 't maagdiyk hart aan 't kloosterleven wyden:
 Zy waagt nochtans een proef; vliegt naar Ernestus heen;
 Verzoekt op 't vriendlykst hem te spreken,
 Daar zy geschenken voegt by zuchten en geweën.
 De reden van myn komst is u om gunst te smeeken,
 Dus spreekt ze: ach! hoor naar myn gebeën!
 Ik kan myn smart u niet verbergen;
 Sta af van 't oud gebruik; gy moet het my niet vergen.
 Hoe sterk uw hart in liefde blaakt,
 't Is my onmooglyk, zonder wroegen,
 De wet, die my u eigen maakt,
 In 't minst te kunnen vergenoegen.
 Betoon, betoon uw gunst aan my.
 Eene eedle schaamte zet haar schoonheid luister by.

Wiens hart bleef immer onbewogen,
 Wie is 't, die achting heeft voor eerbare huwlykstrouw,
 En zulk een bede weigren zou?
 Ernestus staat als opgetogen:
 Haar bede en zyne liefdesmart
 Bestormen als om sryd zyn hart;
 En, daar hy aan zyn drift geen wederstand kan bieden,
 Ontzegt hy, doch met minzaamheên,
 Lucinde haar gebeên:
 Ja, de eisch der wetten moet geschieden!
 De tedre maagd, verbysterd door 't verdriet,
 Verwachtte zulk een weigring niet,
 Valt plotseling in onmagt neder;
 De schrik beklemmt haar angstig hart:
 Men twyfelt of zy leeft... in 't eind' bekomt zy weder,
 Hoe zyn haar zinnen thans verward!
 Ze ontwaakt; beschouwt Ernest; en uit zich in dees reden:
 Indien myn billyke eisch aan my niet word vergund,
 Indien gy myn verzoek, myn bede, weigren kunt,
 Laat dan uw' zoon uw plaats bekleeden (1).

TEGNEUS (FREDERIKA ALIDA), eene
 Leeuwarder verzenmaakster, bragt het tamelijk ver
 in het koddig-vrome vak: een enkele regel zal ge-
 noeg zijn om het kunstvermogen der dichteres in
 dit *genre* te doen kennen; wij nemen dien uit haar
Vreugdegalm op de geboorte van WILLEM V, den
 8 Maart 1748.

In 's Levens bundelken zy zyne ziel gebonden (2).

TEL-

(1) Kleine Dichterl. Handschr. II Schak. bl. 77.

(2) Dichtk. Lauwerbladen, II Deel, bl. 92.

TELLE (REINIER) (1), of **ARGNERUS VITELLIVS**, geboren te *Zierikzee* in het begin der zeventiende eeuw. Na *Duitschland*, *Italië* en *Frankrijk* doorreisde te hebben, werd hij in zijne geboortestad aangesteld tot Rector der Latijnsche scholen, vervolgens vertrok hij naar *Amsterdam*, alwaar hij in 1688 overleed, en met een' lauwerkrans om het hoofd begraven is.

Hij was een geleerd man; behalve zijne vertaling van de Italiaansche *Beschrijving der Nederlanden*, door L. GUICCIARDINI in het Latijn, te *Amsterdam* in 1616 gedrukt, en een uittreksel uit G. CAMDEN's *Britannia*, in 1617, leverde hij ook in 1620 eene Nederduitsche vertaling van *De Dolinghen in de Drievuldigheid*, door M. SERVETUS, welk werk zijn' auteur op den brandstapel en zijn' vertaler in een' ketterschen reuk bragt. Dat TELLE een voorstander was van godsdienstige en burgerlijke vrijheid, en gevoelens koesterde, die in zijn' tijd volstrekt contrabande waren, blijkt reeds genoegzaam uit de weinige gedichten, die nog van hem in de *Apollo's Harp* en elders voorhanden zijn. Een enkel willen wij hier aanvoeren:

EEN OUDT SONNET.

Ik haat in een Françoys zijn dertel-licht gelaat,
In een Italiaan zijn Machiavelse treken,
In eenen Spaanschen Don zijn groots en trotzig spreken,
En in een Portugees zijn Joodsche eigen-baat.

Ik

(1) VAL. ANDREAS, *Biblioth. Belg.* p. 789. P. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland*, bl. 202.

Ik haat in een Hoogduits zijn gulzige overdaat;
 Die ook ons Nederlandt al vry wat heeft beftreken;
 Ik haat in elk geflacht van menfchen haar gebreken,
 Ook zonder dat ik zelfs verfchoon mijn eigen quaat.
 Ik haat in een Student dat hy de fleep bemint,
 In een Dagh-looner dat hy meer verteert dan wint,
 In een oud Sot den luft om Venus na te jagen,
 De hovaerdy in een die naau heeft om noch an;
 Maar boven al de zucht tot heerfchen in een man
 Die gaarne zôu den naam van Kerken-dienaar dragen (1).

TEMMINK (MATTHEUS) gaf in 1753 te *Amsterdam* eene dichtverzameling in het licht, getiteld: *Heilkweekende Verlustigingen*. Het uitgebreidfte ftuk daarin is eene *Christelyke Geloofsfchetfe*; deze gerijmde *synopsis* is even koud en droog als de proza-belijdenishoekjes van BORSTIUS, D'OUTREIN, HELLENBROEK en dergelyken. TEMMINK wil zijn lezer uit zijn eigen bestaan het bestaan van God (door hem, zonderling genoeg, Wezenaar genaamd) bewijzen:

Dat zulk een Wezenaar volftrekt aanwezig zy,
 Word klaar uit myn bestaan bevestigd (2).

Neen, goede, vrome TEMMINK! uit uw bestaan wordt de aanwezigheid van God niet eerst „klaar „ bevestigd:” de Almagtige bestond van eeuwigheid vóór u, en zal in eeuwigheid na u bestaan, zonder dat uw reeds lang vergeten bestaan noodig is om Gods coëxistentie met u te bewijzen, ten ware gij het

(1) Apollo's Harp, bl. 114.

(2) Heilkweekende Verlust, bl. 6.

het gezegde GENESIS III, vs. 22 op u hadt willen toepasfen. Behalve het bewijs, dat TEMMINK zich verbeeldde met zijn bestaan op te leveren voor het bestaan van God, schijnt de goede ziel verder met zijn individu niet veel opgehad te hebben; want, zegt hij, onmiddellijk na zijn-aangevoerd bewijs,

't Heelal kon draajfen in zyn naven,
Alware ik, kleine worm, in 't nietaanzyn begraven (1),

en dit willen wij eer gelooven dan het eerste.

Regt naïf en geheel nieuw is de voorstelling van den aard der kerke (en welligt schilderde TEMMINK hier meer dan hij wilde schilderen) onder het beeld der maan:

Doch hoe schoon de Kerkmaan staat
Ze ondergaat
Ook veel wisselvalligheden:
Somtyds schuilt ze in duisterheid
En verspreid
Gantsch geen licht op hare leden.

Somtyds word haar licht gedooft
En geroofd
Door een' drang van zondewolken.
Somtyds bluscht een zee van bloed
Haren gloed
In het woeden van de volken.

Doch als 't met haar schynt gedaan,
Wast zy aan,

Weet

(1) Heilkweekende Verlaat. bl. 6.

Weet zich glansryk te openbaren,
 Toont een zuiver licht van deugd,
 Dat tot vreugd
 Strekt der Godgezinde scharen.

Ja, haar hemelmajesteit
 Word verspreid
 In het ydel waerelds duister,
 Dat de vyand voor haar' gloed
 Valt te voer,
 Zich vernedert voor haar' luister (1).

Ó Ja! het zijn de Turken, die de halve maan in eere houden; maar of men dit van de Christenen, met betrekking tot hunne Catholieke of Protestant-sche kerkmaan en derzelver phasen ook kan zeggen, is nog zoo zeker niet.

TENGNAGEL (JAN GANSNEB) heeft in eene tragedie de *Verwoesting der stad Naarden* berijmd en dezelve in 1660 laten drukken.

TENGNAGEL (MATTHIJS GANSNEB) was misfchien de morfigfte en onhebbelijkfte rijmer der geheele zeventiende eeuw, die zelfs door FOCQUENBROCH niet overtroffen werd. Zijne gerijmde onguurheden zijn in 1642, onder den titel van den *Geest van w. G. TENGNAGEL in de andere wereld by de verforvene Poëten*, gedrukt, en federt meermalen herdrukt.

Maar

(1) *Helikweekende Verluft*, bl. 255.

Maar welk een eerlyk oor is duldlyk in Tenguagel
Te hooren dat zoo vuyl uytgieten van Jan Hagel (1)?

Op den Amsterdamschen Schouwburg speelde men
langen tijd zijne *Spaansche Heidin*.

TERKAMP (HERMANUS THEODORUS),
inwoner van *Batavia*, gaf aldaar in 1770 een dicht-
werkje in het licht, getiteld: *Proeven van Dicht-
en Letteroefeningen*, ten bewijze dat de Nederland-
sche Muse ook geene vreemdelinge op *Java* is.
De gedichten zijn van onderscheiden aard en waarde,
en kenmerken den dichter als een' man van gezond
oordeel en goeden smaak. De vertalingen naar
HORATIUS zijn tamelijk goed gelukt. Geestig, los
en bevallig zijn de erotische stukjes, waarvan wij
hier een affchrijven:

AAN ROZEMOND.

Waarom toch prijsste, ô Rozemond!
Dus hoog mijn' medeminnaar?
Of zijt gij door de min gewond
En vindt gij uw verwinnaar?
„ ô Ja!" herzeft gij, met een' lagch,
„ Ik wil vertrouwlyk spreken:
„ Ik ben niet, Dafnis, die ik plag;
„ De min heeft mij ontsteken."

Wel daar, bij Venus grooten zoon!
Zoet nimfje, fla geluk toe:
Uw Koridon is rijk en schoon,
En ik ben — angst en druk moê.

Kom

(1) L. BIDLOO, Pan Poëticon Bataviam, bl. 254.

Kom wil gezwind ten tempel treden.
 Versier uw hoofd met kransen.
 Ik zal, met poesle Celimeen,
 Blij op uw bruiloft dansen.

Die Celimeen, der juffren pronk,
 Die, geestig en vol leven,
 Die vrolijk, dertel, schoon en jonk,
 Den minnaar vreugd kan geven.
 'k Gaf onlangs haar een' kus vol gloed:
 De schoone bleef niet schuldig.
 Och! och! 't gedenken aan dit zoet
 Maakt reeds mij ongeduldig!

Nu, Rozemondje! gaat gij niet?
 Zie Hymens toortsen rooken!
 Het schijnt dat u een stil verdriet
 Wel hevig komt beftoken:
 Het lagchje ontvlugt uw bleek gelaat;
 'k Zie het uw oogjes vlammen.
 Och, Roosje! worde ik zoo gehaat?
 Wat kon u toch vergrammen?

„Meinēdige, die, liefdeloos,
 „Mij eeuwig zwoert te minnen!
 „Bespot me vrij; 'k ga, voor altoos,
 „U bannen uit mijn zinnen.”
 Hoe! mij —? wel, Roosje, zoete kind!
 Voorzeker, dit komt schrandel!
 't Schijnt thans dat gij me vurig mint;
 Zoo daadlijk preest ge een' ander.
 „Verrader! 't was een minnevond;
 „Om”.... Roosje, niet uitzinnig!
 Het past niet dat zoo schoon een mond
 Ons scheldt zoo bits en vinnig.

Ik min u, lief; maar minne-nijd
 Kon nimmer mij ontfeken.
 Ik moet (wijl gij vertrouwend zijt)
 Vertrouwlijk met u spreken.

Zoo lang mijn lief mij gunstig is,
 Ben ik verliefd, ootmoedig,
 En trouw gelijk een Amadis;
 Verlaat ze mij — 'k ben, spoedig,
 Juist even los en wisselziek.
 Niets moet mijn vreugd beletten;
 Ik zoek, op liefdes snelle wiek,
 En blonden en bruinetten (1).

THIEULLIER (JOHANNES) (2), Zilverfmit te *Mechelen*, was Deken van de rederijkkamer *De Peoen* aldaar, en een der voornaamste aanleggers van het landjuweel tegen den 3 Mei 1620 (3). De aldaar ingezonden stukken zijn gedrukt in de meermaals door ons aangehaalde *Schatkiste der Philosophen ende der Poëten*, te *Mechelen*, bij H. JAYE, 1621, in folio. Van THIEULLIER wordt achter dezelve gevonden een zoogenaamd treurspel, *Perphyre en Cyprine*, bij deze gelegenheid vertoond. Onder de lofdichten wordt THIEULLIER als een wonderdoener gedacht; immers Pater JUSTUS DE HARDUYN zegt in zijn sonnet tegen hem:

Het

(1) Proeven van Dicht- en Letteroefeningen, bl. 69.

(2) J. F. WILLEMS, Verhandeling over de Ned. Taal- en Letterk. II Deel, bl. 72.

(3) W. KORS, Schets eener Geschiedenis der Rederijkkeren, in de *Werken van de Maatschappij der Nederl. Letterkunde te Leyden*, II Deel, bl. 303.

Het Nederlands Tooneel, 'twelk plocht te wesen hout,
Door v in 't Mechels pleyn verandert is in goud.

Zulk eene poëtische alchymie *à la Midas* kwam
den Deken der *Peoene* ongetwijfeld goed in zijn
ambacht te pas.

THIL (ADRIAAN VAN), Tooneelspeler bij de
reizende bende van J. VAN RYNDORP, maakte zich
nuttig bij dezelve door het opstellen van kleine
stukjes naar den smaak van dien tijd.

TIMMERMAN (JAN DE) Pensionaris van *Middelburg*, is als dichter bekend door de uitgave
zijner *Nagelaten Gedichten* aldaar in 1774. De
verzameling heeft hare verdienste, hoewel zij zich
in niets bijzonders van andere gelijksoortigen onderscheidt.

TIMMERMAN (PETRONELLA JOH. DE),
nicht van den voorgaanden, en tweede echtgenoot
van den Utrechtschen Hoogleraar J. P. HENNERT,
werd in 1724 te *Middelburg* geboren en overleed
te *Utrecht* in 1786. Hare *Nagelaten Gedichten*
zijn kort na haren dood door haren voorzeiden
echtgenoot in het licht gegeven, met eene wonder-
lijke biographische lofrede op de overledene, cu-
rieuser om te lezen dan hare gedichten, die vrij
middelmatig zijn.

TOLEDO (JOHANNES VAN) is bekend door
zijn rijmwerkje, getiteld: *Tydquister der jeugd*, in
1669

1669 gedrukt. Achter hetzelfde wordt een treurspel gevonden, *De Gestrafte Ontucht, vertoond in de liefde van Helionore en Zanobio*; zoo mede

TOLL (PHILIP THEODOOR) door twee treurspelen, *Den Grooten Timoleon, of het verlost Corinthen*, 1661, en *Blanche de Bourbon*, 1662.

TOLLÉ (HENRIK ANTONI), Predikant te Vere, gaf aldaar in 1790, toen hij eenenzestig jaren oud was, *Iets* in het licht, dat genoegzaam niets te beduiden had, wat de rijmen betreft, die het *Berigt nopens de Rederykkamer der stad Vere* voorafgaan; uit dit berigt blijkt dat de kamer aldaar, ter spreuke voerende: *In reynder ionsten groeyende*, tot blazoen hebbende een A, B, C bordje en wier leden *De misfende Scholieren* genoemd werden, toen nog bestond en werkzaam was, van welke werkzaamheden de eerwaarde man proeven mededeelt, der zestiende eeuw waardig. Op de vraag der kamer van 1790:

Ó Broederen! wilt my verhalen,
Wie heeft in zynen Naam juist alle de vocalen?
antwoordde vader TOLLÉ;

In JEHOVA's Grooten Naam
Klinken ze alle vyf bekwaam;
En in dien van JOJEVAAR
Vindt men ze alle by elkaar (1).

TRIP

(1) Iets van H. A. TOLLÉ, bl. 75.

TRIP (LUCAS), geboren te *Groningen* in 1712 en aldaar overleden in 1783, van wiens leven ons geene bijzonderheden bekend zijn dan dat hij Raadsheer en Burgemeester van zijne geboortestad was, bekleedt een' aanzienlijken rang onder de godsdienstige dichters. „Het dichterlijk schoon uit de „echte bronnen puttende, verhief hij zich boven het „lage van zijnen tijd (1).” Hij was buitengemeen sterk gehecht aan het leerbegrip der in zijn' tijd heerschende kerk; dit deed hem meermalen vervallen tot mystieke, somwijlen platte en gemeene uitdrukkingen, en wonderlijke denkbeelden aangaande God, dien hij doorgaans als een' vergramd en wraakzuchtig' tiran voorstelt, maar niet te min doorgloeit het vuur van ware godsvrucht en gevoel voor het schoone en verhevene in de natuur zijne geheele ziel en verwarmt zijn' stijl, ook dan nog, wanneer hij onédele beelden bezigt. Dit alles is overvloedig blijkbaar uit zijne gedichten, in 1764 te *Leyden* uitgegeven onder den titel van *Tydwinst in ledige uren*, en in 1774 verbeterd herdrukt. Wat men ook van dezen bundel moge zeggen,

Een hard gevoelen, streng bepleit,
Een stof, een tekst, door speelend gissen
Min klaar ontvouwd dan uitgebreid,
mogt hem,

Zomtyds, het wit doen misfen;

zijn

(1) J DE VRIES, *Geschiedenis der Nederlandsche Dichtk.*
II Deel, bl. 246.

zijn

Godsvrucht en 't natuurlijk schoon
 Staan echter blad voor blad ten toon (1).

„Men staat waarlijk verbaasd over de vereeniging van zoo veel wanfmaak, van zulke verschrikkelijke denkbeelden van het Opperwezen, met zoo veel gevoel voor het schoone der natuur, zulk eene poëtische voorstelling van hare kleinste gewrochten, met dankbaarheid aan derzelve verhevenen maker (2).” Men zou inderdaad al zeer smakeloos moeten zijn, indien men niet met billijke afkeuring in gedichten van godsdienstigen en ernstigen aard zulke platte en gemeene uitdrukkingen laze als onder anderen deze;

Of mach men ongestraft den voet
 Aan 's Hemels erfenisse stooten,
 Het onwaarddeerbaar Goffs bloed
 Met onbezuisde verken spoeten
 Vertrappen in een moddergoot
 Van lusten? God in 't aanzicht spuwen (3)?

Met nog sterker afkeuring, wat zeg ik! met afgrijzen, leest men bij den door zijn' stelmatigen godsdienstijver te ver gevoerden TRIP, deze en dergelijke ijsfelijke voorstellingen van God:

Ik zie een' onuitspreekbren drom
 Van legioenen Stervelingen,

Te

(1) J. DE KRUYFF, Gedichten, bl. 141.

(2) N. G. VAN KAMPEN, Beknopte Gesch. der Ned. Lett. en Wetensch. II Deel, bl. 178.

(3) L. TRIP, Tydwinst, bl. 95.

Te midden onder 't Duivlendom
 De bleekbestorven handen wringen;
 En troostloos roepen tot een' God,
 Die, lachende in hun bange pynen,
 Om alle hoop te doen verdwynen,
 De helden smyt op 't eeuwig slot (1).

Overigens maakt hij niet zelden gebruik van min gewone en duistere woorden (2), vreemde spreekwijzen en vergezochte beelden; bij voorbeeld:

De tyd, door de Eeuwigheid gewenkr,
 Rent ylings heen op hindepooten (3).

Zoo noemt hij ook de vierentwintig dag- en nachturen „halfgeschaduwde etmaatsvleugels (4);” elders spreekt hij van „'t kimmeloze wraakver-
 „ schiet (5).”

Maar met dat alles bevatten zijne gedichten zoo veel natuurlijk schoons, zoo veel edels en goeds, zoo veel warm godsdienstig gevoel, hoe ruw dan ook somwijlen uitgedrukt, dat men deze misfallen gaarne voorbijziet, en met genoegen vertoeft bij hetgeen hij, onafhankelijk van zijn kerkbegrip, tot verheerlijking van God in de minstgeachte voorwerpen op eene innemend wijsgeerige wijze ter beschouwing aanbiedt; wij bedoelen hier zijn uitmun-

(1) L. rarf, Tydwinst, bl. 108.

(2) Men vindt de ophelderingen van eenige duistere woorden, in dit dichtwerk voorkomende, in de *Dichtley. Uitgaven*, No. 4.

(3) L. rarf, Tydwinst, bl. 109.

(4) Ibid. bl. 108.

(5) Ibid. bl. 109.

munten schoon gedicht op een' *Kei*, *Blaauwbesse*
en Vlieg, zeker onaanzienlijke voorwerpen; maar

Deze Kei, die Blaauwe besen,
 En dat vliegje, dat er snort,
 Geeven hem, wien leerzucht port,
 Overvloed van wysheidslesfen (1).

En dit toont de wijsgeerige dichter op de over-
 tuigendste wijze. De wording der keijen-beschrijft
 hij eerst volgendermate:

Menschenkonst bakk' tichelfteenen
 Uit in-één getreeden klei;
 Zand rolt door de vingers heenen.
 Knikkerzand en gruis van kei
 Laaten zich ongaarne binden
 Door de rondheid, die hen scheidt.
 Goddelyke Alwetendheid
 Weet alleen hun lym te vinden.

Klei, van water volgezogen,
 Moet door kracht van licht en vuur
 Tot een mop en klinker droogen:
 Maar, Gods dienares, Natuur
 Tichelt, van geen Zon bescheenen,
 Midden in de vogtige aard,
 Keijen, daar de zaag op schaat,
 Harder dan haar marmersteenen (2).

Vervolgens betoogt hij derzelver nut:

'k Wil het nut der groffte steenen
 Oppolysten tot Gods lof;

En

(1) L. rar., Tydwint, bl. 220.

(2) Ibid. bl. 112.

En myne aindagt enkel leenen,
 Om in de allerruwste stof
 Eenen wederfchyn te ontdekken
 Van Gods gulle vriendlykheid,
 Die, op kei en steen verspreid,
 Dankbren eerbied moet verwekken.

Spotters! die u zagt laat wiegen
 In een rytuig over straat,
 Ziet, eer ze u in 't aanzicht vliegen,
 Waar uw koetswiel over gaat!
 Om den modder te plaveijen
 Onindrukbaar voor de vrage,
 Was des Hemels zorg bedagt,
 Op een vloer van harde keijen.

Om de lompe styl te schooren,
 Die des heilboers nooddrift fchraagt,
 En de balkjes, onder 't koren
 Zuchtende, op zyn endhout draagt,
 Vergt hem God geen kosthre vonden,
 Heijing, zerknoot of tras.
 Op dit steenen veldgewas
 Mag de hoer zyn fulpje gronden.

Tonnen, die de zeebaan wyzen,
 Ryden op dit zwaar gewigt,
 Zonder dat hen 't ziedend ryzen
 Van de zeegolf trouwloos ligt.
 Steenen ballast sterkt de kielen,
 Als een opgeruide orkaan
 't Ranke lyf dreigt om te slaan
 Met verlies van goed en zielen.

En, het geen nog hooger fteigert,
 Had het Goddelyk befluit

Ons

Ons het keigebriik geweigerd,
 't Waar' ligt lang met Neerland nit;
 's Hemels gunst liet ketjen wasfen,
 Die het kabbelende strand
 Van 't ontpaalde Nederland
 Dekken voor de pekelpasfen.

Hebt ge dan, ô Ongodisten!
 Niet de groffte kei in 't hoofd,
 Die Gods aanzyn durft betwisten,
 Daar de Duivel aan geloofst?
 Zoo ge in dit verbazend teeken
 Hem niet eert met diep ontzach;
 In den grooten oordeelsdach
 Zal die Kei u regenspreken (1).

Met welk een fiksche dichtpenfeel fchildert hij
 vervolgens de bewerktuiging der blaauwbesfeplant:

Konstenaars in waterwerken,
 Die de vogten opwaarts jaagt!
 Kan uw tuigkunde ons beperken,
 Hoe de ftam, die 't plantje draagt,
 't Groelzaam nat weet op te pompen;
 En het voert van steé in steé?
 Neen! gy bloost, en ziet de sneé
 Van uw fyn vernuft verftompen.

Stam en steelen zyn de pypen,
 Die uit zynen wortelbak,
 Waar in daanw en regen fypen,
 't Voedend fap in blad en tak

Door

(1) L. TAN, Tydwinst, bl. 214.

Door de vezekjas verspreiden,
 En van klepje in klep het vogt,
 Als een watermolentogt,
 Naar de naaste slootjes leiden.

Maar wat vogt? Zyn 't waterkegels,
 In het stookhuis van Natuur
 Naar de alwyze scheppingsregels
 Saamgeklont uit zoet en zuur?
 Zyn 't gekante of ronde bollen
 Van gemengeld kruidernar?
 Klootjes, die, van vat in vat,
 Duizend op een haarbreed rollen?

Groote God! ik zie uw vinger
 In de zaak; maar, werwaarts heen
 My de wysbegeerte slinger'
 In haar vorming, 'k vat er geen
 't Oog, met Leeuwenhoek'sche glazen
 Welgewapend, ziet zich blind:
 Daar het kleen geen endpaal vindt.
 Kennen wykt hier voor verbazen (1).

Vervolgens wordt de vlieg sprekende ingevoerd;
 dit moet niet vreemd voorkomen, want, zegt zij,

Hy, die 't minste diertje stof
 Levert tot zyns Scheppers lof,
 Welgert aan geen vlieg zyne ooren.

En, ô Heer! hoe kan ik zwygen,
 Zonder aan de ondankbaarheid
 Van een' mensch myn deel te krygen,
 Die zich in zyn schoonheid vliest,

En

(1) L. TAF, Tydwinst, bl. 221.

En vergeet haar dank te weten
 Aan zyns Maakers gulle hand?
 Moeste ik leven op dien trant,
 Liever vlieg dan mensch geheeren (1).

Slaat de mensch, voor ruwigheden
 Van het weder onbestand,
 Wolf en garen dekfelkleeden
 Om 't verkouwziek ingewand;
 't Myne, door Gods hand beslagen
 Als in dons en beddebuur
 Stooft de spyze; en stooft Natuur,
 Om gewenschte vrugt te dragen.

Moet een vogel zorglyk broeijen,
 'k Leg myne eitjes zorgloos neêr,
 En laat broeijen, klippen, groeijen,
 Over aan Gods gunstig weêr.
 All' myne onbestorven weezen
 Zyn der goddelyke trouw'
 Als der beste voedstervrouw'
 Die hen opneemt, aangeprezen (2).

De uitnemend kunstige beschrijving van de onderscheiden ledematen der vlieg is een meesterstuk. Wij bevelen met den Heer DE VRIES (3) „dit heerlijk „dichtstuk hen ter lezing en herlezing aan, die „het natuurkundige juist en dichterlijk willen gade- „slaan; zij zullen telken reize nieuwe schoonheden, „meerdere voortreffelijkheid ontwaren.”

TUIN-

(1) L. TART, Tydwinst, bl. 238.

(2) Ibid. bl. 239.

(3) Geschied. der Ned. Dichtk. II Deel, bl. 250.

TUINMAN (CAROLUS), Predikant te *Mid-
delburg*, bloeide in de eerste helft der vorige eeuw
en was een vruchtbare veelschrijver in proza en
dichtmaat (1). Zijne *Fakkels der Nederduitsche
Taale* heeft dezelve waarlijk weinig toegelicht, en
zijn *Oorsprong en Uitlegging der Nederduitsche
Spreekwoorden* draagt weinig blijken van oordeel en
smaak. Zijne rijmwerken zijn naauwelijks der ver-
melding waardig.

TYSENS (GIJSBERT), een Amsterdammer, en
tijdgenoot van den voorgaanden, vervaardigde over
de dertig zeer middelmatige tooneelftukken (2);
ook gaf hij in 1720 *Veld- Minne- en Mengeldichten*
in het licht.

(1) R. ARRENBORG, *Naamreg. van Ned. Roeken*, bl. 432.

(2) *Catal. der Tooneelfp. van W. BENSKE*, No. 65.

UDEMANS (CORNELIS), een Zeeuwsch dichter, tijdgenoot en vriend van CATS, wiens dichttrant hij volgde, gaf in 1652 een rijmwerk in het licht, getiteld: *Nederlantsche Tragi-comedie, vertoonende het gewoel der voorledene en tegenwoordige oorlogen in de Vereenigde Nederlanden*. In 1660 werd dit werk gevolgd door zijne *Af-beelding van de Verkeerde Werelt*; zijnde eene verzameling van bijbelsche historien in Leonijnsche rijmen, die een' grooten rijkdom van rijmwoorden aanduiden. Alles loopt hier stapvoets in denzelfden telgang voort, van *De Scheppinge der Werelt* af tot CHRISTUS *Hemelvaart* toe. De volgende proeve van 's mans gemakkelijken en flaperigen rijmtrant strekke daarvan ten bewijze:

Maer David niet en *siep* door 't trappen op sijn *zeer*,
Maer hy nu selve *riep*: Ick heb gesondigt, *Heer*.
Toen hy nu *lag gestrecks* gelyck op Godes *pynbank*,
Toen werdt hem *toegerocks* den wijn van Godes *wijzarack*.
Die laefde noch sijn *hert* in sijnen grooten *noot*,
Want hem geschonken *vert* het leven voor de *doet* (1).

Bij de historiën van het Nieuwe Testament heeft hij echter van het middenrijm afgezien.

ULÆUS

(1) *Verkeerde Werelt*, bl. 92.

ULÆUS (JOHANNES). Op dezen naam bestaat eene soort van politiek hekeldicht, *Nieuwe-modische Oorlog, of Mars in-conjunctie met de Vrede, voorgevallen in 1701 en 1702.*

UTENHOVE (WILLEM), een dichter uit de dertiende eeuw, wordt door JACOB VAN MAERLANT vermeld als

Een Dichter van goeden lout
Van Utenhove.

Hij zou een' *Bastiaris* gedicht hebben;

Maer hi maect in ontraet;
Want hinc vten Walsche dichte/
So maect hi ontlecht te lichte/
Ende heuet dat mare begheuen (1).

De Heer VAN WYN vermoedt (2) dat het oorspronkelijke het Fransche gedicht *Li Bestiaires* van GUILLAUMES was, wiens handschrift zich in de beroemde bibliotheek van FOUCAULD bevond (3).

UYLENBROEK (PIETER JOHANNES) (4) werd geboren te *Amsterdam*, den 7 December 1748; zijne ouders, BAREND UYLENBROEK en MARIA SOMER, vonden hun bestaan in een' kleinen hoedenwinkel. Zijn vader vroegtijdig gestorven zijnde, liet zijne moeder, uithoofde van hare bekrom-

(1) Spiegel Historiae, Voorr. bl. LXII.

(2) Hist. Avondst. bl. 260.

(3) *Mémoires de Littérature*, Tom. III, page 473.

(4) H. H. ELYN, Redevoering over P. J. UYLENBROEK.

krompen omstandigheden, hem op de stadscholen onderwijzen in het lezen en schrijven, waarna hij, op een koopmanskantoor geplaatst zijnde, van zijn bekrompen salaris zijne moeder liefderijk onderhield, tot zijne uitspanning zich vermakende met het lezen der beste dichters, het vervaardigen van kleine dichtstukjes en het aanleeren der Hoogduitsche en Fransche talen, gelijk later ook het Engelsch.

Weldra geraakte de leergierige jongeling in kennis met den dichtkundigen Boekhandelaar P. MEIJER, die hem gulhartig onderrigtte, en, om hem aan te moedigen, eenigen zijner stukjes plaatste in de *Algemeene Oefenschool* en den *Rhapsodist*, terwijl UYLENBROEK mede den boekwinkel bezocht van D. KLIPPINK, die zich hoofdzakelijk toekende op het uitgeven van dichtkundige werken der beste vernuften van dien tijd. Door het verkeer in deze beide boekwinkels geraakte hij in kennis en vriendschappelijke betrekkingen met PATER, DE BOSCH, STEENWIJK, NOMSZ, VAN WINTER en zijne echtgenooten en vele andere beroemde dichters en letterkundigen, die zijne kunstliefde aanmoedigden en hem met achting en onderscheiding behandelden.

Na den dood van zijn vriend KLIPPINK huwde hij diens weduwe, CATHARINA SOORBECK, en vatte deszelfs boekhandel bij de hand, dien hij in hetzelfde huis bleef voorzetten en daarin een genoegzaam bestaan vond.

Zijn boekwinkel werd, inzonderheid na den dood van P. MEIJER, even als voormaals het huis van dezen, de verzamelplaats der fraaije vernuften, die

die men elken voormiddag aldaar bij een vond, elkander deelgenooten makende van hunne geestvoortbrengfelen en dezelyen met openhartigheid beoordeelende, terwijl de uitgave der meesten doorgaans aan zijne zorg werd toevertrouwd.

Na het afsterven zijner echtgenootte vond UYLENBROEK eene tweede gade in CORNELIA MARIA JANSZEN, die hij op den laatsten dag des jaars 1801 insgelijks door den dood verloor. Hij zelf volgde haar den 16 December 1808; zijn lijk werd den 21 door BILDERDIJK, HELMERS, KINKER, LOOTS en andere voornamen dichters plegtig in de Luthersche Nieuwe kerk ter aarde besteld, *terwijl* ik bij zijn graf in het openbaar afscheid van hem nam met eenige dichtregelen (1), die naderhand in den bundel *Treurverzen* ter zijner gedachtenis zijn afgedrukt geworden. De Maatschappij *Felix Meritis*, waarvan hij een werkzaam lid en Thesaurier was, bragt den 1 Maart 1809 insgelijks eene plegtige hulde toe aan zijne erkende verdienste, bij welke gelegenheid de Heer H. H. KLYN dezelve schetste in eene gevoelvolle en krachtige redevoering, opzettelijk aan zijne vereerde nagedachtenis gewijd.

Drie kinderen, een' zoon en twee dochters, waren de vruchten van zijn laatste huwelijk; de eene dochter is vóór en de andere na haren vader gestorven; de zoon, PIETER JOHANNES UYLENBROEK, is tegenwoordig Lector in de Wiskunde aan de Hoogeschool te *Leyden*.

Een

(1) Koninkl. Courant van 24 Dec. 1808, No. 311. Algem. Konst- en Letterbode, voor 1809, No. 1.

Een veeljarige omgāng en eene naāuwe vriendſchap met den braven UYLENBROEK hadden mij hem doen kennen als een' edel' mensch in al zijne onderscheiden betrekkingen, als een' verdienstelijk' en bekwaam' dichter en als een' man van ſijn oordeel en kieſchen ſmaak, altijd even gediensig en vaardig met zijne raadgevingen en onderrigting, inzonderheid aan jonge dichters, die hij altijd met de grootſte minzaamheid te regt wees en aanmoedigde. De voormiddagbijeenkomsten in zijnen boekwinkſel waren eene wezenlijke leerschool van goeden ſmaak in ieder vak der fraaije letteren en het werktuiglijke der dichtkunst; in deze school ontwikkelden BILDERDIJK, VEREUL, HELMERS, LOOTS, TOLLENS, KLYN en zoo vele andere naderhand beroemd geworden dichters hunne eerste bekwaamheden (1);

ech-

(1) Op eene zoo roerende als edele wijze erkende de rondborstige LOOTS zijne verplichting aan den waardigen UYLENBROEK, die zijner jeugdige Muſe zoo minzaam de hand bood:

— — — Vader van mijn' geest,
Gij, die mijn zwakke kunst behoeſde,
En liefderijk verzorgde en voedde,
En zijt ten trouwen gids geweest,
Toen zij met kindſchen tred zich ſpoedde,
En rondgreep, voor den val bevreesd!

— — — — —
Ja, Vader, dubbelwaard' beweend!
Mijn kunst blijft op hare afkomst roemen.
In droeven zang op uw gebeent'
Zal ze u met trotschheid Vader noemen;
En praalt zij ſoms in doſch van bloemen,
De zaden zijn van u ontleend,

Tenneyverzen ter ged. van P. J. UYLENBROEK, bl. 54

V DEEL,

Dd

echter heerschte in deze school nog altijd een bekrompen geest van beschaafzucht, die de stoutte zangdrift te zeer belemmerde en het wezen der dichtkunst deed steehen in het slijt in acht nemen van willekeurige kunstregelen. Het eigenlijke tijdperk van den roem der straksgemelde dichters ving ook eerst aan, toen zij het stof van deze school hadden afgeschud en zich in ruimer' kring begonnen te bewegen.

Dan met dat al had UYLENBROEK als dichter uitmuntende verdiensten; hij bezat het echte dichterlijke gevoel; doch hij trad op in een tijdvak, dat alle geestverheffing in een' dichter werd afgekeurd, en nette verzenmakerij de hoofdzaak was (1): zijne ziel plooidde zich naar den geest des tijds, en zijne verzen droegen den stempel van
over-

(1) Ondanks de zucht voor de netheid en afgerondheid in de dichtstukken, die UYLENBROEK, zelfs nog in zijne gevordeerde jaren, uit de school van P. MEIJER aankleefde, en zijne gefieldheid op zoogenaamde gladde verzen, ontbrak het hem toch geenszins aan begrip van, gevoel voor, en smaak in het hoogere wezen der poëzij; doch hij was de man niet, die tegen den rijmstroom van zijnen tijd met vrucht zelf kon oproeijen, maar hij heeft in de zoo evengenoemde dichters mannen opgekweekt, die, met zijne wenken en aanduidingen voordeel doende, het slijve keurslijf der Bataafsche Muse losregen, waarin zij sedert eene eeuw geprangd was, en haar in losser en bevalliger gewaad deden verschijnen. De wijsgeerige dichter KINKER deed de verdiensten van UYLENBROEK in dit opzicht volkomen regt:

Maar als ge, o Dichtrenrij! dien zangtoon eens doet hooren,
Die, sluitrand in uw lier, een' blijden morgen wacht,

Als

overpeinsde netheid en angstvallige keurigheid, meer dan stoute oorspronkelijkheid en ongezochte losheid. „Had UYLENBROEK,” gelijk zijn lofredenaar met zeer veel juistheid oordeelt, „door ruimer' kring „ van werkzaamheid geholpen, zich met meerder „ vrijheid van geest tot die hoogte kunnen verheffen, die het echt oorspronkelijke vordert, waarschijnlijk zouden wij hem thans onder de dichters van den eersten rang hebben kunnen plaatsen (1).”

Hij bezat als oorspronkelijk dichter zoowel als dichterlijk vertaler voortreffelijke bekwaamheden; van beiden heeft hij voldoende bewijzen gegeven, in het laatste opzigt vooral door het gelukkig overbrengen op het Amsterdamsch tooneel van een aantal der beste Fransche treur-, blij- en zangspe.

Als eens die gouden eeuw aan d'Amstel wordt geboren,
Als Vondels geest herrijst, maar schooner dan te voren,
En trotscher met zijn' voet drukt op den ouden nacht —

Denkt dan aan Uylenbroek! — Hij kon den stroom niet keeren
Der lasse rijmlarij, die opboride uit uw' grond,
Het bolgezwollen vocht niet uit uw beemden weeren,
Noch in zijn' tragen, doch ontembren vloed bezweren,
Die 't zalig oord der kunst ontlusterde en verflond.

Maar dankt hem, dat zijn vlijt den ouden roem bewaarde,
Het schuimende moeras, waar hij 't vermogt, befreed,
Voor de onervaren hand 't Bataafsche speeltuig staarde,
Een' rijken voorraad, voor een beter toekomst, gaarde,
En d'eersten schemerglans dier eeuw verrijzen deed.

Treurspeelen ter ged. van P. J. UYLENBROEK, bl. 94.

(1) H. H. KLYN, P. J. UYLENBROEK geschetst, bl. 29.

spelen (1). In 1799 had hij, bij gelegenheid der plegtige viering van het vijfentwintigjarig bestaan des Amsterdamschen schouwburgs, een zinnespel vervaardigd, *Het Faest van Apollo* genaamd, hetwelk herhaalde malen met veel toejuiching vertoond werd en de algemeene goedkeuring wegdroeg. Men mag ook met regt dit stuk aanmerken als een meesterstuk van dramatische allegorie (het moeilijkste welligt van alle tooneelvakken, en waarin weinig goede modellen voorhanden zijn); in hetzelfde leide hij eene stoutheid van vinding, een' rijkdom van edele denkbeelden en eene bevalligheid van voorstelling aan den dag, die den geëfenden dichter zoowel als den man van gezond oordeel en gezuiverden smaak kenmerken (2).

Groote dichtwerken heeft UYLENBROEK nimmer uitgegeven, zoo min als eenige verzameling zijner losse stukjes, die hij doorgaans afzonderlijk liet drukken en onder zijne vrienden ronddeelde, of in andere dichtverzamelingen plaatste, gelijk de *Kleine Dichterlijke Handschriften*, die hij in 1788 begon uit te geven en twintig jaren lang tot het einde zijns levens daarmede voortging, zijnde de uitgave der laatste schakeering na zijn' dood door mij be-

(1) Eene volledige lijst van deze stukken wordt gevonden achter de Redevoering van KERN, bl. 48, *Amt.* 3.

(2) Dit alles zocht men te vergeefs in het gebrekkelijk voortbrengsel van een' jong' en als dichter nog geheel onbekend' en onervaren mensch, waarmede in October 1824 het vijfzigjarig bestaan deszelfs Schouwburgs gevierd werd.

bezorgd (1) en de *Dichtvruchten* van den vriendenkring: *Kunst door vriendschap volmaakter* (2);
de

(1) Dit werk was voornamelijk aangelegd met het tweeledig opmerk. om 1) tot eene geschikte bewaarplaats te verskaffen van allerlei onuitgegeven dichtstukjes, of zoogenaamde *poëes fugitives*, van geëfende dichters, en 2) om de voortbrengselen van jonge aankomende dichters op eene voegzame wijze onder de oogen des publieks te brengen en deszelfs oordeel deswege te vernemen. Deze verzameling kon, uithoofde van haren aard, niet wel uit louter meesterstukken bestaan, offchoon er zeker zeer fraaie stukken onder gevonden worden; de goedhartige inschikkelijkheid van den verzamelaar maakte ook de opneming van zwakke voortbrengselen gemakkelijk, die naderhand met regt door darselver opstellers verworpen werden. Dat de boekverkoopers SCHALEKAMP en VAN DE GRAMPSEL deze bijkans vergeten verzameling (waaruit reeds de voornaamste dichters reeds lang hunne beste stukken terug genomen en de overigen als onrjfp oft verworpen hadden) zonder eenige de minste oordeelkundige schifting, in haar geheel, onlangs herdrukt hebben, is eene onbescheidenheid, die menigeen hen weinig dank zal weten, die de poëtische zonden zijner jeugd reeds lang bedekt en vergeten waande.

(2) Dit gezelschap werd in 1801 door mij met UYLENBROEK en eenige andere dichtlevende vrienden opgerigt; weldra telden wij FEITH, TOLLENS, SPANDAW, STRICK VAN LINSCHOTEN, KARBAZ, SIMONS en andere voorname dichters onder onze leden. Toen in 1810 de Fransche politie ook een' bespiedenden blik in onze bijeenkomsten wilde werpen, verkozen wij liever ons gezelschap te ontbinden. Door hetzelfde zijn achtervolgens in het licht gegeven: 1) *De Jaargatyden*, naar het Fransch van ST. LAMBERT, 1802; 2) *Europa Berredigd, Lierzang*, 1802; 3) *Dichtvruchten*, 3 Deelen, 1803—1810, en 4) *Trearyerzen* op P. J. UYLENBROEK, 1809. Zie wijders het verslag wegens dezen vriendenkring en deszelfs dichtkundigen arbeid in de *Jaarboeken der Wetenschappen en Kunsten in het Koninkrijk Holland*, 1806—1807, I Deel, bl. 127 en II Deel, bl. 200.

de voornaamsten zijner losse dichtstukken zijn door zijn' lofredenaar opgenoemd en aangewezen (1), weshalve het bijkans onnoodig is hier proeven van zijn dichtvermogen bij te brengen.

Er bestaan van UYLENBROEK proeven van burgerlijke *Heroides* (2), die ongemeen treffend en behagelijk zijn: dit was inderdaad een geheel nieuw kunstvak in onze taal, waarvan men hem als den schepper mag aanmerken.

Ook als Boekhandelaar was UYLENBROEK een navolgenswaardig voorbeeld voor zijne medeboekhandelaren, zoo door de nette en zindelijke uitvoering als door de belangrijkheid der bij hem uitgegeven werken, die hij niet, gelijk zoo vele anderen, als eene loutere finantiespeculatie beschouwde, zonder zich om den inhoud te bekommeren, maar op welken hij, integendeel, altijd een' weldadigen invloed uitoefende, en dus zijn beroep tot eer en luister verstrekte.

UYTTERSCHOUT (ANDRIES) gaf te *Vlissingen* in 1711 een rijmwerk in het licht, getiteld: *Ledige Uuren*; in hetzelfde wordt eene gebreke-

(1) H. M. KLYW, P. J. UYLENBROEK geschetst, bl. 49, Aant. 4 en 5.

(2) Namelijk: *Arnoud aan Eduard*, in den *Rhapsodist*, IV Deel, bl. 465; *Elhart aan Julia*, in den *Kosmopolist*, I Deel, bl. 341, en *Ferdinand aan Leonard*, in de *Kleine Dichterlijk Hand-schriften*, I Schak, bl. 5, De kiesehe KLYW vermeldt insgelijks (*Rederoering* bl. 29) deze drie brieven met karthoristieken lof.

kelijke vertaling gevonden der *Georgarchontomachia* van BERONICIUS, onder den titel van *Weergad'loose Heldenkryg der Walcherse Boeren*, bestaende uit de seer roemrugtigste onderneming, aengaende het bestormen en innemen van de Zeeuwse Hoofdstad Middelburg, met de verdere omstandigheden, voorgevallen 1672 den 21 July.

VAERNEWYCK (JOHANNES PHILIPP. VAN)
komt onder de Vlaamsche dichters voor als opsteller
van zeker treurspel, *Bartoldus, Graef van Grim-*
bergh, in 1701 gedrukt,

VAERNEWYCK (MARCUS VAN) (1), uit
een oud adelijk geslacht te *Gend* in het begin der
zestiende eeuw geboren, en aldaar in 1570 (ande-
ren willen in 1567) gestorven, schreef eene menigte
werken in rijm en onrijm (2), onder anderen eene
Historie van Belgis, die men namen mach den
Spieghel der Nederlandscher oudtheydt, enz. Seer
lustich, vreemdt en wonderlyck om lesen, om de
ongehaarder oudtheydt wille; gedrukt te *Gend* in
1565, vervolgens te *Antwerpen* in 1619, in 1665
en later meermaals. Op den titel van dit ellendig
mengelmoes van fabelachtige sprookjes, gelijk de
Heer WILLEMS dit boek te regt noemt, heet de
schrijver „excellent Poët ende Historiographie
„moderne.” Hij verstond geene andere dan de
Vlaamsche taal, blijkens zijne opdracht van dit boek;

Wat

(1) J. F. WILLEMS, Verh. over de Ned. Tael- en Letterk.
I Deel, bl. 246. J. F. FOPPENS, *Biblioth. Belg.* Tom. II, p. 840.
F. SANDERUS *De Gandavensib.* Lib. III, p. 97.

(2) PAQUOT, *Mémoires*, Tom. I, p. 263.

Wat wilt hy zeggen een onconſtich man
 Oft begrypen / indien hy getuerg gheselt heeft?
 Die niet van ſijnz moeders tale en ran
 Wunt u hat hy hier ghenoech betaelt heeft?

In de voorrede verzekert hij dat men zijn werk
 met eene goede conſcientie kan lezen; want,
 zegt hij,

Want ic en ben niet van quader ſectie/
 An my is ghebaen ſeer goeie correctie.

Aan het Slot leest men:

Deſen boeck bebandt met reberentie
 Den diſcreten Leſer vooz ſijn patientie.

VALERIUS (ADRIAAN), Schepen en Raad
 der ſtad *Vere*, en denkelijk ook wel in zijn' tijd
 een der „miſſende ſcholieren” van de kamer *In*
reynder ionſten groeyende aldaar, gaf in 1626 te
Haarlem een werk in het licht, getiteld: *Neder-*
lândſche gedenkklaek, kortelyk openbatende de voor-
naamsſte geſchiedenissen van de ſeventhien Neder-
landsche Provincien 't ſedert den aanvang der in-
landsche beraerten ende troublen tot den jare 1625.
 Op zekerẽ ſchoonen zomermorgen, verhaalt hij in
 rijm, vroegtijdig wakker wordende,

te wandelen my gauch luſte
 Ik ſtont op (na gewoont) ik ginck heen na den diſck,
 Daer 't pekelaechtigh nat op ſtuyt en neemt zijn wijck.
 't Snel ylende vernuſt wiert haest in my heel beſich,
 Het vlooch dan hier dan daer, 't hooft ſtont my halſet
 defich (dingſig?).

Dus vordert' ic mijn' treet, en stamp voorts heen mijn' ganck
 Na Sandijck in mijn hof, alwaer dat lude crack
 De soete Nachtegael claerstemmich, en daer nevat
 Het Coninxjen, de Knap, de Leeuwerck (hoog verheven)
 Die tierelieerde vast, en clom met een vermaack,
 De Ravens daar omtrent die riepen craack, craack, craack,
 Want Jarelix sy broen te Sandijck op den thoren,

moet men weten; en nu volgt er eene breede lijst
 van allerlei andere vogelen met hunne behoorlijke
 epitheten, als de „dach-liefhebbend' Spréeuw,
 „d'huysbegerich Swalu, de gont-glinstrende Duuf,
 „de staart-beoogde Pauw, de wiggele-waggele Gans,
 „de wit-lanchalide Swaan, de pluumgemanfelde
 „Uul (1),” enz. enz. die allen hunne onderschei-
 den geluiden sloegen; „het Vincxken quinceleerd”,
 „de Quackel spic me dicte,

De Wèrtel mette Eend die queeckten met geschreeuw,
 Ja syds en wyds alom so was 't gebas, gemeeuw
 van Honden en Katten, en het „kic kic van Puyt
 „en Pat in de grachten,” voorbeeldeloos ge-
 weldig,

... soo dat ick stont verbaast en als verslegen;

want VALERIUS begon te begrijpen dat hij nu ook
 wel diende mede te doen:

Ik docht wel, hoe sák zijn? sal roesten en verteeren
 Doot luyicheyt mijn geest?

Dat

(1) In dit gedicht vindt men nog meer vreemde koppel-
 woorden, als de „hoog-lucht-kusend' boomman,” de „snel-
 „beenvliende stroomen,” enz., die bij al dien wanfmaak toch
 van de huigzaamheid onzer taal getuigen.

Dat ware eens belediging geweest voor het gezelschap, waarin hij zich bevond.

Mits zijnd' in dit gedacht, soo hoord' ick andre menschen
Die songen alsoo wel, men cond' niet beter wenschen.

Uit al dien ornithologifchen omflag wist de goede
VALEBIUS op zijne morgenwandeling geen ander
zedelijk gevolg te trekken dan deze magere regels:

Hoe dit? dacht ick, 't is wel, dat God dit dus bestiert,
Dat niet alleen verheucht 't onredelfijk gediert;
Maer dat men hoort Gods woort door 's menschen mont
voortbringhen,
In fraayen rijm gestelt, nu door een lieflyck singhen (1).

VALK (JAKOBUS VAN DER) leverde in 1748
eene gerijnde topographie van de heerlijkheid *Noord-
wijk*, onder den titel van *Noordwyksche Arkadia*.
Wegens de belangrijkheid van dit werkje zoowel
als van deszelfs dichtstijl kan men oordeelen uit
het volgende staaltje:

Hoe tierig ziet deez' kudde schapen
Er uit! De kinders, die hier staan,
Hoe glad, hoe vet, hoe welgedaan
Zyn zy! — — —

Hier moet gy weten,
Gaan zy ter school. De roede en plak
Des meesters, meesterlyk met oordeel
Ter tucht gebruykt, spoort hen dys aan
Om braaf in 't leeren voort te gaan (2).

VAL-

(1) Zeev'sche Nachtegael, bl. 201.

(2) Noordwyksche Arkadia, bl. 81.

VALLEJO (VINCENT DE), een **Vlaamsch** dichter uit het begin der achttiende eeuw, leverde eene kreupele vertaling van **RACINES** *Pleyters*, en *Den Procureur Coopman, of de bedrogen Practyke*, 1715.

VALLICK (JACOB). Van dezen bestaat een *extra raar* werkje op rym, getiteld: *Thoveren, wat dat voor een werck is*, te *Hoorn* in 1598 gedrukt.

VARENHORST (HERMANUS). De vier kluchtspelen van dezen, *De Holleballige Schoemlapper, of levendige Dood*, *De Hedendaagsche Loterijen*, *De Boerenbruyloft* en *De Verliefde Reisiger*, allen in 1714 en 1715 gedrukt, zijn een *waar idioticon* van *Amsterdamsche Janhagelstaal*.

VEEN (JAN VAN). Van dezen bestaat eene verzameling, onder den titel van *Tooneel- en Mengelpoëzij*, in 1736 te *Alkmaar* gedrukt. De drie treurspelen, daarin voorkomende, heeten: *Kaïns Broedermoord*; *Kamma, ofte Huwelijksweerwraak*, en *Virginia, of de Standvastige Kuyschhejd*.

VEEN (PETRUS VAN). Onder de lofdichten voor **C. VAN MANDERS** *Schilderboek* vindt men een driedubbel sonnet van dezen, waarin hij op eene geestige wijze de meerdere voortreffelijkheid der schilderkunst boven de schrijfkunst betoogt, in het verzinnelijken der gedachtenbeelden, zoowel als in het voorstellen der zichtbare voorwerpen. Onaangezien de stroefheid der verzen, behelst dit gedicht zeer goede denkbeelden:

Der

Dermenschen cloeck vernuft noyt stouter const voortbrachte,
 Als die den mensch, end' al dat schietlijck gaet verdwynen,
 Oft sijn ghedaent verliest met welcken oft met quynen,
 Met een uytbeeldend' stuck langh leven gheven tracht,
 Die Schilder-const, die door een geestlich denckens cracht,
 Dat eertyts is ghebeurt, met vreucht, oft oock met pynen,
 Den mensch voor d'ooghen set, en daedlijck doet verschynen,
 Ja selver oock den mensch, als hem de langhe nacht
 Brenght in 't verghetelboek, sijn wesen gaet verlanghen:
 Is hier in soo vernuft, dat, of men wil oft niet,
 Haer boven alle const vernuftheys prys moet langhen.

En ist niet vreemt, dat veel, oock onder wyse luyden,
 Die trachten nacht en dagh, by son en by de lamp,
 Om naer haer doot in naem te gheven niemant camp,
 De Schilder-const licht achte, off' hadt niet te beduyden?
 Al leert' ons anders niet, als dat de geen die huyden
 In goeden doene leeft, en mörghen dwijnt in damp,
 Door haer noch langh hier blijft: jae dat des lichaems ramp
 Oft leemte niet en can sijn schildery uytruyden:
 Soo soud' 't eergierich volck noch echter grooter eer
 Dees stomme poësy ghedwonghen sijn te gheven,
 Dewijl dat sy nae doot noch langher tijdt brengt woer
 Het wezen van den mensch dat ras hier is verdreven:
 Iae dickmael meer als 't schrift tot stichtingh streckt en leers
 Want treflijck wezen wijft den menschen oock haer leven.

Maer heeft de Schildery, noch yemandt vraghen mocht,
 Niet anders om het lyf, als dat' ons stelt te vooren
 Het wesen van den gheen, die w'hebben hier verloren?
 O neen! Sy stelt voor 't oogh al dat den mensch oyt docht
 Te sijn, oft connen sijn, op aerdt, of in de locht,
 Al wat ook 't losse schrift in 't schrijven moet versmooren,
 Dat

Wat doerf' in 't oogh u sien, end' in u hert u hooren :

Iae brengt dickmael te weegh oock meer als 't schrift
verknocht:

Want 't spreekwoort seyt seer wel, dat 't sien gaet voor
het segghen,

En gheeft al meer invals, als 't schrift van pen of stift:
Vermaect oock sonderlingh, daer't schrift heel by laet legghen.

VEEN (JAN VAN DER), die, zoo het schijnt, in *Deventer* te huis behoorde, bloeide in de eerste helft der zeventiende eeuw en heeft zich door zijne *Zinnebeelden oft Adamsappel*, in 1642 te *Amsterdam* in 4to, en vervolgens herhaalde malen in 8vo gedrukt, doen kennen als een zeer verstandig en vloeiend zededichter, wiens werk veel nuttigs en leersaams behelst, en tot een huisboek voor den braven middelstand schijnt bestemd geweest. De Heer DE VRIES, hem geenszins den verdienden lof weigerende, deelt eene proeve van zijn' redeneeren dichttrant mede (1); wij leveren er insgelijks eene, in het verschil van wel of kwalijk leven, naar aanleiding van zijn XLVIIste zinnebeeld, een' adelaar en een' mol voorstellende.

Soo ongelijk als lach en truir,
Als 't killend ys en 't heete vuir,
Als d'afgront en 't verheven,
Of als de nacht en zonneschijn,
Of als de wijn en 't water sijn,
Is 't wel of kwalijk leven.

Is

(1) Geschied. der Ned. Dichtk. I Deel, bl. 189.

Is 't hoovardye die u quelt?
 Die meerder zonde en mindert geld,
 En is vaak onghemaklijk,
 Of gaat geprangt in 't pronkent goed,
 Of zijt ghy op de snof geschoet,
 De gang valt suer en swaklijk.

Of wilt ghy Bachus gangen gaan,
 Daar schacklen soo veel qualen aan,
 Te diep om af te peylen,
 Gefontheyt, geld, en eer, en tijt,
 Verstand en weel geraakt men quijt,
 En valt in hondert feylen.

Den dronk berooft de wijsheys geest,
 Veraart den mensche tot een beest,
 Maakt kuissche tot hoereerders,
 En goede luyden wreed en fel,
 En swygers tot onnut gerel,
 Tot vloeckers ende sweerders.

Den dronk voedt alle vuyl bedrijsf,
 Als wreecken, vechten en gekijsf,
 Als dobblen ende speelen,
 Baart dootslagh uyt een enkel woord,
 Brouwt leugen, laster, wrok en moord,
 En rockent ook tot steelen.

De weelde en dartle ledighgank,
 Die locter mennigh tot den drank,
 En voedet vele plagen;
 De weelde is loot, al schijnse licht;
 En soet en lieflijk in 't gesicht,
 Noch valtse swaer te dragen.

Als ledigheyt en hoogemoet,
 Versellen staagh het druyvenbloed,
 Het eynde moet dan sorgen,
 Als 't goet is op en 't gelt verpooyt,
 Verleckertant, verpronkt, vermooyt,
 Wat raat dan schier of morgen?

Of soo vrouw Venus u verleyt,
 Ghy smoort in hare dartelheyt,
 Hoe dat u die sal krenken,
 Wat leet, wat letfel, quaal of quel,
 Dat u aanstaande is van dít spel,
 Dat kan men licht bedenken.

In 't kort, die in des werrelts vreuchd,
 Soekt sijn vermaken en geneuchf,
 't Verkeerde sal hy vinden,
 En derven 't gunt sijn ziele kiest,
 Waar deur hy eyndelijk verliest,
 Sijn God, sijn goed, sijn vrienden.

Maar 't is heel anders met de geen,
 Die 's werrelts lust heeft afgesneên,
 En leeft nochtans in lusten,
 In lusten die sijn hoope voên,
 Gansch buyten twijffel en vermoên,
 Om ewighlijk te rusten.

Hy leeft in vreuchdt al schijntet niet,
 Hy vrolijkt midden in 't verdriet,
 Hy is gelijk de rotsen,
 Daar wind en golven tegen slaan,
 En even onbeweeghlijk staan,
 Hoe seer de baren trotsen.

Waarom? hy heeft zijn gront geleyt,

Op al der eeuwen ewigheyt,

Op aller vreuchden vreuchde,

Die nummer seyt en aldtj meert,

Die nummer nummermeer verkeert,

Maar aldtj blijft in jeuchde.

Op hem en hechter strijt noch nijt,

Maar troost sich op een beter tijt,

Alwaar de Hemelreyen,

De welke blinken als de zon,

Hem sullen tot des levens bron,

Omhelsende geleyén.

Soo ongelyk als lach en truir,

Als 't killend ys en 't blakend vuir,

Als d'afgront by 't verheven,

Of als de nacht en zonneschijn,

Of als de wijn en 't water sijn,

Is 't wel en 't qualyk leven (1).

Het schijnt dat VAN DER VEEN zich CAMPHUIZEN tot voorbeeld gekozen heeft.

VEER (ADRIANA VAN DER). De inhoud der *Nagelaten Geestelijke Gedichten en Gezangen* van deze juffer, te Dordrecht in 1749 gedrukt, is ons niet bekend.

VEER (CORNELIA VAN DER) hebben wij reeds vermeld op het artikel van hare vriendin C. QUESTIERS (2), als deelgenoot in haren *Lauwerstrijt*, en hier vermelden wij

VEL-

(1) J. VAN DER VEEN, *Zinnebeelden*, bl. 146.

(2) Hiervoor, bl. 143.

VELDE (WILLEM VAN) als opsteller van een *zeer raar tooneelspek, Reinberte*, in 1641 gedrukt; zoo ook van

VELDEN (MATTHIJS VAN DE) een dergelijk, *Calafires sterfdagh*, 1631.

VELDHOVEN (ABRAHAM) vond zich door het opmerkzaam hooren der wijsgeerige lessen van G. KUIPERS (1) te *Dordrecht*, genoopt tot het opstellen van eenige *Dichtkundige Bepiegelingen over de Aarde, den Mensch en den Sterrenhemel*, die hij in 1774 uitgaf. Na het geen wij slechts weinig bladzijden vroeger van TARGIER en TRIP in dit vak van dichtkunst hebben aangevoerd, zouden proeven uit VELDHOVEN'S werkje slechts dienen om 's mans zwakheid in het behandelen van dezelve onderwerpen des te meer te doen aftekenen. Vruchtelooze had de goede man;

o Ongelchapsen Zon!

Maak mij van Heilig dichten zwager (2);

want in plaats van lava baarde hij ijschotsen; eene filling gaat immers iemand door de leden, wanneer hij, bij voorbeeld, het ombrengen der DE WITTEN des bibberende en klappertrende verhaalt:

Zag

(1) Men zie wegens dezen merkwaardigen volksphilosoof de Iustede van P. VAN BRAAM op denzelfen in de *Maetsynne*, IV Deel, bl. 209.

(2) Bepiegelingen, bl. 1.

Zag men geen mannen, die zoo blank van naam als groot
 Van roem, de hulk der zeven landen
 In storm behoedden voor het stranden,
 Ten loon voor trouwen dienst door 't Helsch (eigenlijk
 Haagsch) gespuls gedood (1)?

VELSEN (BAREND VAN) dramatiseerde op zijne wijze vrij triviaal het *Huwelijk van den Groosten Alexander* in 1659.

VELTHEM (LODEWIJK VAN) (2), een Brabander van geboorte, Priester, eerst te *Sichen*, en naderhand te *Velthem*, naar welke laatste plaats hij waarschijnlijk zijn naam voerde, schreef of verzamelde een' *Spiegel Historiaal*, beginnende met 1248 en eindigende met 1316. De inhoud is gedeeltelijk getrokken uit Latijnsche werken en gedeeltelijk afgeschreven uit de rijenwerken van MAERLANT en VAN HELU, en behelst gebeurtenissen, waarvan hij tijdgenoot en somtijds ooggetuige geweest is. Hij ondernam dit werk op den raad van zekeren JAN VISIER, ten dienste van deszelfs meester, den Heer van *Voorne*.

Het handschrift van dezen *Spiegel Historiaal* werd achtereenvolgens bezeten door A. VAN MEUSENBROEK, Advokaat te *Dordrecht*, P. SCRIVERIUS, F. A. VAN WESTPHALEN, Prof. A. MATTHEUS, M. OOSTER en eindelijk door I. LE LONG, die het-

(1) Bespiegelingen, bl. 60.

(2) I. LE LONG, Voorr. voor den *Spiegel Historiaal*. H. VAN WYK, Hist. Avondstonden, bl. 317. J. F. WILLEMS, Verhand. over de Ned. Teel- en Letterk. I Deel, bl. 179. N. G. VAN KAMPEN, Bekn. Gesch. der Ned. Letteren en Wetenschappen, I Deel, bl. 22.

hetzelve in 1727 te *Amsterdam* heeft in het licht gegeven.

Men kan dit werk aanmerken als een vervolg of *Vijfte Paertie van MAERLANTS Spiegel Historiaal* (1). Zijn dichttrant is minder dan die van MAERLANT, en zijn werk minder belangrijk dan dat van STOKK en VAN HELU, schoon hij den laatste op sommige plaatsen letterlijk uitschrijft. Overigens is het een misfelijk mengelmoes van profecijen, mirakelen, tooverijen, grollen en beuzelachtige bijgeloovigheden. Zoo verhaalt hij, bij voorbeeld, van een' eikenboom tusfchen *Sichen* en *Diest*, die als een kruis gegroeid was en mirakelen deed (2); en even te voren van eene zeug, die door een' hond gedekt was en borstelige honden wierp (3). Het in 1815 zoo veel gerucht makende mirakel van de non van *Dulmen* was ook reeds oude kost, immers in 1304 was er, volgens zijn verhaal, in het land van *Loon* eene juffer, die de stigmaten der wonden van JESUS insgelijks aan handen en voeten had; ten dienste der geloovigen fchrijven wij deze oorkonde af, om daarmede de waarheid van het Westphaalfche mirakel te kunnen ftaven:

Te desen tijden / in 't land van *Korn*.
 Geschee oec een wonderlijke daen:
 In een borp / dat *Keriten* hiet /
 Waende een jonker / haer men an liet

En

(1) Zie ons III Deel, bl. 291.

(2) *Spiegel Historiaal*, IV B. Cap. 57, bl. 287.

(3) *Ibid.* IV B. Cap. 55, bl. 284.

Ende konnen mochte / al openbaer /
 Ons Heren teken an hooren an haer.
 Dit sacht menich ende becaude
 Ende wert mare achter lande.
 Som seidense al openbare
 Dat een Obelisc teken mare /
 Ende som seidense oer haer meke
 Dat mar een bebriegelsche (1).

Na dit staaltje vertrouwen wij den schrijver en zijn werk genoegzaam te hebben doen kennen.

VENATOR (ADOLPHUS TEXANDER), of eigenlijk ADOLF DE JAGER (2) was in het begin der zeventiende eeuw Predikant te *Alkmaar*, en had rijkelijk zijn deel in de kerkelijke beroerten van zijn tijd. Hij werd met zijne vrouw en tien kinderen het beklagenswaardig voorwerp van den haat en de vervolgzucht der regtzinnige geestelijken, 'en eindigde zijne dagen in kommer en ellende in *Frankrijk*. Hij was een geleerd man en groot liefhebber der dichtkunst. In zijn huis liet hij de blijfpelen van TERENTIUS door Latijnsche scholieren vertoonen, hergeen hem door den kerkeraad geweldig kwalijk genomen werd. Er bestaat ook van hem een dramatisch rijmwerk: *Redenysreucht der wyfen in haer wellust*, in 1603 gedrukt.

VENDELEN (JOHANNES DE). Bij gelegenheid van het Brugschè mirakeljubilé in 1698 ver-
 vaar-

(1) Spiegel Historiaal, IV B. Cap. 58, bl. 289.

(2) J. xox, Vaderl. Woordenboek, XXIX Deel, bl. 192.

vaardigde deze een rijmsukje, waarin tusschen handelende personen een *Schriftuurlijk Verhael van de Weldaeden van 't aller H. Bloed* J. C. gedaan wordt. Het stukje is van denzelfden stempel als dat van J. DROOMERS, bij deze zelfde gelegenheid, waarvan wij reeds vroeger (1) eenig breeder verslag gedaan hebben.

VENNE (ADRIAAN VAN DER) (2) werd geboren te *Delft* in 1589; zijne ouders, vermogende lieden, afkomstig uit *Brabant*, zonden hem naar *Leyden*, om de Latijnsche taal te leeren. Het lezen der oude dichters boezemde hem den lust in om insgelijks de dichtkunst te beoefenen, en hij kreeg tevens smaak in de schilderkunst, waarvan zekere SIMON DE VALK, Goudsmit en Schilder, hem de eerste beginselen onderwees; zich vervolgens met ijver op het schilderen toeliggende, werd hij discipel van JERONIMUS VAN DIEST, bij wien hij zulke vorderingen maakte, dat zijne schilderstukken door den Prins van *Oranje*, den Koning van *Denemarken* en andere Vorsten aangekocht werden. Zijn dichterlijk vernuft stelde hem tevens in staat tot het uitvinden van zinrijke ordonnantien ten dienste der plaatsbijders; gelijk hij onder anderen de teekeningen vervaardigd heeft voor het werk van J. CATS, en voor zijne eigene geestige dichtwer-

(1) II Deel, bl. 209.

(2) Beschryving der stad *Delft*, bl. 784. A. HOUTBRAGEN, Schouwburg der Schilders, I Deel, bl. 136. J. KOK, *Vaderl. Woordenb.*, XXIX Deel, bl. 204.

werken. Hij bragt zijn leven grootendeels door te *Middelburg*, en woonde vervolgens in 's *Hage*, waar hij den 12 November 1662 overleed.

Behalve eenige losse gedichten in den *Zeeuwschen Nachtegaal*, heeft hij de volgende dichtwerken in het licht gegeven: *Tafereel van Sinne-mal*, Amsterdam, 1633; *Sinne-vonck op den Hollandfchen Turf*, 's Hage, 1634, en *Tafereel van de balkochende Werelt*, 's Hage, 1635. Zijne rijmerij (poëzij kan men zijne opstellen niet noemen) is uiterst vloeiend en gemakkelijk, en bestaat meest uit spreuken en dagelijksche volkspreekwijzen uit zijn tijd, die somtijds aardig met eene zedelijke bedoeling te pas gebragt en aangewend worden. De vreemde koppelwoorden maken den zin wel eens eenigzins duister, doch vernuft en vindingrijkheid is in zijne verzen niet te miakenaen; bij voorbeeld:

Wonder stof van 't Hollands-onder!

Nutte mijn uyt vol-lands-wonder!

Wonders-wonder alle tijdt!

Noyt en wordje wonder quijt!

Noyt en sal ick laten blijven

Op grof-stof hofs-lof te schrijven,

Noyt en laet ick ongenoemt!

Dat ons mart vol Turven broemt,

Dat ick nu en oock nae defen,

Laet altoos bevolen wesen

Aen het brandt-glas, met geley,

En het vyer-slagh by de key:

Om de voncken uyt te blaken,

Tot geries, en soet vermaken

Voor de test, en stoof, en Haerd;
 Als men turf voor kouw bewaerd,
 Laet nu sonn', en Glas en Steenen,
 Elck om strijdt het vyer nyt-leenen;
 't Is den turf gelycke veel
 Als die krijgt vlams-walm-gedeel (1).

Eer wij van dezen geestigen volksdichter affstap-
 pen, deelen wij nog zijn sonnet mede

TOT DE IJDEL AARDSCH E BEGEERSUCHTIGE
 MENSCHEN,

Ghy dwaefig aerdſche volc, dat nieuweſuchtig haect;
 Naer ick en weet niet wat voor menſchelyck begeeren:
 En ſtaech dijn loſſche breyn geduyrig om laet keeren,
 So lang de waggel-ſin, met heb-wil is vermaect:
 Om dat ghy t'eenemaal tot ſteyger-luſt geraect,
 Na ſtaet en hoogh gebied, om ander t'overheeren
 Met ſchijn van macht en pracht, en overmalle kleeren:
 Maer all' u doen is wind, en reden dat men 't laeckt.
 Och! wat vermach de menſch? wat wil men zich vergrooten?
 Men deyt toch weder heen van daer men is geſproten!
 Wat baect' dan groot geſach; of menigh landen-rijck!
 Daer ſomtijts veel gevolg moet buygen, ſtuypen, nygen,
 Om door een ydel hoop, een ſchijn van gunſt te krygen:
 Denct dat de macht ontmacht; wanneer men wert eenlijc (2),

VENNIB (JAN JACOB). Achter het *Kort
 berecht van 't Tuchtshuys*, door dezen opgeſteld,
 plaatſte hij een *Esbatemensſpeelken tot onderwyſinghe
 van de Joncheyt*, zamen in 1611 gedrukt,

VER-

(1) Sinne-vanck op de Hollandſche Turf, bl. 55.

(2) Tſetſegel van Sinne-mal, bl. 286.

VERBEEK (GERARDUS). In 1783 gaf deze te *Delft* een rijmwerkje in het licht, getiteld: *Gods Zoon in 't vleesch, of Bespiegeling over de heilrijke Geboorte van den Zaligmaker der wereld, JESUS CHRISTUS, binnen Bethlehem.* Eene stichtelijke Kersleettuur op rijm voor eenvoudige vrome menschen, die geene kennis van poëzij hebben.

VERBEEK (ZACHARIAS) is vervaardiger van een kluchtspel, *De Gewaande Barbier, of Advocaat zonder studie*, 1733.

VERBIEST (HENDRIK) heeft in 1665 een treurspel uit het Fransch, *De Doodt van Julius Caesar*, gelijk hij op den titel zegt, „gerijmt;” *item* nog in 1670 de *Klucht van 't Wijnvaatje*.

VERBRUGGHE (JACOB) leverde op het landjuweel der Mechelsche rederijkkamer *de Peoen*, den 3 Mei 1620 uit naam der Goudsche kamer *Wt Ionsten begrepen* een resereyn en een liedeken; in het eerste predikte hij de leer der *Servilen* met vollen nadruk, en zou in onzen tijd gansch geen vriend van de constitutioneele Spanjaarden of de Grieken zijn. Hij heeft zijne argumenten uit den *Metamorphosis* van OVIDIUS ontleend; zij zijn te curieus om niet ten minste het eerste gedeelte af te schrijven:

Lichtvaerdelyck verwaent, menigh yet onderwint
 Sonder uytcomst te sien van 't gheen dat hy begint,
 Vertwijfelt onbedacht met sinnen ongebonden
 Ghelyck de Reusen wreed', door moedighedyt verblindt,

Deden ten andren tĳd, die herneckigh beſtonden
 Te bekhmmen d'Hemel, ende in s'werelds ronden
 Niet weſende gheruſt, paſſende op niemand
 Dies Iupiter ontſtelt, ſijn blixem heeft gheſonden
 Sijnen ſcepter ophieff, den welcken vierigh brand,
 Om de ſulcke, als haer, noch te helpen tot ſchand.
 Soo 't gheſchieden Phaeton, die voerden Phebum waghen
 Te hooghe in de lucht, gheen mercken nam op 't land.
 Icarus deſghelijck, hebbende groote behaghen
 In de vermetenheyt, meenende in dien daghen
 Sijnes Vaders vernuſt t'beſchamen dit gheloofst;
 Deſe werden ghetreſt met ongheluck en plaghen:
 Die naecht leed, die opſtaen teghen haer ouer-hooft (1).

De Goudſche rederykkamer werd in 1432 opgerigt; zij ſleepte haar gebrekkelyk aanzijn voort tot in 1785, wanneer zij op nieuw georganiſeerd en op den gewonen dichtgenootſchappelyken voet, overeenkomstig met den geest des tĳds werd ingerigt. Den 16 Januarij 1786 werd zij op nieuw plegtig ingewijd met eene redevoering door G. C. C. VATEBENDER, die vele hiſtoriſche bijzonderheden behelst; zij wordt gevonden in de *Mengelwerken* der kamer, in 1792 te Gouda gedrukt. Zij telde toen onder hare leden dichters van een' geheel anderen ſtempel; onder anderen ook hem, die onmiddellyk volgt, namelyk

VEREUL (ABRAHAM), geboren te Paramaribo, in 1770; doch in 1775 met zijne ouders in Holland gekomen, en in Gouda opgevoed. In 1786, en dus in zijn zestiende jaar, trad hij op als

(1) Schatklaar der Philoſ. ende der Poëten, bl. 292.

als dichter met eene *Procy van Poëtiſche Brieven*. In dezelveu heerscht eene levendige verbeelding en eene juistheid en stouthed van uitdrukking, die inderdaad iets goeds van den jeugdigen dichter deden verwachten. Hij begon toen zijne studiën in de regten, en, na zijne bevordering tot meester in dezelveu (1), zettede hij zich te *Amsterdam* als

(1) Bij deze gelegenheid vereerde de groote HELMERS hem met een dichtstuk, het welk wij, als niet algemeen bekend, hier mededeelen:

Hem noem ik groot, die, in Minerva's heilgdommen,

Voor recht, voor vaderland, voor lydende onschuld spreekt.
De boosheid en bedrog doet siddren en verstommen,

Verdrukte deugd beschermt en wreekt.

De held, op Mavors veld gelyk een god verheven,

Is haatlyk in myn oog, zoo hy geen deugd bemint:

'k Waardeer den man, wiens arm me in veiligheid doet leven,
Maar ik aanbid den menschenvriend.

't Is hy, die, onvermoed, der burgren regten, wetten,

Diepdenkend gadeslaat, verdedigt en beschermt!

In Themis heilig choor 't geweld durft palen zetten,

Zich der elendigen ontfemt.

De deugd, in 't stof geknield, is heilig in zyne oogen!

De droeven zien hem aan als een' weldadig' god;

Zy schreijen, hy verschynt! 'k zie hen hun tranen droogen:

Thans juichen ze in hun zalig lot.

Gelyk een vreemdeling, op der Alpen top verheven,

Den forschen storm belagcht, die loeit aan zynen voet,

Bedaard blyft, schoon de orkaan de siddrende aard' doet beven,

En 't onweer buldrend om hem woedt —

Zoo blyft de brave man in 't aardryks waaſelingen;

Hy, die Apolloos en Minerva's gunst geniet,

Die Themis recht beschermt, wat rampen hem bespringen,

Zwicht voor 't bezef dier rampen niet.

Zyn

als Advokaat neder, waar hij tot de omwenteling van 1795 zich meer bezig hield met de beoefening der dichtkunst en fraaije letteren dan wel met de rechtsgeleerde practijk; doch van dat tijdstip af betrad hij de staatkundige loopbaan, en scheen de dichtkunst vaarwel te zeggen. Spoedig werd hij lid en Voorzitter van het Comité tot de zaken der

*Zyn ziel, voor de eer gevormd, kan nooit de list gedoogen;
De boosheid en 't bedrog rukt hy het masker af:
Hy vest op zyn godes, de wysheid, reeds zyne oogen,
En volgt hare inspraak tot aan 't graf.*

*O Gy, die 't eerst myn hart de vriendschap kennen leerde,
Als ik dien reednaar schets, schets ik uw beeld, myn vriend!
Versul, wiens hart en dengt ik even zeer waardeerde,
Als ik uw dichtkunst heb bemind.*

*Haast zult ge in d'achtbren rei dier grootfche mannen blinken
Die Themis heiligdom beschermen door hun taal;
Hoe zal de vriendschap dan het speeltuig niet doen klinken,
En juichen in uw zegepraal!*

*Apollo drukte reeds den lauwer op uw' schedel,
En Neerland hoort, verrukt, naar uw' verheven toon;
Maar Themis lauwerkrans is niet min schoon, min edel,
Door weeuw of weezen aangeboden.*

*Wie als een Vondel zingt, moet als een Noordkerk spreken;
Vlled gy dan de eigenbaat, die 't vuur der deugd verdooft;
Spreek de onschuld moedig voor... Terwyl ik haar hoor smeeken,
Siet Themis reeds uw jeugdig hoofd.*

*'k Waardeer een kroon veel min, dan zulk een' krans van bloemen.
Verbeelding schetst me u reeds, waar 't regt de vierschaar spanst
'k Zie daar uw zegepraal; 'k hoor daar door elk u noemen
Den Cato van uw vaderland.*

der koloniën en bezittingen van de *Danaafsche Republiek*, in 's *Hage*. Meermalen was hij lid der municipaliteit van *Amsterdam*, en bekleedde na de vereeniging van ons vaderland met *Frankrijk* het moeilijk en ondankbaar ambt van Maire dezer stad, alwaar hij ambteloos den 27 October 1817 overleed.

Als dichter bezat VEREUL ongetwijfeld uitstekende verdiensten boven velen zijner zoetvloeiende en tot in het oneindige beschavende tijdgenooten. In al zijne dichtstukken heerscht een hartverwarmend gevoel van liefde, godvrucht, vriendschap, blakende zucht voor vaderland en vrijheid, deugd en regt. In 1789 behaalde hij bij het Leydsche dichtgenootschap den zilveren eerpenning met zijn dichtstuk de opgegeven prijsstofte, *De Invloed van een vast Geloof aan de Voorzienigheid* (1), ten onderwerp hebbende, en in 1790 bij het Amsterdamsch Dicht- en Letteroefenend genootschap beide den gouden en zilveren eerpenning met twee dichtstukken op de opgegeven prijsstofte, *De Lof der Naarstigheit* (2). Alle drie deze dichtstukken waren de bekrooning overwaardig. Nog bekroonde het eerstgemelde genootschap in 1791 zijn dichtstuk *De Onschuld* insgelijks met den gouden eerpenning; doch hetzelfde bleef ongedrukt, en werd naderhand

door

(1) Tael- en Dichtliev. Oef. van het Genootsch. *Kunst wordt door arbeid verkregen*, VII Deel, bl. 57.

(2) Werken van het Amsterdamsch Dicht- en Letteroefenend Genootschap, II Deel, bl. 1 en bl. 24.

door de Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtkunde uitgegeven. Dit gedicht, waarin zeer heerlijk de denkbeelden eenigzins overspannen en sentimenteel zijn, bevat uitmuntende schoonheden; het is „de verhevene schildering, gelijk de Heer VAN KAMPEN dezelve aesthetisch doet kennen (1), „eener wereld vol onschuldige en onsterfelijke menschen, wier vader aan zijne kinderen de zonden „der bewoners dezer aarde, en Gods ontferming „in hun behoud in zeer schoone en welluidende „verzen verhaalt, wier inhoud (niet de gewone „vorm) duidelijk de schole van KLOPSTOK doet „zien.”

Edel, krachtig en vol verheven gevoel is het slot van dit heerlijk dichtstuk, hetwelk hier eene plaats overwaardig is.

'k Ontwaakte, en zag 't verblijf dier zaligen niet meer;
 Het al' verdween. Ik was in 't dal van tranen weér;
 De zang der hemelrij klonk mij niet meer in de ooren;
 Schaars mag de broze zoon des tegenspoeds dien hooren.
 Hij, wien de wreede dood den bittren beker biedt;
 Om wien de Ilesde weent, hij hoort somtijds dit lied.
 'k Was op die aarde weér, waar smaad de deugd bejagent,
 Waar menschen doemen, als der menschen vader zegent;
 Waar vaak der wijzen stem, veracht, miskend, versmoord,
 Gelijk 't gornisch eens blads in stormen, wordt gehoord.
 Dan, onschuld! wordt gij vaak miskend, bespot, verstoet,
 En door geen' enklen vrind uw brekend oog gesloten,
 Gij

(1) Beknopte Geschiedenis der Ned. Lett. en Wetenschapp.
 II Deel, bl. 482.

Gij weet, Hij, bij wiens glans de zonnen scheemring zijn,
Hij heerscht door 't knagend wormpje en door den cherubijn;
Hij telt de tranen, die in schuldlooze oogen rezen;
Wat wellust is 't voor u, met Hem alleen te wezen!
De weg uws levens zij met doornen overspreid,
Geheel uw loop zij smaad, uw dood wordt heerlijkheid.
Gij, die te zalig zijt, om voor den mensch te beven!
De kalmte volgt na storm; na 't sterven eeuwig leven.
Wanneer de keten breekt, die de eeuwen t'zamen knoopt,
Het laatste traantje vloeide, en 't rad des tijds verloopt;
Dan drukt hij, wien voor u de wreedste foltring griede,
Dandrukt hij, kuschende, op uw hoofd den krans der liefde.
Als 't hart van helden trilt, als alles om u schreit,
Juich dan, ó onschuld! juich! uw dood wordt heerlijkheid!
Wij zijn onsterfelijk, ó mijn geliefde vrienden!
Wij zullen eeuwig zijn, met God, dien wij beminden.
De Orions smelten ééns, ééns klinkt het hoog gebod,
En heemlen zinken neêr... wij blijven, wij... en God!
Ó! Dat u de onschuld sterk', wat ooit u moog' bejeegnen,
Blijf uwen vriend getrouw, en durf uw' vijand zeegegnen.
Eén traan, één enkle traan, door't schuldloos oog geschreid,
Is God meer liefelijk, dan al zijn heerlijkheid.
De deugd is eedler dan 't vernuft, met loof omhangen,
Eén goede daad meer schoon, dan Vondels schoonste zangen.
Hier, waar gij, naast de mirthe, ook lijkcipresen ziet,
Doet hier aan snoodaarts wel, maar volgt hun snoodheid niet:
Ziet ge op 't onreine meir den glans der zon niet dalen?
Haar glans blijft echter rein en zuiver hare stralen.
Drinkt zo den kelk des doods, mijn vrienden! wélgemoed:
Hij is voor snoodaarts wrang, maar voor de braven zoet.
Ach! schoon ons oor hier schaars de stem der blijdschap hoore,
Met iedren ademtocht ons nieuwe smart doorbore,

Lagcht

Laght niet in 't eind de rust, hoe 't leed ons nederla,
 Niet in den dood?... den dood! .. beeft mij de cither na.
 Mij moge, als u, die troost, in 't jongste strijden, leven;
 Mijn eind' zij als uw eind', mijn graf bij 't graf der braven(1)!

De meeste losse dichtstukken van VEREUL zijn afzonderlijk gedrukt, of in de *Kleine Dichterlijke Handschriften* geplaatst; bijzonder voordeelig munt daaronder uit zijn *Triomfzang op de Overwinning bij Chattam, in 1667* (2). Hij was ook acterend lid van het beroemde tooneellievend genootschap *Utile et Amusant*, te *Amsterdam*, tot welks dienst hij in 1791 een uitmuntend fraai tooneelftuk, *De Zege der Ouderliefde*, in proza vervaardigde. Ook in het vak der welsprekendheid deed hij zich voordeelig kennen door de uitgave van twee *Redevoeringen* in 1790, zijnde Lofredenen op J. DOUSA en J. BELLAMY, en in 1795 door eene *Redevoering over de Gelijikheid der Menschen*; deze laatste draagt zeker wel den stempel van den geest des tijds, in welchen hij haar voordroeg; maar de daarin ontwikkelde denkbeelden zijn noch overspannen, noch uitsporig; maar allezins verstandig en bezadigd, en den verlichten wijsgeer waardig.

VEREUL (JAN JACOB), neef en tijdgenoot van den voorgaanden, was mede een zeer verdienstelijk dichter. Ook hij bezong den *Lof der Naars-*

(1) Werken der Bataafsche Maatschappij van Taal- en Dichtk. I Deel, bl. 94.

(2) Kleine Dichtert. Handschr. I Schak. bl. 65.

Naarstigheid, die door het Amsterdamsch dichtgenootschap met den tweeden zilveren eerpenning bekroond werd (1); gelijk hij ook bij hetzelfde genootschap in 1791 den gouden eerpenning behaalde met zijn dichtstuk *JACOB CATS, in drie zangen* (2), en bij het Leydsche dichtgenootschap den eerpenning met zijne *Verhandeling over de vereischten in eene Levensbeschrijving der Dichteren*. Behalve eenige losse verzen en kleine afzonderlijk uitgegeven stukjes, gaf hij in 1791 een' bundel gedichten in het licht, onder den titel: *Voor Godsdienst, Deugd en Vaderland*, welke eenige uitgebreide dichtstukken bevat; die met de opschriften ANTONIUS HAMBROEK en HERMAN DE RUITER verheffen den onsterfelijken roem dezer vaderlandsche helden op eene waardige wijze. *De Godsdienst, in drie zangen*, is een uitmuntend leerdicht, het welk voordeelig afsteekt bij zoo vele andere gelijksoortige gedichten, waarin een kerkelijk stelsel met handen en tanden vastgehouden wordt. Hij plaatst den zetel van den godsdienst niet in de kerk, maar in het hart. Ieder mensch immers moet toestemmen, onder welke kerkbanier hij zich schare, het geen de helderdenkende dichter, onafhankelijk van alle stelsels en geloofsformulieren, hem onder het oog brengt:

Het denkbeeld van een' God was 't eerst dat in uw ziel,
Bij d' eersten flaeuwen strael van 't licht der rede, viel:

Gij

(1) Werken van het Amst. Dicht- en Letteroef. Genootsch.
II Deel, bl. 39.

(2) Ibid. bl. 71.

Gij voelt door dit bezef uwe edle denkkragt boeijen,
 Wanneer uw pog de Zon aen 't helder zwerk ziet groeijen.
 Bewandelt ge aendachtvol de rijken der Natuur,
 Ge ontdekt bij ijdren tred een waekend Albestuur.
 Gij vindt op ijdre plant Voorzienigheid geschreven; —
 Gij ziet haer tedre zorg langs uwen akker zweven.
 Die aendrift, door wter kragt gij God uit alles kent,
 Is door Zijne eigen hand in uwe ziel geprant,
 Op dat, schoon van 't genot van meerder lichts verstoken,
 Ge ook offers, Hem ter eer, op 't hart-altaer deelt rooken.
 Volgt slechts die inspraek naer: — schoon duister in 't begin
 Leidt ze u in 't voorportaal van Waarheids Tempel in; —
 Gelyk een tedre plant door nijvre zorg moet bloeijen,
 Zal ze ook, door u gevoed, in kragt en klaerheid groeijen,
 Zij heeft een' Socrates, een' Cicero geleid,
 En toog de neylen heen, voor hun gezicht verspreid.
 Die eedlen zagen 't licht in zwarte duisterheden,
 En waegden op een pad, nog ongebaend, te treden.
 Hun leerschool was het rijk der rede en der natuur,
 Als God onmeetlijk, waer, en eindeloos van duur.
 De blinde haet mogt hier op hunne poging woeden —
 Een loon, hun deugden waerd, blijft wis dat leed vergoeden.
 Gij voelt dat in uw ziel een duistre werking woont,
 Die u van kwaed of goed het zigtbaer kenmerk toont;
 't Bedrijf eens shoodaerts maekt u straks op hem verbolgen: —
 Gij ziet een vriend der deugd — en wenscht hem strak te volgen;
 Dat schoon gevoel, het deel der eedle menschlykheid,
 Ontvangt meer sterkte en licht, wanneer de rede 't leidt; —
 Het zij in uwe ziel een rigtsnoer voor uw daeden,
 De drijfveer voor uw hart, een gids op uwe paeden; —
 Behint daer door de deugd; — voldoet aan ijdren pilgt,
 Die, in uw levensstand, op uwe schoudren ligt,

Ge-

Gevoelt, als mensch, uw waerde:— en blijft, door heel uw leven,
 Naer aenwas in geluk en in volmaektheid streven.
 Hij die de deugd vereert, vereert ook God, haer bron. —
 Zoo mint men 't licht der Maen als 't eigen licht der Zon. —
 En uit wat oorsprong ook uw zucht naer 't goede ontspringe,
 Wen slechts geen vrees voor straf uw vrije daeden dwinge, —
 De deugd, waer ook gevest, blinkt voor des Hoogsten troon.
 En Hij, rechtvaerdig, goed, bereidt haer eens 'heer' loon (1).

Voorts bestaat er nog van hem afzonderlijk uitgegeven: *Catharina Herman*, tooneelspel, 1793, en eene ridderromance, *Reinoud van Adelfing*, in 1792 gedrukt. Hij overleed te *Amsterdam*, den 19 September 1807.

VERGEELSUM (PIETER). In den *Nederduitschen Helicon*, te *Alkmaar* in 1610 gedrukt, worden twee kamerspelen van dezen gevonden: *Droef eynd eener Scheepvaart* en *Redelyke Natuur en Recht gevoelen*.

VERGELO (JACOB VAN). In 1735 gaf deze drie kluchtspelen in het licht: *De Krijgsgezinde Dochter*, *de Tijd* en *De bekeerde Gierigaert*.

VERHOEK (PIETER) (2) werd geboren te *Bodegraven*, den 4 September 1633. Het lezen van romans en oude vaderlandsche dichters, en de werkzaamheden der rederijkers op het platte land, wek-

(1) Voor Godsdienst, Deugd en Vaderland, bl. 78.

(2) A. HOUTBRAGEN, Schouwburg der Schilders, III Deel, bl. 216 en 188. J. WAAGENAAR, Amsterdam, fol. III St, bl. 251. J. KOK, Vaderl. Woordenb. XXIX Deel, bl. 234.

wekten zijn' lust op voor de dichtkunst. Onder tusschen werd hij naar *Gorinchem* gezonden, om de teeken- en schilderkunst te leeren bij JACOB VAN DER ULFT, die hem aanried zich vervolgens in *Amsterdam* neder te zetten, waar hij veel geld won met het marmerfchilderen, en tevens de dichtkunst met ijver beoefende, in vriendschappelijken omgang met ANTONIDES, JAN ZOET en andere dichters van zijn' tijd. VONDEL zelf velde in zijn' hoogen ouderdom een voordeelig oordeel over de gedichten van VERHOEK, die van zijn' kant zeer hoog ging met de voortbrengfelen van HOOFT en VONDEL; ook was hij eenigen tijd lid van het beroemde kunstgenootschap: *Nil volentibus arduum*, en berijmde een groot gedeelte van het treurspel *Agrippa*, of *de gewaande Tiberinus*, door hetzelfde uitgegeven. Zijn' meesten roem verwierf hij nogtans met zijn' oorspronkelijk treurspel *Karel de stout*, waartoe hij de stof ontleende uit het verhaal van PONTUS HEUTERUS. Hetzelfde werd in 1689 voor het eerst op den Amsterdamschen Schouwburg vertoond, en is na zijn' dood, die den 29 September 1702 voorviel, pijkans eene eeuw lang aan het tooneel gebleven, doch toen in eene onverdiende vergetelheid geraakt, tot in 1818 de Heer M. WESTERMAN dezelfde stof tot een treurspel bearbeid hebbende, daardoor aanleiding gaf dat men zich den arbeid van zijn' voorganger herinnerde, en den zijnen daarmede vergeleek, welke vergelijking, in openbaren druk (1) doot

(1) De Tooneelkijker, III Deel, bl. 360 en volg.

door zeer kundige mannen het publiek voorgelegd, geheel ten voordeele van den eersten dichter uitviel. Niettemin bleef het voortbrengfel van den Heer WESTERMAN op het tooneel den voorrang behouden boven het meesterstuk van VERHOEK, waaraan nu zeker in het geheel niet meer zal gedacht worden.

De gezamenlijke *Poëzy van PIETER VERHOEK* is in 1726 te *Amsterdam* door zijn' neef JOHANNES VERHOEK in het licht gegeven. Zijn dichtstijl is krachtig, deftig en zinrijk, vooral dat *Ter blyder inkomste van WILLEM III*, wiens overtocht naar *Engeland* hij met een paar fiksche trekken onder de stofaadje daarstelt:

Een vloot, bemant met helden, bruiſt er
Door zee, van d'Ooſten wint geſtuwt als met Gods hant (1).

Geestig is inderdaad het voordeel betoogd, dat de ſchoone kunſten trekken uit de ontleedkunſt, in zijn gedicht aan G. BIDLOO:

Ik zie de konſten uit de ontleding wyſheit haſen;
't Zy de evenredigheit de boukonſt ſtelt de maet,
Boetſeer- en ſchilderkonſt haar licht ſchept uit de leden
En t'zamenvoeging, ſtant en werking, en gelaet
Des lichaems, of het zy, dat dichtkonſt, ryk van reden,
Haer ſchilderspraek ſchakeert, en vormt tot een tafreel.
Homeer ſtak dus 't klaroen, daer in 't gedrang der helden
De voerman nederploſte en 't ros ſtierf in 't gareel,
Toen Griek Trojaen, Trojaen den Griek ter nedervelden,
Ver-

(1) P. VERHOEK'S *Poëzy*, bl. 13.

Verftandigh; want hy toont wiens wonden dodelyk
Of weer geneeslyk zyn, en kent de binnedeelen.

De ontleding toont genees- en heekonst klaerder blyk.
De konften hant aen hant ten reile by het freelen

Van uwe luit, zoo fchoon en deftigh afgericht,
Bedanken u, terwyl 't haer plicht is u te minnen,

En offren Febus loof voor artzeny en dicht,
Endoenzy't niet, welaen! dan doen't da zanggodinnen (1).

VERHOEVEN (GUILLAM FERDINAND),
van *Lier*, Koopman te *Mechelen*, en aldaar ge-
ftorven op het einde der vorige eeuw, was een
verdienftelyk Vlaamsch fchryver en dichter. De
Brusfelsche akademie bekroonde eenigen zijner ver-
handelingen. Ook moeten er nog verſcheiden on-
uitgegeven gefchriften van hem beftaan in proza en
in verzen. De Heer WILLEMS deelt eenige proeven
mede uit een blijſpel met zang, getiteld *Den Oogst*,
door hem vervaardigd ten dienſte der rederijkers-
kamer *Jennette*, gezegd *D'Ongeleerden*, te *Lier*,
en aldaar vertoond in 1772; „hetzelve is geheel
„op rym,” zegt hij (2), „en met veel gemak
„behandeld. Sommige tooneelen zijn recht gees-
„tig, en moeten eene goede uitwerking hebben
„gedaen.”

VERKRUYSSSEN (LIVINUS), een ander
Vlaamsch dichter, welligt meer vroom, doch zeker
veel minder bekwaam dan de voorgaande, ſchreef
eeni-

(1) P. VERHOEVEN Poëzy, bl. 48.

(2) Verhandel. over de Nederd. Taal- en Letterkunde,
II Deel, bl. 181.

eenige devote tooneelftukken; van vier zullen wij de fichtelijk-curieuze titels opgeven, waaruit men den inhoud gemakkelijk kan opmaken. 1) *Oorverwinnelycke Stantvastigheyt ende Tver in het Christengeloof ende glorieuse martelie van den H. Martelaer LAURENTIUS ende van den H. Paus SIXTUS II, 1740;* 2) *Christelycken Strijd van den H. en glorieusen Martelaer SEBASTIAEN, Roomschen Ridder, 1743;* 3) *Den Bekeerden Heydenschen Veldheer GALLICANUS, onder den grooten Keizer CONSTANTINUS;* 4) *Wonderlycke bekeeringhe ende kloeckmoedige martelie van den seer E. ende H. Martelaer ADRIANUS, door den Heydenschen Keyser MAXIMILIAEN, grooten vervolgher der Christenen, 1743.*

VERLEY (JOHANNES). Wij kennen twee kluchtspelen van dezen: *De Onbarmhartige Huisheer, of de bedrogen Gierigaard, 1718,* en *De Gewaande Graaf, of de bespotte Minnaar, 1727;* zoo mede van

VERLOVE (KAREL) een treurspel, *Stephanus, de eerste Christen Bloedgetuige, 1688;* en van

VERLOVE (PIETER) een blijspel, *Stylloorige Egbert, of de twee Ongelyke Broeders, 1690;* ook nog een treurspel, *Joannes Baptides, Grootvorst van Moskoviën, 1747.*

VERMEULEN (JOAN) woonde te *Breda,* en vervaardigde in den loop van 1739,

reeds oudt en grijs van hooft,
 Doch jong in kunst en taal, in dichten onervaren (1),
 een aantal bijchriften op de afbeeldingen van be-
 roemde dichters in het *Pan Poëticon* van A. VAN
 HALEN (2), waarin zijne afbeelding mede gevonden
 werd. Wel mogt de goede man zeggen:

De waerelt speelt een wonderlyke rol.
 Men plaats't my mede al by de Zoonen van Apol.
 'k Ben meê geschildert, schoon ik nooit den Heilikon,
 Noch Pindus heb gezien, noch d'eedle Zanggodinnen,
 Veel min Apollo zelf; 'k dronk uit de Hengstebron
 Ook nimmer (3).

Doch dit alles was maar poëtische nederigheid;
 zijne bijchriften bewijzen het tegendeel.

VERSLYPEN (JOHANNES) wordt onder de
 tooneeldichters gerekend, omdat hij bekend is als
 vervaardiger van *Carolus de Vyfde zegepraalende
 over Johan Fredrik van Saxon*, 1727, en een
 kluchtspel, *De Boere Edelman*.

VERSTEEG (NIKOLAES) werd geboren te
Rotterdam, den 11 October 1704, was jaren lang
 een welgezeten Koopman aldaar, schreef op zijn
 ouden dag het leven van MOZES op rijm, en stierf
 in September 1773. VERSTEEG was dus een tijd-
 genoot van DE HAES, SMITS, VAN DER POT en
 andere beroemde Rotterdamsche dichters, als ook
 mede-

(1) *Pan Poëticon Batavum*, bl. 198.

(2) *Ibid.* bl. 173 tot 197.

(3) *Ibid.* bl. 198.

medeoprigter en lid van het kunstgenootschap *Natura et Arte*, aldaar. Zijn voornaamste werk is *Mozes, in twaalf Boeken*, in 1771 uitgegeven. Het onderscheidt zich in niets van de gewone levensbeschrijvingen der bijbelhelden.

VERSTEGEN (RICHARD), inboorling van Antwerpen, gaf in 1617 te Mechelen eene verzameling in het licht van *Nederduytsche Epigrammen op verscheiden saecken, soowel om te sichten als den geest te vermaecken, met genuchelycke Epitaphien*, enz. Naar de proeven te oordeelen, die de Heer WILLEMS uit dit werk mededeelt (1), behelst hetzelfde niet veel bijzonder geestigs. Hij geeft ook eenige andere Latijnsche en Vlaamsche geschriften van hem op.

VERSYL (PIETER) kondigde in 1717 zich als herdersdichter aan met *Menalkas, Herderskout, aan Meris*; doch THEOCRITUS en VIRGILIUS scheen hij niet eens te kennen, veel min bestudeerd te hebben.

VERVEEN (ANDRIES CRYNEN), Prins der Goudsche rederijderskamer *De Goudsbloem*, daar men schrijft: *Wt Ionsten begrepen*, hield te Mechelen de eer der kamer op, bij gelegenheid van het landjuweel der *Peoene* aldaar op den 3 Mei 1620, met een refereyn en liedeken; het eerste begon dus:

Key-

(1) Verhand. over de Nederduitsche Tael- en Letterkunde, II Deel, bl. 69.

Keyfer Adrianus ondt ende wel bejaerd
 Ons van een wijs Regent seer voorfichtigh verklaert,
 Marcus Verifsimus van Deuchts wegen gheheren,
 Om dat in synen mond, welcken wijs was vermaert,
 Volck, noyt beuonden werd leughen, dit moet ghy weten,
 Defen ten spieghel leert, dat als men is gheseten
 In d'aldermeeste weeld, leuende onachtsaem,
 Het quade auontuer hem openbaert vermeten,
 Stellende ten voorbeeld Hercules groot van naem,
 Die te water ontgingh veel ongh'luks nae 't lichaem,
 Daer nae raecken deur om syn eyghen boels handen;
 Ende Laomedon der Ghriecken eer en faem,
 Mede Ouerste klouck, die ghenaeckten noyt schanden
 In thien jaeren oorloghs voor Troeyen deur d'vyanden;
 Doch werden omghebracht, schryft hy midts en valsch,, geeft
 Binnen syn eyghen huys, daerom, 't sy in wat landen,
 Als men 't prijckel minst meent, valt het op den hals,, meest(1).

VERVEER (JAN), een Rotterdamsch dichter,
 bloeide in het laatste vierde gedeelte der vorige
 eeuw, reeds in 1777 behaalde hij den zilveren
 eerpenning bij het Haagfche dichtgenootfchap met
 zijn dichtftuk, de opgegeven prijsftoffe: *De Voor-
 deelen van den Christelijken Godsdienst voor de
 Burgerlijke Maatschappij* (2) ten onderwerp heb-
 bende. Behalve eenige losse gelegenheidsftukjes
 bestaat er van hem: *Tafereel van het beste Hu-
 welijk*, eene vertaling van VOLTAIRES *Zaire* en
 een oorspronkelijk treurfpel, *Cora*. Zijn dichtftyl is
 door-

(1) Schatkiste der Philosophen ende der Poëten, bl. 265.

(2) Proeven van Poëtische Mengelftoffen, VI Deel, bl. 241.

doorgaans mannelijk en krachtig; ongemeen fraai en gloeiend van patriotismus is onder anderen zijn uitgebreid dichtstuk, getiteld: *Dichtgedachten bij de beschouwing van 's lands deerniswaardigen toestand, na de oorlogsverklaring der Engelschen in 1780*; het begin van dit schoone gedicht kunnen wij niet nalaten hier af te schrijven:

't Vernielende oorlog, uit den afgrond losgebroken,
Zwaelt dan zijn zwaveltoorts, door Pluto aangestoken,
Die vaek haer helsche vlam in vredeolijven sticht,
Der Nederlandsche Maegd in 't schuldlooze aengezigt,
En sijt van 't krijtgebergte, den kreits der moordenaren,
't Verbliff van monsteren, gevloekte zeebarbaren,
Verradren, tuk op roof, naer ons onweerbaer strand,
En schrokt 's lands schatten in het vratige ingewand.
Waer zich dat ondier wendt, op Nereus zoute plasfen,
Waer 't, met zijn woest gevolg, in 't harnas opgewasfen,
Zijn barsch gelaet vertoont, en onmeêdoogend woedt,
Wordt straks de kille zee een stroom van rookend bloed;
Terwijl de baren, om dit schrikgedrocht te ontwijken,
Haer' loop verhaesten, doch van vrees weldra bezwijken,
Zijn dobberende koets, door 't norsch geweld geleid,
Gevolgd door wreeden moord en snoode onmenschlijkheid,
Wordt voortgetrokken door zeeleenen, waterdraken,
Die, uit hunn' open muil, 't verterend sulfer braken,
En, met hun klauwen, 't vocht van de aengeperste vloên
Der onbevleete zonne in 't aenzigt spatten doen (1).

De nijvre koopvaerdt, door Batoos wakkre neven,
In 't vijftig Leeuwendael, ten gloriëtrap verheven,

Doch

(1) Lauwerbladen voor de Zonen der Vrijheid, I Deel, bl. 80.

Doch thans in 't stof gebukt, versmelt in droef geweest,
 Bij 't naer beschouwen van de doodsche en stille steen,
 Waer ze eertijds, bij 't gewoel van koopen en ventieren,
 Het lonkende geluk langs markt en straet zag zwieren,
 Waer giftgrage overvloed, uit haren rijken schoot,
 Den noesten handelaer den loon zijns arbeids bood.
 Hier ziet zij, om zich heen, de zuchtende armoë waren,
 Die magtloos is om 't brood voor 't droef gezin te gaëren;
 Daar 't grieveend winstgebrek de gulle mildheid sluit,
 En 't werkloos koopkantoor de schrale geldkist sluit.
 Zij, die door naerstigheid, voor huis en huisgezinnen,
 Voorheen den sobren kost met moeite konden winnen,
 Zien, nu de woeste krijg den nutten handel drukt,
 Zich hun gering bestaen meêdoogenloos ontrukkt,
 En treuren bij den galm der jammerende klagren
 Van 't kroost, dat ze, uit gebrekaen laefnis, zien versmachten;
 Terwijl het, in zijn teedre en prille onnoozelheid,
 Het ouderlijke hart vergeefs om voedsel vleit.

Glnsch zit de zeevaerdij aen onze dorre stranden,
 Waer weinig weerloos volk, ten blaem der vrije landen,
 Den zwakken toestand van ons vaderland ontdekt,
 En schier het Britsch gespuis van zelf tot plondring wekt.
 Van hier weïdt haer gezigt langs de uitgebreide baren,
 Doch ziet, hoe zeer zij op het blaauw verschiet moog' staren,
 Geen vaderlandsche kiel zich, door de onvrije vloën,
 Als eertijds, rijk bevracht, naer Hollands havens spoën.
 Ó Neen! wie voelt het bloed niet in zijne adren koken?
 Wat Batavier wordt niet in ijvervuur onstoken?
 Waer zal mijn landgenoot dien wreeden hoon ontvlien?
 De Brit wil in geen zee een' statenwimpel zien.
 Kunt gij een' plonderaer die smaedtael hooren spreken,
 En vliegen niet naer 't staet, om Neêrlands leed te wreken?

Kunt

Kunt gij gedoogen dat het roofzieke Albion,
 't Welk uwe magt welêer bestreed en overwon,
 Een schuim, waarvan uw arm het pekcl wist te schuimen,
 Verraders, die gij vaak den ocean deedt ruimen,
 En in hun moordhol dreeft, gelijk een rooversrot,
 Dus op uw glorie treedt, en met uw aanzien spot?

Te lafvertreden volk, beleedigde achterneven
 Dier groote helden, die hun goed en bloed en leven,
 Kloekmoedig waegden voor de langgenoten rust,
 Die in uw ziel, naer 't schijnt, het krijgsvuur heeft gebluscht!
 Hoe! laet gij 't snoodst gebroed uw rijke wingewesten,
 Goudmijnen voor den Staet, dus onbedacht ten besten?
 Is 't waer, biedt gij die zelfs, wat moedeloos bestaan!
 Indien 't gerucht niet saelt, den Britschen vlootvoogd aen?
 Zijt gij het zelfde volk, dat zich, in vroeger tijden,
 Van Spanjes dwinglandij zeeghaftig kon bevrijden,
 En zich ontwong aen 't juk, voor uwen hals gesmeed?
 Zijt gij het zelfde volk, dat voor de vrijheid streed,
 Toen ge, in 't vergramd gezigt van 't heil der Kastiljanen,
 U zelf, door stroomen bloeds, het gloriespoor kost banen,
 En Flips, spijt kroon en magt, spijt heillooze eigenbaet,
 U moest erkennen voor een' vrijgevochten Staet?
 Zijt gij het zelfde volk, dat in dte veege stonden,
 Niet in uitheemsche hulp uw redding hebt gevonden,
 Maer in uw eigen zwaard en de eedle onwrikbaerheid,
 Die, voor der helden kruin, een' krijgstriumfkrans breidt;
 Een volk, dat woedend, door 't zien schenden van zijn regten,
 Zich, tot verwondering der wereld, vrij kon vechten;
 Terwijl 't, ontbloom van goud, den steun der oorlogsmagt,
 Doormoed, alleen door moed, zijn' vijand onderbragt (1)?

Men

(1) Lauwerbl. voor de Zonen der Vrijheid, I Dcel, bl. 23.

Men moet zich inderdaad verwonderen over den toon van dezen Bataaffchen, TYRTÆUS, op een tijdstip dat alle stoutheid en kracht uit onze vaderlandsche dichtkunst bijna geheel verdwenen, en zenuwlooze sentimenteete verzenmakerij de hoofdzak was.

EINDE DES VIJFDEN DEELS.

AAN-

A A N W I J Z I N G

DER

DICHTERS EN DICHTERESSEN,

IN DIT DEEL VERMELD.

Ogier (G.) . . .	bl. 1	Overstraten (A. van) . . .	39
Ollefen (L. van) . . .	2	Overveld (N. van) . . .	41
Olthof (J.) . . .	4		
Onderwater (D.) . . .	—		
Oosterdijk (H. G.) . . .	6	Paape (G.) . . .	42
Oosterwijk (V. van) . . .	8	Paeuw (M.) . . .	48
Opmeer (D. Az.) . . .	—	Paffenrode (J. van) . . .	49
Opterbeek (S.), J. Cz. . .	—	Palensteyn (J.) . . .	—
Orfoij (J. A. van) . . .	9	Palm (K. van der) . . .	50
Os (J. van) . . .	—	Paludanus (L.) . . .	56
Oudaan (J.) . . .	15	Pape (J. B. de) . . .	59
Oudaan (J.) . . .	22	Pars (A.) . . .	—
Outhof (G.) . . .	26	Pater (L.) . . .	60
Outrein (J. d') . . .	—	Pels (A.) . . .	63
Overbeke (A. van) . . .	27	Perclaes (N.) . . .	65
Overdorp (E. M.) . . .	28	Perk (C.) . . .	66
Overfchie (F. J. van) . . .	38	Perponcher (W. E. de) . . .	
Overstegen (K. van) . . .	39	Sednitsky . . .	68

Pers (D. Pz.) . . .	bl. 75	Qaestiers (S. Dz.)	144
Peters (J.) . . .	79	Quintijn (G. J.)	—
Petit (P.) . . .	80		
Peys (A.) . . .	—		—
Peyster (A.) . . .	—	Rabus (P.) . . .	146
Piens (F. M.) . . .	81	Radæus (A.) . . .	149
Pierfon (C.) . . .	—	Raesfelt (C. F. van)	—
Plaat (C.) . . .	84	Rammazeyn (J.)	157
Plancke (J. van der)	—	Rataller (G.) . . .	—
Plemp (C. Gz.) . . .	—	Ravestein (A.) . . .	158
Pluimer (J.) . . .	89	Reael (L. Jz.) . . .	159
Pluimer (J.) . . .	91	Reael (L.) . . .	163
Poeraet (P.) . . .	—	Regt (J. de) . . .	167
Poirters (A.) . . .	92	Regterjng (H. W.)	—
Pomare (E. du) . . .	97	Reifig (J. H.) . . .	—
Pook (J.) . . .	98	Remery (J.) . . .	—
Poortugael (J. C. C.		Rethaan (A.) . . .	168
den Beer) . . .	—	Revius (J.) . . .	—
Poot (H. Kz.) . . .	112	Reynegom (P. van)	—
Porjeere (O.) . . .	123	Rhijnenburgh (C.)	—
Port (C. van der) . .	134	Ridder (G. de) . . .	171
Post (E. M.) . . .	—	Riemsnijder (H.)	—
Pot (W. van der) . . .	—	Ringers (V.) . . .	172
Potter (D. de), Lz.	135	Rivier (S.) . . .	—
Pruimers (J. C.) . . .	—	Rixtel (P.) . . .	—
Pypers (P.) . . .	136	Robyn (W.) . . .	173
		Rodenburgh (T.)	—
		Roeland (H.) . . .	174
		Roelants (G.) . . .	—
		Roelfzema (A.) . . .	175
Qaestiers (C.) . . .	143		

Roest (F.) . . .	bl. 175	Sanden (J. van der)	207
Roggeveen (A.) . . .	—	Sandra (J.) . . .	—
Rogghen (H. R.) . . .	—	Santen (G. C. z. van)	—
Rogiers (J.) . . .	176	Santen (L. van)	—
Roldanus (J.) . . .	180	Sas (J. L.) . . .	208
Roman (J.) . . .	—	Sasfelee (J.) . . .	—
Rons (G. de) . . .	—	Sauzet (J. F. du)	209
Roos (P. F.) . . .	—	Sax (C.) . . .	—
Rosfeau (J.) . . .	181	Schaaf (C.) . . .	—
Rosfum (P. van) . . .	182	Schaak (P.) . . .	—
Rotgans (L.) . . .	—	Schabalje (D.) . . .	—
Rotterdam (J.) . . .	190	Schaep (J. C. z.) . . .	—
Rouere (A. de) . . .	191	Schaghen (J. van)	211
Roulland (H. J.) . . .	192	Schelle (G. van)	—
Rouvroy (P. van) . . .	195	Schelte (D.) . . .	212
Royen (H. van) . . .	196	Schepperus (J.) . . .	—
Royen (J. van) . . .	—	Schermer (L.) . . .	—
Rue (P. de la) . . .	—	Schilderup (E.) . . .	228
Ruiters (A.) . . .	197	Schim (H.) . . .	230
Ruloffs (B.) . . .	198	Schipper (J. J. z.) . . .	236
Rusting (A. Gz. van) . . .	199	Schmidt (I.) . . .	—
Rusting (S. van) . . .	—	Schonck (A. C.) . . .	—
Ruuscher (M. de) . . .	—	Schonck (E. J. B.) . . .	238
Ruytinck (S.) . . .	202	Schoock (A. M.) . . .	240
Ryk (F.) . . .	204	Schoon (J. Az.) . . .	241
Ryk (J. de) . . .	205	Schotte (A.) . . .	—
Ryndorp (J. van) . . .	—	Schout (J.) . . .	242
Rysfele (C. van) . . .	—	Schrage (A.) . . .	—
Rysfen (C. van) . . .	206	Schrevelius (C.) . . .	—
		Schroder (G.) . . .	243

Schroder (J.) . . . bl. 247	Snakeburgh (T. van) . 308
Schuere (J. van der) . 248	Snellinx (F.) . . . —
Schutte (R.) —	Snouck (D.) —
Schriverius (P.) 250	Snouckaert (M.) van
Schille (C.) 270	Schauenburg —
Seegers (F.) 271	Soet (H. Jz.) . . . 309
Sels (W.) —	Soeteboom (H.) . . . —
Sena (A. M.) 278	Soetens (A.) —
Serwouters (J.) 279	Solingen (A. van) . . . —
Severinus (A.) —	Solmans (J.) 310
Sewel (W.) 282	Someren (J. van) . . . —
Sieram (R.) 283	Someren (J. van) . . . —
Sille (G. de) 284	Sonnema (T.) 312
Six (J.) —	Sonsbeeck (J. W. van) —
Six (J.) van Chandelier . 285	Spaan (G. van) . . . 314
Sixtinus (S.) 286	Spaan (J. van) —
Slicher (A. C.) 287	Spaasier (A.) —
Sloof (P.) 293	Spex (J.) 315
Smiter (W.) —	Spieghele (H. Jz.) . 318
Slype (J. H. van) . . . 296	Spiere (R. van) . . . 324
Smids (L.) 297	Spinniker (A.) —
Smids (P.) 299	Spoeiburgh (W. van) 326
Smidt (J.) —	Stam (J. Fz.) 327
Smidt (T.) —	Stamhorst (J.) —
Smit (A. de) 300	Star (S. van der) . . 328
Smit (G.) —	Starkenbrug (J. van),
Smits (D.) —	de Jonge, ... —
Smout (D.) 306	Starrenburgh (J.) . . . —
Smyters (A.) 307	Starter (J. Jz.) —
Snakenburg (H.) . . . —	Staveren (G. van) . 329

Steenbergen (P. J. van)	329	—	
Steengracht (J.)	—	Taelman (A.)	bl. 384
Steenwijk (F. van)	—	Taemszoon (C.)	—
Steverfloot (L.)	333	Takama (H.)	385
Stoyn (A. van)	—	Targier (J.)	—
Stoke (M.)	334	Teeuwisen (H.)	392
Stokhuysen (A.)	338	Tegneus (F. A.)	394
Stol (S.)	—	Telle (R.)	395
Stolk (D. van)	339	Tempink (M.)	396
Stoppehar (J. de)	341	Tengnagel (J. G.)	398
Stouw (J. J.)	342	Tengnagel (M. G.)	—
Straalman (M.)	343	Terkamp (H. T.)	399
Streng (J. van der)	344	Thieullier (J.)	401
Strick (P. H. A. J.)		Thil (A. van)	402
van Linschoten	345	Timmerman (J. de)	—
Strijker (T.)	365	Timmerman (P. J. de)	—
Strijpen (J. van)	—	Toledo (J. van)	—
Struys (J.)	—	Toll (P. T.)	403
Styl (S.)	—	Tollé (H. A.)	—
Suetsmans (P.)	376	Trip (L.)	404
Swaanenbourg (W. van)	377	Tuinman (G.)	412
Swaef (J. de)	378	Tyffens (G.)	—
Swaen (M. de)	380	—	—
Swanke (W.)	—		
Swartsen (U. F.)	382	Udemans (C.)	413
Sweers (H.)	—	Ulæus (J.)	414
Sweertius (F.)	—	Utenhove (W.)	—
Swol (J. van)	—	Uylenbroek (P. J.)	—
Sylvius (S.)	383	Uytterschout (A.)	422
Systema (C. F. van)	—	—	—

Vaernewyck (J. P. v.)	424	Verbeek (G.)	. . . 441
Vaernewyck (M. van)	—	Verbeek (Z.)	. . . —
Valerius (A.)	. . . 425	Verbiest (H.)	. . . —
Valk (J. van der)	. 427	Verbrugghe (J.)	. . . —
Vallejo (V. de)	. . . 428	Vereul (A.)	. . . 442
Vallick (J.)	. . . —	Vereul (J. J.)	. . . 448
Varenhorst (H.)	. . . —	Vergeelfum (P.)	. 451
Veen (J. van)	. . . —	Vergelo (J. van)	. . . —
Veen (P. van)	. . . —	Verhoek (P.)	. . . —
Veen (J. van der)	. 430	Verhoeven (G. H.)	. 454
Veer (A. van der)	. 433	Verkruysen (L.)	. . . —
Veer (C. van der)	. . . —	Verley (J.)	. . . 455
Velde (W. van)	. 434	Verlove (K.)	. . . —
Velden (M. van de)	—	Verlove (P.)	. . . —
Veldhoven (A.)	. . . —	Vermeulen (J.)	. . . —
Velfen (B. van)	. 435	Verslypen (J.)	. . . 456
Velthem (L. van)	. . . —	Versbeeg (N.)	. . . —
Venator (A. T.)	. 437	Verstegen (R.)	. . . 457
Vendelen (J. de)	. . . —	Verfyl (P.)	. . . —
Venne (A. van der)	. 438	Verveen (A. C.)	. . . —
Vennip (J. J.)	. . . 440	Verveer (J.)	. . . 458

★ 3 2044 029 877 602

H